

UNIwersytet Łódzki
Szkoła Doktorska Nauk Społecznych
Dyscyplina: Nauki o Zarządzaniu i Jakości
Wydział Zarządzania

Adrianna Lisowska

Rozprawa doktorska

**Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa
a potrzeby informacyjne kredytodawców
i leasingodawców**

Promotor: **prof. dr hab. Ewa Walińska**

Promotor pomocniczy: **dr Sławomir Jędrzejewski**

Łódź, 2025

Spis treści

<i>Spis treści</i>	3
<i>Wstęp</i>	5
<i>Rozdział 1. Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne i regulacyjne</i> .	11
1.1. Istota, funkcje i zasady sporządzania sprawozdania finansowego	11
1.2. Użytkownicy sprawozdania finansowego i ich potrzeby informacyjne	27
1.3. Sprawozdanie finansowe w warunkach polskiego systemu regulacyjnego rachunkowości	32
<i>Rozdział 2. Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa w polskich regulacjach rachunkowości i praktyce</i>	47
2.1. Pojęcie i specyfika mikroprzedsiębiorstwa	47
2.2. Ograniczenie obowiązków sprawozdawczych mikroprzedsiębiorstw w polskich regulacjach rachunkowości	59
2.3. Sprawozdania finansowe mikroprzedsiębiorstw w praktyce gospodarczej – wyniki badań własnych	67
<i>Rozdział 3. Ocena zaspokojenia potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców jako kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw – wyniki badań własnych</i>	81
3.1. Kredyt i leasing jako kluczowe źródło finansowania mikroprzedsiębiorstwa w świetle studiów literaturowych	81
3.2. Charakterystyka badania – cele, metodyka i opis próby badawczej	89
3.3. Badanie potrzeb informacyjnych kredytodawców	97
3.4. Badanie potrzeb informacyjnych leasingodawców	116
3.5. Analiza porównawcza potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców	129
<i>Rozdział 4. Propozycja struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców</i>	153
4.1. Identyfikacja kluczowych dla kredyto- i leasingodawców kategorii sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa	153
4.2. Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa - propozycja nowej struktury informacyjnej	166
4.3. Weryfikacja nowej struktury sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa - wyniki badania przeprowadzonego wśród kredyto- i leasingodawców	183
<i>Zakończenie</i>	189
<i>Bibliografia</i>	195
<i>Spis załączników</i>	205
<i>Spis tabel</i>	235
<i>Spis rysunków</i>	239
<i>Spis wykresów</i>	241

<i>Streszczenie w języku polskim</i>	243
<i>Streszczenie w języku angielskim.....</i>	247

Wstęp

Sprawozdawczość finansowa jest źródłem kluczowych informacji o funkcjonowaniu przedsiębiorstwa oraz o wynikach prowadzonej przez niego działalności. Uznaje się, że wśród raportów generowanych przez podmioty gospodarcze najszerzej i najliczniej wykorzystywane przez użytkowników zewnętrznych jest sprawozdanie finansowe¹. Niezależnie od formy prawnej, czy wielkości przedsiębiorstwa powinno ono odzwierciedlać sytuację finansową oraz dokonania danego podmiotu w sposób wierny i rzetelny. Orientacja sprawozdania finansowego na przestrzeganie tej nadrzędnej zasady rachunkowości jest niezbędna do budowania zaufania odbiorców do prezentowanych w nim informacji².

Analiza sprawozdania finansowego pozwala jego użytkownikom na ocenę sytuacji finansowej i dokonań przedsiębiorstwa, stanowiąc podstawowe źródło analizy ekonomicznej³, służącej wielu użytkownikom do oceny umiejętności zarządczych menagerów, a także do podejmowania decyzji ekonomicznych⁴. Szczególną pozycję wśród użytkowników sprawozdań finansowych zajmują kredyto- i leasingodawcy, pełniący rolę dostawców kapitału obcego. Podczas podejmowania decyzji kredytowych oceniają oni informacje o działalności przedsiębiorstwa z różnych perspektyw, niepodważalnie jednak sprawozdanie finansowe odgrywa szczególną rolę jako bazowe źródło informacji. Odpowiednia analiza sprawozdania finansowego umożliwia kredyto- i leasingodawcom ocenę zdolności podmiotu do regulowania zobowiązań w terminie, a także oszacowanie ryzyka kredytowego (leasingowego). Ważne jest zatem, aby dostarczane dane były nie tylko rzetelne, ale także w dostatecznym stopniu zaspokajały potrzeby informacyjne odbiorców sprawozdań finansowych. Ze względu na to, że mikroprzedsiębiorstwa podlegają uproszczonym obowiązkom ewidencyjnym i sprawozdawczym, zasadne jest pytanie, czy elementy ich sprawozdania finansowego - przedstawione w sposób

¹ A. Kaczmarczyk, *Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji o jednostce mikro*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 873, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 77, Szczecin 2015, s. 535.

² E. Śnieżek, M. Wiatr, *Wybrane aspekty odwzorowania zasad „true and fair view” w biznesie XXI wieku*, [w:] *Perspektywy rozwoju rachunkowości, analizy i rewizji finansowej w teorii i praktyce*, t. II, (red.) B. Micherda, Studia Uniwersytetu Ekonomicznego, nr 14, Kraków 2010, s. 252-253.

³ M. Rówińska, *Wartość godziwa jako kategoria wyceny*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 53 (109), Warszawa 2009, s. 175; A. Jarugowa, E. Walińska, *Roczne Sprawozdanie Finansowe – ujęcie księgowe i podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997, s. 12; E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 13.

⁴ D. Krzywdą, *Rachunkowość finansowa*, FRR w Polsce, Warszawa 1999, s. 41.

uproszczony i zagregowany - są w stanie odzwierciedlić sytuację gospodarczą tych przedsiębiorstw w sposób przejrzysty i pozwalający na podejmowanie racjonalnych decyzji – zarówno przez kredyto-, jak i leasingodawców.

Przeprowadzony przegląd literatury oraz analiza zawartych w niej ustaleń teoretycznych i empirycznych wskazuje na istniejące w tym obszarze luki poznawcze, uzasadniające podjęcie rozważań na ten temat w niniejszej rozprawie. Luka teoretyczna związana jest z niedoborem kompleksowych badań dotyczących danych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych mikroprzedsiębiorstw, sporządzonych zgodnie z ustawą o rachunkowości (załącznikiem zawierającym dedykowaną dla tej grupy podmiotów strukturę informacyjną uproszczonego sprawozdania finansowego), wynikającym z ograniczenia dostępu do przejrzystych informacji o sytuacji finansowej i dokonaniach firmy oraz problemem z ich porównywalnością. Luka empiryczna wynika z niedostatku badań dotyczących identyfikacji potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych. Dostrzeżona luka metodyczna związana jest z brakiem operacjonalizacji oraz standaryzacji metod pomiaru istotności poszczególnych elementów sprawozdania finansowego. Luka praktyczna wynika natomiast z niedostatków w zakresie rekomendacji dla praktyki gospodarczej pozwalających na zaspokojenie potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych przy jednoczesnej minimalizacji kosztów i nakładu pracy na prowadzenie ksiąg rachunkowych i sporządzanie sprawozdań finansowych.

Podjmując próbę wypełnienia wskazanych niedoborów poznawczych sformułowano następujące pytania badawcze:

- P1:** W jakim stopniu kredyto- i leasingodawcy korzystają ze sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowych/leasingowych?
- P2:** Jaką wartość informacyjną dla kredyto- i leasingodawców mają sprawozdania finansowe jednostek mikro sporządzone zgodnie z dedykowanym dla nich załącznikiem ustawy o rachunkowości?
- P3:** Jakie są oczekiwania kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowej/leasingowej?
- P4:** Jakie zmiany w zakresie prezentacji elementów sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw mogłyby zwiększyć użyteczność sprawozdawczości jednostek mikro dla kredyto- i leasingodawców?

Głównym celem dysertacji jest opracowanie struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców - kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw. Osiągnięcie tak sformułowanego celu głównego wymagało realizacji następujących celów szczegółowych:

- C1:** Zidentyfikowanie stopnia wykorzystania sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowych/leasingowych;
- C2:** Stworzenie i operacjonalizacja narzędzia badawczego umożliwiającego pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw;
- C3:** Rozpoznanie i kategoryzacja oczekiwań kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw.

Na bazie przeglądu literatury i analizy dotychczasowych wyników badań wtórnych w rozprawie sformułowano następującą hipotezę: *zakres informacji prezentowany w uproszczonym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości – dedykowanym mikro jednostkom - jest niewystarczający w stosunku do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców w podejmowaniu przez nich decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw.*

Dla osiągnięcia wyznaczonych w rozprawie celów, uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze oraz weryfikacji postawionej w niej hipotezy przeprowadzono studia literaturowe oraz badania empiryczne. W pierwszym etapie procesu badawczego wykonano badania wstępne, których celem było ustalenie, czy mikroprzedsiębiorstwa korzystały z uproszczonych wzorów sprawozdania finansowego. Do realizacji tego badania wykorzystano dane ze sprawozdań finansowych 236 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z województwa łódzkiego, które - zgodnie z ustawą o rachunkowości - klasyfikowały się jako jednostki mikro w 2018 r. Kontynuując proces badawczy, w maju 2024 roku przeprowadzono badania właściwe - techniką CAWI - przy wykorzystaniu dwóch ustrukturyzowanych i wystandaryzowanych autorskich kwestionariuszy ankiety (pierwszy kwestionariusz skierowany był do kredytodawców, a drugi do leasingodawców) stanowiących narzędzie badawcze. Ostatecznie badaniem objęto łącznie 126 osób, w tym 66 odpowiedzialnych za udzielanie kredytów oraz 60 osób, które udzielały leasingu. Podczas analizy danych wykorzystano wiele miar statystycznych, dopasowanych do rodzaju próby badawczej oraz sposobu pomiaru zmiennych, takich jak: statystyki opisowe, eksploracyjna analiza czynnikowa (EFA), współczynniki korelacji rang Spearmana

i V- Cramera oraz analizę skupień. Trzeci etap postępowania badawczego dotyczył weryfikacji nowej struktury sprawozdania finansowego. Badanie przeprowadzono w maju i czerwcu 2025 roku - techniką CAWI - przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety wśród 16 respondentów (9 kredytodawców i 7 leasingodawców). Analiza uzyskanych danych w tym badaniu miała charakter jakościowy.

W pracy wykorzystano literaturę krajową i zagraniczną (w tym wyniki badań wtórnych), akty prawne, raporty tematyczne, dane statystyczne związane z omawianym tematem oraz własne badania empiryczne.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów, których układ jest konsekwencją przyjętych w niej celów. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne i regulacyjne* zaprezentowano istotę i zasady sporządzania sprawozdania finansowego ze szczególnym uwzględnieniem jego celu, zgodnego z teorią rachunkowości. Na tym tle wskazano cechy jakościowe informacji finansowych oraz istotę polityki rachunkowości przedsiębiorstwa, kształtującej jego sprawozdanie finansowe. W rozdziale tym scharakteryzowano także użytkowników sprawozdania finansowego i ich potrzeby informacyjne oraz przedstawiono sprawozdanie finansowe z perspektywy polskiego systemu regulacyjnego.

Rozdział drugi pt. *Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa w polskich regulacjach rachunkowości i praktyce* poświęcono specyfice mikroprzedsiębiorstwa z perspektywy kryteriów ilościowych i jakościowych. W pierwszej kolejności omówiono definicję mikroprzedsiębiorstwa zawartą w ustawie prawo przedsiębiorców oraz w ustawie o rachunkowości. Następnie wskazano ograniczenia obowiązków sprawozdawczych jednostek mikro w polskich regulacjach rachunkowości, ze szczególnym uwzględnieniem uproszczeń przewidzianych dla tej grupy podmiotów. Rozdział kończy charakterystyka i analiza badań własnych przeprowadzonych na podstawie danych ze sprawozdań finansowych 236 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z województwa łódzkiego za lata 2018, 2021 i 2023.

W rozdziale trzecim pt. *Ocena stopnia zaspokojenia potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców jako kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw – wyniki badań własnych* omówiono istotę kredytu i leasingu jako kluczowych źródeł finansowania działalności mikroprzedsiębiorstwa. Następnie przedstawiono metodykę badań własnych - ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod badawczych, przyjętej procedury badawczej oraz metod analizy uzyskanych wyników badań – a także charakterystykę podjętego problemu badawczego

i luk poznawczych, pytania badawcze, cele i hipotezę. W drugiej części rozdziału zaprezentowano analizę wyników postępowania badawczego dotyczącego potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców. Rozdział kończy analiza komparatywna potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców.

Ostatni rozdział pt. *Propozycja struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych кредито- i leasingodawców* zawiera autorską propozycję nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikro podmiotów. Podjęto w nim także próbę weryfikacji zaproponowanej struktury - omówiono metodykę badań własnych w tym zakresie oraz przedstawiono jego wyniki mające charakter jakościowy.

W zakończeniu rozprawy przedstawiono kluczowe wnioski z przeprowadzonych badań własnych, wskazano ograniczenia przyjętego postępowania badawczego i wynikające z niego kierunki dalszych badań.

Integralnym elementem pracy są załączniki zawierające dwa kwestionariusze ankiet (w tym dla kredytodawców i leasingodawców) wykorzystane w badaniu właściwym oraz kwestionariusz ankiety służący do weryfikacji zaproponowanej w ostatnim rozdziale struktury sprawozdania finansowego.

Rozdział 1. Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne i regulacyjne

1.1. Istota, funkcje i zasady sporządzania sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe uznaje się za kluczowe źródło informacji o działalności przedsiębiorstwa⁵. W ujęciu tradycyjnym sprawozdawczość finansowa, obok rachunku kosztów i księgowości, jest składową systemu rachunkowości⁶, finalnym produktem jednego z jego podsystemów – rachunkowości finansowej.

Sprawozdawczość finansowa może być rozpatrywana w ujęciu statycznym i dynamicznym. W pierwszym z nich - mającym węższe znaczenie - sprawozdawczość finansowa jest zbiorem odpowiednio zebranych i uporządkowanych zestawień liczbowych, sporządzanych okresowo zgodnie z wymogami prawa bilansowego, natomiast ujęcie dynamiczne (mające szersze znaczenie) rozumiane jest jako proces rejestrowania i przetwarzania informacji finansowej w ramach systemu rachunkowości finansowej, którego końcowym etapem jest sporządzenie odpowiednich zestawień liczbowych charakteryzujących działalność i sytuację finansową podmiotu gospodarczego⁷. W ujęciu statycznym sprawozdawczość finansowa stanowi jedynie produkt końcowy rachunkowości, z kolei w dynamicznym jest częścią wszystkich procesów i czynności wykonywanych w całym systemie rachunkowości⁸.

S. Jagiełło i A. Liwacz, zdefiniowali sprawozdawczość finansową jako „zbiór wybranych i uogólnionych z księgowości i kalkulacji danych liczbowych charakteryzujących część lub całą działalność gospodarczą przedsiębiorstwa”⁹. Podobnie sprawozdawczość finansową określał S. Skrzywan, który reprezentował pogląd, że jest to „usystematyzowany zbiór wybranych z księgowości i kalkulacji danych liczbowych

⁵ E. Walińska, G. Urbanek, *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855, Finanse Rynki Finansowe Ubezpieczenia nr 74, t. 2, Szczecin 2015, s. 200.

⁶ W. Brzezina, *Ogólna teoria rachunkowości*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, Warszawa 1998, s. 17.

⁷ M. Strojek-Filus, *Sprawozdanie finansowe jednostki gospodarczej – zakres i zasady sporządzania*, [w:] J. Pfaff (red. nauk.), *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, PWN, Warszawa 2020, s. 697.

⁸ J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw oraz kierunki jej dalszego rozwoju*, Prace Habilitacyjne, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, nr 12, Poznań 2004, s. 108.

⁹ S. Jagiełło, A. Liwacz, *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Skrypty Akademii Ekonomicznej im. Oskara Lange we Wrocławiu, Wrocław 1983, s. 169.

o działalności gospodarczej i jej wynikach oraz o sytuacji finansowej jednostek gospodarujących”¹⁰.

Według J. Samelaka sprawozdawczość finansową to usystematyzowany zbiór „wyselekcjonowanych i syntetycznych informacji, tworzonych głównie przez rachunkowość finansową i częściowo poza nią, odnoszących się do przeszłej i obecnej sytuacji finansowej, majątkowej przedsiębiorstwa oraz jego wyniku finansowego, pozwalających wyciągnąć wnioski dotyczące przyszłości”¹¹. J. Błażyńska podkreśla, że „sprawozdawczość finansowa jest podsystemem rachunkowości, integralną częścią składową rachunkowości finansowej, której produktem są sprawozdania finansowe”¹². Najogólniej pojęcie sprawozdawczości finansowej prezentował K. Sawicki, według którego jest to ogół sprawozdań finansowych, sporządzanych okresowo w ustalonych terminach¹³. A. Jarugowa i E. Walińska zdefiniowały sprawozdanie finansowe jako „syntetyczną, dobrze ustrukturyzowaną reprezentację, w wyrażeniu pieniężnym, zdarzeń wpływających na przedsiębiorstwo i transakcji przez nie podejmowanych w celu przekazywania informacji finansowych w układach, strukturze i relacjach odpowiadających potrzebom szerokiego kręgu użytkowników”¹⁴. Z kolei G. Voss pod tym pojęciem rozumie „uporządkowane przedstawienie sytuacji finansowej jednostki gospodarczej i przeprowadzonych przez nią transakcji”¹⁵. Zdaniem E. Nowaka „sprawozdanie finansowe obrazuje skutki finansowe transakcji i innych zdarzeń przez grupowanie ich w określone kategorie według kryterium treści ekonomicznej”¹⁶. Według J. Turyny sprawozdanie finansowe to „uporządkowane przedstawienie sytuacji finansowej jednostki gospodarczej oraz przeprowadzonych przez nią transakcji”¹⁷. Zdaniem E. Burzym sprawozdanie finansowe jest zestawieniem zawierającym dane finansowe o odpowiednim stopniu uogólnienia, które odzwierciedla całokształt działalności

¹⁰ S. Skrzywan, *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1973, s. 237.

¹¹ J. Samelak, *Determinanty (...), op. cit.*, s. 109.

¹² J. Błażyńska, *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015, s. 67.

¹³ K. Sawicki, *Informacyjne potrzeby zarządzania firmą a sprawozdawczość finansowa*, [w:] K. Sawicki (red.), *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, Ekspert, Wrocław 1996, s. 71.

¹⁴ A. Jarugowa, E. Walińska, *Roczne Sprawozdanie Finansowe – ujęcie księgowe i podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997, s. 12.

¹⁵ G. Voss, *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, nr 5, Kraków 2009, s. 173.

¹⁶ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 12.

¹⁷ J. Turyna, *Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie, Warszawa 2005, s. 52.

przedsiębiorstwa, które powinno umożliwić uchwycenie związków przyczynowo skutkowych występujących między różnymi przejawami działalności gospodarczej¹⁸. Natomiast G. Świdarska definiuje to pojęcie jako „usystematyzowany zbiór, wybranych z ksiąg rachunkowych danych liczbowych o działalności gospodarczej i jej wynikach oraz o sytuacji finansowej jednostki gospodarującej”¹⁹. Można też spotkać się ze stanowiskiem, że sprawozdanie finansowe to zestawienie, które łączy w całość i odzwierciedla działalność podmiotu z danego okresu²⁰, dostarczając informacje szerokiemu gronu użytkowników.

Różnice w definicjach sprawozdania finansowego w dużej mierze wynikają z dywersyfikacji celu przyjętego przez badaczy zajmujących się sprawozdawczością finansową. W teorii rachunkowości wyróżnia się dwie metody (podejścia lub konwencje) dotyczące głównego celu sprawozdania finansowego – metodę transakcyjną (kontynentalną) oraz metodę wartości²¹. Metoda transakcyjna koncentruje się na prezentacji i pomiarze wyniku finansowego, a zasadniczym celem sprawozdania finansowego jest uchwycenie oraz przekazanie obrazu rentowności podmiotu gospodarczego w danych okresie²². Celem sprawozdania finansowego w metodzie wartości jest właściwa oraz kompletna wycena i prezentacja składników majątkowych, a także zobowiązań przedsiębiorstwa na dzień bilansowy²³ (por. Rysunek 1). Można zatem stwierdzić, że metoda transakcyjna reprezentuje podejście przeszłościowe, natomiast metoda wartości - podejście przyszłościowe²⁴. W praktyce konwencje rachunkowości stanowią kombinację obydwu tych podejść, jednak w skali międzynarodowej oraz polskiej punkt ciężkości został przesunięty z podejścia transakcyjnego na metodę wartości²⁵.

¹⁸ E. Burzym, *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1979, s. 213.

¹⁹ G.K. Świdarska, *Rola rachunkowości finansowej w przygotowaniu sprawozdań finansowych*, [w:] G.K. Świdarska, W. Więclawa, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016, s. 41.

²⁰ S. Jędrzejewski, N. Pyrka, N. Ronowska, *Potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie informacji finansowych w kolejnych fazach cyklu życia*, Wydawnictwo SiZ, Łódź 2016, s. 83.

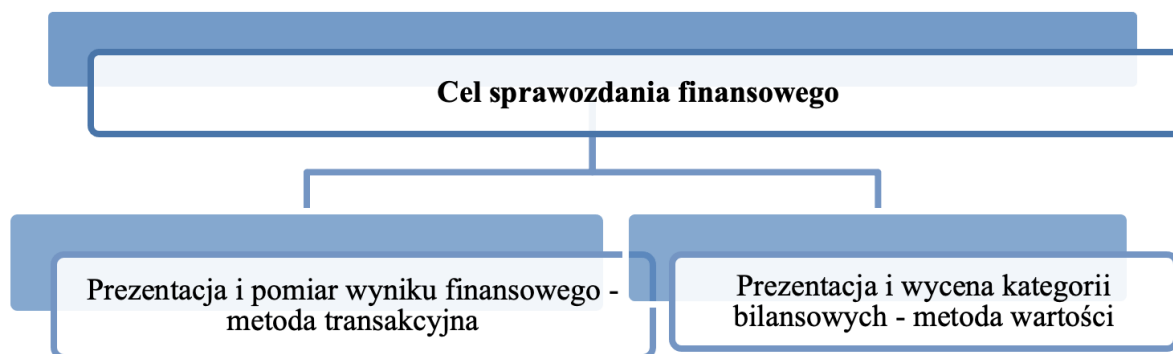
²¹ J. Samelak, *Czy nowy model sprawozdania finansowego według MSSF jest sprawozdaniem ogólnego przeznaczenia?*, Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, nr 174, Poznań 2011, s. 136.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ R. Kamiński, *Polityka bilansowa a ocena działalności przedsiębiorstwa*, Przedsiębiorstwo Wydawnicze Ars Boni et Aequi, Poznań 2003, s. 9.

Rysunek 1. Cel sprawozdań finansowych zgodny z teorią rachunkowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Samelak, *Czy nowy model sprawozdania finansowego według MSSF jest sprawozdaniem ogólnego przeznaczenia?*, *Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu*, nr 174, 2011, s. 136.

A. Jarugowa i E. Walińska uznają, że celem sprawozdań finansowych jest przekazanie dużej grupie użytkowników informacji finansowych²⁶. Cel ten jest tożsamy z celem sprawozdań finansowych ogólnego przeznaczenia²⁷, który został sformułowany w założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej²⁸ i określony jako „dostarczenie informacji finansowych na temat jednostki sprawozdawczej, które są użyteczne dla potencjalnych inwestorów, pożyczkodawców i innych wierzycieli przy podejmowaniu przez nich decyzji o dostarczeniu zasobów do jednostki”²⁹. Decyzje te dotyczą kupna, sprzedaży lub posiadania instrumentów kapitałowych i dłużnych, udzielania oraz spłaty pożyczek lub innych form kredytowania oraz korzystania z prawa głosu lub wpływania w inny sposób na działania kierownictwa, które oddziałują na wykorzystanie zasobów gospodarczych jednostki³⁰. W literaturze przedmiotu często spotyka się pogląd, iż celem sprawozdań jest zaspokojenie potrzeb informacyjnych. I. Olchowicz i A. Tłaczała zwracają uwagę, że sprawozdanie finansowe jest głównym źródłem informacji finansowych służącym do podejmowania decyzji kredytowych, inwestycyjnych, transakcyjnych³¹. Również według E. Nowaka „sprawozdania finansowe

²⁶ A. Jarugowa, E. Walińska, *Roczne Sprawozdanie Finansowe – ujęcie księgowe i podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997, s. 12.

²⁷ Sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia – są to sprawozdania, których zadaniem jest spełnienie potrzeb użytkowników nie mających możliwości wymagania od jednostki raportów dostosowanych do ich potrzeb informacyjnych (szerzej zob. Międzynarodowy Standard Rachunkowości (MSR) nr 1, *Prezentacja Sprawozdań finansowych*, Dz. U. UE, L 320/5 z dnia 28.11.2008 r.).

²⁸ Nazywanych także ramami conceptualnymi Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR).

²⁹ International Accounting Standards Board, *The Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, 2018.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa*, Difin, Warszawa 2002, s. 15.

sporządzane przez jednostki gospodarcze są najlepszym źródłem informacji. Dostarczają one bowiem informacji o rezultatach działalności jednostki, jej finansowej i majątkowej kondycji oraz perspektywach na przyszłość. W sprawozdaniach finansowych znajdują odzwierciedlenie różne zdarzenia gospodarcze związane z działalnością danej jednostki, które są transformowane na liczby (...)”³². G. Voss podkreśla dodatkowo, że sprawozdanie finansowe stwarza „podstawy do analizy i oceny oraz podejmowania decyzji gospodarczych”³³. Można zatem uznać, iż celem sprawozdań finansowych jest dostarczanie informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji gospodarczych. A. Szychta uwydatnia natomiast fakt, że cele sprawozdawczości finansowej stanowią jednocześnie cele rachunkowości finansowej, bowiem sprawozdawczość finansowa obejmuje sprawozdania finansowe oraz inne sposoby komunikowania informacji, które wiążą się pośrednio lub bezpośrednio z danymi dostarczonymi przez system rachunkowości³⁴.

Zdaniem E. Burzym istotnym czynnikiem warunkującym sprawne funkcjonowanie podmiotów gospodarczych są wiarygodne informacje finansowe o właściwym standardzie, porównywalności i integralności³⁵. Aby zapewnić realizację celu sprawozdawczości finansowej, rozumianego jako dostarczanie użytecznych informacji finansowych, w założeniach koncepcyjnych wskazano ich cechy jakościowe³⁶. Ograniczeniem dotyczącym użyteczności informacji finansowych jest koszt ich generowania, który nie powinien przekraczać korzyści wynikających z ich pozyskania.

Cechy jakościowe informacji finansowej zostały podzielone na fundamentalne i wzmacniające (por. Rysunek 2). Fundamentalnymi cechami jakościowymi są: przydatność (*ang. relevance*) i wierna prezentacja (*ang. faithful representation*). Przydatność informacji rozumiana jest jako możliwość wpłynięcia danej informacji na zmianę decyzji podejmowanej przez użytkowników. Aby informacja mogła wpłynąć na tą zmianę powinna posiadać wartość przewidyującą, wartość potwierdzającą lub obie te

³² E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 13.

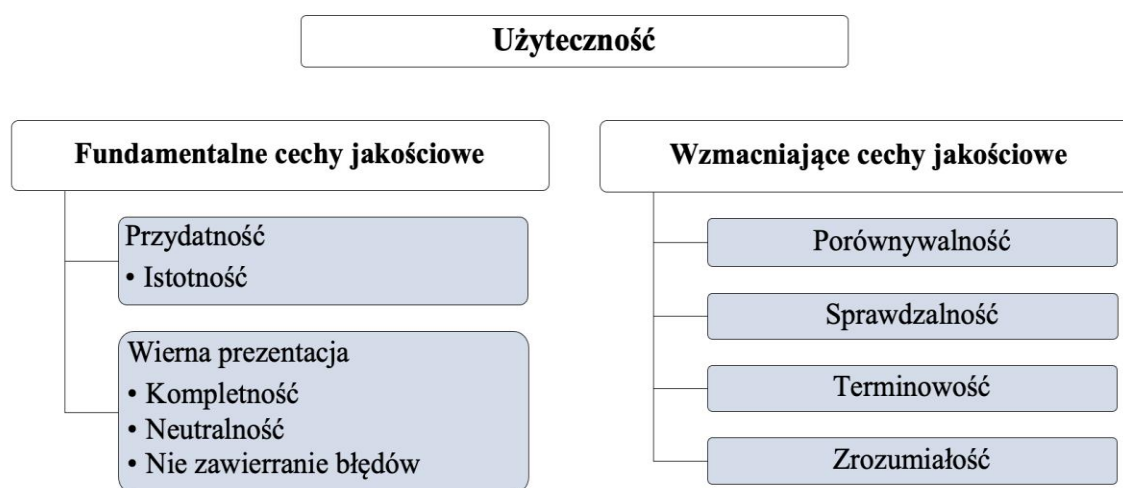
³³ G. Voss, *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, nr 5, Kraków 2009, s. 173.

³⁴ A. Szychta, *Cele rachunkowości jednostek gospodarczych a główne tendencje rozwoju praktyki i teorii rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 17, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa, 2003, s. 130.

³⁵ E. Burzym, *Znaczenie rachunkowości w rozwiniętej gospodarce rynkowej*, Wykład inauguracyjny w Krakowie, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1994, s. 19.

³⁶ International Accounting Standards Board, *The Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, 2018.

wartości. Charakterystyczną cechą wartości przewidującej jest to, że może być ona wykorzystana do przewidywania przyszłych wyników przedsiębiorstwa, natomiast wartość potwierdzająca jest wtedy, gdy informacja dostarcza dane dotyczące poprzednich ocen. Szczególnym aspektem przydatności jest istotność (*ang. materiality*) objawiająca się tym, że jej pominięcie lub zniekształcenie mogłoby wpłynąć na podejmowane na ich podstawie decyzje.

Rysunek 2. Cechy jakościowe informacji finansowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: International Accounting Standards Board, The Conceptual Framework for Financial Reporting, IASB, 2018.

Cechami informacji finansowej zapewniającymi wierność prezentacji są kompletność, neutralność i niezawieranie błędów, gdzie kompletność odzwierciedla przedstawienie wszystkich niezbędnych informacji umożliwiających użytkownikom zrozumienie danego zjawiska, a neutralność nie nadawaniem cech stronicznych informacjom finansowym. W Założeniach koncepcyjnych podkreślono fakt, że wierna prezentacja nie jest tożsama z dokładnością we wszystkich aspektach, a niezawieranie błędów oznacza brak pomyłek lub pominięć w opisie zjawiska oraz odpowiednim doborze i bezbłędnym zastosowaniu procesu użytego do opracowania przedstawianych danych.

Użyteczność informacji finansowych objawia się zatem ich przydatnością i wierną prezentacją, natomiast jeżeli dodatkowo są one porównywalne, sprawdzalne, terminowe i zrozumiałe, to ich użyteczność wzrasta. Porównywalność pozwala na zidentyfikowanie oraz dostrzeżenie różnic oraz podobieństw między pozycjami wskazanymi w sprawozdaniach finansowych. Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są więc znacząco bardziej użyteczne, jeżeli można je porównać z podobnymi informacjami

o innych podmiotach gospodarczych lub podobnymi informacjami o tym samym przedsiębiorstwie tylko z innego okresu. Sprawdzalność oznacza, że różni, poinformowani i niezależni obserwatorzy, mogą osiągnąć konsensus co do tego, czy konkretny opis stanowi wierną prezentację. Cechą umożliwiającą dostęp informacji finansowych w odpowiednim czasie jest terminowość, natomiast klasyfikowanie, charakteryzowanie i prezentowanie informacji w sposób jasny oraz zwięzły czyni je zrozumiałymi.

Sprawozdawczości finansowej przypisuje się liczne funkcje, które stanowią odpowiednie uszczegółowienie oraz skonkretyzowanie funkcji rachunkowości finansowej³⁷. Według J. Samelaka są to³⁸:

- funkcja informacyjna,
- funkcja dokumentacji,
- funkcja zabezpieczenia,
- funkcja ujęcia,
- funkcja składania rozrachunku.

Funkcja informacyjna, uznana za podstawową funkcję sprawozdań finansowych, polega na dostarczaniu danych dotyczących sytuacji majątkowej, finansowej, a także wyniku z działalności przedsiębiorstwa. „Dzięki informacjom prezentowanym w sprawozdaniach finansowych interesariuszom przekazywane są wiadomości o stanie majątku jednostki gospodarczej, jej sytuacji finansowej”³⁹. Funkcja dokumentacji ma na celu udokumentowanie operacji gospodarczych poprzez przedstawienie w sprawozdaniu finansowym ruchu pieniądza, składników majątkowych i stanu ich wartości na koniec okresu sprawozdawczego. Funkcja zabezpieczenia służy do ochrony lub zabezpieczenia określonych grup interesów. Do podjęcia prawidłowych decyzji interesariusze potrzebują rzetelnych informacji, wynikających z rocznego sprawozdania. Natomiast funkcja ujęcia jest realizowana poprzez prawidłowe ustalanie wyniku finansowego oraz odpowiednie wykazanie i wycenę majątku, zobowiązań i kapitału własnego przedsiębiorstwa. Wypełnienie funkcji składania rozrachunku przez kierownictwo przedsiębiorstwa następuje poprzez sprawozdanie finansowe. Kierownictwo dostarcza informacji dotyczących wykonania czynności zarządczych (powierniczych).

³⁷ J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej (...), op. cit.*, s. 113.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ M. Równińska, *Przydatność – podstawowa cecha informacji finansowej?*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* nr 2, Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie, Szczecin 2016, s. 518.

Inni badacze do kluczowych funkcji sprawozdania finansowego zaliczyli⁴⁰:

- funkcję informacyjną, stanowiącą podstawę planowania oraz podejmowania decyzji, a także pozwalającą na wskazanie stanu faktycznego sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyników finansowych przedsiębiorstwa,
- funkcję kontrolną, umożliwiającą ocenę stopnia realizacji zamierzeń i działań przedsiębiorstwa,
- funkcję dokumentacyjną, pozwalającą na wskazanie wiarygodnych źródeł dokumentujących operacje gospodarcze,
- funkcję analityczną, umożliwiającą dokonywanie różnych analiz ekonomiczno-finansowych.

Sprawozdanie finansowe to kluczowy element komunikowania się jednostki z jej otoczeniem, dlatego też zasady jego sporządzania podlegają regulacjom – zarówno prawnym, jak i środowiskowym. Zasady te mogą zostać podzielone na uregulowania obligatoryjne, w ramach, których ustawodawca formułuje określone zakazy bądź nakazy dotyczące sposobu prowadzenia rachunkowości, a także takie, które pozostawiają kierownictwu możliwość wyboru. Wybór ten, w ramach dozwolonych rozwiązań przez prawo bilansowe, jest sankcjonowany w polityce rachunkowości podmiotu, jeżeli w odniesieniu do określonego stanu faktycznego można przyjąć co najmniej dwa różne, ściśle i wzajemnie wykluczające się rozwiązania, a decyzje dotyczące tego wyboru podejmuje podmiot sporządzający sprawozdanie finansowe. Wybory dokonywane w ramach polityki rachunkowości mają bezpośredni wpływ na zakres i sposób prezentowania oraz ujmowania danych przedstawionych w sprawozdaniu finansowym.

Mimo, że pojęcie polityki rachunkowości istnieje w polskim ustawodawstwie od początku transformacji gospodarki, wciąż pojawiają się wątpliwości związane z różnorodnością nazewnictwa i sposobu definiowania tego pojęcia w literaturze. Poszukując definicji polityki rachunkowości należy się odnieść do literatury przedmiotu oraz ustawodawstwa krajowego i międzynarodowego. Termin polityka rachunkowości definiowany jest w literaturze jako różnego rodzaju przepisy prawne, standardy, dyrektywy, a także opinie i interpretacje (por. Tabela 1).

⁴⁰ G. Voss, P. Prewysz-Kwinto, *Sprawozdawczość finansowa – wykorzystanie informacji finansowych i niefinansowych przez kierowników jednostek*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 522, 2018, s. 319.

Tabela 1. Definicja polityki rachunkowości w literaturze przedmiotu

Autor	Definicja pojęcia polityki rachunkowości
W. Brzezina	Polityka rachunkowości obejmuje „(...) całą sferę normalizacji rachunkowości poprzez różnego rodzaju przepisy prawne, standardy, dyrektywy metodologiczne w celu określenia bardziej ogólnych i szczegółowych zasad funkcjonowania rachunkowości w danym państwie (wspólnocie państw) w pewnym okresie (...)”.
E. A. Hendriksen, M. F. van Breda	Polityka rachunkowości jest „(...) zbiorem standardów rachunkowości, opinii, interpretacji, reguł oraz przepisów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa w ich sprawozdawczości finansowej (...)” ⁴¹ .
A. Jarugowa	Polityka rachunkowości to „(...) zastosowane przez zarząd przedsiębiorstwa w sporządzaniu i prezentacji sprawozdań finansowych specyficznych zasad, konwencji, reguł i praktyk dobranych odpowiednio do odwzorowania jego rzeczywistej pozycji finansowej, dochodowej i dokonań (...)”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Brzezina, *Ogólna teoria rachunkowości*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa w Warszawie, Warszawa 1998, s. 22; E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, *Teoria Rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 250; A. Jarugowa, E. Walińska, *Roczne sprawozdanie finansowe – ujęcie księgowe a podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997, s. 23.

Na podstawie definicji przedstawionych w Tabeli 1, można stwierdzić, że polityka rachunkowości bywa traktowana w szerszym lub węższym ujęciu. W. Brzezina wyróżnił dwa podejścia do polityki rachunkowości - w ujęciu makro i mikro. Zgodnie ze stanowiskiem tego Autora makropolityka rachunkowości „ustala pewien model rachunkowości w danym państwie lub tworzy wzorce do przymusowego lub dobrowolnego naśladownictwa: poprzez ustawy, standardy, dyrektywy metodologiczne”, zaś mikropolityka to „kształtowanie sprawozdań finansowych zgodnie z celami ustalonymi przez właściciela podmiotu, ale w ramach obowiązujących przepisów i standardów rachunkowości”⁴². Kolejne dwie definicje polityki rachunkowości dotyczą ujęcia mikro i przyjmują perspektywę przedsiębiorstwa.

A. Karmańska wyodrębniła trzy wymiary polityki rachunkowości związane z wymiarami praktyki rachunkowości, w ramach których dochodzi do ustalania, inkorporowania oraz implementowania⁴³ polityki rachunkowości⁴⁴:

- wymiar makroekonomiczny,
- wymiar mikroekonomiczny,

⁴¹ E. A. Hendriksen, M. F. van Breda, *Teoria Rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 250.

⁴² W. Brzezina, *Mikro- i makropolityka rachunkowości. Normy prawne i zawodowe rachunkowości*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, nr 876, Wrocław 2000, s. 35-36.

⁴³ Ustalanie rozumiane jest jako określenie polityki rachunkowości, inkorporowanie – wcielanie, dołączenie do praktyki rachunkowości, implementowanie - urzeczywistnienie, realizowanie za pomocą odpowiednio dobranych środków. (Szerzej zob. A. Karmańska, *Wielowymiarowość polityki rachunkowości i etyki z nią związanej (artykuł dyskusyjny)*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 56 (112), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2010, s. 100.)

⁴⁴ A. Karmańska, *Wielowymiarowość polityki rachunkowości i etyki z nią związanej (artykuł dyskusyjny)*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 56 (112), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2010, s. 101.

➤ wymiar globalny.

Globalny wymiar polityki odnosi się do grupy państw, makroekonomiczny - do praktyki w ramach danego państwa, a mikroekonomiczny - do poszczególnych przedsiębiorstw. W każdym z tych trzech wymiarów można wyróżnić⁴⁵:

1. instytucje tworzące ład gospodarczy oraz określające w jego ramach politykę w zakresie, którym funkcjonują systemy informujące rachunkowości.
2. budowanie i kształtowanie norm prawnych wyrażających przyjętą politykę rachunkowości.
3. etykę związaną z ustalaniem, inkorporowaniem oraz implementowaniem polityki rachunkowości.

Wskazane w Tabeli 1 definicje polityki rachunkowości określone przez E.A. Hendriksena i M.F. van Breda, a także przez A. Jarugową, odnoszą się do pojmowania tej polityki w ramach przedsiębiorstwa lub zarządu, zatem dotyczą one rozumienia jej w kontekście mikro. Ponieważ ujęcie polityki rachunkowości przez W. Brzezina wiąże się z funkcjonowaniem rachunkowości w państwie lub wspólnocie państw, pojmowana jest więc w tym przypadku w kontekście wymiaru makroekonomicznego, a zgodnie z podziałem A. Karmańskiej – również globalnego.

K. Stępień sformułował dwie osobne definicje polityki rachunkowości, opierające się na pojęciach mikro i makropolityki. Według tego Autora polityka rachunkowości przedsiębiorstwa, czyli mikropolityka, to „przemysłany dobór i konsekwentne stosowanie przez kierownictwo przedsiębiorstwa szczegółowych zasad rachunkowości oraz specyficznych rozwiązań, dopuszczonych w regulacjach rachunkowości (...) mający na celu rzetelny (prawdziwy) pomiar wielkości ekonomicznych i ich jakościową (wierną) prezentację w sprawozdaniu finansowym”⁴⁶. Z kolei makropolityka rachunkowości jest kształtowaniem „przez organy państwowe lub instytucje powołane przez krajowe i międzynarodowe stowarzyszenia księgowych modelu (wzorca) rachunkowości w państwie lub grupie państw poprzez ustanowienie ustaw, dyrektyw, standardów czy zwyczajów, mające na celu ujednolicenie zasad i rozwiązań rachunkowości dla podmiotów funkcjonujący w danym obszarze”⁴⁷. Obie definicje odnoszą się do celu polityki

⁴⁵ A. Karmańska, *Wielowymiarowość polityki rachunkowości i etyki z nią związanej (artykuł dyskusyjny) (...), op. cit.*, s. 101.

⁴⁶ K. Stępień, *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019, s. 194.

⁴⁷ K. Stępień, *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych (...), op. cit.*, s. 194.

rachunkowości, która pod kątem przedsiębiorstwa dotyczy wiernej i rzetelnej prezentacji, natomiast celem w wymiarze makropolityki jest ujednolicenie zasad i rozwiązań rachunkowości na szczeblu państwowym (lub grupy państw). Należy jednak podkreślić zależność istniejącą pomiędzy mikro a makropolityką, bowiem „im bardziej szczegółowa jest polityka określona powyżej poziomu przedsiębiorstwa (na szczeblu państwowym lub ponadpaństwowym) i im mniejszy jest przewidziany w niej zakres wyboru, tym mniej jest miejsca na formułowanie polityki rachunkowości na szczeblu jednostki gospodarczej”⁴⁸.

„Biorąc pod uwagę przesłanki istnienia polityki rachunkowości, można wnioskować, że jej cel powinien być zgodny z nadrzędnymi celami samej rachunkowości”⁴⁹. Zwraca się uwagę, że możliwość wyboru zasad rachunkowości jest dążeniem do tego, aby rachunkowość danego przedsiębiorstwa skuteczniej odzwierciedlała stan rzeczywisty oraz efekty prowadzonej działalności, w taki sposób, aby jej cele były nie tylko możliwe, ale również łatwiejsze do osiągnięcia⁵⁰.

Rozpatrując politykę rachunkowości z perspektywy odbiorców informacji generowanych przez system rachunkowości, jej cel może być postrzegany jako zaspokojenie specyficznych potrzeb informacyjnych odbiorców sprawozdań finansowych⁵¹. Podobnie jej cel określił K. Sawicki, przyjmując, że jest nim „oddziaływanie informacją zawartą w sprawozdaniu finansowym na jej odbiorców oraz ich motywowanie do działań zgodnych z przyjętym celem działalności gospodarczej jednostki”⁵². E. Walińska podkreśla, że sprawozdanie finansowe stanowi rezultat polityki rachunkowości, która powinna wynikać z przyjętej strategii przedsiębiorstwa, realizowanej za pomocą modelu biznesowego⁵³ (por. Rysunek 3).

⁴⁸ P. Kabalski, *Polityka rachunkowości w spółce stosującej MSSF*, SKwP, Warszawa 2009, s.11.

⁴⁹ K. Stępień, *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych (...)*, *op. cit.*, s. 192.

⁵⁰ K. Stępień, *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych (...)*, *op. cit.*, s. 192.

⁵¹ E. Walińska, *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 87, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2016, s. 186.

⁵² K. Sawicki, *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, Ekspert, Wrocław 1996, s. 17-18, cyt. za: M. Remlein, *Rachunkowość grup kapitałowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s.74.

⁵³ E. Walińska, *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 87, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2016, s. 186.

Rysunek 3. Polityka rachunkowości a sprawozdanie finansowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie: E. Walińska, *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, nr 87, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2016, s. 186.

Wybór polityki rachunkowości powinien wpływać na sprawozdania finansowe w taki sposób, aby były one⁵⁴:

- odpowiednio istotne dla potrzeb decyzyjnych oraz wiarygodne, czyli wiernie reprezentowały wyniki oraz pozycję finansową przedsiębiorstwa, a także przedstawiały rzeczywistą treść zdarzeń oraz transakcji,
- neutralne,
- przygotowane zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny, kompletne - w granicach określonych przez *materialność* oraz koszty związane z ich przygotowaniem.

Należy podkreślić, że wykorzystanie instrumentów polityki rachunkowości ma wiernie odzwierciedlać rzeczywistość gospodarczą, a nie prowadzić do jej fałszowania. Bowiem przestaje ona „(...) istnieć tam, gdzie są przekraczane granice legalności i zaczyna się kłamstwo i fałszerstwo bilansowe”⁵⁵. Kształtowanie polityki rachunkowości w zindywidualizowany sposób wymaga dokonania pewnego rodzaju gradacji zasad rachunkowości, na zasady o charakterze fundamentalnym (nadrzędnym) oraz pozostałe zasady stanowiące podstawę indywidualizacji sprawozdawczości finansowej danego przedsiębiorstwa⁵⁶. W literaturze polskiej nie ma jednoznacznego podziału oraz wskazania

⁵⁴ A. Jarugowa, E. Walińska, *Roczne sprawozdanie finansowe – ujęcie księgowe a podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997, s. 24.

⁵⁵ J. Weber, T. Cebrowska, M. Kufel, *Wprowadzenie do rachunkowości spółek. Bilansowanie majątku i kapitałów*, praca zbiorowa pod red. J. Webera i M. Kufla, Wydawnictwo „Park”, Bielsko-Biała 1993, s. 184, cyt. za R. Kamiński, *Polityka bilansowa a ocena działalności przedsiębiorstwa*, Przedsiębiorstwo Wydawnicze Ars boni et aequi, Poznań 2003, s. 19.

⁵⁶ M. Michalak, E. Walińska, *Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, nr 80 (136), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2014, s. 113.

i wyodrębnienia zasad rachunkowości. E. Walińska wyróżniła cztery podstawowe kryteria klasyfikacji zasad rachunkowości⁵⁷.

1. pierwszym jest stopień generalizacji zgodnie, z którym wyszczególnia się:

- a) zasady fundamentalne,
- b) zasady nadrzędne,
- c) zasady ogólne,
- d) zasady szczegółowe.

2. drugi podział odnosi się do obowiązku stosowania, wyróżnia się:

- a) zasady bezwzględnie obowiązujące,
- b) zasady pozostające do wyboru jednostki.

3. kryterium ze względu na przedmiot zainteresowania:

- a) zasady wyceny bilansowej i pomiaru wyniku finansowego,
- b) zasady prezentacji informacji.

4. kryterium sposobu unormowania:

- a) zasady skodyfikowane w prawie rachunkowości,
- b) zasady zwyczajowe.

J. Samelak wyodrębnił trzy poziomy zasad rachunkowości⁵⁸:

1. poziom pierwszy - stanowi nadrzędna norma, czyli zasada rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego.

2. drugi poziom - składa się z ogólnych norm wyceny bilansowej i pomiaru wyniku finansowego, do którego zaliczył:

- a) zasadę kontynuacji działalności,
- b) zasadę memoriału,
- c) zasadę współmierności przychodów i kosztów,
- d) zasadę ostrożności,
- e) zasadę istotności,
- f) zasadę ciągłości.

3. trzeci poziom - dotyczy szczegółowych norm wyceny bilansowej, pomiaru wyniku finansowego oraz przepływów pieniężnych.

Zdaniem A. Jarugowej zasadami o charakterze fundamentalnym, które pozostają poza obszarem wyboru przedsiębiorstwa są zasada kontynuacji działania oraz zasada

⁵⁷ E. Walińska, *Zasady rachunkowości i ich klasyfikacja*, [w:] E. Walińska (red. meryt.), *Meritum rachunkowości, Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 81.

⁵⁸ J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej (...)*, *op. cit.*, s. 123.

memoriału, natomiast pozostałe zasady⁵⁹ są zasadami ogólnymi⁶⁰, czyli niższego rzędu⁶¹.

W regulacjach międzynarodowych za główne zasady rachunkowości uznaje się:

- rzetelną prezentację i zgodność z MSSF,
- zasadę kontynuacji działalności,
- zasadę memoriałową,
- istotność i agregowanie, kompensowanie,
- częstotliwość sporządzania sprawozdań,
- informacje porównawcze i ciągłość prezentacji.

Rzetelna prezentacja rozumiana jest jako przedstawienie sytuacji finansowej, wyników finansowych i przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa rzetelnie w sposób wiernie odzwierciedlający efekty transakcji oraz innych zdarzeń i warunków, zgodnie z kryteriami ujmowania aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów przedstawionych w założeniach koncepcyjnych. Zakłada się, że wymóg rzetelnej prezentacji zapewnia sprawozdaniom finansowym stosowanie MSSF. W krajowych regulacjach zasada jasnego i rzetelnego obrazu jest traktowana jako zasada fundamentalna, zatem stanowi koncepcję naczelną, punkt odniesienia dla całego systemu rachunkowości, wobec której podporządkowane są pozostałe zasady rachunkowości⁶². Zasada ta w literaturze polskiej oraz krajowych przepisach jest różnorodnie wyrażana i nazywana, czego przyczyną była jej implementacja do polskiego porządku prawnego ze źródeł zagranicznych (unijnych, a pośrednio także brytyjskich)⁶³. Pomimo, że koncepcja wiernego i rzetelnego obrazu odnosi się do sprawozdania finansowego, kształtuje ona opis pojedynczych zdarzeń gospodarczych, a także ma zastosowanie na każdym etapie gromadzenia oraz przetwarzania danych w ramach rachunkowości.

Kierownictwo przedsiębiorstwa jest zobowiązane do dokonania oceny zdolności podmiotu do kontynuowania działalności. Sprawozdanie finansowe powinno być bowiem sporządzone przy założeniu dalszego prowadzenia działalności. Podmiot gospodarczy jest obowiązany do ujawnienia wszystkich realnych zagrożeń mogących oddziaływać na

⁵⁹ Np. zasada współmierności, zasada ostrożności.

⁶⁰ Zasady te, przez większość autorów uznawane są za zasady nadrzędne.

⁶¹ M. Michalak, E. Walińska, *Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 80 (136), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2014, s. 113.

⁶² E. Walińska, *Zasady nadrzędne rachunkowości a zasada wiarygodnego i rzetelnego obrazu*, [w:] E. Walińska (red. meryt.), *Meritum rachunkowości (...)*, op. cit., s. 90.

⁶³ R. Ignatowski, *Rzetelny i jasny obraz w sprawozdaniach finansowych – badanie sondażowe w eksperymencie badawczym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 92 (148), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2017, s. 49.

zdolność przedsiębiorstwa do kontynuowania działalności, w dającej się przewidzieć przyszłości, w niezmnieszonej istotnie zakresie. W praktyce gospodarczej podkreśla się dwa wymiary założenia kontynuacji działalności: ekonomiczny i prawny. W pierwszym przypadku, już w momencie zaistnienia ekonomicznych przesłanek upadłości przedsiębiorstwa (zatem długo przed ogłoszeniem upadłości), założenie kontynuacji działalności nie może zostać przyjęte, z kolei w wymiarze prawnym założenie to musi zostać odrzucone w chwili rozpoczęcia upadłości w sensie prawnym⁶⁴.

Zdarzenia gospodarcze wyrażone w rachunkowości, a następnie przedstawione w sprawozdaniu finansowym⁶⁵, powinny być ujęte zgodnie z zasadą memoriałową. Oznacza to, że wpływ transakcji oraz innych zdarzeń i okoliczności powinien być uznawany w tych okresach, w których te skutki występują, nawet jeżeli wynikające z nich wpływy i wydatki następują w innym okresie. J. Samelak podkreśla, że zasada memoriału związana jest z kompletnością, bowiem narzuca ona obowiązek ujęcia w rocznym sprawozdaniu finansowym wszystkich zdarzeń gospodarczych z danego roku obrotowego, co skutkuje prezentacją ostatecznego stanu aktywów i pasywów oraz wyniku finansowego⁶⁶.

Istotność i agregowanie rozumiane są jako odrębna prezentacja istotnych kategorii podobnych pozycji. Stosowanie zasady istotności przejawia się w grupowaniu oraz klasyfikowaniu danych finansowych w taki sposób, aby wyodrębnieniu podlegały wszystkie ważne (istotne) informacje niezbędne do podejmowania decyzji oraz oceny sytuacji finansowo-majątkowej przedsiębiorstwa⁶⁷. Informacja jest istotna, jeżeli jej pominięcie lub zniekształcenie może wpłynąć na decyzje podejmowane przez użytkowników sprawozdań finansowych. Jeżeli jakaś pozycja nie jest istotna łączy się z innymi składowymi prezentowanymi w sprawozdaniu finansowym lub informacjach dodatkowych.

Zasadą jest prezentowanie oddzielnie zarówno wszystkich aktywów i zobowiązań, jak i przychodów oraz kosztów, kompensata bowiem jest dozwolona wyłącznie w przypadkach uzasadnionych lub wymaganych i dopuszczonych przez ustawodawstwo. Kompensowanie osłabia zdolność zrozumienia przeprowadzonych transakcji, innych zdarzeń oraz

⁶⁴ S. Jędrzejewski, E. Walińska, *Bilans w warunkach utraty kontynuacji działalności – zasada ostrożności czy treść ekonomiczna*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 51, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2009, s. 167-168.

⁶⁵ Wyjątek stanowi sprawozdanie z przepływów pieniężnych.

⁶⁶ J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej (...)*, op. cit., s. 125.

⁶⁷ M. Remlein, *Rachunkowość grup kapitałowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 73.

zaistniałych warunków, a również ogranicza możliwość oceny przez użytkowników przyszłych przepływów pieniężnych⁶⁸.

Zasada częstotliwości sporządzania nakłada na przedsiębiorstwa obowiązek prezentacji pełnego sprawozdania finansowego⁶⁹ co najmniej raz do roku. W literaturze polskiej, z okresowym ujęciem działalności organizacji gospodarczych w formie sprawozdań finansowych, w celu prezentacji informacji o dokonaniach i sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, związana jest zasada periodyzacji, która zakłada podział na odpowiednie ramy czasowe, czyli okresy obrachunkowe.

Ciągłość prezentacji rozumiana jest jako utrzymanie w niezmienionej formie sposobu klasyfikacji i prezentacji pozycji sprawozdań finansowych w kolejnych okresach. Stosowanie zasady ciągłości zapewnia, że informacje prezentowane w następujących po sobie okresach sprawozdawczych będą ze sobą porównywalne, a tym samym użyteczne dla odbiorców rachunkowości⁷⁰. Informacje porównawcze powinny dotyczyć okresu poprzedzającego i odnoszą się do wszystkich kwot wskazanych w sprawozdaniu, a w przypadku informacji opisowych, powinny być one ujawniane, jeśli są przydatne dla zrozumienia sprawozdań finansowych.

Z punktu widzenia polskiej literatury oraz ustawodawstwa należy ponadto wyodrębnić zasadę ostrożności oraz współmierności przychodów i kosztów. Zasada ostrożności, inaczej nazywana zasadą ostrożnej wyceny, „opiera się na przyjęciu *pesymistycznego* punktu widzenia przy wycenie składników majątkowych, zobowiązań, kosztów i przychodów”⁷¹. Zasada ostrożności uważana jest za dopełnienie zasady współmierności przychodów i kosztów⁷², która polega na tym, że „do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które nie zostały poniesione”⁷³. W związku z tym, że zasada współmierności oznacza merytoryczną zgodność kosztów

⁶⁸ Z wyjątkiem przypadku, w którym kompensata odzwierciedla istotę transakcji lub innego zdarzenia.

⁶⁹ Pełne sprawozdanie finansowe składa się z: sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, sprawozdania z przepływów pieniężnych, informacji dodatkowych zawierających podsumowanie znaczących zasad (polityki) rachunkowości, informacji porównawczych dotyczących poprzedzającego okresu, sprawozdania z sytuacji finansowej na początek okresu poprzedzającego, w którym retrospektywnie zastosowano zasady (politykę) rachunkowości lub dokonano retrospektywnego przekształcenia pozycji w sprawozdaniu finansowym lub dokonano przeklasyfikowania pozycji.

⁷⁰ A. Kuzior, *Rachunkowość jako system informacyjny*, [w:] J. Pfaff (red. nauk.), *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, s. 33.

⁷¹ A. Kuzior, *Rachunkowość jako system informacyjny (...)*, op. cit., s. 33.

⁷² J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej (...)*, op. cit., s. 126.

⁷³ Art. 6 ustawy o rachunkowości.

i strat z przychodami i zyskami, które zostały uwzględnione przy określaniu wyniku finansowego osiągniętego przez podmiot gospodarczy w danym roku obrotowym, stanowi ona uzupełnienie zasady memoriałowej⁷⁴.

Reasumując, sprawozdanie finansowe to uporządkowany i usystematyzowany zbiór informacji – wyrażonych w mierniku pieniężnym - o działalności gospodarczej, wynikach oraz o sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, niezbędnych do podejmowania decyzji ekonomicznych przez różnych odbiorców informacji. Jako efekt końcowy systemu rachunkowości finansowej, podlegającego regulacjom prawnym i środowiskowym, sprawozdanie finansowe uzyskuje formalną strukturę informacyjną wyrażoną w postaci określonego wzoru, odmiennego dla różnych co do wielkości i specyfiki działalności jednostek. W Polsce kwestię tę reguluje fundamentalny akt prawa bilansowego, jakim jest ustawa o rachunkowości.

1.2. Użytkownicy sprawozdania finansowego i ich potrzeby informacyjne

Informacje ujawnianie w sprawozdaniu finansowym powinny służyć przede wszystkim jego użytkownikom. Każdy z nich może stosować sprawozdanie finansowe do innych, często odmiennych celów, powinno ono zatem sprostać różnorodnym potrzebom informacyjnym zgłaszanym przez różne grupy interesariuszy.

Określenie odbiorcy, do którego kierowane są sprawozdania finansowe nie jest jednoznaczne. Międzynarodowe regulacje wskazują, że zawarte w nim informacje powinny być użyteczne dla obecnych i potencjalnych inwestorów, pożyczkodawców oraz innych wierzycieli przy podejmowaniu decyzji dotyczących przeznaczenia środków na rzecz przedsiębiorstwa⁷⁵. W literaturze przedmiotu pochodzącej z czasów gospodarki centralnie planowej często podkreślano związek zachodzący pomiędzy zadaniem sprawozdawczości finansowej a kierownictwem przedsiębiorstwa. E. Burzym uznawała, że zadaniem sprawozdawczości finansowej w tym okresie było „zestawienie i prezentacja danych ewidencyjnych w przekrojach najbardziej przydatnych do potrzeb statystyki gospodarczej oraz dla kierownictwa przedsiębiorstwa i wyższych szczebli zarządzania”⁷⁶. Zgodnie z S. Jagiełło i A. Liwacz głównymi odbiorcami informacji płynących ze

⁷⁴ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015, s. 30-31.

⁷⁵ International Accounting Standards Board, *Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, 2018.

⁷⁶ E. Burzym, *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1979, s. 213.

sprawozdań finansowych było kierownictwo gospodarcze⁷⁷, a prezentowane informacje były przydatne przede wszystkim w statystyce gospodarczej oraz do zarządzania przedsiębiorstwem⁷⁸.

Wraz z transformacją i przejściem na gospodarkę kapitalistyczną, krąg odbiorców informacji płynących ze sprawozdań finansowych rozszerzył się. Współcześnie, sprawozdania finansowe kierowane są do szerokiego grona użytkowników, których sposób definiowania i wyodrębniania z ogółu jest różnorodny.

Z. Wierzińska pod pojęciem użytkowników rozumie osoby lub instytucje, korzystające ze sprawozdania finansowego, a korzystanie to przynosi im korzyść⁷⁹. G. Świderska jako głównego odbiorcę sprawozdań finansowych wskazuje właścicieli (inwestorów) oraz wierzycieli, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kredytodawców⁸⁰. Dodatkowo wskazuje, że użytkownikami sprawozdań finansowych są doradcy i analitycy, zarządzający organizacją, organy państwowe, pracownicy, oraz społeczeństwo. W literaturze przedmiotu najczęściej do użytkowników sprawozdań finansowych zalicza się⁸¹:

- inwestorów,
- kredytodawców i pożyczkodawców,
- kontrahentów,
- zarządzających przedsiębiorstwem,
- pracowników,
- agendy rządowe, władze lokalne i organy skarbowe,
- społeczeństwo.

Odbiorcami informacji płynących ze sprawozdań finansowych mogą być zatem zarówno użytkownicy wewnętrzni, jak i zewnętrzni. Użytkownicy wewnętrzni mają dostęp do całego systemu rachunkowości, natomiast użytkownicy zewnętrzni dysponują

⁷⁷ S. Jagiełło, A. Liwacz, *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Skrypty Akademii Ekonomicznej im. Oskara Lange we Wrocławiu, Wrocław 1983, s. 169.

⁷⁸ E. Burzym, *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1979, s. 213.

⁷⁹ Z. Wierzińska, *Rozważania na temat identyfikacji i klasyfikacji użytkowników sprawozdań finansowych*, [w:] J. Turuna, J. Rak (red. nauk.) *Finansowanie uwarunkowania rozwoju organizacji. Ryzyko w rachunkowości i zarządzaniu finansami*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa 2013, s. 263.

⁸⁰ G.K. Świderska, *Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji*, [w:] G.K. Świderska, W. Więclawa, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016, s. 55.

⁸¹ Szerzej zob.: I. Olchowicz, *Podstawy rachunkowości*, Difin, Warszawa 2004; K. Sawicki, *Podstawy rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005; G.K. Świderska, W. Więclawa, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016; E. Walińska, *Rachunkowość finansowa. Ujęcie sprawozdawcze i ewidencyjne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

wyłącznie informacjami, które ten system generuje według określonych wymagań regulacji rachunkowości⁸². Do użytkowników wewnętrznych zaliczyć można zarząd i kierowników niższych szczebli, a do użytkowników wewnętrznych inwestorów, kredytodawców, pożyczkodawców, kontrahentów, agendy rządowe, władze lokalne, organy skarbowe oraz społeczeństwo. E. Walińska wskazuje, że wszystkich użytkowników zewnętrznych można ująć w trzech grupach⁸³:

1. Właściciele kapitału,
2. Fiskus,
3. Pozostali odbiorcy zewnętrzni, czyli banki i pożyczkodawcy, pracownicy, społeczeństwo).

Podkreślenia wymaga fakt, że każdy rodzaj użytkownika charakteryzuje się odmiennymi cechami, dlatego różni odbiorcy informacji generowanych przez system rachunkowości oczekują różnorodnych informacji. A. Jarugowa podkreślała, że „dostosowanie informacji dla wewnętrznych i zewnętrznych użytkowników, potrzebnych do podejmowania decyzji ekonomicznych jest powszechnie uznawane za główny cel rachunkowości (...)”⁸⁴. Aby zaspokoić potrzeby informacyjne użytkowników - zarówno z wewnątrz, jak i z zewnątrz organizacji, rachunkowość opracowała odpowiednią metodę uogólniania i syntetyzowania wytwarzanych przez siebie informacji⁸⁵. Sprawozdanie finansowe powinno dostarczyć niezbędnych danych każdej z wymienionych grup użytkowników, z tym, że dla użytkowników spoza przedsiębiorstwa, są one często jedynym źródłem informacji dostępnym bezpośrednio od organizacji.

Inwestorzy, którzy wnoszą kapitał w zamian za udziały lub akcje, będą szczególnie zainteresowani warunkami zwrotu zainwestowanego kapitału. Poszukują oni informacji, które umożliwią im otrzymanie odpowiedzi na pytanie: czy nabyć, utrzymać lub zbyć określone instrumenty kapitałowe oraz dłużne⁸⁶. W głównej mierze będą zatem zwracać

⁸² J. Gad, *Atrybuty użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych systemu informacyjnego rachunkowości: perspektywa asymetrii informacji*, [w:] Problemy zarządzania 12/2 (46), Wydział Zarządzania UW, Warszawa 2014, s.115-116.

⁸³ E. Walińska, *Rachunkowość finansowa ujęcie sprawozdawcze i ewidencyjne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 29.

⁸⁴ A. Jarugowa, *Kierunki zmian funkcji rachunkowości w procesie pochodzenia do gospodarki rynkowej*, [w:] A. Jarugowa (red.), *Problemy adaptacji nowych regulacji w rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993, s. 6.

⁸⁵ L. Mihaela, *Regarding the users of financial statements and their information needs*, Studies and scientific researches. Economics Edition, nr 13, 2008, s. 49

⁸⁶ A. Mizak, *Użytkownicy informacji zawartych w systemie rachunkowości i sprawozdawczości oraz cele i zakres wykorzystania przez nich informacji sprawozdawczych*, [w:] H. Żukowska, A. Spoz, G. Zasuwa (red.) *Sprawozdawczość w procesie zarządzania i oceny działalności przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 76.

uwagę na informacje niezbędne do oszacowania wielkości ryzyka inwestycji oraz stopy zwrotu. Zdaniem Z. Wierzbickiej „choć mówi się o sprawozdaniach finansowych ogólnego przeznaczenia, jest ono coraz bardziej dostosowywane do potrzeb informacyjnych inwestorów”⁸⁷.

Kredytodawcy i pożyczkodawcy użyczają swój kapitał działalności przedsiębiorstwa. Od sprawozdań finansowych będą przede wszystkim oczekiwać informacji umożliwiających im ocenę zdolności kredytowej przedsiębiorstwa. Sprawozdania finansowe pozwalają kredytodawcom na podjęcie decyzji nie tylko o udzieleniu kredytu, ale także o jego wysokości oraz o wysokości stóp procentowych⁸⁸.

Kontrahenci będą w szczególności zainteresowani ogólną sytuacją finansową oraz wypłacalnością przedsiębiorstwa. Dostawcy będą przede wszystkim koncentrować się na danych informujących o zdolności płatniczej przedsiębiorstwa w krótkim i długim okresie, natomiast odbiorcy chcący pozyskać długotrwałego i stałego kontrahenta będą zainteresowani możliwością przetrwania oraz rozwoju podmiotu gospodarczego⁸⁹.

Szczególnymi użytkownikami, którzy oprócz sprawozdań finansowych mają także dostęp do innych danych pochodzących z systemu rachunkowości - zarówno finansowej, jak i zarządczej - są zarządzający przedsiębiorstwem. A. Karmańska wskazuje, że sprawozdawczość finansowa odzwierciedla decyzje zarządu oraz jest instrumentem komunikowania się zarządu z interesariuszami, bowiem stanowi źródło informacji o znaczeniu wewnętrznym i zarządczym, ze względu na możliwość identyfikacji sygnałów wczesnego ostrzegania o nieprawidłowościach w polityce finansowania działalności, a także w strategiach zarządzania majątkiem oraz w działaniach operacyjnych i inwestycyjnych⁹⁰. Dodatkowo należy podkreślić, że zarząd - na podstawie sprawozdania finansowego - jest rozliczany z osiągniętych wyników i efektywności podjętych działań, co może przyczyniać się do przedstawiania przez kierownictwo nierzetelnego obrazu podmiotu gospodarczego w sprawozdaniu finansowym.

Pracownicy są częścią przedsiębiorstwa, ale większość z nich nie ma dostępu do wewnętrznych danych finansowych, innych niż sprawozdanie finansowe⁹¹. Oczekują oni

⁸⁷ Z. Wierzbicka, *Wycena aktywów i pasywów a oczekiwania informacyjne*, Studia OECONOMICA POSNANIENSIA, Poznań 2014, s. 156.

⁸⁸ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 51.

⁸⁹ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015, s. 17.

⁹⁰ A. Karmańska, *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009, s. 167.

⁹¹ Wyjątek stanowią działy związane z księgowością, rachunkowością zarządczą i finansami.

informacji umożliwiających ocenę zachowania miejsc pracy, zabezpieczenia należnych wynagrodzeń, możliwości oraz szans zarobkowych i awansu, zabezpieczenia obiecanych świadczeń (np. emerytalnych), zdolności przedsiębiorstwa do skrócenia czasu pracy, a także zwiększenia świadczeń socjalnych⁹².

Informacje pozyskiwane przez agendy rządowe i władze są przeznaczone do zaspokojenia potrzeb statystyki państwowej oraz służą do opracowywania prognoz. Organy skarbowe zainteresowane są przede wszystkim informacjami, które stanowią podstawę oceny zeznań podatkowych i danych dotyczących wymiaru podatku⁹³. Do tej grupy użytkowników kierowane są także inne, dodatkowe specjalistyczne raporty i zestawienia.

Społeczeństwo stanowi najobszerniejszą grupę użytkowników sprawozdań finansowych. Zdaniem E. Nowaka „społeczeństwa lokalne interesują się działalnością jednostek gospodarczych swego regionu, gdyż są od nich zależne”⁹⁴. Działalność przedsiębiorstwa przyczynia się do rozwoju społeczno-ekonomicznego regionu poprzez m.in. zmniejszanie bezrobocia, zaspokajanie potrzeb społeczności, generowanie większych wpływów do budżetów lokalnych.

Analizując potrzeby informacyjne poszczególnych użytkowników sprawozdań finansowych można dokonać ich podziału na użytkowników, którzy są zainteresowani osiągniętym w przeszłości wynikiem finansowym, są to przede wszystkim akcjonariusze zainteresowani dywidendą oraz agendy rządowe, lub tych, których interesują informacje o przyszłych wynikach finansowych - kredytodawcy, pożyczkodawcy, leasingodawcy oraz dostawcy⁹⁵.

Szczególnymi odbiorcami informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych są użytkownicy, którzy potencjalnie mogą dofinansować działalność przedsiębiorstwa. Jeśli bowiem dotychczasowe zasoby finansowe przedsiębiorstwa stają się niewystraczające, decydująca dla dalszego funkcjonowania organizacji jest możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania, w tym także dostępność kredytów bankowych, pożyczek, subwencji czy leasingów.

⁹² J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej (...)*, op. cit., s. 117.

⁹³ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015, s. 18.

⁹⁴ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych (...)*, op. cit., s. 52.

⁹⁵ A. Kaczmarczyk, *Zarządzanie kosztami w aspekcie wyceny bilansowej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 291, Wrocław 2013, s. 221.

1.3. Sprawozdanie finansowe w warunkach polskiego systemu regulacyjnego rachunkowości

Głównymi źródłami danych dla sprawozdań finansowych są: ewidencja księgowa i kalkulacja⁹⁶, a ich zakres informacyjny i układ regulowany jest przez prawo rachunkowości obowiązujące w danym kraju⁹⁷. W Polsce część podmiotów gospodarczych może lub jest zobowiązana, przy sporządzaniu sprawozdań finansowych, stosować regulacje międzynarodowe - Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)⁹⁸ lub Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR)⁹⁹ – zamiast regulacji krajowych.

Podmioty gospodarcze sporządzające sprawozdanie finansowe zgodnie z ustawą o rachunkowości opracowują jego elementy stosownie do odpowiednich dla siebie wzorów zawartych w załącznikach do ustawy o rachunkowości (por. Tabela 2), różnych ze względu na zakres obligatoryjnych ujawnień. Zawartość sprawozdania finansowego zależy od wielkości przedsiębiorstwa, charakteru prowadzonej działalności lub jego formy organizacyjno-prawnej.

⁹⁶ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 11.

⁹⁷ W Polsce przez ustawę z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120, 295, 1598, z 2024 r. poz. 619, 1685, 1863), dalej określaną jako: ustawa o rachunkowości oraz Krajowe Standardy Rachunkowości i Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości i rozporządzenia, dalej łącznie określane jako regulacje krajowe.

⁹⁸ Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zobowiązane są stosować jednostki notowane na rynku podstawowym GPW, a jednostki, które są zależne od jednostek zobowiązanych do stosowania tych rozwiązań i jednostki ubiegające się o wejście na rynek podstawowy mogą wybrać te regulacje dobrowolnie.

⁹⁹ MSSF są standardami oraz interpretacjami, które zostały zatwierdzone przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB-International Accounting Standards Board). Część standardów jest znanych pod nazwą MSR, które były publikowane między 1973-2001 r. przez Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASC-International Accounting Standards Committee). W dalszej części pracy, zarówno MSSF, jak i MSR będą nazywane regulacjami międzynarodowymi.

Tabela 2. Wzory sprawozdań finansowych zgodnie z ustawą o rachunkowości

Nr załącznika	Jednostka, do której jest kierowany
Załącznik 1	Jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji
Załącznik 2	Banki
Załącznik 3	Zakłady Ubezpieczeń i zakłady reasekuracji
Załącznik 4	Jednostki mikro
Załącznik 5	Jednostki małe
Załącznik 6	Organizacje pozarządowe ¹⁰⁰

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Bazowym, w pewnym sensie uniwersalnym, wzorcem sprawozdania finansowego jednostki innej niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji, jest wzór określony w Załączniku 1 do ustawy o rachunkowości. Jest on punktem wyjścia dla uproszczonej struktury sprawozdania finansowego jednostek małych (załącznik nr 5) oraz mikro (Załącznik nr 4).

Według ustawy o rachunkowości podstawowymi elementami sprawozdania finansowego są bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa¹⁰¹. Jednostki podlegające corocznemu badaniu zostały dodatkowo zobowiązane do sporządzania zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych¹⁰².

¹⁰⁰ Organizacjami pozarządowymi są: niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, lub nie działającymi w celu osiągnięcia zysku osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, szerzej zob.: załącznik 6 do ustawy o rachunkowości oraz ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, 1761, 1940).

¹⁰¹ Jednostki mikro są zwolnione z obowiązku sporządzania informacji dodatkowej, pod warunkiem, że przedstawią informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku 4 do ustawy o rachunkowości.

¹⁰² W niektórych przypadkach wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym należy sporządzić również sprawozdanie z działalności. Zgodnie z J. Gadem „sprawozdanie z działalności za sprawą ewolucji modelu sprawozdawczego oraz towarzyszących mu zmian legislacyjnych nabiera nowego wyrazu. Staje się centralnym ogniwem w modelu raportowania łączącym sprawozdania finansowe oraz inne raporty niefinansowe” (por. J. Gad, *Sprawozdanie z działalności we współczesnym modelu raportowania – praktyka sprawozdawcza spółek publicznych notowanych na GPW*, Zarządzanie i Finanse, Journal of Management and Finance, nr 13, 2015, s. 94). Sprawozdanie z działalności mają obowiązek sporządzić przede wszystkim: spółki kapitałowe, spółki komandytowo-aukcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe, spółki jawne i partnerskie, w których wszyscy wspólnicy są spółkami kapitałowymi, komandytowo-akcyjnymi lub spółkami z innych państw, których forma prawna jest podobna do tych spółek, jeżeli nie mają statusu mikro lub małego przedsiębiorstwa (por. Art. 49 ustawy o rachunkowości). W sprawozdaniu tym omówieniu podlegają przede wszystkim informacje o stanie majątkowym oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, w tym także ocena uzyskiwanych

Bilans oraz rachunek zysków i strat są obecnie uznawane za podstawowe zestawienia informujące odpowiednio o sytuacji majątkowej i finansowej podmiotu gospodarczego oraz o jego dokonaniach, jednakże historycznie za najstarszy element sprawozdania finansowego uznaje się bilans¹⁰³. Jest to zestawienie pozwalające na ocenę majątku, zadłużenia i struktury kapitałów w określonym dniu, jednak jego zrozumienie i uważna analiza może dostarczyć wiele informacji o przyszłości, wskazując zagrożenia, szanse i przyszłe ewentualne korzyści¹⁰⁴. W. Ripley postrzegał bilans jako fotografię, czyli obraz przedsiębiorstwa w określonym momencie, który z jednej strony przedstawia jego aktywa, a z drugiej zobowiązania¹⁰⁵. Takie wyobrażenie bilansu podkreśla jego statyczny charakter, czyli odzwierciedlenie stanu majątku na dany moment¹⁰⁶. Pojęcie bilansu związane jest także z równowagą między aktywami i pasywami, a jego sporządzenie jest przejawem metody bilansowej jako podstawowej metody badawczej w rachunkowości.

Istota ekonomiczna bilansu – wyrażona w równowadze bilansowej – jest widoczna w każdym wzorze tego elementu sprawozdania finansowego ustanowionym w ustawie o rachunkowości. Bez względu na rodzaj jednostki jest on sporządzany w formie dwustronnego zestawienia – zestawienia majątku (aktywów) oraz zestawienia źródeł finansowania tego majątku (pasywów).

Zgodnie z ustawą o rachunkowości aktywa zostały uporządkowane według rosnącego stopnia płynności - najpierw wykazywane są aktywa trwałe, a następnie obrotowe¹⁰⁷. Pasywa zostały podzielone ze względu na rodzaj źródeł finansowania – na początku przedstawiane są własne, a następnie obce, czyli zobowiązania. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania zostały uporządkowane zgodnie ze stopniem okresu wymagalności – długoterminowe i krótkoterminowe (por. Rysunek 4).

efektów, opis zagrożeń oraz wskazanie czynników ryzyka. W sprawozdaniu powinny się znaleźć przede wszystkim informacje o: przewidywanym rozwoju przedsiębiorstwa, ważnych osiągnięciach w dziedzinie badań i rozwoju, aktualnej oraz przewidywanej sytuacji finansowej, udziałach własnych, posiadanych przez przedsiębiorstwo oddziałach (zakładach), instrumentach finansowych (por. Art 29 ust. 2 ustawy o rachunkowości).

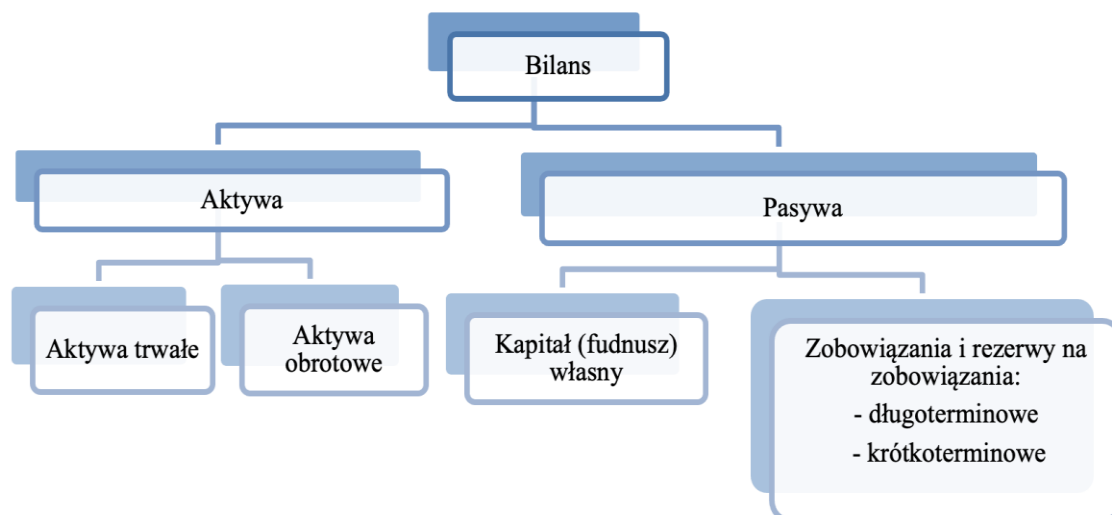
¹⁰³ S. Jędrzejewski, E. Bartnicka, *Ewolucja bilansu i jego roli w systemie rachunkowości – ujęcie historyczne*, Wydawnictwo Naukowe Doctrina, Łódź 2016, s. 57.

¹⁰⁴ E. Walińska, *Doskonalenie sprawozdania finansowego jako narzędzia efektywnego nadzoru korporacyjnego*, Studia Prawno-Ekonomiczne, XCIII, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2014, s. 352.

¹⁰⁵ E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, *Teoria Rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 454.

¹⁰⁶ Dzień bilansowy lub moment bilansowy.

¹⁰⁷ Należne wpłaty na kapitał własny oraz udziały (akcje) własne, należy przyporządkować do kategorii aktywów obrotowych (krótkoterminowych).

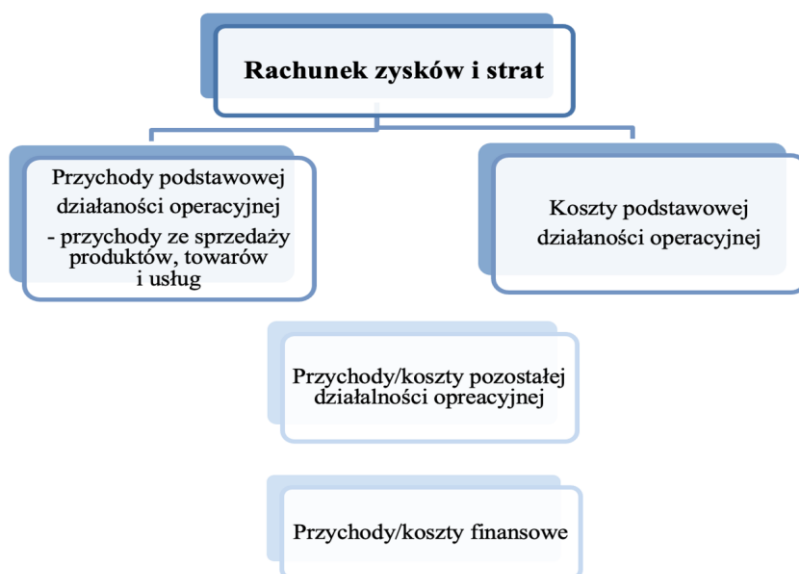
Rysunek 4. Ogólna struktura bilansu w polskich regulacjach rachunkowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Rachunek zysków i strat, w literaturze nazywany również rachunkiem wyników, w uporządkowany sposób przedstawia - w formie jednostronnej, tzw. drabinkowej - wszystkie elementy kształtujące wynik finansowy¹⁰⁸, a jego zakres i treść merytoryczna determinowane są memoriałowym sposobem pomiaru przychodów i kosztów. Sprawozdanie to - poprzez zestawianie przychodów i kosztów z poszczególnych segmentów prowadzonej działalności - prezentuje sposób wyliczenia wyniku finansowego. W przeciwieństwie do bilansu, w którym wykazywany jest majątek przedsiębiorstwa i źródła jego finansowania dla całej działalności gospodarczej, w rachunku zysków i strat informacje prezentowane są (por. Rysunek 5) osobno dla przychodów i kosztów określonej działalności:

- podstawowej działalności operacyjnej,
- pozostałej działalności operacyjnej,
- działalności finansowej.

¹⁰⁸ I. Emerling, *Rachunek zysków i strat w świetle rozwiązań międzynarodowych*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 190, Katowice 2014, s. 42.

Rysunek 5. Ogólna struktura rachunku zysków i strat w polskich regulacjach rachunkowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Kolejnym, szczególnym elementem sprawozdania finansowego, jest rachunek przepływów pieniężnych, którego podstawę sporządzania stanowi metoda kasowa. Głównym jego celem jest „prezentacja pieniężnej jakości wyniku finansowego danego okresu oraz wzbogacenie ujęcia sprawozdawczego strumieni przepływów pieniężnych o dodatkowe informacje, istotne w ocenie sytuacji finansowej podmiotu oraz perspektyw jego rozwoju”¹⁰⁹. Rachunek przepływów pieniężnych pozwala na ocenę wypłacalności podmiotu. Prezentowane są w nim wpływy i wydatki w podziale na działalność: operacyjną, inwestycyjną i finansową.

Zestawienie zmian w kapitale własnym oraz informacja dodatkowa są elementami, które zostały najpóźniej dołączone do sprawozdania finansowego. Zestawienie zmian w kapitale własnym jest „analityczną prezentacją informacji o wartościach poszczególnych pozycji kapitałów oraz o kierunkach i przyczynach zmian tych wartości”¹¹⁰, stanowi zatem rozwinięcie syntetycznie ujętej w bilansie pozycji kapitału własnego. Konieczność

¹⁰⁹ M. Wiatr, E. Śnieżek, *Współczesne kierunki modelowania raportów finansowych na przykładzie wybranych modyfikacji bilansu i rachunku przepływów pieniężnych*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 49 (105), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2009, s. 244.

¹¹⁰ H. Buk, *Dyskusyjność wartości informacyjnej zestawienia zmian w kapitale własnym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 66 (122), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2012, s. 21.

wprowadzenia zestawienia zmian w kapitale własnym wynika z możliwości odnoszenia wielu operacji bezpośrednio na kapitał własny¹¹¹.

Informacja dodatkowa, nazywana również notami uzupełniającymi lub objaśniającymi, stanowi dopełnienie rzetelnego i jasnego obrazu sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego podmiotu gospodarczego przy przestrzeganiu pozostałych zasad rachunkowości¹¹². Pozwala na lepsze zrozumienie pozostałych elementów sprawozdania finansowego, przede wszystkim poprzez jakościowe uzupełnienie bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych. Celem informacji dodatkowej jest rozwinięcie informacji zawartych w innych elementach sprawozdania finansowego¹¹³. Obejmuje ona wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia.

W zależności od stosowanego wzoru sprawozdania, warunkowanego m.in. wielkością lub rodzajem prowadzonej działalności, użytkownicy dysponują zdywersyfikowanym stopniem szczegółowości informacji. W dalszej części niniejszego podrozdziału przybliżono wzór sprawozdania finansowego przedstawiony w załączniku 1 do ustawy o rachunkowości (por. Załącznik 1), najbardziej powszechny i uniwersalny, stosowany w praktyce przez większość podmiotów działających w Polsce. Wzór ten stanowi minimalny zakres prezentowanych kategorii, bowiem przedsiębiorstwa mogą rozszerzyć zawartość sprawozdania finansowego o dodatkowe pozycje.

Bilans zgodny z załącznikiem 1 (por. Tabela 3) po stronie aktywów składa się z: aktywów trwałych, aktywów obrotowych, należnych wpłat na kapitał (fundusz) podstawowy oraz udziałów (akcji) własnych, a po stronie pasywów: z kapitału (funduszu) własnego oraz zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Należy podkreślić, że w należnościach długoterminowych i krótkoterminowych oraz długoterminowych aktywach finansowych dane powinny być przedstawione w podziale na: jednostki powiązane, pozostałe jednostki, w których podmiot posiada zaangażowanie w kapitale oraz pozostałe jednostki¹¹⁴. Podobnie w przypadku krótkoterminowych aktywów finansowych

¹¹¹ T. Cebrowska, *Sprawozdawczość finansowa*, [w:] T. Cebrowska (red.), *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 662.

¹¹² J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw (...)*, op. cit., s. 157.

¹¹³ E. Walińska, G. Urbanek, *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855, Finanse Rynki Finansowe Ubezpieczenia nr 74, t. 2, Szczecin 2015, s. 200.

¹¹⁴ W przypadku długoterminowych aktywów finansowych podmiot sporządzający sprawozdanie finansowe powinien umieścić dla każdej z tych grup osobne informacje o wysokości: udziałów lub akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczkach, innych długoterminowych aktywach finansowych.

podmiot zobowiązany jest do podziału tego składnika na jednostki powiązane, pozostałe jednostki oraz środki pieniężne i inne aktywa pieniężne¹¹⁵.

Tabela 3. Struktura informacyjna aktywów bilansu sporządzonego zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości

Składnik aktywów	Zakres prezentacji
Aktywa trwałe	Wartości niematerialne i prawne: a) Koszty zakończonych prac rozwojowych, b) Wartość firmy, c) Inne wartości niematerialne i prawne, d) Zaliczki na wartości niematerialne i prawne. Rzeczowe aktywa trwałe: a) Środki trwałe: ➤ grunty, ➤ budynki, lokale, prawa do lokali oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej, ➤ urządzenia techniczne i maszyny, ➤ środki transportu, ➤ inne środki trwałe, b) Środki trwałe w budowie, c) Zaliczki na środki trwałe w budowie. Należności długoterminowe Inwestycje długoterminowe: a) Nieruchomości, b) Wartości niematerialne i prawne, c) Długoterminowe aktywa finansowe, d) Inne inwestycje długoterminowe. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe: a) Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, b) Inne rozliczenia międzyokresowe.
Aktywa obrotowe	Zapasy: a) Materiały, b) Półprodukty i produkty w toku, c) Produkty gotowe, d) Towary, e) Zaliczki na dostawy i usługi. Należności krótkoterminowe Inwestycje krótkoterminowe a) Krótkoterminowe aktywa finansowa, b) Inne inwestycje krótkoterminowe. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe
Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	
Udziały (akcje) własne	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Po stronie pasywów wykazuje się kapitał (fundusz) własny oraz zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (por. Tabela 4). Poszczególne pozycje wyróżnione w ramach zobowiązań i rezerw na zobowiązania wymagają dodatkowego uszczegółowienia.

¹¹⁵ W pozycjach dotyczących jednostek powiązanych oraz pozostałych jednostek, przedsiębiorstwo zobowiązane jest do przedstawienia informacji o udziałach lub akcjach, innych papierach wartościowych, udzielonych pożyczkach oraz innych krótkoterminowych aktywach finansowych. W środkach pieniężnych i innych aktywach pieniężnych należy wskazać: środki pieniężne w kasie i na rachunkach, inne środki pieniężne oraz inne aktywa pieniężne.

Przedsiębiorstwa są zobowiązane do ich podziału na: krótkoterminowe i długoterminowe, a dodatkowo do podziału rezerw na trzy grupy: rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego, rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne oraz pozostałe rezerwy. Natomiast w przypadku zobowiązań długoterminowych wobec pozostałych jednostek należy wyszczególnić zobowiązania z tytułu: kredytów i pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych, innych zobowiązań finansowych, zobowiązań wekslowych oraz innych. W zobowiązaniach krótkoterminowych wobec pozostałych jednostek zakres prezentowanych informacji powinien obejmować przede wszystkim: kredyty i pożyczki, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, inne zobowiązania finansowe, zobowiązania z tytułu dostaw i usług¹¹⁶, zaliczki otrzymane na dostawy i usługi, zobowiązania wekslowe, zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych i innych tytułów publicznoprawnych oraz z tytułu wynagrodzeń.

¹¹⁶ Osobno dla okresu wymagalności do 12 miesięcy i powyżej 12 miesięcy.

Tabela 4. Ogólny zakres informacji prezentowanych w pasywach bilansu sporządzonego zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości

Składnik pasywów	Zakres prezentacji
Kapitał (fundusz) własny	Kapitał (fundusz) podstawowy Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym: ➤ nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji), Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym: ➤ z tytułu aktualizacji wartości godziwej, Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe, w tym: ➤ tworzone zgodnie z umową (statutem) spółki, ➤ na udziały (akcje własne), Zysk (strata) z lat ubiegłych Zysk (strata) netto Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	Rezerwy na zobowiązania: ➤ rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, ➤ rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne, ➤ pozostałe rezerwy. Zobowiązania długoterminowe: ➤ wobec jednostek powiązanych, ➤ wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, ➤ wobec pozostałych jednostek. Zobowiązania krótkoterminowe: ➤ zobowiązania wobec jednostek powiązanych, ➤ zobowiązania wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, ➤ zobowiązania wobec pozostałych jednostek, ➤ fundusze specjalne. Rozliczenia międzyokresowe: ➤ ujemna wartość firmy. Inne rozliczenia międzyokresowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Rachunek zysków i strat - w zależności od sposobu prezentowania przychodów i kosztów podstawowej działalności operacyjnej - może zostać sporządzony w wariantach kalkulacyjnym lub porównawczym. Wariant porównawczy rachunku wyników rozwinął się w Niemczech, we Francji oraz innych niektórych państwach Europy kontynentalnej, z kolei wariant kalkulacyjny wykształcił się z USA, Anglii oraz innych krajach anglojęzycznych¹¹⁷. Oba warianty są obecnie dozwolone zarówno w regulacjach krajowych, jak i międzynarodowych.

W wariantcie porównawczym koszty podstawowej działalności operacyjnej prezentowane powinny być według rodzaju poniesionego kosztu (np. amortyzacja, wynagrodzenia, usługi obce itd.). W tym wariantcie prezentowana jest pozycja przychodów netto ze sprzedaży i zrównanych z nimi, którą stanowią: przychody netto ze sprzedaży

¹¹⁷ K. Stępień, *Polityka rachunkowości (...), op. cit.*, s. 117.

produktów, zmiana stanu produktów, koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki oraz przychody netto ze sprzedaży towarów. Na pozycję kosztów działalności operacyjnej składają się koszty rodzajowe oraz wartość sprzedanych towarów (por. Tabela 4).

W wariantcie kalkulacyjnym koszty podstawowe operacyjne klasyfikowane są z uwzględnieniem miejsca ich powstania i typu działalności (koszty ogólnego zarządu, koszty sprzedanych towarów, koszty sprzedaży itd.). W tym wariantcie powinny znaleźć się informacje o: przychodach netto ze sprzedaży produktów i towarów, w tym osobno dla jednostek powiązanych. W kosztach osobnego ujęcia wymaga koszt wytworzenia sprzedanych produktów, wartość sprzedanych towarów, koszty sprzedaży oraz koszty ogólnego zarządu. Wynik ustalany jest na dwóch poziomach: wynik brutto ze sprzedaży – jako różnica przychodów ze sprzedaży oraz kosztów sprzedanych produktów, zysk/strata ze sprzedaży - poprzez skorygowanie wyniku brutto ze sprzedaży o koszty sprzedaży oraz koszty ogólnego zarządu (por. Tabela 5).

Tabela 5. Ogólny zakres podstawowej działalności operacyjnej w rachunku zysków i strat sporządzonym zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości

Wariant kalkulacyjny	Wariant porównawczy
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów: ➤ przychody netto ze sprzedaży produktów, ➤ przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów.	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi: ➤ przychody netto ze sprzedaży produktów, ➤ zmiana stanu produktów, ➤ koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki, ➤ przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów.
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów: ➤ koszt wytworzenia sprzedanych produktów, ➤ wartość sprzedanych towarów i materiałów.	Koszt działalności operacyjnej: a) amortyzacja, b) zużycie materiałów i energii, c) usługi obce, d) podatki i opłaty: ➤ podatek akcyzowy, e) wynagrodzenia, f) ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia emerytalne g) pozostałe koszty rodzajowe
Zysk (strata) brutto ze sprzedaży	
Koszty sprzedaży Koszty ogólnego zarządu	
Zysk (strata) ze sprzedaży	Zysk (strata) ze sprzedaży

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Pozostała działalność operacyjna i działalność finansowa w obu wariantach prezentowana jest w ten sam sposób (por. Tabela 6). W przychodach i kosztach finansowych oddzielnie wykazuje się pozycje dotyczące jednostek powiązanych. Ostatnimi pozycjami umożliwiającymi ustalenie zysku (straty) netto są: podatek dochodowy oraz pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty).

Tabela 6. Ogólny zakres pozostałej działalności operacyjnej oraz działalności finansowej

Pozostała działalność operacyjna	
Pozostałe przychody operacyjne: ➤ zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, ➤ dotacje, ➤ aktualizacja wartości aktywów niefinansowych, ➤ inne przychody operacyjne.	Pozostałe koszty operacyjne: ➤ strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, ➤ aktualizacja wartości aktywów niefinansowych, ➤ inne koszty operacyjne.
Działalność finansowa	
Przychody finansowe: ➤ dywidendy i udziały w zyskach, ➤ odsetki, ➤ zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, ➤ aktualizacja wartości aktywów finansowych, ➤ inne.	Koszty finansowe: ➤ odsetki, ➤ strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, ➤ aktualizacja wartości aktywów finansowych, ➤ inne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Ustawa o rachunkowości dopuszcza dwie metody sporządzania rachunku przepływów pieniężnych - metodę bezpośrednią lub pośrednią. W metodzie pośredniej punkt wyjścia do sporządzenia rachunku stanowi zysk (strata) netto wyliczony w rachunku zysków i strat, korygowany o pozycje, które nie spowodowały zmian w środkach pieniężnych. W metodzie bezpośredniej wskazuje się wszystkie wpływy i wydatki z działalności operacyjnej. Wybór metody bezpośredniej lub pośredniej dotyczy wyłącznie działalności operacyjnej, w przypadku działalności finansowej i inwestycyjnej wyliczeń dokonuje się metodą bezpośrednią.

Rachunek przepływów pieniężnych (por. Tabela 7) sporządzony zgodnie z metodą pośrednią obejmuje korekty dotyczące m.in.: amortyzacji, zysków/strat z tytułu różnic kursowych oraz z działalności inwestycyjnej, a także zmiany stanu rezerw, należności, zobowiązań krótkoterminowych i rozliczeń międzyokresowych. W metodzie bezpośredniej należy wyodrębnić informacje dotyczące wpływów ze sprzedaży oraz wydatków na dostawy i usługi, wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, podatki i opłaty.

Tabela 7. Ogólny zakres przepływów środków pieniężnych z działalności operacyjnej

Metoda bezpośrednia	Metoda pośrednia
Wpływy: ➤ sprzedaż, ➤ inne wpływy z działalności operacyjnej. Wydatki: ➤ dostawy i usługi, ➤ wynagrodzenia netto, ➤ ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz inne świadczenia, ➤ podatki i opłaty o charakterze publicznoprawnym, ➤ inne wydatki operacyjne.	Zysk (strata) netto Korekty razem: ➤ amortyzacja, ➤ zyski/straty z tytułu różnic kursowych, ➤ odsetki i udziały w zyskach, ➤ zysk/strata z działalności inwestycyjnej, ➤ zmiana stanu rezerw, ➤ zmiana stanu zapasów, ➤ zmiana stanu należności, ➤ zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych ¹¹⁸ , ➤ zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych, ➤ inne korekty.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Zarówno w wydatkach, jak i wpływach z działalności inwestycyjnej dotyczącej aktywów finansowych w pozostałych jednostkach, podmioty sporządzające rachunek przepływów pieniężnych są dodatkowo zobowiązane do wyodrębnienia danych liczbowych o zbyciu aktywów finansowych, dywidendach i udziałach w zyskach, spłatach udzielonych pożyczek długoterminowych, odsetkach oraz innych wpływach z aktywów finansowych. Natomiast w wydatkach należy wskazać: nabycie aktywów finansowych oraz udzielone pożyczki długoterminowe (por. Tabela 8).

¹¹⁸ Wyjątek stanowią pożyczki i kredyty.

Tabela 8. Ogólny zakres przepływów środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	
Wpływy: a) zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych, b) zbycie inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne, c) z aktywów finansowych: ➤ w jednostkach powiązanych, ➤ w pozostałych jednostkach, d) inne wpływy inwestycyjne.	Wydatki: a) nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych, b) inwestycje w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne, c) na aktywa finansowe: ➤ w jednostkach powiązanych, ➤ w pozostałych jednostkach, d) inne wydatki inwestycyjne.
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	
Wpływy: ➤ wpływy netto z wydania udziałów i innych instrumentów kapitałowych oraz dopłat do kapitału, ➤ kredyty i pożyczki, ➤ emisja dłużnych papierów wartościowych, ➤ inne wpływy finansowe.	Wydatki: ➤ nabycie udziałów (akcji) własnych, ➤ dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli, ➤ inne niż wypłaty na rzecz właścicieli, wydatki z tytułu podziału zysku, ➤ spłaty kredytów i pożyczek, ➤ wykup dłużnych papierów wartościowych, ➤ z tytułu innych zobowiązań finansowych, ➤ płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego, ➤ odsetki, ➤ inne wydatki finansowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do ustawy o rachunkowości.

Zestawienie zmian w kapitale własnym rozpoczyna się od przedstawienia stanu kapitału (funduszu) własnego na początek okresu, który korygowany jest o zmiany w zasadach (polityce) rachunkowości oraz skutki błędów lat poprzednich. Następnie wykazuje się kapitał (fundusz) własny po korektach oraz informacje o zmianach stanu w:

- kapitale podstawowym - wyszczególniając zwiększenia z wydania udziałów lub emisji akcji oraz zmniejszenia z tytułu umorzenia akcji,
- kapitale zapasowym - ze wskazaniem na zwiększenia z tytułu emisji akcji powyżej wartości nominalnej, podziału zysku osobno dla wartości ustawowej oraz wartości ponad wymaganą minimalną wartość. Zmniejszenia określone są osobno dla pozycji pokrycia straty,
- kapitale z aktualizacji wyceny - w którym osobno ukazuje się zmniejszenia ze zbycia środków trwałych,
- pozostałych kapitałach rezerwowych,
- zysku (stracie) z lat ubiegłych - korygując o zmiany zasad (polityki) rachunkowości oraz korekty błędów. Pozycje zysku i straty określone są odrębnie. W tej pozycji sprawozdania osobno wskazuje się: w przypadku zysków - zwiększenia dotyczące

podziału zysku z lat ubiegłych, a w przypadku strat - zwiększenia z tytułu przeniesienia straty z lat ubiegłych do pokrycia,

- wyniku netto - w którym wskazuje się zysk lub stratę netto oraz odpisy z zysku.

Pozycjami kończącymi zestawienie zmian w kapitale własnym są pozycje kapitału (funduszu) własnego na koniec okresu oraz po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku lub pokrycia straty.

Informacja dodatkowa - we wprowadzaniu do sprawozdania finansowego – wymaga wskazania m.in. podstawowych danych o przedsiębiorstwie, czasu trwania działalności¹¹⁹, okresu objętego sprawozdaniem finansowym oraz faktu, czy sprawozdanie zostało sporządzone zgodnie z zasadą kontynuacji działalności¹²⁰. Dodatkowo należy omówić przyjęte zasady (politykę) rachunkowości¹²¹, co pozwala na lepsze zrozumienie pozostałych elementów sprawozdania finansowego. W części dodatkowe informacje i objaśnienia, informacja dodatkowa zawiera szereg istotnych informacji dotyczących metod wyceny, danych uzupełniających do bilansu i rachunku zysków i strat, a także umożliwiających pełne zrozumienie poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego (por. Załącznik 1 Tabela 5). W tym elemencie sprawozdania finansowego należy ujawnić m.in. informacje o:

- zakresie zmian wartości grup rodzajowych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji długoterminowych,
- wartości gruntów użytkowanych wieczystość,
- wartości nieamortyzowanych lub nieumarzanych środków trwałych, używanych na podstawie najmu, dzierżawy i innych umów,
- strukturze własności kapitału podstawowego,
- propozycjach podziału zysku lub pokrycia straty,
- odpisach aktualizujących wartość należności,
- zobowiązaniach długoterminowych podzielonych na okresy spłaty do 1 roku, powyżej 1 roku do 3 lat, powyżej 3 lat do 5 lat i powyżej 5 lat,
- kosztach rodzajowych¹²²,
- kursach przyjętych do wyceny sprawozdania finansowego wyrażonego w walucie obcej,

¹¹⁹ Jeżeli jest ograniczony.

¹²⁰ Załącznik 1 do ustawy o rachunkowości.

¹²¹ Szerzej zob. Rozdział 1.2.

¹²² W przypadku jednostek sporządzających rachunek zysków i strat w wariantcie kalkulacyjnym.

- istotnych zdarzeniach, które nastąpiły po dniu bilansowym, a nie zostały uwzględnione w sprawozdaniu finansowym,
- zmianach zasad polityki (zasad) rachunkowości,
- transakcjach z jednostkami powiązanymi.

Reasumując, sprawozdanie finansowe stanowi przedmiot regulacji prawa bilansowego, które nie tylko sankcjonuje jego części składowe, ale także nadaje im określoną formę i treść odzwierciedloną w jego wzorze. Wzór taki należy traktować jako minimalny zakres prezentowanych i ujawnianych przez przedsiębiorstwo informacji. Z uwagi na fakt, że znakomita większość z nich wyrażana jest wartościowo, kluczowym problemem są zasady pomiaru, czyli ogólne i szczegółowe zasady wyceny bilansowej i ustalania wyniku finansowego, które determinują wielkości liczbowe prezentowane w poszczególnych elementach sprawozdania finansowego. O tym, jakie kwoty znajdą się w sprawozdaniu finansowym decyduje polityka rachunkowości.

Rozdział 2. Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa w polskich regulacjach rachunkowości i praktyce

2.1. Pojęcie i specyfika mikroprzedsiębiorstwa

Mikroprzedsiębiorstwa dominują ilościowo w większości rozwiniętych oraz rozwijających się gospodarek na świecie. W Polsce, podobnie jak w UE, stanowią przeważającą część sektora przedsiębiorstw. Za bezsporny uznaje się wpływ mikroprzedsiębiorstw na rozwój gospodarki, szczególnie ze względu na udział w wartości dodanej i w tworzeniu PKB, zmniejszaniu bezrobocia, czy dostarczaniu dóbr na lokalny rynek. W 2022 r. w Unii Europejskiej funkcjonowało 31 mln mikrofirm, co stanowiło 94 % wszystkich przedsiębiorstw w UE, podmioty te zatrudniały prawie 160 mln osób, czyli 30 % osób pracujących w przedsiębiorstwach i odpowiadały za 19% wartości dodanej wyprodukowanej przez przedsiębiorstwa w UE¹²³.

Podobnie jest w Polsce, gdzie sektor ten stanowił w 2022 roku 99,8% wszystkich przedsiębiorstw. Największy udział w całościowej strukturze przedsiębiorstw mają mikroprzedsiębiorstwa – 97,1%, małe przedsiębiorstwa - 2,1%, średnie – 0,6%, a duże - 0,2%¹²⁴. Sektor przedsiębiorstw w tym samym roku wytwarzał 67,9% wartości PKB, a największy udział w jego tworzeniu miały mikro przedsiębiorstwa – 28,2%¹²⁵. Należy także podkreślić, że w mikroprzedsiębiorstwach pracowało 43% wszystkich osób pracujących w sektorze przedsiębiorstw¹²⁶. W latach 2019-2022 wskaźniki działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstw zaczęły się poprawiać, tzn. wskaźnik rentowności wzrósł z 14 % w 2019 r. do 16 % w 2022 r., również wzrosły przychody o 31%, koszty ogółem o 28% oraz wynik finansowy brutto - o 41%¹²⁷.

Zdefiniowanie mikroprzedsiębiorstwa wymaga w pierwszej kolejności zrozumienia pojęcia przedsiębiorstwo, które jest pojęciem złożonym i rozpatrywanym w wielu różnych aspektach. Zgodnie z kodeksem cywilnym¹²⁸ przedsiębiorstwo jest „zorganizowanym

¹²³ K. Dębkowska, U. Kłosiewicz-Górecka, A. Szymańska, A. Wejt-Knyżewska, K. Zybertowicz, *Mikrofirmy pod lupą w latach 2019-2023*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2024, s. 10.

¹²⁴ A. Skowrońska, A. Tarnowa (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2024, s.15.

¹²⁵ *Ibidem*, s. 21.

¹²⁶ *Ibidem*, s. 23.

¹²⁷ K. Dębkowska, U. Kłosiewicz-Górecka, A. Szymańska, A. Wejt-Knyżewska, K. Zybertowicz, *Mikrofirmy (...), op. cit.*, s. 17-18.

¹²⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071).

zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej”¹²⁹, a elementami składowymi przedsiębiorstwa są: oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo, własność nieruchomości lub ruchomości, prawa wynikające z umów dzierżawy i najmu nieruchomości lub ruchomości, wierzytelności, prawa z papierów wartościowych oraz środki pieniężne, koncesje, licencje oraz zezwolenia, patenty i inne prawa własności przemysłowej, oraz majątkowe prawa autorskie, pokrewne, księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, oraz tajemnice przedsiębiorstwa¹³⁰.

W literaturze przedmiotu, pojęcie przedsiębiorstwa zależne jest od dyscypliny naukowej, w ramach której definicja ta jest formułowana. Najczęściej jest ono definiowane przez nauki prawne i społeczne, w których podkreśla się przede wszystkim wewnętrzną różnorodność oraz złożoność przedsiębiorstwa. Niejednorodność ta wynika z oddziaływań o charakterze społecznym, gospodarczym i politycznym na przedsiębiorstwo, stąd pojęcie to wciąż ewoluuje i podlega zmianom¹³¹. Dodatkowo uznaje się, że przedsiębiorstwo stanowi organizację społeczną szczególnego rodzaju, stworzoną, aby realizować wiele funkcji i zadań ekonomicznych, gospodarczych oraz społecznych, a jedną z jego głównych funkcji jest zaspokojenie zapotrzebowania społeczeństwa na określone towary, dobra i usługi¹³². Zdaniem C. Suszyńskiego współczesne przedsiębiorstwo jest historycznie ukształtowanym podmiotem świadomie prowadzonej działalności gospodarczej, które stymulowane jest poprzez dążenie do uzyskania korzyści, związanej z zaspokojeniem potrzeb otoczenia, w szczególności otoczenia rynkowego¹³³. Działalność gospodarcza realizowana jest na podstawie wyodrębnionego zespołu środków i ludzi, w warunkach niepewności oraz ryzyka, a także przy dążeniu do kształtowania - tworzenia, utrwalania oraz możliwej destrukcji – szeroko rozumianej wartości jako kategorii, która trwale, choć w różnym stopniu, charakteryzuje przyjęte przez przedsiębiorstwo cele oraz cele jego działalności, a w konsekwencji całe przedsiębiorstwo¹³⁴. Wnioskować można zatem, że działalność przedsiębiorstwa jest przede wszystkim kształtowana przez cele, które nie tylko

¹²⁹ Art. 55 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071).

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ J. Komorowski, *Cele przedsiębiorstwa a rozwój gospodarczy. Ujęcie behawioralne*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2012, s. 13, cyt. za: E. Niedzielska, *Bankructwo polskich przedsiębiorstw z sektora MSP- analiza i ocena modeli predykcyjnych*, Wydawnictwo SIZ, Łódź 2016, s. 9.

¹³² P. Filip, *Rozwój przedsiębiorstwa przy uwzględnieniu procesu doboru kadr*, [w:] *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 7, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2005, s. 341.

¹³³ C. Suszyński, *Przedsiębiorstwo, Wartość, Zarządzanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 36.

¹³⁴ C. Suszyński, *Przedsiębiorstwo (...), op. cit.*, s. 36.

stanowią podstawę jego istnienia, ale także wyznaczają przyszły stan rzeczy¹³⁵. Fundamentalnymi celami warunkującymi funkcjonowanie przedsiębiorstwa są: zysk i jego maksymalizacja, rozwój, a także maksymalizacja majątku dla akcjonariuszy¹³⁶.

J. Duraj podkreśla trzy wymiary przedsiębiorstwa: czynnościowy, rzeczowy i podmiotowy. Pierwszy wymiar - czynnościowy odnosi się do przedsiębiorcy prowadzącego przedsiębiorstwo, wymiar rzeczowy pozwala na określenie majątku/kapitału, natomiast wymiar podmiotowy podkreśla przedsiębiorcę oraz jego czynności¹³⁷.

Nie tylko sposób definiowania przedsiębiorstwa nie jest jednoznaczny, ale także sposób jego klasyfikacji. Najczęściej można spotkać się z podziałem przedsiębiorstw uwzględniającym ich wielkość - mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa - rodzaj prowadzonej działalności - przedsiębiorstwa usługowe, produkcyjne, handlowe - lub własność - przedsiębiorstwa publiczne lub prywatne. Pierwszy podział bywa różnie interpretowany, bowiem w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nie istnieje jedna standardowa i akceptowalna przez wszystkich definicja. Zarówno w literaturze, jak i w ustawodawstwie, jednostki te są różnorodnie regulowane i grupowane. Dodatkowo należy podkreślić, że przedsiębiorstwa te nie zawsze są postrzegane indywidualnie, bowiem powszechność pojęcia MŚP¹³⁸, także przez zagranicznych autorów, pokazuje, że sektor ten często jest traktowany jako jedna, koherentna zbiorowość, przez niektórych również uwzględniająca mikroprzedsiębiorstwa.

Podziału jednostek ze względu na ich wielkość można doszukiwać się w badaniach przedstawicieli tzw. szkoły astońskiej¹³⁹. Sposób wyróżniania tych podmiotów dotyczył przede wszystkim wpływu, jaki miała wielkość przedsiębiorstwa na sposób funkcjonowania oraz na strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa¹⁴⁰. Również w opublikowanym przez J.E. Boltona raporcie¹⁴¹, podjęto dyskusję dotyczącą kryteriów

¹³⁵ A. Buczkowska, *Cele przedsiębiorstwa a pomiar jego dokonań*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 648, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 45, Szczecin 2012, s. 5.

¹³⁶ E. Niedzielska, *Bankructwo polskich przedsiębiorstw z sektora MŚP- analiza i ocena modeli predykcyjnych*, Wydawnictwo SiZ, Łódź 2016, s. 12.

¹³⁷ J. Duraj, *Podstawy ekonomiki przedsiębiorstwa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 15.

¹³⁸ Małe i średnie przedsiębiorstwa.

¹³⁹ D.S. Pugh, D.J. Hickson, C.R. Hinings, C. Turner, *Dimensions of Organization Structure*, Administrative Science Quarterly Vol. 13, No. 1, Sage Publications 1968, s. 65-105, cyt. za. M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015, s. 17.

¹⁴⁰ M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr. 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015 s. 18.

¹⁴¹ J.E. Bolton, *Report of the Committee of Inquiry on Small Firms*, HMSO, Londyn 1971, s. 1.

wyodrębnianie MŚP. Zidentyfikowano w nim trzy główne warunki umożliwiające wyróżnienie małych przedsiębiorstw¹⁴²:

- warunek ekonomiczny, polegający na względnie małym udziale w rynku,
- warunek określający sposób zarządzania, charakteryzującym się tym, że właściciele lub współwłaściciele zarządzają przedsiębiorstwem w sposób zindywidualizowany, a nie poprzez sformalizowaną strukturę,
- warunek niezależności przedsiębiorstwa, oznaczający, że podmiot nie jest częścią dużego przedsiębiorstwa, a właściciele-kierownicy są wolni od zewnętrznej kontroli przy podejmowaniu kluczowych decyzji.

Obok kryteriów jakościowych dodatkowo w raporcie zostały wskazane kryteria ilościowe, które - biorąc pod uwagę: rodzaj prowadzonej działalności, wielkość zatrudnienia, wielkość obrotu, środki trwałe - umożliwiły uzupełnienie definicji małych przedsiębiorstw w szczególności o¹⁴³:

- przedsiębiorstwa produkcyjne – nieprzekraczające wielkości zatrudnienia 200 pracowników,
- handel detaliczny - nieprzekraczający wielkości obrotu 50 000 funtów,
- handel hurtowy - nieprzekraczający wielkości obrotu 200 000 funtów,
- budownictwo - nieprzekraczające wielkości zatrudnienia 25 pracowników,
- górnictwo i wydobywanie w kopalniach - nieprzekraczające wielkości zatrudnienia 25 pracowników,
- catering, z wyjątkiem lokali gastronomicznych i pubów,
- transport drogowy - posiadający do 5 pojazdów,
- inne usługi - o obrocie nieprzekraczającym 50 000 funtów.

Również obecnie, w literaturze wskazuje się dwa kryteria umożliwiające rozróżnienie wielkości przedsiębiorstwa - kryteria ilościowe lub jakościowe. Kryteria te stały się podstawowymi czynnikami umożliwiającymi odróżnienie MŚP od dużych przedsiębiorstw.

Kryteria jakościowe, nazywane również merytorycznymi, mają charakter niemierzalny, decydujący o specyfice MŚP, natomiast kryteria ilościowe – statystyczne, posiadają wymierny, czyli mierzalny charakter, który dotyczy poniesionych nakładów lub efektów

¹⁴² J.E. Bolton, *Report (...), op. cit.*, s. 2.

¹⁴³ J.E. Bolton, *Report (...), op. cit.*, s. 3.

prowadzonej działalności¹⁴⁴ (por. Tabela 9). W praktyce można spotkać się z trzema sposobami definiowania jednostek z sektora MŚP: wyłącznie na podstawie kryteriów ilościowych lub jakościowych, oraz poprzez połączenie obu tych kryteriów. Niezależnie od wybranej metody definiowania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, większość definicji w ramach wybranego kryterium nie jest opracowana wyłącznie na podstawie jednego kryterium¹⁴⁵, bowiem uznaje się, że w celu odpowiedniego wyodrębnienia tych podmiotów powinno stosować się kilka różnych kryteriów. Na ogół przyjmuje się kilka kategorii jednocześnie, zgodnie z B. Piaseckim kryteria te powinny być różnicowane, bowiem „nie ma sensu przyjmowanie identycznego kryterium podziału na małe i średnie przedsiębiorstwa dla firm handlowych, produkcyjnych, gospodarstw rolniczych i handlowych, firm doradczych i zespołów konsultingowych itd., gdyż zatrudniające np. 250 osób średniej wielkości przedsiębiorstwo produkcyjne byłoby gigantyczną firmą rolniczą i wielkim biurem projektowym lub firmą doradczą (zespołem adwokackim)”¹⁴⁶.

¹⁴⁴ M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015, s. 18.

¹⁴⁵ Najczęściej wykorzystywanie wyłącznie jednego wskaźnika przy różnicowaniu wielkości przedsiębiorstwa występuje w badaniach statystycznych.

¹⁴⁶ B. Gregor, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej*, [w:] B. Piasecki (red. nauk.), *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 68-69.

Tabela 9. Główne kryteria ilościowe i jakościowe klasyfikacji przedsiębiorstw

Kryteria ilościowe, za które uznaje się:	Kryteria jakościowe, za które uznaje się:
➤ zatrudnienie lub liczbę osób zaangażowanych w prowadzenie przedsiębiorstwa, ➤ wysokość obrotów/przychodów przedsiębiorstwa, ➤ sumę aktywów/pasywów, ➤ kapitałowe powiązania podmiotu, ➤ wartość środków trwałych, ➤ wartość kapitału własnego, ➤ liczbę odbiorców, ➤ udział w rynku sprzedaży, ➤ wielkość produkcji oraz/lub świadczonych usług, ➤ wynik finansowy przedsiębiorstwa.	➤ dominację osoby oraz osobowości właściciela, ➤ wysoką niezależność prawną i kapitałową, ➤ jedność zarządzania i własności, ➤ niedobory, ograniczenia zasobowe a także utrudniony dostęp do efektów skali, ➤ uproszczoną, bardziej scentralizowaną i nisko sformalizowaną strukturę organizacyjną, ➤ niewielki zasięg działania rynkowego, ➤ bezpośrednie stosunki służbowe między pracownikami a kierownictwem. ➤ wysoką przedsiębiorczość oraz elastyczność działania, ➤ niedobory zasobowe, które wynikają z ilościowych ograniczeń przedsiębiorstw z sektora MŚP, ➤ szczególnym typem gospodarki finansowej, w tym także mentalnością kredytową przedsiębiorcy, objawiającą się niechęcią do finansowania obcego¹⁴⁷, ➤ silną presję warunków zewnętrznych, przy jednoczesnej relatywnie słabej pozycji w stosunku do otoczenia oraz niewielkiej zdolności oddziaływania na środowisko zewnętrzne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr. 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015, s. 19.

Kryteria jakościowe pomagają wyodrębnić istotne cechy społeczne oraz ekonomiczne MŚP, dzięki czemu umożliwiają zrozumienie ich istoty i zasad funkcjonowania, jednocześnie jednak poprzez brak mierzalności uniemożliwiają przeprowadzenie ich jednoznacznego podziału¹⁴⁸.

W literaturze za cechy charakterystyczne, pozwalające na wyodrębnienie MŚP z ogółu przedsiębiorstw, uznaje się: niezależność, wielozadaniowość, ograniczenie środków pieniężnych, zależność od finansowania wewnętrznego, lokalny obszar działań, relacje osobiste, nieformalność, aktywne zarządzanie przez właścicieli, spersonalizowane¹⁴⁹. G.G. Inan i U.S. Bititci na podstawie badań własnych zaprezentowali cechy charakterystyczne mikro przedsiębiorstw pozwalające wyróżnić je na tle dużych oraz

¹⁴⁷ Szerzej zob.: P. Figura, *Zależność pomiędzy wielkością przedsiębiorstwa a strukturą źródeł finansowania*, [w:] Marketing i Zarządzanie, nr 2 (43), Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2016, s. 271-284; T. Łuczka, *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, cyt. za M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015, s. 19.

¹⁴⁸ M. Oliński, *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionie Warmii i Mazur*, Fundacja „Wspieranie i Promocja przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach”, Olsztyn 2009, s. 7.

¹⁴⁹ G.G. Inan, U.S. Bititci, *Understanding organizational capabilities and dynamic capabilities in the context of micro enterprises: a research agenda*, Procedia – Social and Behavioral Sciences 210, 2015, s. 311.

małych i średnich przedsiębiorstw (por. Tabela 10). Autor w przeprowadzonych badaniach definiował mikro przedsiębiorstwo jako podmiot zatrudniający do 20 pracowników.

Tabela 10. Porównanie dużych, MŚP i mikroprzedsiębiorstw według różnych kryteriów

Kryterium	Duże przedsiębiorstwa	MŚP	Mikro przedsiębiorstwa
Przywództwo	Liderzy są bardziej zaangażowani w strategiczne działania	Liderzy są bardziej zaangażowani w działania operacyjne niż strategiczne działania	Liderzy są szczególnie zaangażowani w działania operacyjne
Zarządzanie	Zarządzanie uczestniczące	Nadzór, dowodzenie i kontrola	Dowodzenie i kontrola
Planowanie strategiczne	Krótko i długoterminowe planowanie	Krótkoterminowe planowanie skupione na strategii niszy rynkowej	Walka o przetrwanie
Struktura organizacyjna	Hierarchiczna z kilkoma warstwami	Płaska z kilkoma warstwami zarządzania	Płaska z jedną warstwą zarządzania
Zasoby ludzkie	Szkolenia i rozwój personelu są planowane i prowadzone na dużą skalę	Szkolenia i rozwój personelu są doraźne i na małą skalę	Niemal całkowity brak szkoleń i działań na rzecz rozwoju pracowników
Rynek i koncentracja na kliencie	Formalne relacje z klientami, większa baza klientów	Formalno-nieformalne relacje z klientem, ograniczona baza klientów	Nieformalne relacje z klientami, bardzo ograniczona baza klientów
Ulepszenia operacyjne	Szeroka wiedza lub zrozumienie w odniesieniu do działań w zakresie doskonalenia operacyjnego	Ograniczona wiedza lub zrozumienie działań w zakresie doskonalenia operacyjnego	Brak wiedzy lub zrozumienia w zakresie działań w zakresie doskonalenia operacyjnego
Networking	Rozbudowana sieć kontaktów zewnętrznych, lepsze zrozumienie wsparcia od władz lokalnych	Ograniczone tworzenie sieci kontaktów zewnętrznych, ograniczona wiedza na temat finansowania i wsparcia dostępnego od władz lokalnych rząd	Bardzo ograniczone tworzenie sieci zewnętrznych, brak wiedzy na temat finansowania i możliwości wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie: G.G. Inan, U.S. Bititci, *Understanding organizational capabilities and dynamic capabilities in the context of micro enterprises: a research agenda*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 210, 2015, s. 311.

M. Bednarczyk za cechy jakościowe małych i średnich przedsiębiorstw uznała: mały udział w rynku, uzależnienie od małej liczby rynków i klientów, lokalny rynek zbytu, uzależnienie od jednego lub kilku produktów, brak zasobów na prowadzenie badań (np. otoczenia, marketingowy, jedność osoby właściciela i kontroli oraz prosta struktura organizacyjna (np. prosta promienista)¹⁵⁰. W przypadku mikroprzedsiębiorstw do cech zalicza się¹⁵¹:

¹⁵⁰ M. Bednarczyk, *Otoczenie i przedsiębiorczość w zarządzaniu strategicznym organizacją gospodarczą*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1996, s. 74-75.

¹⁵¹ Por. E. Mieszajkina, *Zarządzanie przedsiębiorcze w małych firmach*, Politechnika Lubelska, Lublin 2018; R. Lisowska, *Specyfika funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropęga (red.) *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo

1. w obszarze systemu zarządzania:
 - proces zarządzania - scentralizowany realizowany przeważnie przez właściciela - przedsiębiorcę, który zwykle nie ma wystarczającej wiedzy z zakresu zarządzania firmą, dlatego też często kieruje się intuicją,
 - strukturę organizacyjną - jest prosta i charakteryzuje się wysoką elastycznością,
 - planowanie - odbywa się w nieznacznym zakresie, a decyzje często są podejmowane jednoosobowo przez właściciela przedsiębiorstwa,
 - formalizację zadań - jest niewielka, a poziom delegowania uprawnień decyzyjnych ograniczony.
2. w obszarze produkcji:
 - małą skalę działania, niewielki podział pracy,
 - zmienność produktów podyktowaną koniecznością dostosowania się do potrzeb klientów,
 - rodzaj produkcji - raczej pracochłonny.
3. w obszarze rynku:
 - udział w rynku - niewielki, koncentracja na wybranych produktach/usługach, oferta skierowana do małej grupy klientów,
 - zachowania proaktywne oraz dużą skłonność do innowacji i elastyczność w dostosowywaniu się do potrzeb rynku,
 - duża niezależność od innych podmiotów.
4. w obszarze finansów:
 - własność kapitału – kapitał w posiadaniu przedsiębiorcy, jego rodziny albo wąskiego grona osób,
 - ograniczony dostęp do rynku kapitałowego,
 - finansowanie rozwoju - głównie z kapitału własnego,
 - ryzyko finansowe - po stronie właściciela.
5. w obszarze badania i rozwój:
 - brak wyodrębnionych działów/specjalistów ds. B+R,
 - prace badawcze - raczej krótkoterminowe, zorientowane na klientów,
 - niskie nakłady na działalność badawczą i innowacyjną.

Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016; M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe nr 1194, Rozprawy naukowe z. 483, Politechnika Łódzka, Łódź 2015; K. Poznańska, M. Schulte-Zurhausen, *Kryteria klasyfikacji małych i średnich przedsiębiorstw*, Przegląd Organizacji nr 2, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK), Warszawa 1994, s. 22-34.

Z kolei do problemów metodologicznych związanych z zastosowaniem kryteriów ilościowych zalicza się¹⁵²:

- dobór kryteriów, przede wszystkim wskazanie liczby, konfiguracji i struktury, ale również określenie poziomu progów oraz ich granic krytycznych, dobór mierników,
- w przypadku poziomu zatrudnienia - dobór mierników, który dotyczy m.in. dokonania wyboru między etatami a poszczególnymi osobami, uwzględniania wyłącznie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę albo wszystkich, uwzględniania członków rodziny właściciela pracujących w przedsiębiorstwie i inne,
- w zakresie wielkości finansowych - odnosi się to głównie do stosowanych metod wyceny, zmienności cen aktywów, a także sposobu wyliczania amortyzacji aktywów trwałych,
- w obszarze kryteriów rynkowych - istotne oddziaływanie mogą wykazywać krótkookresowe czynniki zewnętrzne i wewnętrzne związane m. in. z cyklami koniunkturalnymi, sezonowością czy polityką gospodarczą lub fiskalną.

Wszystkie wymienione kryteria w istotny sposób charakteryzują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Obecnie w ustawie prawo przedsiębiorców¹⁵³ wyróżnione zostały definicje mikro, małych i średnich przedsiębiorców. Przepisy te stanowią przełożenie europejskiego zalecenia z 2006 roku¹⁵⁴ do polskiego systemu prawnego. Zgodnie z tym aktem prawnym, mikro przedsiębiorca - co najmniej w jednym z ostatnich dwóch lat - nie zatrudniał więcej niż 10 pracowników w przeliczeniu na średnioroczne zatrudnienie, oraz:

- roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług i z operacji finansowych nie przekraczał 2 000 000 euro, lub
- suma aktywów na koniec jednego z tych lat nie była wyższa od 2 000 000 euro.

Małym przedsiębiorcą jest przedsiębiorca, który - co najmniej w jednym z ostatnich dwóch lat - zatrudniał 50 pracowników w przeliczeniu na średnioroczne zatrudnienie oraz:

- roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług i z operacji finansowych nie przekraczał 10 000 000 euro, lub
- suma aktywów na koniec jednego z tych lat nie była wyższa od 10 000 000 euro.

¹⁵² P. Dominiak, *Sektor MSP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 27-29.

¹⁵³ Ustawa z dnia 5 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 236, 1222, 1871, z 2025 r. poz. 222, 621, 622, 769) dalej zwane: prawo przedsiębiorców.

¹⁵⁴ Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (notyfikowane jako dokument nr C(2003) 1422) (Dz.U. L 124 z 20.5.2003, s. 36-41).

W ustawie prawo przedsiębiorców wyróżniono ponadto średnich przedsiębiorców, którzy zatrudniają nie więcej niż 50 pracowników w przeliczeniu na średnie etaty oraz:

- roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług i operacji finansowych nie przekraczał 50 000 000 euro, lub
- suma aktywów na koniec jednego z tych lat nie była wyższa od 43 000 000 euro.

W ustawie o rachunkowości zostały zdefiniowane jednostki mikro i małe, z pominięciem jednostek średnich. Od 01.01.2025¹⁵⁵ mikroprzedsiębiorstwa definiowane są jako jednostki, które w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok, nie przekroczyły co najmniej 2 z 3 następujących wielkości:

- 2 000 000 zł - w przypadku sumy aktywów,
- 4 000 000 zł - w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów,
- 10 osób - w odniesieniu do średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

W międzynarodowych regulacjach MSSF dla MŚP małe i średnie jednostki definiowane są łącznie, czyli traktowane są jako jedna zbiorowość. Za MŚP uznawane są przedsiębiorstwa, które nie są jednostkami zainteresowania publicznego, a także publikują sprawozdania finansowe ogólnego przeznaczenia służące zewnętrznym odbiorcom. W definicji zawartej w MSSF nie wyróżnia się zatem kryteriów ilościowych pozwalających na wyodrębnienie tych jednostek, natomiast w polskim ustawodawstwie dominują kryteria ilościowe, w ramach, których najczęściej wyróżnia się takie wartości jak: liczba zatrudnionych, wielkość aktywów, a także przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów lub wielkość obrotu netto.

W badaniach statystycznych najczęściej stosowane jest jedno z kryteriów ilościowych. W badaniach Głównego Urzędu Statystycznego funkcjonuje podział przedsiębiorstw ze względu na wielkość zatrudnienia. Mikroprzedsiębiorstwa zatrudniają do 10 pracowników, małe przedsiębiorstwa - do 50 pracowników, średnie przedsiębiorstwa - do 250, a duże przedsiębiorstwa - powyżej 250.

W poradniku dla użytkowników dotyczącym definicji MŚP wydanym przez Komisję Europejską¹⁵⁶ za niewystarczające uznaje się definiowanie MŚP wyłącznie na podstawie

¹⁵⁵ We wcześniejszych latach, jednostkami mikro zgodnie z ustawą o rachunkowości były jednostki, które spełniały dwa z poniższych trzech warunków: 1 500 000 zł w przypadku sumy aktywów, 3 000 000 zł w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów, 10 osób w odniesieniu do średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

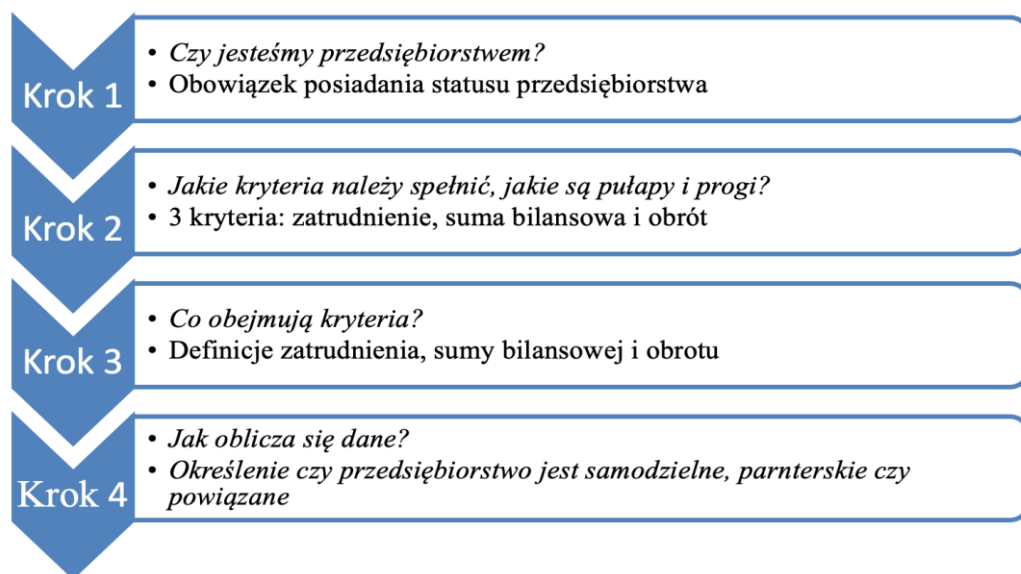
¹⁵⁶ Komisja Europejska, *Poradnik dla użytkowników dotyczący definicji MŚP*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019.

kryteriów dotyczących wielkości (liczba pracowników, obrót, roczna suma bilansowa), należy również rozważyć kryteria związane z zasobami, czyli własność, partnerstwa i powiązania. W poradniku zostały określone cztery kroki umożliwiające zakwalifikowanie organizacji do kategorii MŚP. W pierwszym kroku należy określić, czy dana organizacja jest przedsiębiorstwem, bowiem status MŚP posiadają wyłącznie przedsiębiorstwa. Zgodnie z poradnikiem każdy podmiot, który prowadzi działalność gospodarczą - bez względu na jego formę prawną - będzie przedsiębiorstwem, zatem czynnikiem decydującym jest prowadzenie działalności gospodarczej. W następnym kroku wskazuje się na kryteria określające wielkość zatrudnienia, roczny obrót i roczną sumę bilansową. MŚP zatrudniają mniej niż 250 pracowników oraz ich roczny obrót nie przekracza 50 milionów Euro lub roczna suma bilansowa 43 milionów Euro. W kroku trzecim doprecyzowano kryteria wskazane w poprzednim kroku. Wyszczególniono i zinterpretowano definicje osób zatrudnionych, obrotu rocznego oraz sumy bilansowej. W ostatnim kroku scharakteryzowano przedsiębiorstwo: samodzielne¹⁵⁷, partnerskie¹⁵⁸, lub powiązane¹⁵⁹. Taka weryfikacja zapewnia przeprowadzenie odpowiednich i kompletnych obliczeń w odniesieniu do liczby zatrudnionych, wielkości rocznego obrotu i sumy bilansowej (por. Rysunek 6).

¹⁵⁷ Są trzy sposoby na wskazanie przedsiębiorstw samodzielnych: po pierwsze są takie przedsiębiorstwa, które nie mają udziału w innych przedsiębiorstwach oraz inne przedsiębiorstwa nie mają w nim udziału, lub po drugie posiadają poniżej 25% kapitału lub praw głosu w minimum jednym, innym przedsiębiorstwie lub strony zewnętrzne posiadają nie więcej niż 25% kapitału lub praw głosu, lub po trzecie nie są powiązane z innym przedsiębiorstwem poprzez osobę fizyczną, Szerzej zob.: Komisja Europejska, *Poradnik dla użytkowników dotyczący definicji MŚP*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 16.

¹⁵⁸ Przedsiębiorstwa partnerskie to takie, które posiadają minimum 25% kapitału lub praw głosu w innym przedsiębiorstwie lub inne przedsiębiorstwo posiada minimum 25% kapitału lub praw głosu w przedsiębiorstwie oraz jednostka nie jest powiązana z innym przedsiębiorstwem, szerzej zob.: Komisja Europejska, *Poradnik dla użytkowników (...)*, *op. cit.*, s. 18.

¹⁵⁹ Uznaje się, że dwa lub więcej przedsiębiorstw są ze sobą powiązane jeżeli spełniają którykolwiek wymienionych warunków: Przedsiębiorstwo posiada większość praw głosu z tytułu bycia współnikiem lub udziałowcem w innym przedsiębiorstwie, przedsiębiorstwo ma prawo odwołać lub wyznaczyć większość członków organu: zarządzającego, administrującego, nadzorczego innego przedsiębiorstwa, lub jednostka ma prawo wywierać dominujący wpływ na inne przedsiębiorstwo na podstawie zawartej umowy lub zgodnie z postanowieniami w jego statucie lub umowie spółki, lub przedsiębiorstwo jest w stanie sprawować wyłączną kontrolę nad większością praw głosów udziałowców lub współników w innym przedsiębiorstwie na podstawie umowy. Szerzej zob.: Komisja Europejska, *Poradnik dla użytkowników(...)*, *op. cit.*, s. 21.

Rysunek 6. Proces ustalania przynależności do MŚP

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Komisja Europejska, Poradnik dla użytkowników dotyczący definicji MŚP, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019.

Główną cechą rozpoznawczą mikroprzedsiębiorstw jest ich lokalny charakter. Mikroprzedsiębiorstwo zaopatruje się oraz sprzedaje swoje produkty i usługi lokalnie, a także wykorzystuje lokalne zasoby pracy¹⁶⁰.

Podsumowując, w literaturze przedmiotu podkreśla się trudność w definiowaniu przedsiębiorstw oraz w odpowiedniej ich klasyfikacji uwzględniającej wielkość. Uznaje się, że głównym powodem niejasności jest¹⁶¹:

- problem w doborze kryteriów takich jak: określenie liczby, struktury, a także ich konfiguracji,
- wybór mierników, w przypadku kryteriów ilościowych lub sposobów ocen – w przypadku kryteriów jakościowych,
- problem w odpowiednim określeniu pułapów lub progów - w przypadku kryteriów ilościowych - oraz granic, punktów krytycznych, których przekroczenie skutkuje zmianą zakwalifikowania jednostki do innej klasy wielkości.

W niniejszej rozprawie doktorskiej, definicja mikroprzedsiębiorstwa jest tożsama z definicją zawartą w ustawie o rachunkowości, która określa jednostki mikro jako podmioty o ograniczonej skali działalności, charakteryzujące się ograniczoną sumą

¹⁶⁰ E. Brągiel, M. Dykiel, *Rola mikroprzedsiębiorstw na regionalnym rynku pracy*, Przedsiębiorstwo i region, nr 8, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 24.

¹⁶¹ P. Dominiak, *Sektor MŚP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 27.

aktywów, przychodami netto i średniorocznym zatrudnieniem. Zatem mikroprzedsiębiorstwem jest spółka i inny podmiot prawny, który w roku, za który sporządzono sprawozdanie finansowe oraz w roku go poprzedzającym nie przekroczył dwóch z trzech wartości na koniec roku obrotowego¹⁶²:

1. 1 500 000 zł sumy aktywów,
2. 3 000 000 zł przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów,
3. 10 osób jako średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty.

Podmioty te prowadzą księgi rachunkowe i sporządzają sprawozdanie finansowe według zasad określonych w ustawie. Z uwagi na ich status – mikroprzedsiębiorstwa – ustawodawca przewidział wiele uproszczeń w ich systemie rachunkowości – w odniesieniu zarówno do zasad wyceny bilansowej, zasad ustalania wyniku finansowego, jak i zasad sporządzania sprawozdania finansowego.

2.2. Ograniczenie obowiązków sprawozdawczych mikroprzedsiębiorstw w polskich regulacjach rachunkowości

Przedsiębiorstwa decydujące się na przyjęcie statusu jednostki mikro mają możliwość skorzystania z szeregu uproszczeń przewidzianych przez ustawę o rachunkowości. Należy wyraźnie podkreślić, że przewidziane w ustawie uproszczenia nie zwalniają mikroprzedsiębiorstw z fundamentalnej zasady przedstawiania sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego w sposób rzetelny i jasny¹⁶³. Stanowi to istotną kwestię, bezpośrednio wynikającą z przepisów zawartych w ustawie o rachunkowości, która ma wpływ na transparentność i wiarygodność informacji finansowych mikroprzedsiębiorstw. Uproszczenia stanowią jedynie dopuszczalne przez ustawodawcę odstępstwa od szczegółowych regulacji, mające na celu ułatwienie mikroprzedsiębiorstwom wypełnianie obowiązków rachunkowych, zatem mogą być jedynie stosowane wtedy, gdy nie wywierają negatywnego wpływu na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego podmiotu gospodarczego.

¹⁶² Art. 3 ust. 1a pkt 1 ustawy o rachunkowości.

¹⁶³ Art. 49a ustawy o rachunkowości.

Tabela 11. Uproszczenia przewidziane w ustawie o rachunkowości dla mikroprzedsiębiorstwa

Zakres	Uproszczenie	Przepis prawny
Sprawozdawczość finansowa	Jednostka mikro może nie sporządzać informacji dodatkowej, o której mowa w ust. 1, pod warunkiem, że przedstawi informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku nr 4 do ustawy.	Art. 48. ust. 3
	Jednostka mikro może sporządzać uproszczony bilans zgodny z załącznikiem nr 4 do ustawy.	Art. 46. ust. 5. pkt 4
	Jednostka mikro może sporządzać uproszczony rachunek zysków i strat zgodny z załącznikiem nr 4 do ustawy.	Art. 47 ust. 4 pkt 4
	Jednostka mikro może nie sporządzać zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym.	Art. 48a. Ust. 3
	Jednostka mikro może nie sporządzać rachunku przepływów pieniężnych.	Art. 48b ust. 4
	Jednostka mikro może sporządzić sprawozdanie finansowe z zastosowaniem uproszczeń dla jednostki małej.	Art. 49c ust. 2
Sprawozdanie z działalności	Jednostka mikro, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności jednostki, może nie sporządzać tego sprawozdania, pod warunkiem, że w informacji dodatkowej, a w przypadku, o którym mowa w art. 48 ust. 3, jako informacje uzupełniające do bilansu, przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów (akcji) własnych określone w załączniku nr 4 do ustawy.	Art. 49 ust. 4
	Jednostka mikro może nie wykazywać w sprawozdaniu z działalności niefinansowych wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki oraz informacji dotyczących zagadnień pracowniczych i środowiska naturalnego.	Art. 49 ust. 6
Polityka rachunkowości	Jednostka mikro może zrezygnować z zachowania zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów w zakresie tworzenia odpisów aktualizujących aktywów oraz rezerw na znane tym jednostkom ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń ¹⁶⁴ .	Art. 7 ust. 2a
	Jednostka mikro może zrezygnować z zachowania zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów w zakresie tworzenia odpisów aktualizujących wartość aktywów oraz rezerw na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń.	Art. 7 ust. 2b
	Jednostka mikro nie wycenia aktywów i pasywów według wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia.	Art. 28a
	Jednostka mikro może dokonywać odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych według zasad określonych w przepisach podatkowych ¹⁶⁵ .	Art. 32 ust. 7
	Jednostka mikro może nie tworzyć biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych ¹⁶⁶ .	Art. 39 ust 6
	Jednostki mikro mogą odstąpić od ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego.	Art. 37 ust. 10
	Jednostki mikro mogą dokonywać klasyfikacji umów leasingowych zgodnie z przepisami podatkowymi.	Art. 3 ust. 6
	Jednostki mikro mogą przy obliczaniu kosztu wytworzenia produktu do kosztów bezpośrednich doliczyć koszty pośrednie związane z wytworzeniem tego produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych. Ustalony w ten sposób koszt wytworzenia nie może być wyższy od możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.	Art. 28 ust. 4a

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

¹⁶⁴ Przepis nie dotyczy jednostek sektora finansów publicznych, spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych, spółek jawnych i spółek komandytowych, których wszystkimi współnikami są spółki kapitałowe, komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw mającą podobną do powyższych spółek formę prawną. Szerzej. zob.: Art. 7 ust. 2c, ustawy o rachunkowości.

Zgodnie z Tabelą 11 można wyróżnić trzy grupy uproszczeń dla mikroprzedsiębiorstw:

1. grupa pierwsza - uproszczenia w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych,
2. grupa druga - uproszczenia w zakresie sporządzania sprawozdań z działalności,
3. grupa trzecia - uproszczenia w polityce rachunkowości.

Pierwszym rodzajem uproszczeń dla jednostek mikro są **uproszczenia z zakresu sporządzania sprawozdań finansowych**. Szczegółowość informacyjna sprawozdań finansowych poszczególnych podmiotów została zawarta w załącznikach do ustawy o rachunkowości. Prezentowane wzory sprawozdań finansowych to minimalny wymagany przez ustawę zakres informacji, które dana jednostka powinna przedstawić w swoim sprawozdaniu. Mikro przedsiębiorstwa mają możliwość sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych, zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości.

Sprawozdanie finansowe - zgodne z załącznikiem 4 - składa się z 4 elementów:

1. informacji ogólnej,
2. bilansu,
3. informacji uzupełniającej do bilansu,
4. rachunku zysków i strat.

Pierwszym elementem jest informacja ogólna, która może zostać porównana do wprowadzenia do sprawozdania finansowego – sporządzanego w pełnej wersji sprawozdania finansowego. W ramach informacji ogólnej należy przedstawić podstawowe informacje o przedsiębiorstwie, w tym wskazać:

- firmę, siedzibę i adres, oraz numer we właściwym rejestrze sądowym,
- czas trwania działalności, jeżeli jest ograniczony,
- okres objęty sprawozdaniem finansowym,
- czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności,
- przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, w tym metody wyceny aktywów i pasywów, pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzania sprawozdania finansowego, w zakresie, w którym ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.

Bilans mikroprzedsiębiorstwa - podobnie jak w załączniku 1 do ustawy o rachunkowości - został podzielony na cztery kategorie (pozycje od A do D) po stronie

¹⁶⁵ *Ibidem*. Szerzej zob. Art. 32 ust. 8 ustawy o rachunkowości.

¹⁶⁶ *Ibidem* Szerzej zob. Art. 39 ust. 7 ustawy o rachunkowości.

aktywów, oraz dwie kategorie (pozycje A i B) po stronie pasywów, jednakże zakres informacji prezentowanych w ramach każdej kategorii został bardzo uproszczony, uzyskując syntetyczną formę (por. Tabela 12). W aktywach bilansu należy przedstawić podstawowe informacje o:

- **aktywach trwałych**, ze szczególnym wskazaniem środków trwałych. W pozycji tej mikroprzedsiębiorstwa powinny zawrzeć łączną informację o: wartościach niematerialnych i prawnych, rzeczowych aktywach trwałych obejmujących środki trwałe, środki trwałe w budowie, zaliczki na środki trwałe w budowie, należności oraz inwestycje długoterminowe, a także długoterminowe rozliczenia międzyokresowe,
- **aktywach obrotowych**, w których należy wskazać łącznie wartości zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych, ze szczególnym wyszczególnieniem wartości zapasów oraz należności krótkoterminowych,
- **należnych wpłatach na kapitał podstawowy**, czyli informację o zadeklarowanych, ale niewniesionych (na dzień bilansowy) wkładach kapitałowych – rzeczowych i finansowych w spółkach kapitałowych i spółkach osobowych. W tej pozycji należy również wykazać kwotę zaliczek pobranych w ciągu roku przez wspólników spółek osobowych przewyższającą zysk,
- **udziałach (akcjach) własnych** - według cen ich nabycia - przeznaczonych do zbycia lub umorzenia w ciągu roku od dnia bilansowego.

W pasywach bilansu w pierwszej kategorii - dotyczącej kapitału własnego - mikroprzedsiębiorstwa powinny prezentować kapitał (fundusz) własny, zatem łączną wartość kapitału (funduszu) podstawowego, zapasowego, z aktualizacji wyceny, pozostałych kapitałów (funduszy) rezerwowych, zysku (straty) z lat ubiegłych, zysku (straty) netto za bieżący rok obrotowy, a także odpisów z zysku netto w ciągu roku obrotowego. Osobnej prezentacji w ramach tej kategorii wymaga wartość kapitału (funduszu) podstawowego.

W drugiej kategorii pasywów - dotyczącej zobowiązań - należy wyróżnić zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, z wyodrębnieniem rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek. W tej pozycji łącznie wykazuje się wartość zobowiązań długo i krótkoterminowych, rezerw na zobowiązania oraz rozliczeń międzyokresowych.

Tabela 12. Bilans mikroprzedsiębiorstwa zgodny z Ustawą o rachunkowości

Aktywa	Pasywa
A. Aktywa trwałe, w tym środki trwałe	A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: ➤ kapitał (fundusz) podstawowy.
B. Aktywa obrotowe, w tym: ➤ zapasy, ➤ należności krótkoterminowe.	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: ➤ rezerwy na zobowiązania, ➤ zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek.
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) własny	
D. Udziały (akcje) własne	
Aktywa razem	Pasywa razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika 4 Ustawy o rachunkowości.

Mikroprzedsiębiorstwa zostały zwolnione z obowiązku przedstawiania informacji dodatkowej pod warunkiem sporządzenia informacji uzupełniającej do bilansu¹⁶⁷. Ten element sprawozdania jest syntetycznym zbiorem informacji o kwotach zobowiązań warunkowych, kwotach zaliczek i kredytów na rzecz członków organów zarządzających oraz o udziałach (akcjach) własnych. W informacji uzupełniającej do bilansu należy wskazać przede wszystkim:

1. kwoty zobowiązań finansowych, w tym z tytułu: zobowiązań warunkowych, poręczeń i gwarancji lub dłużnych instrumentów finansowych.
2. kwoty zaliczek oraz kredytów udzielonych członkom organów zarządzających, administrujących i nadzorujących, oraz zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń.
3. udziały (akcje) własne, w tym:
 - przyczynę nabycia udziałów (akcji) własnych,
 - liczbę oraz wartość nominalną nabytych i zbytych udziałów (akcji),
 - w przypadku odpłatnego nabycia lub zbycia, równowartość tych udziałów (akcji),
 - liczbę oraz wartość nominalną lub wartość księgową w przypadku braku wartości nominalnej wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych oraz również część kapitału podstawowego, którą udziały (akcje) reprezentują.

W ustawie o rachunkowości - dla jednostek mikro - zawarto wyłącznie jeden wariant uproszczonego rachunku zysków i strat – wariant porównawczy (Por. Tabela 13). Obejmuje on sześć kategorii (od A do F).

W kategorii A – dotyczącej przychodów podstawowych operacyjnych - należy wykazać przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmianę stanu produktów,

¹⁶⁷ Art. 48 ust. 3 ustawy. o rachunkowości.

oznaczającą różnicę w wartości produktów gotowych i produktów w toku na początek i koniec okresu.

W kategorii B – dotyczącej kosztów podstawowych operacyjnych - należy zaprezentować ich sumę, w tym w kosztach rodzajowych należy odrębnie zaprezentować cztery grupy kosztów: amortyzację, zużycie materiałów i energii, pozostałe koszty oraz łącznie wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia.

W kategoriach C i D należy odpowiednio wykazać pozostałe przychody i zyski lub koszty i straty, oraz aktualizację wartości aktywów. Oznacza to, że pozostałe przychody/koszty operacyjne oraz przychody/koszty finansowe mogą być prezentowane łącznie.

W kategorii E wykazuje się podatek dochodowy, a w ostatniej kategorii F - zysk/stratę netto. Nie ma zatem obowiązku przedstawiania wyniku finansowego brutto¹⁶⁸.

Tabela 13. Rachunek zysków i strat mikroprzedsiębiorstwa zgodny z ustawą

Rachunek zysków i strat
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównanie z nimi, w tym zmiana stanu produktów
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:
I. Amortyzacja,
II. Zużycie materiałów i energii,
III. Wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia,
IV. Pozostałe koszty.
C. Pozostałe przychody i zyski, w tym aktualizacja wartości aktywów
D. Pozostałe koszty i straty, w tym aktualizacja wartości aktywów
E. Podatek dochodowy
F. Zysk/strata netto ¹⁶⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika 4 ustawy o rachunkowości.

Kolejna grupa uproszczeń dla mikroprzedsiębiorstw dotyczy **sprawozdania z działalności**.

Sprawozdanie z działalności powinno obejmować¹⁷⁰ istotne informacje o stanie majątkowym i sytuacji finansowej, w tym ocenę uzyskiwanych efektów oraz wskazanie czynników ryzyka i opis zagrożeń, a w szczególności informacje o:

¹⁶⁸ Do 01.01.2025 r. rachunek zysków i strat ujęty w załączniku 4 do ustawy o rachunkowości uwzględniał specyfikę podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej. Jednostki prezentowały swój wynik finansowy w rachunku zysków i strat jako wartość dodatnią, w przypadku nadwyżki przychodów nad kosztami lub wartość ujemną – nadwyżka kosztów nad przychodami. Wynik zatem mógł być prezentowany w pozycji GI lub GII tego sprawozdania. Po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego różnica ta zwiększała odpowiednio przychody lub koszty przyszłego roku obrotowego. Dodatkowo, dodatnia różnica mogła zostać wykorzystana do zwiększenia kapitału (funduszu) podstawowego.

¹⁶⁹ Jednostki mikro, o których mowa w art. 3 ust. 1a pkt 1, 3 i 4 oraz ust. 1b ustawy o rachunkowości

¹⁷⁰ Szerzej zob.: Art. 49 ustawy o rachunkowości.

- zdarzeniach istotnie wpływających na działalność jednostki, jakie nastąpiły w roku obrotowym, a także po jego zakończeniu, do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego,
- przewidywanym rozwoju jednostki,
- ważniejszych osiągnięciach w dziedzinie badań i rozwoju,
- aktualnej i przewidywanej sytuacji finansowej,
- udziałach własnych¹⁷¹,
- posiadanych przez jednostkę oddziałach (zakładach),
- instrumentach finansowych¹⁷².

Jednostka mikro, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności jednostki, może nie sporządzać tego sprawozdania, pod warunkiem, że w informacji dodatkowej, a jeśli nie sporządza informacji dodatkowej to w informacji uzupełniającej do bilansu, przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów (akcji).

Jeżeli natomiast kierownik jednostki zdecyduje o sporządzaniu sprawozdania z działalności, sprawozdanie to może nie zawierać kluczowych niefinansowych wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki oraz informacji dotyczących zagadnień pracowniczych i środowiska naturalnego¹⁷³.

Ostatnią grupę uproszczeń dla przedsiębiorstw mikro stanowią uproszczenia w polityce rachunkowości, czyli w zasadach wyceny bilansowej i ustalania wyniku finansowego. Szczególnym uproszczeniem dla mikroprzedsiębiorstw jest możliwość zrezygnowania z zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów. W tym przypadku ustawa dzieli jednostki mikro na 2 grupy:

1. związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie

¹⁷¹ W tym przyczynie nabycia udziałów własnych, liczbie i wartości nominalnej nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów, w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego - równowartości tych udziałów, liczbie i wartości nominalnej wszystkich udziałów nabytych i zatrzymanych, szerzej zob. art. 49 ust. 2 pkt 5 ustawy o rachunkowości.

¹⁷² W zakresie: ryzyka (zmiany cen, kredytowego, utraty płynności finansowej, istotnych zakłóceń przepływów środków pieniężnych), oraz przyjętych celach i metodach zarządzania ryzykiem finansowym, szerzej zob.: art. 49 ust. 2 pkt 7 ustawy o rachunkowości.

¹⁷³ Art. 49. Ust. 6 ustawy o rachunkowości.

Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej.

2. pozostałe jednostki mikro.

W przypadku pierwszej grupy, jednostki te mogą zrezygnować przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów z zachowania zasady ostrożności, natomiast pozostałe jednostki mogą odstąpić od stosowania zasady ostrożności przy tworzeniu odpisów aktualizujących wartość aktywów oraz rezerw na znane jednostce ryzyko, grożące straty i skutki innych zdarzeń¹⁷⁴.

Mikroprzedsiębiorstwa nie wyceniają aktywów i pasywów w wartości godziwej oraz skorygowanej cenie nabycia¹⁷⁵. Warto podkreślić, że nie jest to możliwość, z której te jednostki mogą skorzystać, ale brak zgody ustawodawcy, co oznacza, że jednostki mikro zobligowane są do wyceny w wartościach historycznych, tj. do stosowania takich parametrów jak: cena nabycia, koszt wytworzenia, kwota wymaganej zapłaty – przy wycenie należności - lub - w przypadku zobowiązań - kwota wymagająca zapłaty.

Ustawodawca przewidział dla wszystkich podmiotów mających status jednostki mikro możliwość zrezygnowania z ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, a także możliwość uproszczenia sposobu obliczania jednostkowego kosztu wytworzenia produktu - niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych - doliczanie do kosztów bezpośrednich, wszystkich kosztów pośrednich związanych z wytworzeniem tego produktu.

Ustawa o rachunkowości dopuszcza również uproszczenia dla mikroprzedsiębiorstw, które nie są stosowane w odniesieniu do spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne¹⁷⁶. Jedną z nich jest możliwość dokonywania odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych według zasad określonych w przepisach podatkowych. Ponadto przewidziane w ustawie o rachunkowości uproszczenie umożliwia mikro jednostkom, prowadzenie jednolitej ewidencji umów leasingu - zarówno dla celów bilansowych, jak i podatkowych, czyli zgodnie z zasadami

¹⁷⁴ Przepisu nie stosuje się do spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych i spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.

¹⁷⁵ Art. 28a ustawy o rachunkowości.

¹⁷⁶ Lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.

określonymi w przepisach podatkowych. Dodatkowo te mikroprzedsiębiorstwa nie są zobowiązane do tworzenia biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników (w tym świadczeń emerytalnych).

Reasumując, ustawa o rachunkowości przewiduje szereg uproszczeń systemu rachunkowości jednostki mikro, których wprowadzenie miało na celu znaczącą redukcję zakresu, czasu oraz pracochłonności czynności rachunkowych, a także uproszczenia przepisów. Mikroprzedsiębiorstwa mogą stosować wszystkie dopuszczone ustawą uproszczenia, jeżeli spełniają odpowiednie warunki lub wybrać tylko niektóre z nich. Niewątpliwie uproszczenia w rachunkowości mikroprzedsiębiorstw przynoszą wiele korzyści, ale należy również brać pod uwagę pewne wyzwania i zagrożenia. Wybór odpowiednich uproszczeń powinien być podyktowany indywidualnymi potrzebami oraz specyfiką działalności mikroprzedsiębiorstwa, w taki sposób, aby nie zniekształcać wyników przedstawianych w sprawozdaniu finansowym. O wartościach kategorii prezentowanych w sprawozdaniu finansowym jednostki mikro decyduje jej polityka rachunkowości, determinując w ten sposób informację finansową przekazywaną użytkownikom, którzy na jej podstawie podejmują decyzje ekonomiczne. Oznacza to, że na ostateczny kształt polityki rachunkowości oraz sprawozdania finansowego jednostki powinny mieć wpływ potrzeby informacyjne odbiorców jej sprawozdań finansowych. Kluczowym problemem jest zatem rozpoznanie tych potrzeb, a następnie przyjęcie takiej polityki rachunkowości, która umożliwiłaby ich zaspokojenie w maksymalnym stopniu. Jednym z czynników determinujących zarówno użytkowników sprawozdania finansowego, jak i ich potrzeby informacyjne są rozmiary prowadzonej działalności. Polityka rachunkowości i sporządzone na jej podstawie sprawozdanie finansowe jednostki dużej czy średniej powinny różnić się znacząco od tych, które są właściwe dla jednostki małej czy mikro.

2.3. Sprawozdania finansowe mikroprzedsiębiorstw w praktyce gospodarczej – wyniki badań własnych

Przedstawione w poprzednim podrozdziale uproszczenia w zakresie sprawozdania finansowego jednostki mikro – wynikające z regulacji prawnych – w różnym stopniu przekładają się na praktykę gospodarczą. W celu zidentyfikowania skali wykorzystania przez mikroprzedsiębiorstwa uproszczonej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego przeprowadzono badania własne, których wyniki przedstawiono

w niniejszym rozdziale. Do zrealizowania badania wykorzystano dane ze sprawozdań finansowych 236 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z województwa łódzkiego, które zgodnie z ustawą o rachunkowości klasyfikowały się jako jednostki mikro. W celu ustalenia podmiotów korzystających z uproszczeń, ze sprawozdań finansowych wyodrębniono dane umożliwiające rozpoznanie wielkości przedsiębiorstwa, a następnie odrzucono jednostki niespełniające wymogów mikro przedsiębiorstwa. Ze względu na dostępność sprawozdań finansowych analizie podlegały wyłącznie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Bazę przedsiębiorstw stanowił spis REGON, natomiast dane o sprawozdaniach finansowych były pozyskiwane z Przeglądarki Dokumentów Finansowych znajdującej się na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości¹⁷⁷. Analizie podlegały sprawozdania finansowe tych samych spółek sporządzone za 2018, 2021 oraz 2023 rok (por. Tabela 14). Pierwsza analiza została zatem przeprowadzona 4 lata po wprowadzeniu uproszczonego wzoru sprawozdania finansowego dla jednostek mikro (załącznik 4 ustawy o rachunkowości). Badanie zostało przeprowadzone metodą badania dokumentów, a jego celem było ustalenie, ile jednostek mikro korzystało z uproszczonych wzorów sprawozdań finansowych.

Tabela 14. Wielkość próby badawczej w podziale na lata – 2018, 2021 i 2023

	2018 r.	2021 r.	2023 r.
Liczba jednostek mikro	236	180	140

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na fakt, że badaniu podlegały te same spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w kolejnych latach odnotowano stopniowy spadek analizowanych przedsiębiorstw, w wyniku ich likwidacji lub upadłości (por. Tabela 15).

Tabela 15. Struktura populacji i próby przedsiębiorstw według wieku badanych przedsiębiorstw w sprawozdaniach finansowych za 2018, 2021, 2023 rok

Rok badania	Do 5 lat	Od 6 do 10 lat	Powyżej 11 lat
2018 r.	50,00%	22,03%	27,97%
2021 r.	24,44%	27,78%	47,78%
2023 r.	5,00%	40,71%	54,29%

Źródło: opracowanie własne.

¹⁷⁷ Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/> [data dostępu: 15.02.2024]

Wiek podmiotów gospodarczych mierzony był w latach od momentu wpisu do rejestru. Najliczniejszą grupę w 2018 r. stanowiły podmioty prowadzące działalność krócej niż 5 lat – ponad 50%. Jednostki funkcjonujące na rynku od 5 do 10 lat stanowiły 22,03%, a spółki prowadzące działalność powyżej 11 lat - 27,97% (por. Tabela 16). Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące działalność krócej niż 5 lat w 2021 r. stanowiły odpowiednio 24,44% jednostek, 27,78% od 6 do 10 lat i 47,74% dłużej niż 11 lat. W 2023 r. tylko 5% jednostek prowadziło działalność krócej niż 5 lat, 40,71% powyżej 6 i poniżej 10 lat, a 54,29% powyżej 11 lat.

W celu porównania tych samych jednostek, ale po trzech, a następnie po pięciu latach postanowiono podzielić analizowane mikroprzedsiębiorstwa na grupy. Dane dotyczące wieku odnosiły się wyłącznie do 2018 r., zatem pierwszą grupą podlegającą badaniu były podmioty, które w 2018 r. prowadziły działalność do 5 lat, drugą przedsiębiorstwa, które w 2018 r. prowadziły działalność gospodarczą od 6 do 10 lat. Grupę trzecią stanowiły jednostki będące w 2018 r. dłużej na rynku niż 11 lat (por. Tabela 16).

Tabela 16. Struktura populacji i próby przedsiębiorstw według tych samych grup wiekowych badanych przedsiębiorstw w sprawozdaniach finansowych za 2018 rok

Rok badania	Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3
2018 r.	50,00%	22,03%	27,97%
2021 r.	45,00%	30,56%	24,44%
2023 r.	45,71%	29,29%	25,00%

Źródło: opracowanie własne.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w badaniu, w którym uczestniczyły te same podmioty gospodarcze, w kolejnych latach odnotowano spadek liczebności grupy badanych przedsiębiorstw w wieku poniżej 5 lat. Jednocześnie nastąpił wzrost w grupie badanych w wieku powyżej 11 lat, która stała się najbardziej liczną grupą w badaniu¹⁷⁸.

Badaniu podlegały spółki prowadzące różną działalność gospodarczą. Ze względu na rodzaj dominującej działalności przeważającą grupę w każdym z badanych okresów stanowiły spółki prowadzące działalność usługową. W 2018 r. 67,37% analizowanych przedsiębiorstw prowadziło działalność usługową, działalność handlowa była prowadzona

¹⁷⁸ Zauważone różnice w procentowym udziale poszczególnych przedsiębiorstw w badanych grupach w latach 2018, 2021 i 2024 mogą wynikać z kilku czynników. Należą do nich: likwidacja lub upadłość części przedsiębiorstw, co może być związane z niską przeżywalnością w pierwszych latach działalności, wpływem pandemii COVID-19 lub zmianami na rynku, takimi jak wzrost konkurencji, zmiany w regulacjach prawnych, zmiany w preferencjach konsumentów lub ewentualnymi przesunięciami przedsiębiorstw między grupami, np. w wyniku fuzji, przejęć lub zmiany profilu działalności. Dokładne zidentyfikowanie przyczyn obserwowanych zmian wymagałoby przeprowadzenia szczegółowych analiz.

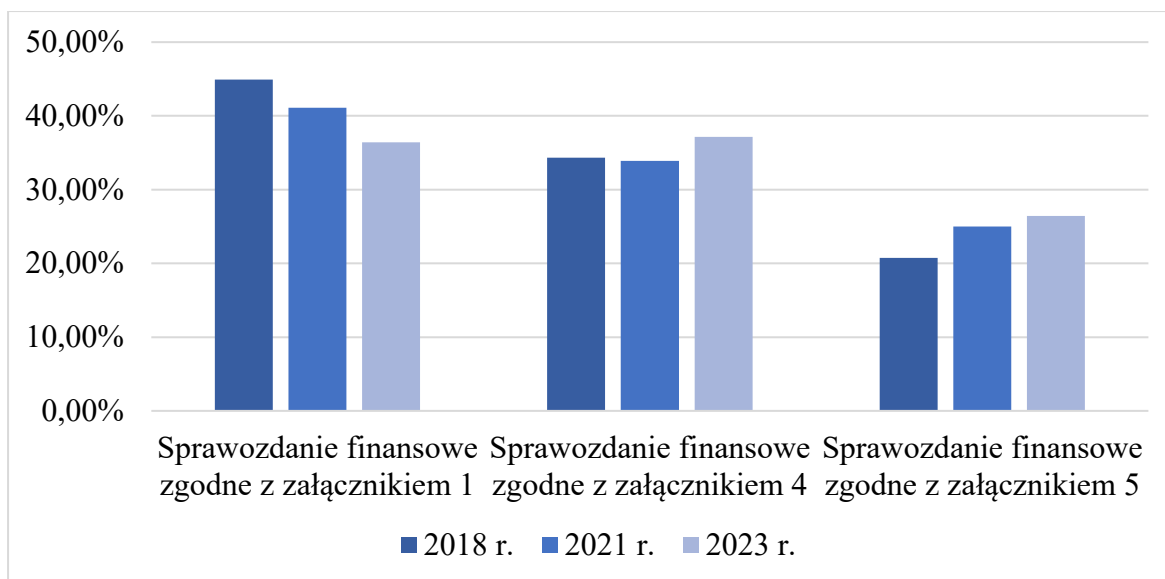
przez 23,31% wszystkich przedsiębiorstw, a działalność produkcyjna przez 9,32% wszystkich przedsiębiorstw w 2018 r. Zarówno w 2021 r., jak i 2023 r. działalność usługową prowadziło 65,00%, działalność handlową 25,00%, a działalność produkcyjną - 10,00% badanych przedsiębiorstw (por. Tabela 17).

Tabela 17. Struktura badanych przedsiębiorstw według rodzaju prowadzonej działalności

Rok badania	Działalność handlowa	Działalność produkcyjna	Działalność usługowa
2018 r.	23,31%	9,32%	67,37%
2021 r.	25,00%	10,00%	65,00%
2023 r.	25,00%	10,00%	65,00%

Źródło: opracowanie własne.

W ramach przeprowadzonego badania zidentyfikowano stopień wykorzystania w praktyce przez jednostki mikro wariantu wzoru sprawozdania finansowego, zgodnego z załącznikiem nr 1, 4 lub 5 do ustawy o rachunkowości (por. Wykres 1). Sprawozdanie finansowe zgodnie z załącznikiem 1 sporządzało w 2018 r. 44,92% mikroprzedsiębiorstw. W kolejnych latach obserwuje się stopniowy spadek zainteresowania załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości. W 2021 r. 41,11% sporządziło sprawozdanie finansowe zgodnie z tym załącznikiem, a 36,43% w 2023 r. Uproszczenia wynikające ze wzoru z załącznika 4 stosowało odpowiednio 34,32% przedsiębiorstw w 2018 r., 33,89% jednostek w 2021 r. oraz 37,14% w 2023 r. Wśród mikrojednostek można również zaobserwować wzrost zainteresowania załącznikiem nr 5 do ustawy o rachunkowości – dedykowanemu małym jednostkom, w 2018 r. 20,76% mikroprzedsiębiorstw korzystało z załącznika nr 5 przy sporządzaniu sprawozdań finansowych, w 2021 - 25%, a w 2023 r. – 26,43%.

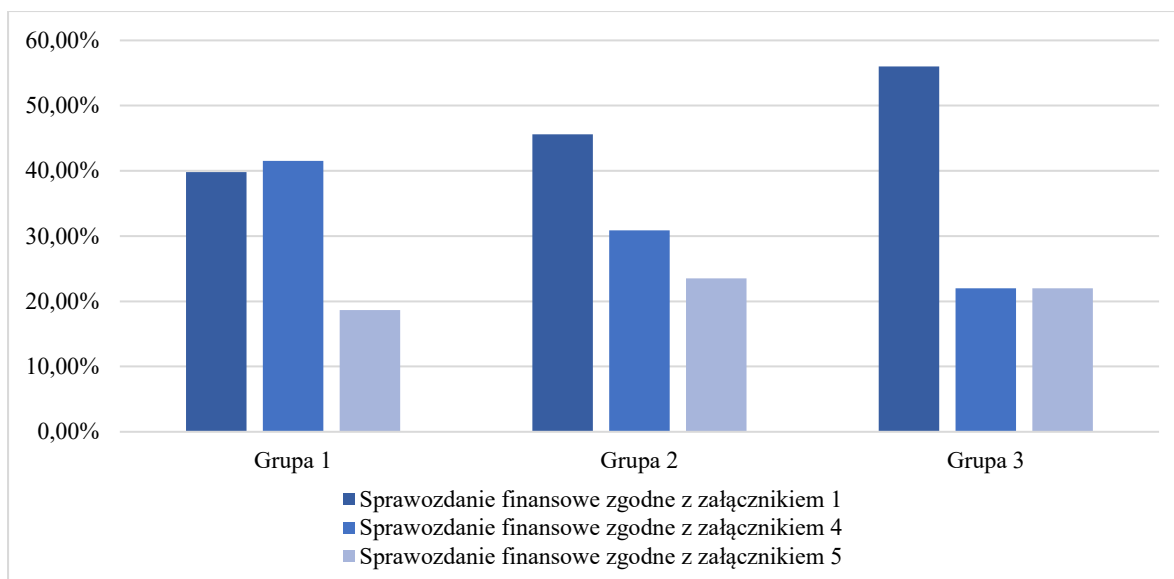

Wykres 1. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro

Źródło: opracowanie własne.

Na rysunkach 3, 4, 5 przedstawiono zastosowane warianty sprawozdań finansowych w podziale na grupy wiekowe mikroprzedsiębiorstw. Grupa 1 odnosi się do mikroprzedsiębiorstw, które w 2018 r. prowadziły działalność gospodarczą krócej niż 5 lat, grupa 2 dotyczyła jednostek prowadzących działalność dłużej niż 6 i krócej niż 10, a grupa 3 powyżej 11 lat.

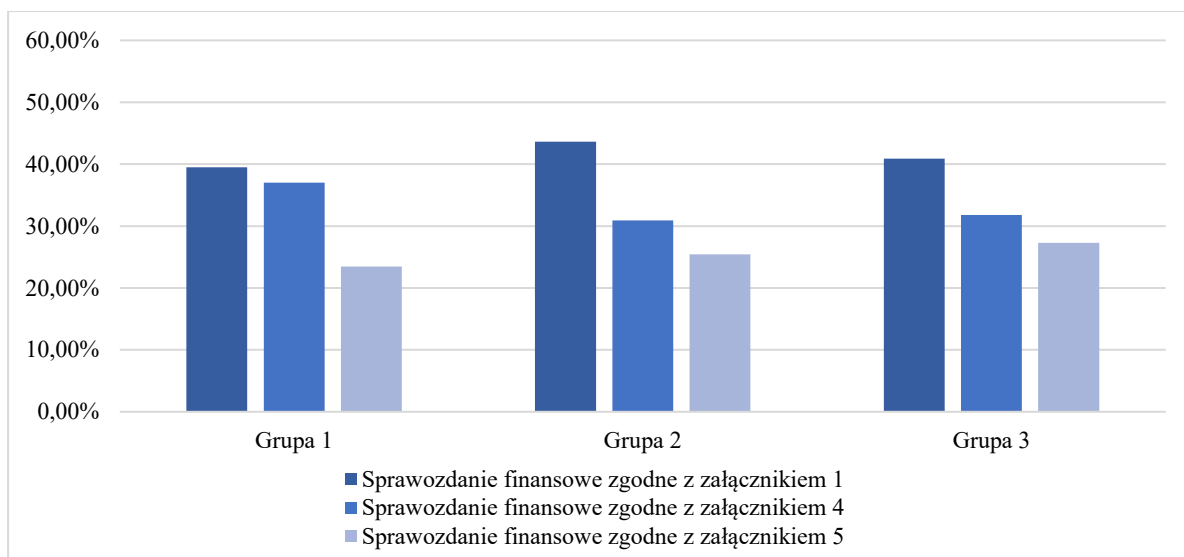
Zgodnie z wykresem 2 - sporządzonym na podstawie danych z 2018 r. - najczęściej wybieranym załącznikiem był załącznik nr 1 dla przedsiębiorstw prowadzących działalność od 6 do 10 lat oraz dla przedsiębiorstw prowadzących działalność dłużej niż 11 lat, odpowiednio 45,59% i 56%. Przedsiębiorstwa będące na rynku najkrócej chętniej korzystały z załącznika 4 (41,53%) niż załącznika 1 (39,83%). W 2018 r. obserwuje się zatem tendencję do zmniejszania zainteresowania uproszczeniami w sprawozdaniach finansowych wraz z długością prowadzonej działalności gospodarczej. Natomiast młodsze przedsiębiorstwa najchętniej korzystały z uproszczonych wzorów sprawozdań finansowych zgodnych z załącznikiem 4.

Wykres 2. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2018 r.

Źródło: opracowanie własne.

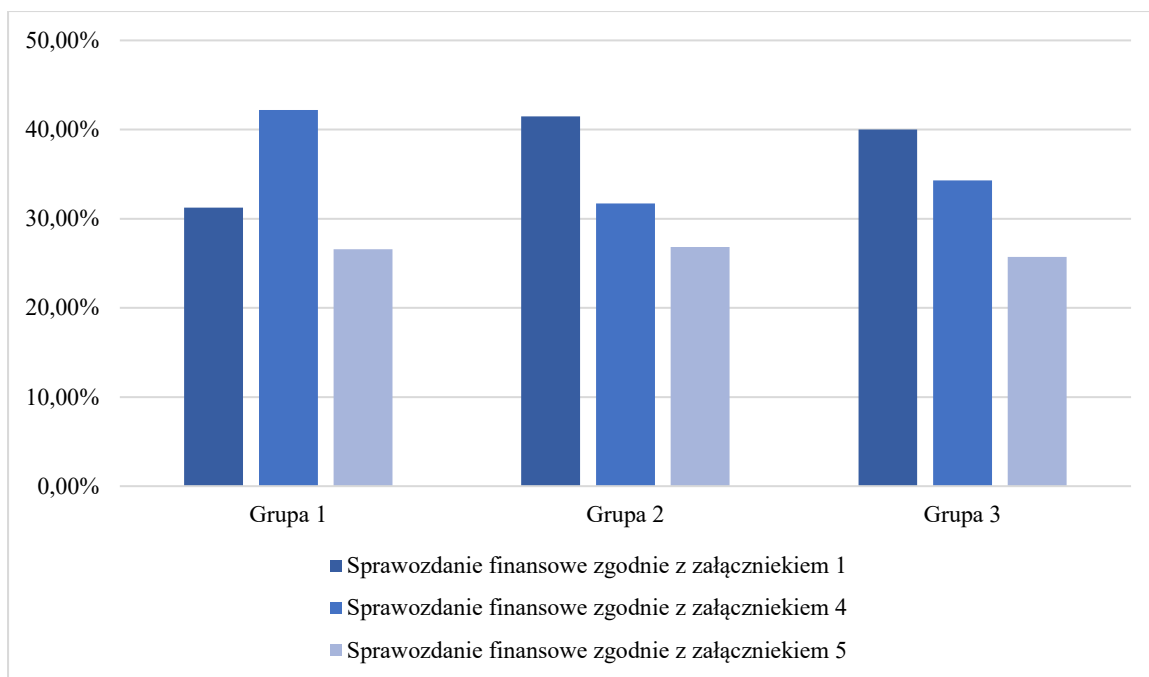
Wyniki badań z 2021 r. (por. Wykres 3) w podziale na lata są niejednoznaczne. Jednostki w każdym wieku najchętniej korzystały z załącznika 1 do ustawy o rachunkowości. Podkreślenia wymaga fakt, że w przypadku grupy 1 zauważalna jest niewielka różnica w popularności załączników 1 i 4 i wynosi odpowiednio dla załącznika 1 39,51% oraz 37,04% dla załącznika 4. W miarę wydłużania się okresu prowadzenia działalności gospodarczej widoczny jest niewielki wzrost zainteresowania załącznikiem 5 do ustawy o rachunkowości.

Wykres 3. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2021 r.

Źródło: opracowanie własne.

W sprawozdaniach finansowych sporządzonych za 2023 r. (por. Wykres 4) można dostrzec spadek zainteresowania załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości. Wśród przedsiębiorstw z grupy pierwszej 31,25% spółek sporządzało pełne sprawozdania finansowe zgodne z załącznikiem 1. W tej grupie jednostki najchętniej korzystały z załącznika 4 (42,19%). Mimo spadku wykorzystania załącznika 1, w drugiej i trzeciej grupie załącznik ten nadal stanowił najczęstszy wybór, w grupie 2 41,46% wszystkich jednostek stosowało nieuproszczony wzór sprawozdania, a grupie trzeciej 40,00%. Z załącznika 4 w grupie drugiej korzystało 31,71% mikroprzedsiębiorstw, a 34,29% w grupie 3.

Wykres 4. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 18 przedstawiono zestawienie zastosowanych wzorów sprawozdania finansowego, uwzględniając podział na wiek i lata przeprowadzonego badania. W 2023 r. wyraźnie widoczny jest spadek zainteresowania załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości względem poprzednich lat. Jednocześnie w sprawozdaniach finansowych za 2023 r. można dostrzec zwiększenie wykorzystania załącznika 4 i 5 w stosunku do poprzednich lat. Największy wzrost zainteresowania załącznikiem 4 jest dostrzegalny w grupie trzeciej, w której 22% spółek w 2018 sporządzało uproszczone sprawozdanie finansowe, w 2021 r. 32%, a w 2023 r. 34,29%. Najmniejszy wzrost zainteresowania załącznikiem 4 w kolejnych badaniach odnotowano w grupie drugiej. W tej grupie w 2018 oraz 2021 r. 31% jednostek stosowało załącznik 4, a w 2023 r. – 31,71%. W grupie 1 w 2018 r. z załącznika 4 korzystało 42,00%, 37,00% w 2021 r. i 42,19% w 2023 r.

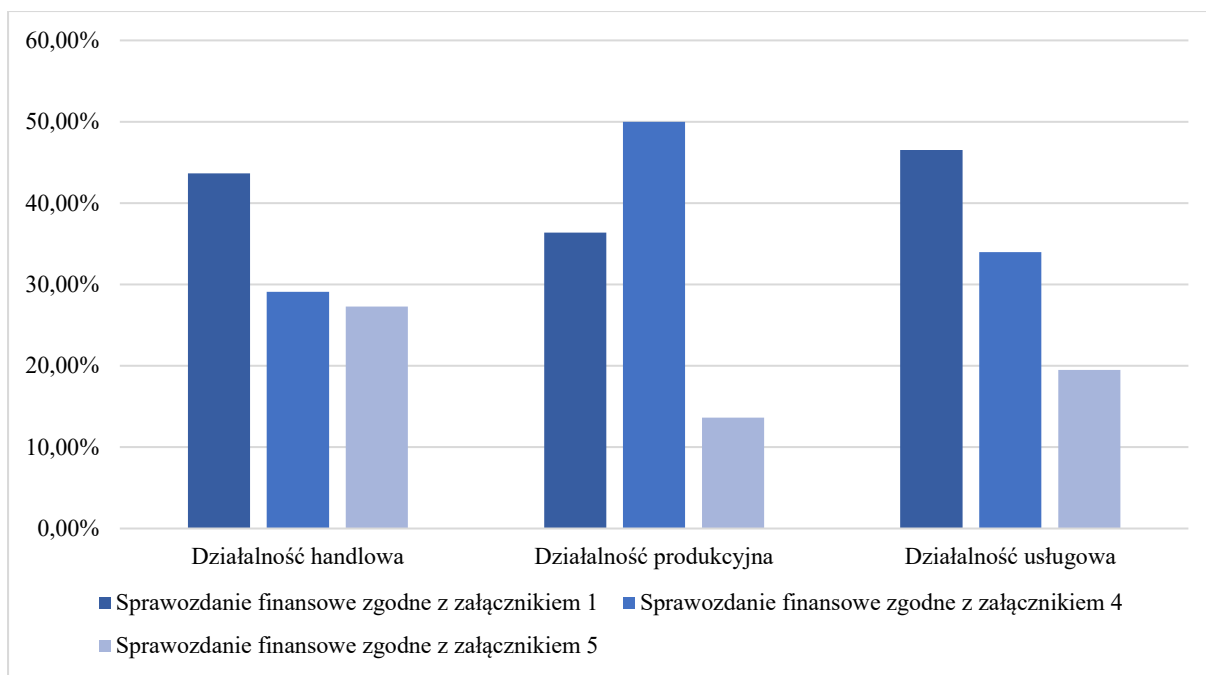
Wszystkie analizowane grupy wykazały tendencję wzrostową w zakresie zainteresowania uproszczeń zawartych w załączniku 5 do ustawy o Rachunkowości. W grupie pierwszej 19% stosowało załącznik 5 w 2018 r., 23% w 2021 r. i 26,56% w 2023 r. W grupie drugiej 24% w 2018 r., 25% w 2021 r. i 26,83% w 2023 r. Natomiast w ostatniej trzeciej grupie odnotowano wzrost z 22% w 2018 do 27% w 2021 r., a następnie spadek w 2023 r. do 25,71%.

Tabela 18. Porównanie zastosowanych wzorów sprawozdań finansowych ze względu na wiek w badaniach za 2018, 2021 i 2023 r.

	Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3
2018			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	40%	46%	56%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	42%	31%	22%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	19%	24%	22%
2021			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	40%	44%	41%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	37%	31%	32%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	23%	25%	27%
2023			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	31,25%	41,46%	40,00%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	42,19%	31,71%	34,29%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	26,56%	26,83%	25,71%

Źródło: opracowanie własne.

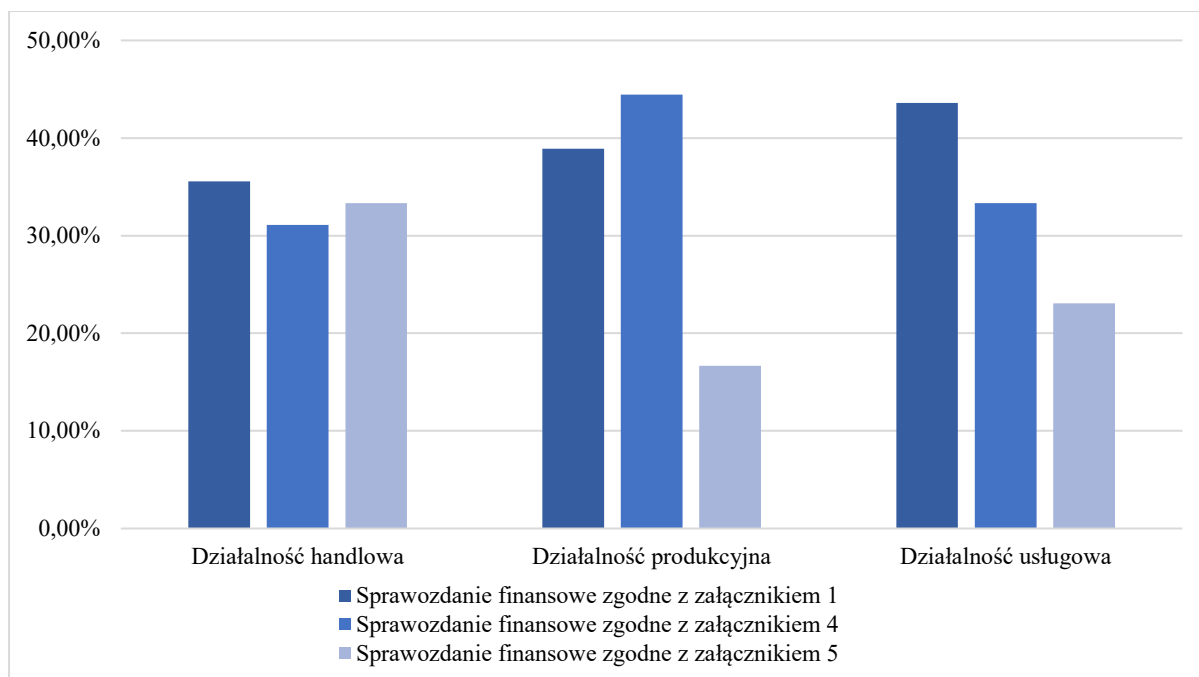
Wykresy 5, 6, 7 przedstawiają preferencje dotyczące wyboru wzoru sprawozdania finansowego w podziale na rodzaj dominującej działalności gospodarczej dla danych za 2018, 2021 i 2023 rok. W sprawozdaniach finansowych za 2018 r. spółki prowadzące działalność handlową oraz działalność usługową najczęściej korzystały ze wzoru z załącznika 1 do ustawy o rachunkowości (odpowiednio 43,64% i 46,54%). Natomiast 50% mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność produkcyjną wybierało załącznik 4 do ustawy o rachunkowości. Spółki w 2018 r. najrzadziej korzystały z załącznika 5 do ustawy o rachunkowości. W przypadku spółek, których dominującym obszarem funkcjonowania była działalność handlowa w niemal równym stopniu korzystały z uproszczonych wzorów zawartych w załącznikach 4 i 5. Wzór z załącznika 5 wybierało 27,27%, natomiast z załącznika 4 - 29,09%. Tymczasem mikroprzedsiębiorstwa, których działalność koncentrowała się na produkcji w 13,64% sporządzały sprawozdanie finansowe zgodnie ze wzorem z załącznika 5 do ustawy o rachunkowości (por. Wykres 5).

Wykres 5. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2018 r.

Źródło: opracowanie własne.

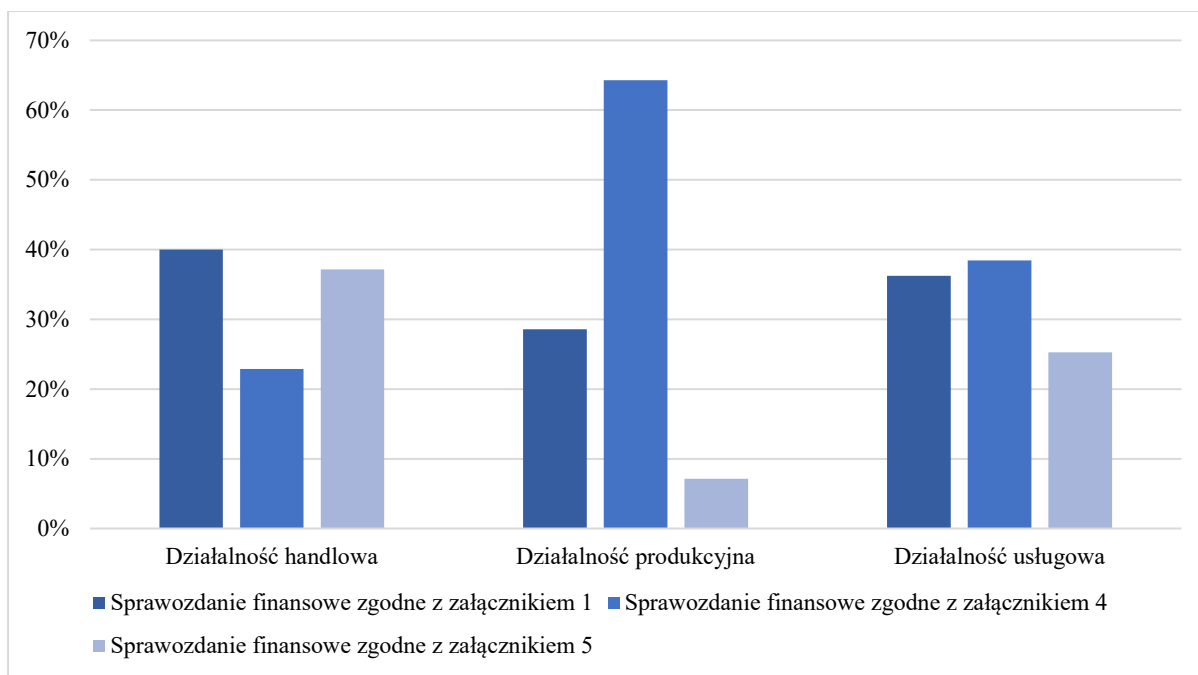
W 2021 r. najchętniej z uproszczeń zawartych w załączniku 4 do ustawy o rachunkowości korzystały spółki z o.o. prowadzące działalność produkcyjną (44,44%), natomiast mikroprzedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową najczęściej wybierały załącznik 1 do ustawy o rachunkowości (por. Wykres 6). W przypadku spółek, których główną działalnością był handel prawie tak samo chętnie korzystały ze wszystkich załączników, bowiem 35,56% stosowało załącznik 1, 31,11% - załącznik 4 i 33,33% - załącznik 5.

Wykres 6. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2021 r.

Źródło: opracowanie własne.

Badanie dotyczące stosowania uproszczeń w zakresie sprawozdań finansowych wśród mikroprzedsiębiorców sporządzonych za 2023 r. wykazało istotne różnice w zależności od charakteru prowadzonej działalności (por. Wykres 7). Podobnie jak w poprzednich latach spółki prowadzące działalność produkcyjną najczęściej sporządzały sprawozdania finansowe za 2023 r. zgodnie z załącznikiem 4 – 64,29%. Również mikroprzedsiębiorstwa świadczące działalność usługową w nieznacznym stopniu chętniej korzystały z uproszczonego wzoru z załącznika 4 do ustawy o rachunkowości – 38,46% niż z załącznika 1 – 36,26%. W przypadku spółek prowadzących działalność handlową rozkład wyników charakteryzuje się stosunkowo niewielkim zróżnicowaniem. Przedsiębiorstwa te wykazywały skłonność do korzystania z załącznika 1 – 40,00% oraz załącznika 5 - 37,14%. Jednocześnie 22,86% przedsiębiorstw sporządziło sprawozdanie finansowe za 2023 r. według wzoru z załącznika 4.

Wykres 7. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne.

Porównując wyniki badań w trzech badanych okresach: 2018, 2021 i 2023 r., w podziale na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej, można zauważyć, że spółki prowadzące działalność produkcyjną najchętniej korzystały z uproszczonego wzoru sprawozdania finansowego zgodnego z załącznikiem 4 w każdym z analizowanych okresów (por. Tabela 19). Obserwuje się także zmniejszenie zainteresowania załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości, z wyjątkiem działalności produkcyjnej w 2021, w której wykorzystanie załącznika 1 nieznacznie wzrosło z 36,36% w 2018 r. do 38,89% w 2021 r., aby następnie spaść do 28,57% w 2023 r. W 2023 r. dostrzegalny jest wzrost zainteresowania załącznikiem 5 do ustawy o rachunkowości w przypadku działalności handlowej oraz usługowej. W przypadku działalności handlowej wzrost dotyczył prawie 10 pp., a działalności usługowej prawie 6 pp.

Tabela 19. Porównanie zastosowanych wzorów sprawozdania finansowego ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badania za 2018, 2021 i 2023r.

	Działalność handlowa	Działalność produkcyjna	Działalność usługowa
2018			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	43,64%	36,36%	46,54%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	29,09%	50,00%	33,96%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	27,27%	13,64%	19,50%
2021			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	35,56%	38,89%	43,59%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	31,11%	44,44%	33,33%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	33,33%	16,67%	23,08%
2023			
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 1	40,00%	28,57%	36,26%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4	22,86%	64,29%	38,46%
Sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 5	37,14%	38,46%	25,27%

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując badanie przeprowadzone na sprawozdaniach sporządzonych za 2018, 2021 i 2023 r. można zaobserwować zmniejszenie zainteresowania załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości (spadek w 2023 r. w stosunku do 2018 r. o 8,49 pp.), przy jednoczesnym wzroście zainteresowania załącznikami 4 i 5. Podkreślenia wymaga fakt, że spółki z o. o. posiadające status mikroprzedsiębiorstwa chętniej rezygnowały z pełnego sprawozdania na rzecz uproszczeń zawartych w załączniku 5 – wzrost o 5,67 pp., niż w załączniku 4 – wzrost o 2,82%. Z analizy przeprowadzonej w podziale na wiek przedsiębiorstw, to jednostki, które najdłużej prowadziły działalność gospodarczą w 2023 r. mimo, że najczęściej korzystały z załącznika 1 przy sporządzaniu sprawozdań finansowych, dużo chętniej niż w poprzednich latach stosowały uproszczone wzory sprawozdań finansowych. Wzrost wykorzystania załącznika 4 w tej grupie wyniósł 12,29

pp., a załącznika 5 - 3,71pp. W przypadku trzech podstawowych działalności gospodarczych, spółki prowadzące działalność produkcyjną i usługową najchętniej sporządzały sprawozdania finansowe zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości (64,29% i 38,46%), a prowadzące działalność handlową zgodnie z załącznikiem 1 (40,00%).

Obserwując zmiany w wykorzystaniu poszczególnych załączników sprawozdań finansowych 9 lat po wprowadzeniu uproszczonych wzorów sprawozdań finansowych warto zwrócić uwagę, że mimo stopniowego zmniejszania zainteresowania załącznikiem 1, nadal jest on chętnie wykorzystywany. Sprawozdania finansowe sporządzone za 2023 r. w 36,43% były zgodne z załącznikiem 1, podczas gdy 37,14% sporządzono zgodnie z załącznikiem 4. Różnica między tymi wartościami jest nieznaczna, co sugeruje zbliżony poziom popularności obu standardów sprawozdawczości finansowej wśród jednostek mikro. Nie bez znaczenia jest także, wzrost popularności załącznika 5 do ustawy o rachunkowości, w którym zawarte są uproszczenia względem załącznika 1, choć ich zakres jest znacząco mniejszy niż w przypadku załącznika 4, ponieważ są one dedykowane małym, a nie mikroprzedsiębiorstwom.

Rozdział 3. Ocena zaspokojenia potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców jako kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw – wyniki badań własnych

3.1. Kredyt i leasing jako kluczowe źródło finansowania mikroprzedsiębiorstwa w świetle studiów literaturowych

We współczesnej gospodarce funkcjonowanie i rozwój mikroprzedsiębiorstwa wiąże się z zarządzaniem posiadanym majątkiem oraz jego ciągłym odnawianiem i powiększaniem. Do uruchomienia, przetrwania oraz dalszego rozwoju każde przedsiębiorstwo potrzebuje kapitału, który jest definiowany jako wszystkie zaangażowane w przedsiębiorstwie zasoby: wewnętrzne i zewnętrzne, własne i obce, terminowe i nieterminowe. Najczęstsze klasyfikacje kapitału opierają się na następujących kryteriach¹⁷⁹:

- źródła pochodzenia – wewnętrzne i zewnętrzne,
- prawo własności – kapitały własny i obcy,
- czas dysponowania – krótkoterminowe i długoterminowe,
- cel finansowania – pierwotne, bieżąca działalność, rozwój (inwestycje).

Często stosuje się również podział na kapitał wewnętrzny i zewnętrzny, mikroprzedsiębiorstwa preferują wewnętrzne źródła finansowania (zyski, odpisy amortyzacyjne, wpływy ze sprzedaży), jeśli zyski zatrzymane w przedsiębiorstwie są większe od potrzeb inwestycyjnych, to najpierw spłaca ono swoje zobowiązania, a nadwyżki inwestuje, a jeśli wewnętrzne źródła finansowania są niewystarczające dla sfinansowania inwestycji, to przedsiębiorstwo w pierwszej kolejności zaciąga kredyty lub pożyczki¹⁸⁰.

Mikroprzedsiębiorstwa w swojej działalności wykorzystują środki finansowe pochodzące z różnych źródeł, które najczęściej dzieli się na własne (zasilenie kapitału własnego przedsiębiorstwa) i obce (zasilenie przedsiębiorstwa kapitałem obcym, należącym do ich wierzycieli)¹⁸¹. Finansowanie mikroprzedsiębiorstw jest związane

¹⁷⁹ J. Fila, E. Grzegorzczak, M. Poduszyńska, *Wybrane źródła finansowania mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022, s. 23.

¹⁸⁰ *Ibidem*, s. 24.

¹⁸¹ P. Głodek, M. Wiśniewska, *Zewnętrzne źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropęga (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 623.

z licznymi ograniczeniami w dostępie do źródeł finansowania, co wynika głównie z niewielkiej skali działalności tych podmiotów, co ma wpływ na małą wartość aktywów i obrotów w tych podmiotach. Dla wielu mikro przedsiębiorców przetrwanie pierwszego roku działalności to duże wyzwanie. Podmioty te najczęściej finansują swoją działalność ze środków własnych, gdyż wysokie ryzyko możliwości odniesienia porażki oraz brak możliwości zabezpieczenia wierzytelności powodują, że przedsiębiorstwa te mają utrudniony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania.

Źródła finansowania mikroprzedsiębiorstw są ściśle związane z fazą ich rozwoju, tzn. w fazie uruchomienia i rozruchu dominują środki właściciela oraz rodziny i znajomych, a w fazie szybkiego rozwoju zasadniczym źródłem kapitału są fundusze pochodzące z wypracowanego zysku firmy¹⁸². Z kolei przedsiębiorcy, którzy dopiero zakładają firmę lub mają bardzo krótką historię funkcjonowania, spotykają się z dużym problemem związanym z pozyskaniem środków pieniężnych na rynkach finansowych, co ich skłania do poszukiwania innych, alternatywnych źródeł, do których zalicza się m.in. środki dostępne w ramach projektów Unii Europejskiej¹⁸³ (por. Tabela 20).

Tabela 20. Dostępność źródeł finansowania dla mikroprzedsiębiorstw

Dostępność źródła finansowania	Faza rozwoju przedsiębiorstwa	
	Koncepcja i uruchomienie	Funkcjonowanie i rozwój
Samofinansowanie	Niedostępne	Łatwo dostępne
Wkłady wspólników	Łatwo dostępne	Łatwo dostępne
Kredyt bankowy	Niedostępne	Średnio dostępne
Leasing	Niedostępne	Łatwo dostępne
Fundusz poręczeń kredytowych	Niedostępne	Średnio dostępne
Fundusz Venture Capital	Trudno dostępne	Średnio dostępne
Factoring	Niedostępne	Średnio dostępne
Dotacja unijna na rozpoczęcie działalności	Średnio dostępne	Niedostępne
Dotacja unijna na innowacje, badania i rozwój	Niedostępne	Średnio dostępne
Fundusz pożyczkowy	Niedostępne	Średnio dostępne

Źródło: opracowanie własne na podstawie: E. Stawasz, T. Miszczak, *Elastyczność mikro i małych przedsiębiorstw w kontekście finansowania zewnętrznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022, s. 67-68.

¹⁸² T. Łuczka, *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie. Wybrane aspekty mikro i makroekonomiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 2001, s. 16-17.

¹⁸³ E. Stawasz, T. Miszczak, *Elastyczność mikro i małych przedsiębiorstw w kontekście finansowania zewnętrznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022, s. 53.

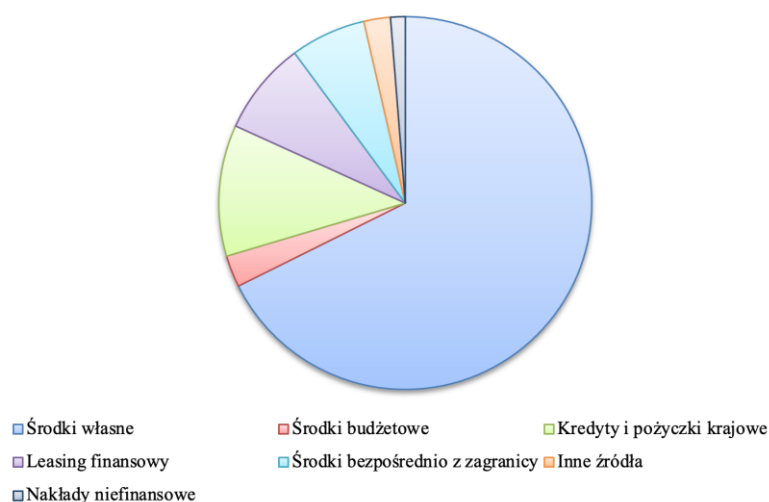
Ponadto obserwuje się niski poziom wykorzystania finansowania zewnętrznego przez mikroprzedsiębiorców - z jednej strony nie są oni skłonni do zaciągania zobowiązań i utraty samodzielności, z drugiej zaś instytucje finansowe obawiają się współpracy z nimi ze względu na niewystarczające zabezpieczenia oraz uproszczoną formę ewidencji gospodarczej, która nie daje pełnej informacji o ich sytuacji ekonomicznej. Rozważając finansowanie zewnętrzne, wyróżnia się finansowanie komercyjne takie jak: kredyt, leasing, fundusz poręczeń kredytowych, fundusz venture capital, faktoring oraz finansowanie z udziałem środków publicznych z o różnym przeznaczeniu (rozpoczęcie działalności, działalność innowacyjna) obejmujące dotacje unijne¹⁸⁴. Biorąc pod uwagę różne ograniczenia finansowe spoczywające na mikroprzedsiębiorstwach, właściciele tych podmiotów niekiedy są zmuszeni do podejmowania trudnych decyzji dotyczących rozwoju i inwestycji. Najczęściej rozważanym źródłem finansowania tych działań są długoterminowe kredyty bankowe, jednakże mikroprzedsiębiorstwa często natrafiają na problemy z ich otrzymaniem. Spełnienie warunków oczekiwanych przez kredytodawców związanych z określeniem pełnej wiarygodności kredytowej okazuje się dla mikroprzedsiębiorcy bardzo skomplikowane i często niemożliwe do spełnienia¹⁸⁵.

Jak wskazuje raport PARP¹⁸⁶ głównym źródłem finansowania inwestycji w sektorze MŚP w 2019 r. były środki własne (67,64%), następnie kredyty i pożyczki krajowe (11,38%), oraz leasing finansowy (8,10%). Środki bezpośrednio z zagranicy stanowią 6,54%, a w tym kredyty bankowe to 2, 88%. Inne źródła oraz nakłady niefinansowe stanowią odpowiednio 2, 30% oraz 1,27% (por. Wykres 8).

¹⁸⁴ E. Stawasz, T. Miszczak, *Elastyczność (...)*, op. cit., s. 53.

¹⁸⁵ E. Stawasz, T. Miszczak, *Elastyczność (...)*, op. cit., s. 68.

¹⁸⁶ M. Nieć i inni, *Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, A. Skowrońska, A. Tarnowska (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2022, s. 29. W badaniu nie były brane pod uwagę mikroprzedsiębiorstwa.

Wykres 8. Struktura źródeł finansowania nakładów na inwestycje w MŚP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: M. Nieć i inni, *Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, A. Skowrońska, A. Tarnowska (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2022, s. 29

Wnioskować można zatem, że działania sprzyjające ekspansji prowadzonej działalności, tworzeniu nowych produktów lub usług, zwiększeniu zatrudnienia, wprowadzeniu innowacji oraz wdrażaniu nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych w dużym stopniu są możliwe do zrealizowania dzięki korzystaniu z kredytów oraz leasingów.

Uznaje się, że kredyty długo i średnioterminowe stanowią dla mikroprzedsiębiorstw istotne, zewnętrzne źródło finansowania inwestycji, natomiast kredyty w rachunku bieżącym służą do rozwiązywania krótkoterminowych problemów związanych z płynnością finansową. Ponieważ mikroprzedsiębiorstwa stanowią grupę klientów o wysokim stopniu ryzyka, podmioty te mają ograniczony dostęp oraz możliwość pozyskiwania kredytów bankowych. A. Skowronek-Mielczarek w ramach ryzyka cechującego utrudnienia kredytowe właściwe dla MŚP wyszczególnia¹⁸⁷:

- niewystarczający zakres informacji ekonomiczno-finansowych dostarczonych bankowi przez kredytodawców,
- częste problemy z utrzymaniem płynności finansowej,
- mały wolumen kapitału własnego, który został zainwestowany w podmiot gospodarczy,
- wysoki wskaźnik upadłości oraz bankructw,
- większa niż w dużych jednostkach skłonność do ryzykownych przedsięwzięć,

¹⁸⁷ A. Skowronek-Mielczarek, *Źródła zewnętrznego finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2002, s. 111.

- spekulacyjny charakter przedsiębiorstw,
- niewystarczające zabezpieczenia kredytowe oferowane kredytodawcą.

Zróżnicowanie rodzajów kredytu powoduje, że procedury jego przyznawania są zróżnicowane i różnią się stopniem złożoności. Wiążą się one z oceną zdolności kredytowej mikroprzedsiębiorstwa, przy czym kredyty postrzegane przez bank jako obciążone niewielkim ryzykiem bazują na relatywnie uproszczonych ocenach. Kredyty opiewające na większe kwoty, z dłuższym okresem spłaty, są związane ze szczegółową oceną przedsiębiorstwa. Dotyczy to przede wszystkim kredytów inwestycyjnych¹⁸⁸.

Kredytodawcy jako szczególny rodzaj użytkownika sprawozdań finansowych mogą oczekiwać specyficznych informacji od przedsiębiorstw. Dodatkowym ryzykiem skorelowanym z zakresem informacji o przedsiębiorstwie, jakim dysponują banki związane jest zjawisko określane jako asymetria informacji. Zgodnie z literaturą asymetria informacji to sytuacja, w której jedna ze stron wie więcej o podstawowych faktach ekonomicznych od drugiej¹⁸⁹. „Ludzie dysponują o sobie samych wiedzą, która nie jest łatwo dostępna dla innych”¹⁹⁰, w przypadku kredytów to kredytobiorca jest podmiotem uprzywilejowanym i dysponuje szerszym zakresem informacji o spłacie kredytu od kredytodawców.

Istotnym skutkiem występowania asymetrii informacji jest wzrost kosztów transakcyjnych¹⁹¹ - banki chcąc zminimalizować ryzyko oraz zabezpieczyć się przed nietrafionymi decyzjami kredytowymi dokonują dokładnej oceny zdolności kredytowej¹⁹² wszystkich kredytobiorców. Każdy bank ma własną procedurę oraz politykę kredytową pozwalającą na weryfikację składanych wniosków o finansowanie, przez co sposób obliczania zdolności kredytowej może różnić się w zależności od sporządzającej go

¹⁸⁸ P. Głodek., M. Wiśniewska, *Zewnętrzne źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropęga (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 627.

¹⁸⁹ J. Gad, *Atrybuty użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych systemu informacyjnego rachunkowości: perspektywa asymetrii informacji*, [w:] *Problemy zarządzania* 12/2, Wydział Zarządzania UW, Warszawa 2014, s. 117.

¹⁹⁰ D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Mikroekonomia*, PWE, Warszawa 2007, s. 345, cyt. za: A. Czajkowska, *Wpływ asymetrii informacji na kredytowanie firm rodzinnych z sektora mmsp – cz. 1*, [w:] B. Piasecki, A. Marijański (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie, Firmy rodzinne – wyzwania współczesności*, tom XVII, nr 6.3, Wydawnictwo SAN, Łódź 2016, s. 308.

¹⁹¹ A. Czajkowska, *Wpływ asymetrii informacji na kredytowanie firm rodzinnych z sektora mmsp – cz. 1*, [w:] B. Piasecki, A. Marijański (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie, Firmy rodzinne – wyzwania współczesności*, tom XVII, nr 6.3, Wydawnictwo SAN, Łódź 2016, s. 311.

¹⁹² Zgodnie z Art. 70. P.1. ustawą dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1646, 1685, 1863, z 2025 r. poz. 146, 222, 525, 769, 820, 1069) zdolność kredytowa to „zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie”.

jednostki. Obecnie uznaje się, że dominującą rolę w ocenie ryzyka kredytowego odgrywają dane ilościowe¹⁹³, w szczególności zwraca się uwagę na poziom płynności finansowej, strukturę kapitału, strukturę majątku, procesy inwestowania, wielkość oraz tempo inwestowania środków finansowych, rentowność, koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz procesy rzeczowe między innymi na transport wewnętrzny materiałów, surowców i półfabrykatów (por. Tabela 21).

Tabela 21. Czynniki wpływające na ocenę ryzyka kredytowego

Poziom płynności finansowej	Stopień pokrycia zobowiązań krótkoterminowych majątkiem obrotowym
Struktura kapitału	Relacje między kapitałem własnym i obcym oraz kapitałem długoterminowym i krótkoterminowym
Struktura majątku	Relacja między wielkością majątku trwałego a obrotowego
Procesy inwestowania	Stopień pokrycia majątku trwałego kapitałem stałym
Wielkość i tempo inwestowania środków finansowych	Weryfikacja poprzednich okresów, ocena czy zyski zatrzymane były źródłem nakładów inwestycyjnych
Rentowność	W tym stopa zwrotu zainwestowanego kapitału, stopa zysku, rentowność obrotu
Koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa	Poziom oraz struktura kosztów, wielkość kosztów finansowych
Procesy rzeczowe	Przebieg procesów rzeczowych oraz skutki ekonomiczne oddziałujące na przedsiębiorstwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Skowronek-Mielczarek, Źródła zewnętrznego finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2002, s. 112.

Dodatkowo M. Wiatr wskazuje na pewne bariery bądź sygnały, które dyskwalifikują dany podmiot w procesie decyzyjnym banku przyznającego kredyt. Zwraca uwagę, że odmowa finansowania może być spowodowana¹⁹⁴:

- fałszowaniem informacji,
- krótką historią działalności przedsiębiorstwa,
- niekorzystnymi zdarzeniami z przeszłości - w przypadku firm działających dłużej na rynku mogą to być np.: problemy ze spłatą długu, negatywne referencje od innych banków, naruszenie finansowych kowenantów itp.,
- słabymi kwalifikacjami kadry zarządzającej, brakiem doświadczenia, nieprofesjonalnym zarządkiem,
- niskimi lub ujemnymi kapitałami własnymi,

¹⁹³ M.S. Wiatr, *Informacje jakościowe w identyfikowaniu i pomiarze ryzyka kredytowego korporacji* [w:] G. Kotliński, *Bankowość komercyjna i spółdzielcza w Polsce – refleksje po trzech dekadach transformacji. Szkice ku pamięci doktora Ryszarda Mikołajczyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022, s. 129-130.

¹⁹⁴ M.S. Wiatr, *Informacje jakościowe w identyfikowaniu i pomiarze ryzyka kredytowego korporacji* [w:] G. Kotliński, *Bankowość komercyjna i spółdzielcza w Polsce – refleksje po trzech dekadach transformacji. Szkice ku pamięci doktora Ryszarda Mikołajczyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022, s. 138-139.

- długotrwałą nierentownością, w szczególności nierentownością w zakresie działalności operacyjnej,
- wysokim poziomem zadłużenia w innych bankach,
- mało wartościowymi zabezpieczeniami spłat kredytu.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw dostęp do kredytów bądź ich zbyt wysokie oprocentowanie sprawia, że istotne dla funkcjonowania tych podmiotów jest również pozyskiwanie pozabankowego finansowania w postaci leasingu¹⁹⁵. Mikroprzedsiębiorstwa wykorzystują leasing do pozyskiwania aktywów trwałych, w zamian za cykliczne płatności na rzecz leasingodawcy, bez konieczności zakupu przedmiotu leasingowanego, do którego nabywają prawo związane z wykupem po zakończeniu umowy leasingu. Zgodnie z definicją Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej leasing to: „umowa lub część umowy, w której przekazuje się prawo użytkowania składnika aktywów (...) przez dany okres w zamian za wynagrodzenie¹⁹⁶”. Uważa się, że wymogi leasingowe są mniej restrykcyjne niż inne formy finansowania dłużnego¹⁹⁷, a głównymi zaletami korzystania z tej formy finansowania są prostota procedur, sprawność w realizacji formalności, oraz korzystne warunki ekonomiczne, w tym także podatkowe.

Wyróżnia się dwie podstawowe formy leasingu: leasing finansowy i operacyjny (por. Tabela 22). Leasing operacyjny to leasing „na mocy którego zasadniczo nie następuje przeniesienie całego ryzyka i pożytków wynikających z posiadania bazowego składnika aktywów¹⁹⁸”, natomiast leasing finansowy jest to leasing przenoszący zasadniczo całe ryzyko i pożytki wynikające z posiadania bazowego składnika aktywów¹⁹⁹.

¹⁹⁵ Szerz. zob. M. Nieć i inni, *Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, A. Skowrońska, A. Tarnowska (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2022, s. 29.

¹⁹⁶ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 16 „Leasing”.

¹⁹⁷ M. Wędzina, A. Parkitna, *Przegląd instrumentów finansowania innowacji w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce*, [w:] *Oblicza innowacji w gospodarce i społeczeństwie*, Z. Malara (red.), Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2016, s. 222.

¹⁹⁸ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 16 „Leasing”.

¹⁹⁹ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 16 „Leasing”.

Tabela 22. Leasing operacyjny versus leasing finansowy

Leasing operacyjny	Leasing finansowy
Okres umowy jest krótszy od okresu eksploatacji przedmiotu leasingu.	Okres umowy jest zbliżony do okresu ekonomicznego zużycia przedmiotu leasingu.
Możliwe jest odstąpienie od umowy przed jej wygaśnięciem.	Wcześniejsze odstąpienie od umowy wymaga zapłaty odszkodowania dawcy przedmiotu leasingu.
Koszty amortyzacji, konserwacji i remontów przedmiotu leasingu ponosi leasingodawca.	Koszty amortyzacji, konserwacji i remontów przedmiotu leasingu ponosi leasingobiorca, a jeśli pokrywa je dawca, to za dodatkową opłatą.
Przedmiot leasingu nie jest składnikiem aktywów leasingobiorcy.	Przedmiot leasingu jest składnikiem aktywów leasingobiorcy.
Opłaty leasingowe, składające się z części kantatowej i odsetkowej, w całości zaliczane są do kosztów operacyjnych biorcy.	Część kapitałowa opłaty leasingowej jest pokrywana z zysku netto leasingobiorcy, zaś część odsetkowa zaliczana jest w ciężar kosztów operacyjnych biorcy.
Opłaty leasingowe nie pokrywają pełnej wartości przedmiotu leasingu.	Opłaty leasingowe pokrywają pełną wartość przedmiotu leasingu.
Podatek VAT naliczany jest wraz z każdą opłatą leasingową.	Podatek VAT naliczany jest jednorazowo, od pełnej wartości przedmiotu leasingu.

Źródło: P. Głodek., M. Wiśniewska, *Zewnętrzne źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropega (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 634.

Niezależnie od rodzaju leasingu, jego umowa jest zawsze formułowana z zachowaniem podstawowych obszarów, tzn. przedmiot leasingu, czasu trwania umowy, wysokości opłat leasingowych i warunków rozłożenia tych opłat w czasie. Istotne jest również jest wzięcie pod uwagę takich parametrów jak²⁰⁰:

- oszacowanie wartości przedmiotu z dnia umowy,
- ustalenie wysokości opłaty początkowej wnoszonej przez biorcę,
- ustalenie szacunkowej wartości przedmiotu leasingu na koniec umowy,
- ustalenie czy raty leasingowe mają charakter stały czy zmienny,
- ustalenie, jakie odsetki karne należy płacić za nieterminowe dokonywanie płatności leasingowych,
- ustalenie, jakie są warunki wypowiedzenia umowy przez obie strony,
- ustalenie, jakie są warunki zakończenia umowy.

Szczególny charakter mikrojednostek sprawia, że przedsiębiorstwa te mierzą się z licznymi barierami hamującymi bądź ograniczającymi ich funkcjonowanie²⁰¹, a jedną

²⁰⁰ P. Głodek., M. Wiśniewska, *Zewnętrzne źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropega (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 636.

²⁰¹ Często proponowaną klasyfikacją w literaturze jest podział na zagrożenia o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym. Do zewnętrznych barier rozwoju zalicza się: bariery rynkowe, bariery kadrowe, bariery informacyjne i edukacyjne, bariery finansowe, bariery społeczne, bariery infrastruktury, bariery prawne, bariery polityki gospodarczej, natomiast do wewnętrznych: słabości zarządzania, produkcji, rozmiaru działalności, bariery kompetencji. Szerzej zob.: M. Matejun, *Wewnętrzne bariery rozwoju firm sektora MSP*,

z podstawowych barier rozwój MŚP są ograniczenia kapitałowe. Stąd bardzo istotne dla dalszego funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw jest możliwość finansowania zewnętrznego, w tym przede wszystkim zdolność do otrzymania kredytu oraz leasingu. Banki zwracają szczególną uwagę na udostępnione przez kredytobiorców informacje, ponieważ „kredyt dla banku jako instytucji finansowej jest produktem i podstawowym źródłem dochodów z działalności ekonomicznej”²⁰². Ta wzajemna relacja pokazuje jak ważne zarówno dla banków, jak i mikrojednostek są informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym. Znajomość potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych ma bezpośredni wpływ na poprawę ich jakości, bowiem informacje zawarte w sprawozdaniu powinny umożliwiać podejmowanie racjonalnych decyzji w oparciu o sytuację finansową, wyniki działalności gospodarczej i finansowej oraz zmiany w sytuacji finansowej przedsiębiorstwa²⁰³.

3.2. Charakterystyka badania – cele, metodyka i opis próby badawczej

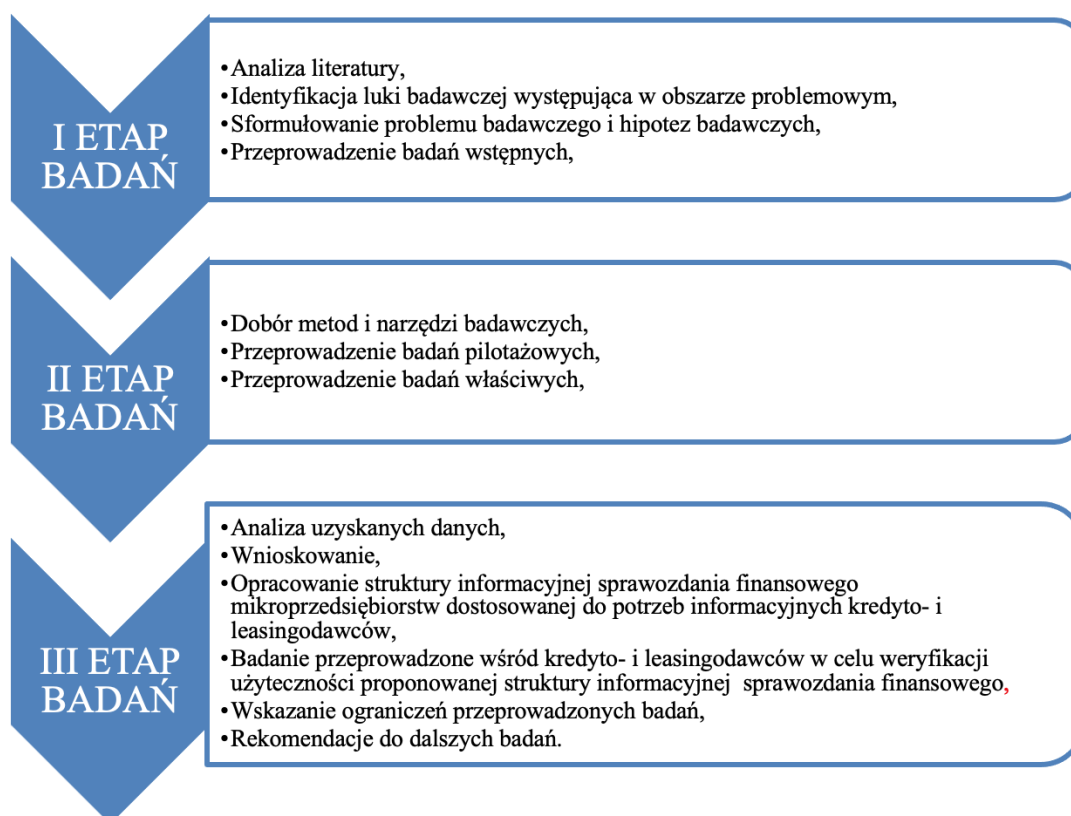
Cele, hipotezy i procedura badawcza

Podjęte dla realizacji celów dysertacji postępowanie badawcze zostało rozłożone na trzy etapy, a struktura tego procesu została uporządkowana w postaci sekwencji zaprezentowanej na Rysunku 7. W pierwszym etapie badań dokonano analizy literatury polskiej i zagranicznej oraz wyników badań wtórnych dotyczących sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw oraz potrzeb informacyjnych ich użytkowników. Na tej podstawie zidentyfikowano luki badawcze, będące uzasadnieniem podjęcia badań z zakresu identyfikacji potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców w kontekście sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw.

[w:] S. Lachiewicz (red.), *Zarządzanie rozwojem organizacji*, Tom II, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2007, s. 122.

²⁰² T. Łuczka, *Kredyt od dostawcy jako źródło pozabilansowego finansowania przedsiębiorstwa. Problemy ogólne*, [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1998, s. 147.

²⁰³ L. Mihaela, *Regarding the users of financial statements and their information needs, studies and scientific researches*, *Economics*, nr 13, 2008, s. 49.

Rysunek 7. Etapy procedury badawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Zakrzewska-Bielawska, Strategie rozwoju przedsiębiorstw. Nowe spojrzenie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2018, s. 103; Z. Chyba, Przedsiębiorczość technologiczna w procesie kreowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw wysokich technologii, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2021, s. 136; W. Dyduch, Ilościowe badanie i operacjonalizacja zjawisk w naukach o zarządzaniu, [w:] W. Czakon (red.), Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu, Oficyna a Wolters Kluwer Business, Warszawa 2018, s. 155; M. Baran, Struktura procesu badawczego [w:] Ł. Sulkowski, R. Lenart-Gansiniec, K. Kolasińska-Morawska (red.), Metody badań ilościowych w zarządzaniu, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź 2021, s. 28.

Zdiagnozowana **luka teoretyczna** wiąże się z niedoborem w zakresie przeprowadzania kompleksowych analiz wynikających z ograniczenia dostępu do przejrzystych informacji o sytuacji finansowej firmy oraz problemem z porównywalnością oraz rzetelnością i istotnością danych przedstawionych w sprawozdaniach mikroprzedsiębiorstw sporządzonych zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o Rachunkowości – zawierającym dedykowaną dla tej grupy podmiotów strukturę informacyjną sprawozdania finansowego.

Dostrzeżona **luka empiryczna** wynikała z niedostatku badań dotyczących identyfikacji zakresu potrzeb informacyjnych pochodzących ze sprawozdań finansowych. Można dostrzec, że dotychczasowe badania były prowadzone na niewielkiej próbie badawczej i odnoszą się głównie do księgowych jako osób sporządzających sprawozdania finansowe.

Zaobserwowana **luka metodyczna** wiąże się z brakiem operacjonalizacji oraz standaryzowanych metod pomiaru istotności poszczególnych elementów sprawozdania finansowego.

Dodatkowo zaobserwowano **lukę praktyczną** wynikającą z niedoboru w zakresie rekomendacji dla praktyki gospodarczej pozwalających na zaspokojenie potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych przy jednoczesnej minimalizacji kosztów i nakładów pracy na sporządzanie sprawozdań finansowych i prowadzenie ksiąg rachunkowych.

W kontekście wskazanych wyżej niedoborów poznawczych sformułowano następujące pytania badawcze:

- P1:** W jakim stopniu kredyto- i leasingodawcy korzystają ze sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowych/leasingowych?
- P2:** Jaką wartość informacyjną dla kredyto- i leasingodawców mają sprawozdania finansowe jednostek mikro sporządzone zgodnie z dedykowanym dla nich załącznikiem ustawy o rachunkowości?
- P3:** Jakie są oczekiwania kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowej/leasingowej?
- P4:** Jakie zmiany w zakresie prezentacji elementów sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw mogłyby zwiększyć użyteczność sprawozdawczości jednostek mikro dla kredyto- i leasingodawców?

Uwzględniając zaprezentowane ustalenia jako **cel główny** dysertacji wyznaczono: *opracowanie struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców, jako głównych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw.*

W celu realizacji tak sformułowanego celu głównego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- C1:** Zidentyfikowanie stopnia wykorzystania sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowych/leasingowych;
- C2:** Stworzenie i operacjonalizacja narzędzia badawczego umożliwiającego pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw;

C3: Rozpoznanie i kategoryzacja oczekiwań kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw.

Mając na uwadze cel główny, cele szczegółowe dysertacji oraz pytania badawcze sformułowano następującą hipotezę: *zakres informacji prezentowany w uproszczonym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości – dedykowanym mikro jednostkom - jest niewystarczający w stosunku do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców w podejmowaniu decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw.*

Po wyznaczeniu pytań badawczych, celu głównego i szczegółowych oraz sformułowaniu hipotezy przeprowadzono badania wstępne, których celem było ustalenie czy mikroprzedsiębiorstwa korzystały z uproszczonych wzorów sprawozdań finansowych. Do realizacji tego badania wykorzystano dane ze sprawozdań finansowych 236 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z województwa łódzkiego, które zgodnie z ustawą o rachunkowości klasyfikowały się jako jednostki mikro w 2018 r. Bazę przedsiębiorstw stanowiła baza Rejestru Gospodarki Narodowej REGON, natomiast dane o sprawozdaniach finansowych były pozyskiwane z bazy Dokumentów Finansowych znajdującej się na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości²⁰⁴. Analizie podlegały sprawozdania finansowe z 2018 roku oraz 2021 roku, a następnie - w ograniczonej formie - sprawozdania z 2023 r. (szerzej zob. rozdz. 2.3).

W ramach drugiego etapu procedury badawczej dobrano metody i narzędzia badawcze oraz zostały przeprowadzone badania pilotażowe i właściwe. Badania miały charakter ilościowy, narzędziem badawczym były dwa kwestionariusze skierowane do kredytodawców i leasingodawców. Badania przeprowadzono w maju 2024 roku techniką CAWI. Za zalety techniki CAWI uznano: możliwość ankietowania dużych grup respondentów, relatywnie krótki czas zbierania danych oraz anonimowość badań, natomiast głównymi wadami były: problemy z identyfikacją tożsamości respondentów oraz brak możliwości bezpośredniego kontaktu z respondentami²⁰⁵.

Badanie zostało zrealizowane z wykorzystaniem dwóch ustrukturyzowanych i wystandaryzowanych kwestionariuszy ankiety (por. Załączniki 1 i 2). Pierwszy kwestionariusz kierowany był do kredytodawców, a drugi do leasingodawców. Kwestionariusze zawierały jednakową strukturę dostosowaną do charakteru respondenta

²⁰⁴ Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/> [data dostępu: 15.02.2024]

²⁰⁵ A. Zakrzewska-Bielawska, *Strategie rozwoju przedsiębiorstw. Nowe spojrzenie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2018, s. 105.

i składały się z metryki, części głównej oraz załączników. Metryka obejmowała tylko jedno pytanie o zajmowane stanowisko osoby uczestniczącej w badaniu. Część główna kwestionariusza została podzielona na trzy bloki tematyczne. W pierwszym z nich zbadano, co determinuje zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec mikroprzedsiębiorstw oraz oceniono znaczenie poszczególnych dokumentów wymaganych w procesie kredytowania i leasingowania jednostek mikro. Kolejny blok tematyczny dotyczył wyłącznie jednego pytania dotyczącego wskaźników wykorzystywanych przy ocenie zdolności kredytowej/leasingowej mikroprzedsiębiorstw. Ostatni blok miał na celu ustalenie stopnia wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego do zaspokojenia potrzeb informacyjnych кредито- i leasingodawców. W załącznikach do kwestionariusza znalazły się objaśnienia i niezbędne definicje oraz wzory sprawozdań finansowych. W kwestionariuszu zawarto pytania ze skalą porządkową - pięciostopniową skalą Likerta, o której wyborze zdecydowały przede wszystkim sprawność wypełniania kwestionariusza oraz przejrzysty proces analizy danych²⁰⁶. Podczas tworzenia skali uwzględniono zalecenia dotyczące konstruowania skal pomiarowych²⁰⁷, tzn. przyjęto, że użyteczna skala pomiarowa powinna być nieskomplikowana i dostarczać danych wysokiej jakości, czego konsekwencją jest jej rzetelność, a także skala powinna cechować się jednowariantowością, zatem wszystkie pozycje skali powinny być umieszczone na kontinuum odnoszącym się do jednego pojęcia.

Respondentami badania byli doradcy kredytowi/leasingowi, analitycy finansowi (kredytowi/leasingowi) oraz opiekunowie klienta. Sam proces realizacji badania zlecono firmie zewnętrznej. W celu weryfikacji kwestionariuszy, szczególnie logiki zadawanych pytań oraz wniesienia do niego właściwych poprawek, przeprowadzono badania pilotażowe na próbie łącznie 15 кредито- i leasingodawców, dobranych w sposób losowy. Po zakończeniu badań pilotażowych zaplanowano procedurę badawczą. Efektem końcowym tego etapu był dobór próby oraz przeprowadzenie badań właściwych.

W trzecim, ostatnim etapie badań przeprowadzono analizę danych uzyskanych podczas procesu badawczego przy wykorzystaniu metod perspektywy ilościowej²⁰⁸, w obszarze metod analizy. Do analizy ilościowej zastosowano zaawansowane narzędzia statystyczne szczegółowo opisane w dalszej części tego podrozdziału. Następnie na

²⁰⁶ A. Walecka, *Kapitał relacyjny a odporność przedsiębiorstwa na zjawiska kryzysowe*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2019, s. 130.

²⁰⁷ Szerzej zob.: D. Węziak-Białowolska, *Operacjonalizacja i skalowanie w ilościowych badaniach społecznych*, ISiD Working Papers, 2011, s. 16.

²⁰⁸ B. Glinka, B., W. Czakon, *Podstawy badań jakościowych*, PWE, Warszawa 2021, s. 30-31.

podstawie wniosków z badań opracowano strukturę informacyjną sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowaną do potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców

i poddano ją weryfikacji realizując badania w maju i czerwcu 2025 roku techniką CAWI przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety wśród 16 respondentów (9 kredytodawców i 7 leasingodawców). Analiza uzyskanych danych w tym badaniu miała charakter jakościowy. Ostatnia część rozprawy to wnioski z przeprowadzanego postępowania badawczego oraz wskazanie ograniczeń i kierunków przyszłych badań.

Do analizy danych uzyskanych w postępowaniu badawczym zastosowano wiele miar statystycznych dopasowanych do rodzaju próby badawczej oraz sposobu pomiaru zmiennych. Zaprezentowane analizy zostały przeprowadzone za pomocą programu IBM SPSS Statistics 29.

W przypadku wstępnej analizy danych zastosowano wskaźniki struktury (częstości), statystyki opisowe (średnia - M , mediana - Me , odchylenia standardowe - SD , współczynnik skośności - S , współczynnik kurtozy - K) pozwalające określić rozkład odpowiedzi dla wszystkich zmiennych.

W kolejnym kroku zastosowano analizę czynnikową w celu oceny własności merytorycznych proponowanych konstruktów teoretycznych - kryteria oceny kredytobiorców i kryteria oceny leasingobiorców. Analizę tę rozpoczęto od oceny rzetelności skali z wykorzystaniem współczynnika Alfa Cronbacha, a następnie dokonano oceny trafności i jednorodności skali z wykorzystaniem eksploracyjnej analizy czynnikowej (EFA). Wskaźnik α Cronbacha służy do mierzenia spójności wewnętrznej narzędzia i określa, w jakim stopniu zestaw wskaźników opisuje ukryty konstrukt. Przyjmuje on wartości od 0 do 1, przy czym zaleca się, aby mieścił się w zakresie od 0,7 do 0,94²⁰⁹. Niska wartość współczynnika (poniżej 0,7) może wynikać z niewielkiej liczby pytań, słabych powiązań między wskaźnikami lub różnorodności konstruktu. Zbyt wysoka wartość współczynnika (powyżej 0,94) może sugerować, że niektóre wskaźniki są zbędne, ponieważ testują to samo pytanie, co wskazuje na możliwe problemy z redundancją w skali²¹⁰.

²⁰⁹ Szerzej: P. Klimas, *Skale pomiaru: konstrukcja, walidacja skal nowych versus weryfikacja i adaptacja skal replikowanych*, [w:] Ł. Sułkowski, R. Lenart-Gansiniec, K. Kolańska-Morawska (Eds.), *Metody badań ilościowych w zarządzaniu*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź 2021, s. 131.

²¹⁰ Szerzej: W. Czakon (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, Oficyna a Wolters Kluwer Business, Warszawa, 2015; S. Bedyńska, M. Cypriańska, *Statystyczny drogowskaz 1. Praktyczne wprowadzenie do wnioskowania statystycznego*, Wydawnictwo Sedno, Warszawa 2013.

W analizie czynnikowej zastosowane zostały²¹¹:

- kryterium osypiska Cattella – wykorzystywane, jeśli na wykresie liniowym szuka się miejsca, od którego na prawo wystąpi łagodny spadek wartości własnych,
- kryterium Kaisera, w którym wykorzystuje się tylko te czynniki, którym odpowiadają wartości własne większe od 1,
- test sferyczności Bartletta, pozwalający na zweryfikowanie H_0 – brak korelacji między wskaźnikami, $H_1: \sim H_0$ ²¹². Przyjęto jako technikę estymacji - metodę głównych składowych pozwalających na wyznaczenie wartości ładunków czynnikowych.

Ocena macierzy korelacji odbyła się na podstawie współczynnika Kaisera-Mayera-Olkina (K-M-O), współczynnik ten przyjmuje wartości z przedziału (0,1). Im wyższa jego wartość, tym bardziej zasadne staje się zastosowanie analizy czynnikowej w ocenie związków między obserwowalnymi zmiennymi. Wartości referencyjne tego współczynnika to: 0,9 – bardzo wysoki, 0,8 – wysoki, 0,7 – średni, 0,6 – umiarkowany, 0,5 – bardzo niski²¹³. Dla układu równań, który stanowi model analizy czynnikowej, istnieje więcej niż jedno rozwiązanie, poprzez tzw. rotacje, które mogą być ortogonalne (np. Varimax, Quartimax, Equamax), zakładające niezależność czynników oraz ukośne (Oblimin, Promax), dopuszczające korelację pomiędzy czynnikami. Tym samym, na podstawie uzyskanych wartości ładunków czynnikowych można wskazać zmienne użyteczne do dalszej analizy²¹⁴.

Do oceny zależności zastosowano współczynniki: rang Spearmana (ρ)²¹⁵ i V- Cramera²¹⁶. Przyjęto, że związek jest: bardzo silny, gdy wartość współczynnika wynosi powyżej 0,9, znaczący - wartość od 0,7 – 0,9, umiarkowany – wartość 0,4 – 0,7, słaby wartość poniżej 0,4, a wartość 0 wskazuje na brak zależności²¹⁷.

W ostatnim etapie wnioskowania zastosowano analizę skupień pozwalającą na wyróżnienie zbiorów obserwacji (nazywanych klastrami lub skupieniami) podobnych do siebie. Metoda ta polega na dzieleniu zbioru danych na grupy w taki sposób, aby uzyskać

²¹¹ Szerzej: A.D. Aczel, *Statystyka w zarządzaniu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

²¹² M. Kowalska-Musiał, *Analiza czynnikowa w badaniach struktury relacji w marketingu relacyjnym*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie nr 27, Kraków 2013, s. 16-17.

²¹³ M. Kowalska-Musiał, *Analiza czynnikowa w badaniach struktury relacji w marketingu relacyjnym*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie nr 27, Kraków 2013, s. 16-17.

²¹⁴ M. Walesiak, E. Gatnar, *Statystyczna analiza danych z wykorzystaniem programu R*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 331-336.

²¹⁵ J. Wiktorowicz, M.M. Grzelak, K. Grzeszkiewicz-Radulska, *Analiza statystyczna z IBM SPSS Statistics*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020, s. 156-157.

²¹⁶ *Ibidem*, s. 149.

²¹⁷ W. Starzyńska, *Statystyka praktyczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, s. 262.

skupienia, w których elementy są do siebie podobne, a jednocześnie różne od elementów z pozostałych grup²¹⁸. Analizę tę można zastosować w przypadku, gdy obiekty są opisane więcej niż przez jedną cechę²¹⁹. Do klasyfikacji kredytodawców i leasingodawców wykorzystano grupowanie z zastosowaniem dwustopniowej analizy skupień²²⁰.

Badaniem objęto 66 osób odpowiedzialnych za udzielanie kredytów oraz 60 osób, które udzielają leasingu. Dobór próby nie był probabilistyczny. Respondentami byli uczestnicy panelu badawczego, którzy jako stanowisko podali jedną z wymienionych w tab. 1 grup: analityk finansowy (kredytowy/leasingowy), doradca kredytowy/leasingowy oraz opiekun klienta (w sektorze finansowym). W panelu badawczym warunki te spełniało 468 osób. Rozkład próby według stanowisk w badaniu udzielających kredytów (dalej: kredytodawców) i leasingu (dalej: leasingodawcy) jest mniej więcej równomierny w obu próbach – połowę stanowią analitycy finansowi/kredytowi/leasingowi, po ok. 25% doradcy kredytowi/ leasingowi i po ok. 25% - doradcy klienta (por. Tabela 23).

Tabela 23. Struktura próby według stanowiska

Wyszczególnienie	Kredyt		Leasing	
	n	%	n	%
Analityk kredytowy/leasingowy/ finansowy	33	50,0	30	50,0
Doradca kredytowy/leasingowy	16	24,2	15	25,0
Opiekun klienta	17	25,8	15	25,0
Razem	66	100,0	60	100,0

Źródło: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66) i „Leasingodawcy” (n = 60).

Wśród badanych ponad połowa (60%) kredytodawców potwierdziła, że w zakres ich obowiązków wchodzi szczegółowa analiza i ocena sprawozdań finansowych. Ostateczną decyzję w sprawie rozpatrzenia wniosku kredytowego jednostki mikro podejmuje w ich miejscu pracy głównie analityk finansowy (w czterech na dziesięć przypadków) lub decydent (menadżer zarządzający jednostką, komitet kredytowy w banku bądź zarząd banku) – w blisko co trzecim przypadku. Rzadziej wskazywano na doradcę kredytowego (co piąty badany) lub rzeczoznawcę (co dziesiąty). Osoby wypowiadające się na temat

²¹⁸ E. Zalewska, *Zastosowanie analizy skupień i metody porządkowania liniowego w ocenie polskiego szkolnictwa wyższego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 469, Wrocław 2017, s. 236.

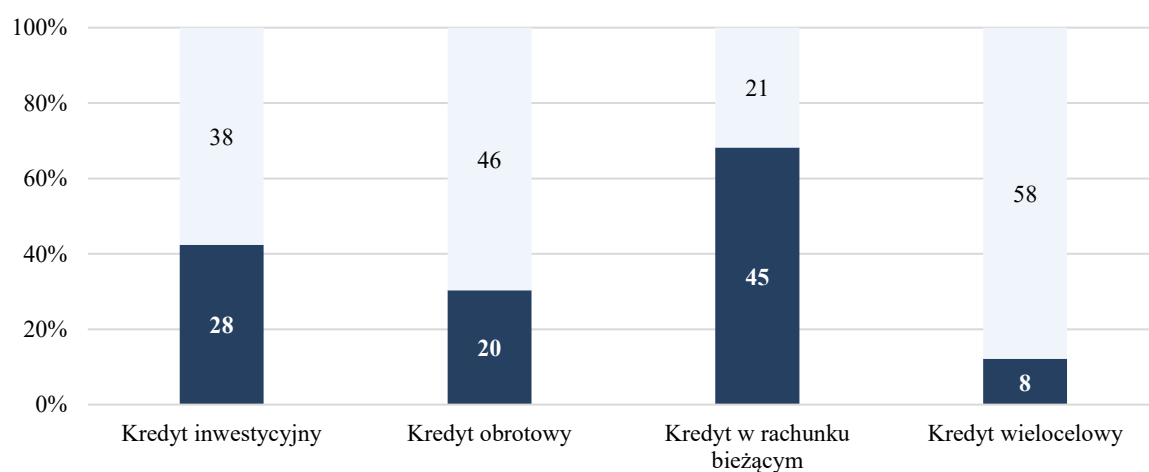
²¹⁹ J. Korzeniowski, *Metody selekcji zmiennych w analizie skupień. Nowe procedury*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012, s. 4.

²²⁰ Szerzej: T. Panek, *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2009; J. Korzeniowski, *Metody selekcji zmiennych w analizie skupień. Nowe procedury*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.

leasingu zatrudnione były głównie w firmach leasingowych (ponad połowa), ale też w bankach (co trzeci badany), 7 osób było dealerami samochodowymi, wspierającymi klientów ubiegających się o leasing.

3.3. Badanie potrzeb informacyjnych kredytodawców

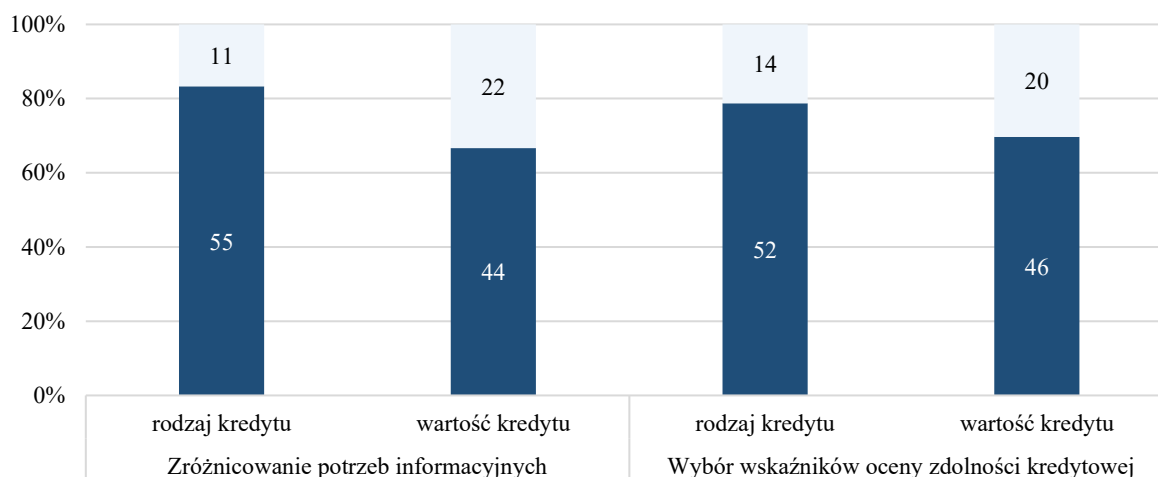
Osoby biorące udział w badaniu potrzeb informacyjnych kredytodawców zostały zapytane o to, na temat, którego kredytu posiadają wiedzę (por. Wykres 9). Najpopularniejszy w takim kontekście był kredyt w rachunku bieżącym, na który wskazało dwóch na trzech badanych (45 na 66, 68,2%). Kolejny co do znaczenia jest kredyt inwestycyjny (4 na 10 badanych), a następnie – obrotowy (3 na 10 badanych). Powinno się dodać, że większość badanych wskazywało na tylko jeden rodzaj kredytu, po ok. 10% - na 2 lub 3, zaś kredyt wielocelowy pojawiał się przeważnie w konfiguracji z kredytem inwestycyjnym i obrotowym (po 6 osób), ale też w rachunku bieżącym (5 osób), dwukrotnie wystąpił jako jedyna odpowiedź.

Wykres 9. Rodzaj kredytu, o którym badani posiadają wiedzę (n = 66)

Źródło: opracowanie własne.

Zarówno rodzaj kredytu, jak i jego wartość mają, zdaniem większości respondentów, znaczenie - zarówno, jeśli chodzi o potrzebny informacyjne wobec małych podmiotów, jak i rodzaj wskaźników finansowych stosowanych na etapie oceny ich zdolności kredytowej (por. Wykres 10). Nieco większe znaczenie badani przypisują rodzajowi kredytu niż jego wartości (w obu kwestiach).

Wykres 10. Znaczenie rodzaju i wartości kredytu dla zróżnicowania potrzeb informacyjnych wobec małych podmiotów i wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej (n = 66)

Źródło: opracowanie własne.

Analizując Wykres 10 można zauważyć, że **rodzaj kredytu wpływa, w opinii większości respondentów, na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec mikroprzedsiębiorstw**, co potwierdza 55 na 66 badanych (83%). Innego zdania było 11 osób (w tym co piąty analityk kredytowy/ finansowy i doradca kredytowy oraz co ósmy opiekun klienta).

Na pytanie - kierowane do osób, które wskazały na brak znaczenia rodzaju kredytu w podejmowaniu decyzji dotyczącej finansowania jednostki mikro – dotyczące oczekiwanych od mikropodmiotów (niezależnie od rodzaju kredytu) dokumentów wskazywali oni przede wszystkim na zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym (9 na 11 wskazań). Dość ważne są dla badanych również (ze wskazaniem co drugiej osoby z tej grupy): zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o Rachunkowości oraz deklaracje podatkowe. Co trzecia osoba wskazywała na opinie innych banków na temat spłaty aktualnego zobowiązania. Dokumenty te wymieniano również w odniesieniu do konkretnych typów kredytów (por. Tabela 24).

Tabela 24. Dokumenty wymagane przy udzielaniu kredytów jednostkom mikro według rodzaju kredytu

Rodzaj dokumentu	Rodzaj kredytu								Rodzaj kredytu nie ma znaczenia (n = 11)	
	Kredyt inwestycyjny (n = 28)		Kredyt obrotowy (n = 20)		Kredyt w rachunku bieżącym (n = 45)		Kredyt wielocelowy (n = 8)			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	19	68	11	55	31	69	7	88	9	82
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	16	57	13	65	26	58	6	75	6	55
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o Rachunkowości	15	54	6	30	13	29	3	38	6	55
Uprozczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do ustawy o Rachunkowości	7	25	10	50	17	38	5	63	3	27
Deklaracje podatkowe	15	54	7	35	21	47	5	63	5	45
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	9	32	4	20	13	29	4	50	4	36
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	5	18	5	25	9	20	3	38	3	27
Opinie rzeczoznawcy	6	21	2	10	2	4	2	25	0	0
Inne	1	4	1	5	1	2	1	13	0	0
Brak odpowiedzi	3	11	2	10	8	18	0	0	0	0

gdzie:

- możliwy wybór więcej niż jednej odpowiedzi – odsetki nie sumują się do 100%,
- kolorowe tło – dokumenty mające największe znaczenie przy danym rodzaju kredytu,
- pogrubiona czcionka – najważniejszy dokument.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Osoby, które deklarowały doświadczenie w udzielaniu konkretnego rodzaju kredytu wskazywały wymagane w ich przypadku dokumenty. W przypadku kredytów inwestycyjnych i w rachunku bieżącym oraz wielocelowych najważniejsze są zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami podatków – wskazało na nie mniej więcej 2/3 osób, które miały z nimi do czynienia, a w przypadku ostatniego typu – prawie wszyscy (tab. 22). Z kolei w przypadku kredytu obrotowego najważniejsze jest zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w ZUS (2/3 wskazań), aczkolwiek zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami podatków (podobnie jak uproszczone sprawozdanie finansowe) jest wymieniane przez nieco ponad połowę osób. Te trzy dokumenty – w przypadku kredytu obrotowego - można wskazać jako najważniejsze. W przypadku

kredytu inwestycyjnego są to z kolei zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w US i ZUS oraz pełne sprawozdanie finansowe i deklaracje podatkowe, w przypadku kredytu w rachunku bieżącym – zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w US i ZUS oraz deklaracje podatkowe.

Biorąc pod uwagę to, jak często wymieniano dany typ dokumentu (przy ilu rodzajach kredytów) można wskazać, że najbardziej uniwersalnym jest zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w US (nie wskazało na niego 13 z 55, tj. 24% osób, które wypowiadały się na temat przynajmniej jednego z czterech typów kredytów) i zaświadczenie o niezaleganiu z opłatami w ZUS (19 osób, 35%), podczas gdy opinie rzeczoznawców i innych banków prowadzących konta firmowe nie zostały wskazane dla żadnego rodzaju kredytu przez większość (45-46, tj. ok. 80%) badanych (por. Tabela 25). Te dwa dokumenty pojawiły się w przypadku przynajmniej dwóch typów kredytów u co czwartej osoby, podczas gdy opinie rzeczoznawców wskazywano (poza jednym wyjątkiem) co najwyżej raz. W niewielkim stopniu – w przypadku wszystkich rodzajów kredytów - są wykorzystywane opinie innych banków na temat spłaty zobowiązań oraz pełne sprawozdanie finansowe (ok. 90% badanych wymieniło je co najwyżej w odniesieniu do jednego rodzaju kredytu), co oznacza brak ich uniwersalnego charakteru.

Tabela 25. Ocena uniwersalności dokumentów wymaganych od mikroprzedsiębiorstw przy udzielaniu kredytów (liczba wskazań według rodzaju kredytu)

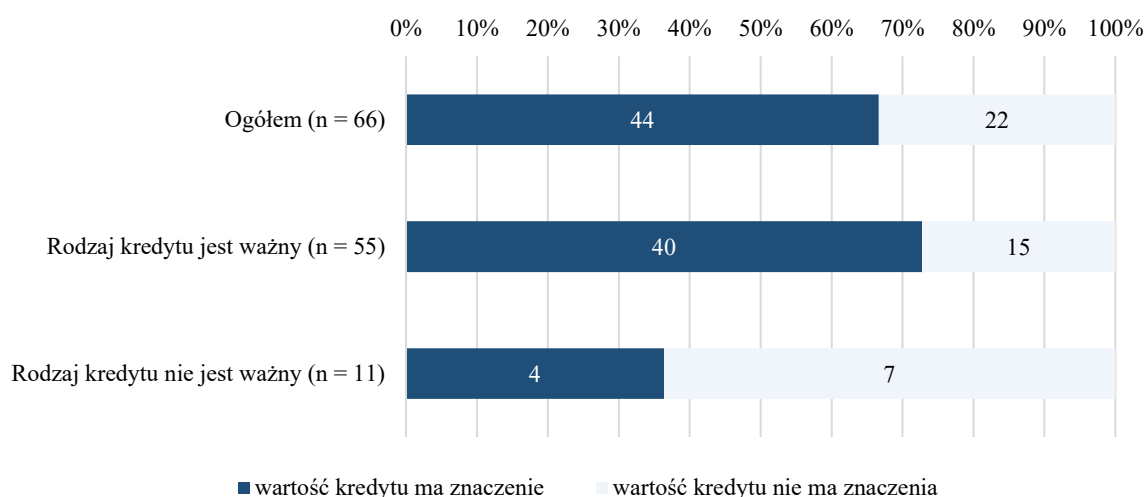
Rodzaj dokumentu	Nie wymieniano	Ilu rodzajów kredytów dotyczy?			
		jednego	dwóch	trzech	czterech
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	13	28	6	4	4
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	19	23	5	4	4
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o rachunkowości	30	18	4	1	2
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości	32	14	5	1	3
Deklaracje podatkowe	27	18	4	2	4
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	35	15	2	1	2
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	45	4	2	2	2
Opinie rzeczoznawcy	46	8	0	0	1

gdzie:

- wyniki wskazujące na to, że dany dokument jest: „uniwersalny” – tło niebieskie,
- rzadko wybierany dokument - niezależnie od rodzaju kredytu – tło szare.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Dwóch na trzech badanych (44 z 66, 67%) uważa, że **kryterium różnicującym potrzeby informacyjne banku udzielającego kredytu jednostkom mikro jest też wartość kredytu**. Przeciwnego zdania są 22 osoby, w tym blisko co trzeci doradca kredytowy/finansowy i doradca klienta oraz blisko co drugi doradca kredytowy. Widać przy tym dużą spójność opinii odnoszących się do wartości i rodzaju kredytu – osoby, które za ważne kryterium uznają rodzaj kredytu zwykle wskazują również na jego wartość, zaś osoby, dla których nie ma znaczenia rodzaj kredytu przeważnie nie widzą znaczenia jego wartości (por. Wykres 11).

Wykres 11. Ocena znaczenia wartości kredytu dla wyboru wymaganych dokumentów – ogółem dla każdego rodzaju kredytu (liczba wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Można więc stwierdzić, że wartość kredytu ma znaczenie, a zatem powstaje pytanie, jakie dokumenty wskazywane są przy kredycie o danej wartości? Zaświadczenia o niezaleganiu z opłatami do US i płatnościami do ZUS oraz deklaracje podatkowe można wskazać jako najważniejsze (bo wymieniane przez ponad 1/3 badanych) przy kredytach do 1 mln zł (por. Tabela 26). W przypadku kredytu do 350 tys. zł ważne są też opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania. Najbardziej wymagające pod względem różnorodności dokumentów okazują się kredyty o wartości 0,5-1 mln zł, w przypadku których – oprócz ww. dokumentów – wskazywano również na pełne i uproszczone sprawozdanie finansowe. Również – jeśli wziąć pod uwagę, jak wiele rodzajów dokumentów poszczególne osoby wymieniały przy kredycie danej wartości – właśnie kredyt rzędu 0,5-1 mln zł miał najwyższy udział wypowiedzi wskazujących na potrzebę największej dywersyfikacji dokumentów poświadczających zdolność kredytową przedsiębiorstwa. W przypadku kredytów o wartości 1-3 mln zł z kolei jako najbardziej pożądane można wskazać uproszczone sprawozdanie finansowe. Przy kredytach powyżej 3 mln zł żadne z analizowanych dokumentów nie były wymieniane zbyt często – największy odsetek wskazań dotyczy opinii innych banków dotyczy spłaty aktualnego zobowiązania (25%) i pełnego sprawozdania finansowego (23%).

Tabela 26. Dokumenty wymagane przy udzielaniu kredytów jednostkom mikro według wartości kredytu

Rodzaj dokumentu	Wartość kredytu (w tys. zł)										Nie dot.	
	do 350		350-500		500-1000		1000-3000		powyżej 3000			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	17	39	17	39	16	36	7	16	9	20	2	5
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	17	39	14	32	16	36	9	20	8	18	3	7
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o rachunkowości	10	23	10	23	18	41	9	20	10	23	5	11
Uprozczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości	13	30	9	20	16	36	16	36	8	18	6	14
Deklaracje podatkowe	17	39	15	34	15	34	11	25	8	18	3	7
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	14	32	10	23	12	27	7	16	11	25	5	11
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	12	27	9	20	12	27	7	16	5	11	10	23
Opinie rzeczoznawcy	8	18	10	23	7	16	10	23	7	16	13	30
Inne	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	x	x
Brak odpowiedzi	18	41	19	43	13	30	23	52	24	55	x	x

gdzie:

- możliwy wybór więcej niż jednej odpowiedzi – odsetki nie sumują się do 100%,
- kolorowe tło – dokumenty mające największe znaczenie przy danym rodzaju kredytu (odsetek > 30%),
- pogrubiona czcionka - najważniejszy dokument.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 44).

W świetle uzyskanych wyników można wnioskować, że w przypadku kredytów stosunkowo niewielkich, do 1 mln zł, wystarczy uproszczona procedura, niewymagająca sięgania po sprawozdania finansowe czy opinie zewnętrzne, podczas gdy w przypadku kredytów o wartości ponad 1 mln zł wymienione dokumenty nie są wystarczające (wyjątek stanowi pełne sprawozdanie finansowe w przypadku kredytów 1-3 mln zł). Natomiast kredyt o wartości 0,5-1 mln zł traktowany jest, w świetle tych wyników, jako na tyle duży, że katalog dokumentów wymaganych od małych przedsiębiorców powinien zostać rozszerzony, głównie o sprawozdania finansowe.

W opinii badanych, w przypadku kredytobiorców z sektora mikro bardzo ważne są też ewentualne wpisy w bazach typu BIK, KRД, Rejestr niesolidnych klientów ZBP, a także historia kredytowa. Te dwa elementy mają najwyższą średnią (odpowiednio, $M = 4,41$ i $M = 4,30$, zaś mediana sięga 5), i ponad 80% odpowiadających uznała je za ważne, w tym 2/3 osób – za bardzo ważne (por. Tabela 27). Podobny odsetek odpowiedzi „ważne” lub „bardzo ważne” dotyczy też zabezpieczenia, jednak tu odpowiedzi najwyższe są rzadsze (dotyczą co czwartej osoby), średnia jest jednak wysoka – $M = 4,14$. Podobnie wysoką średnią ma też historia relacji z bankiem (łącznie 71% osób uważa ją za ważne kryterium, w tym dwie na pięć osób – za bardzo ważne). Ambiwalentnie podchodzili badani do branży (połowa odpowiedzi „średnie znaczenie”), a także stażu i skali działalności (ok. 40% tych odpowiedzi). Te trzy kwestie mają też relatywnie najwyższy udział osób z odpowiedziami „nieważne” – co dziesiąty badany).

Tabela 27. Ocena znaczenia charakterystyk mikroprzedsiębiorstw przy udzielaniu kredytu

Czynniki	Znaczenie										Statystyki opisowe				
	brak		niewielkie		średnie		duże		bardzo duże		M	Me	SD	S	K
	1		2		3		4		5						
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%					
Historia relacji z bankiem	2	3	5	8	12	18	22	33	25	38	3,95	4,00	1,07	-0,91	0,23
Wpisy w bazach np. BIK, KRД, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich	0	0	3	5	8	12	14	21	41	62	4,41	5,00	0,88	-1,34	0,80
Historia kredytowa	2	3	4	6	4	6	18	27	38	58	4,30	5,00	1,04	-1,67	2,27
Branża	3	5	4	6	34	52	16	24	9	14	3,36	3,00	0,95	-0,14	0,41
Staż działalności	0	0	10	15	29	44	15	23	12	18	3,44	3,00	0,96	0,28	-0,85
Skala działalności	0	0	8	12	23	35	27	41	8	12	3,53	4,00	0,86	-0,10	-0,58
Zabezpieczenia firmy	0	0	1	2	11	17	32	48	22	33	4,14	4,00	0,74	-0,46	-0,28
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowvch	0	0	3	5	18	27	29	44	16	24	3,88	4,00	0,83	-0,26	-0,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” ($n = 66$).

Zdaniem badanych zarówno rodzaj kredytu, jak i jego wartość mają też wpływ na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej jednostek mikro – wpływ rodzaju kredytu potwierdza 52 z 66 respondentów (79%), zaś wpływ wartości – 46 (70%). Dość znacząco różnią się przy tym opinie respondentów zajmujących różne stanowiska – prawie wszyscy (poza jednym) opiekunowie klienta podkreślali znaczenie rodzaju kredytu w tym

względnie, podobnego zdania było $\frac{3}{4}$ analityków kredytowych/finansowych i $\frac{2}{3}$ doradców kredytowych. Jeśli chodzi o wartość kredytu, to oceny były podobne – niezależnie od stanowiska pracy.

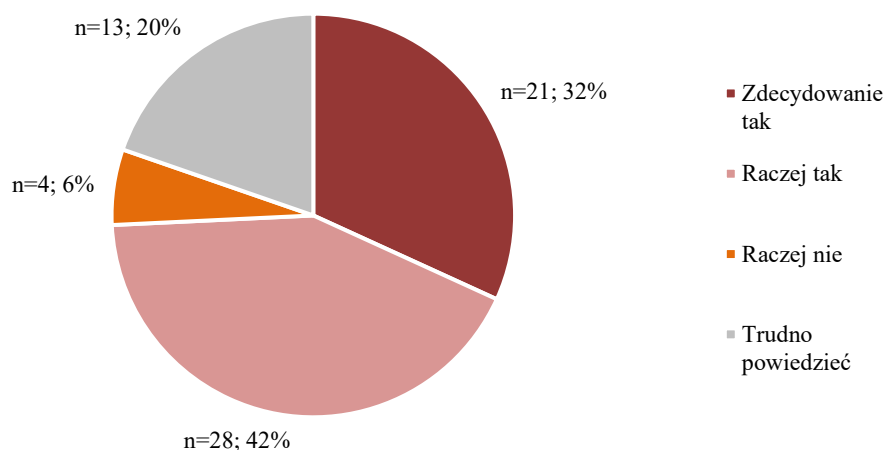
Na etapie oceny zdolności kredytowej mikroprzedsiębiorstw respondenci najczęściej wskazywali na wskaźniki zadłużenia – na każdy z nich wskazało nie mniej niż dwóch na pięciu badanych, w tym na współczynnik długu – aż $\frac{2}{3}$ badanych. Podobnie ważny (blisko połowa wskazań) jest wskaźnik bieżącej płynności, wskaźnik płynności gotówkowej wymieniał co trzeci respondent. Pozostałe wskaźniki są stosowane relatywnie rzadko – inne wskaźniki płynności i wskaźniki rentowności wymieniała co czwarta – co piąta osoba, a wskaźniki sprawności działania – nawet rzadziej niż co piąta (por. Tabela 28).

Tabela 28. Wykorzystanie wskaźników finansowych do oceny zdolności kredytowej mikro jednostki

Rodzaj wskaźnika	Korzystający ze wskaźnika	
	n	%
Wskaźniki zadłużenia		
Współczynnik długu: $\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa całkowite}}$	44	67
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego: $\frac{\text{Zobowiązania długoterminowego}}{\text{Kapitał własny}}$	30	45
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem: $\frac{\text{Zysk brutto} + \text{Odsetki}}{\text{Odsetki}}$	26	39
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej: $\frac{\frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Aktywa trwałe}}}{\frac{\text{Zobowiązania razem}}{\text{Aktywa obrotowe}}}$	28	42
Wskaźnik raty do dochodu: $\frac{\text{Rata kredytu}}{\text{Dochód}}$	32	48
Wskaźniki płynności		
Wskaźnik bieżącej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	29	44
Wskaźnik przyspieszonej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	12	18
Wskaźnik kapitału operacyjnego: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zobowiązania bieżące}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	14	21
Wskaźnik płynności gotówkowej: $\frac{\text{Środki pieniężne}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	21	32
Wskaźnik rentowności		
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} * 100\%$	16	24
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Kapitał własny}} * 100\%$	15	23
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Aktywa ogółem}} * 100\%$	13	20
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI): $\frac{\text{Zysk z inwestycji}}{\text{Zainwestowany kapitał}} * 100\%$	13	20
Wskaźniki sprawności działania		
Wskaźnik obrotowości aktywów: $\frac{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}{\text{Średni stan aktywów ogółem}}$	10	15
Wskaźnik rotacji zapasów: $\frac{\text{Średni stan zapasów}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}$	11	17
Wskaźnik cyklu należności: $\frac{\text{Średni stan należności}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}} * 360 \text{ dni}$	10	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

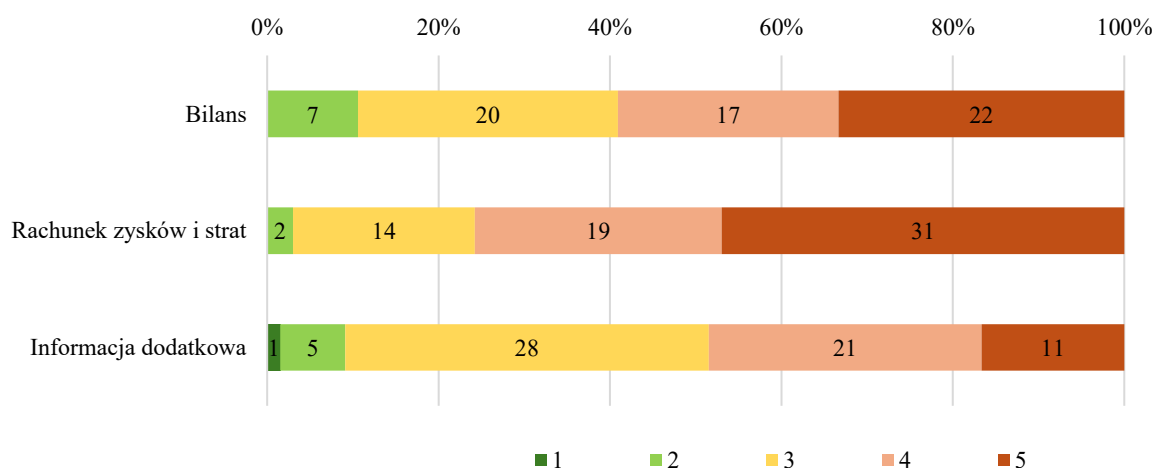
Większość badanych jest zdania, że sprawozdanie finansowe dostarcza wystarczających danych, pozwalając na racjonalne podejmowanie decyzji kredytowych, w tym co trzecia osoba zdecydowanie jest tego zdania, aczkolwiek co piąta osoba dostrzega potrzebę zmian (por. Wykres 12).

Wykres 12. Odpowiedź na pytanie „Czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji kredytowej dla jednostki mikro?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

W największym stopniu wykorzystywany jest rachunek zysków i strat (przez ponad $\frac{3}{4}$ osób w dużym lub bardzo dużym stopniu). Znaczenie bilansu jest nieznacznie tylko większe niż informacji dodatkowej (dla 50-60% są to istotne elementy sprawozdania finansowego – por. Wykres 13).

Wykres 13. Stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji kredytowych dla jednostek mikro (liczba wskazań)

gdzie:

1 - brak, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Kolejna część badania dotyczyła bilansu i znaczenia jego kategorii w podejmowaniu decyzji kredytowych – w zależności od rodzaju kredytu (por. Tabela 29).

Tabela 29. Istotność elementów bilansu przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5]

Element sprawozdania finansowego	Kredyt inwestycyjny	Kredyt obrotowy	Kredyt na rachunku bieżącym	Kredyt wielocelowy	Ogółem (średnia ważona)
n	19	13	27	6	65
Wartości niematerialne i prawne	3,53	3,62	3,52	3,50	3,54
Środki trwałe	4,32	3,69	3,96	4,00	3,83
Należności długoterminowe	4,42	3,62	4,04	3,67	3,91
Inwestycje długoterminowe	4,42	3,85	4,04	3,50	3,94
Długoterminowe aktywa finansowe	4,11	3,46	3,96	3,67	3,73
Udziały lub akcje	3,95	3,46	3,74	3,67	3,60
Inne papiery wartościowe	4,00	3,69	4,11	3,83	3,81
Aktywa obrotowe	4,42	4,08	4,04	4,17	3,99
Zapasy	4,16	3,85	3,74	4,17	3,76
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	3,95	3,92	3,81	4,17	3,75
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	3,84	3,85	4,07	4,17	3,81
Inwestycje krótkoterminowe	4,11	3,77	4,00	4,00	3,84
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach	4,16	3,85	4,26	4,33	3,97
Kapitał (fundusz) podstawowy	4,21	3,92	4,19	3,83	3,99
Zysk (strata) z lat ubiegłych	4,37	4,00	4,19	4,33	4,02
Zysk (strata) netto	4,53	3,77	4,22	4,17	4,06
Rezerwy na zobowiązania	3,89	3,62	3,89	4,17	3,70
Zobowiązania długoterminowe	4,05	3,92	4,00	4,17	3,86
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	4,32	4,08	4,15	4,00	4,02
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	4,21	4,08	4,04	4,00	3,94
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	4,16	3,92	3,93	3,83	3,85
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	4,05	3,92	3,96	3,83	3,82

gdzie:

- 1 - nieistotne, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu.
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większe wykorzystanie danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsze jego wykorzystanie.
- nasycenie koloru dla kolumny „ogółem” zostało opracowane odrębnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Poszczególne elementy sprawozdania finansowego badani oceniali tylko wtedy, gdy mieli doświadczenie w ich udzielaniu. Ich liczba jest zróżnicowana – od 6 osób w przypadku kredytu wielocelowego po 27 osób dla kredytu w rachunku bieżącym. Nie

przeszkadza to jednak w wyznaczeniu średniej oceny dla każdej składowej sprawozdania, która biorąc pod uwagę zakres skali (od 1 do 5) może przyjmować wartości od 1 do 5, a wyższy jej poziom wskazuje na większą istotność danego elementu.

Biorąc pod uwagę uśrednioną (ważoną liczebnościami respondentów) ogólną ocenę istotności poszczególnych elementów **bilansu**, jako najważniejsze można generalnie rzecz biorąc wskazać te, dla których średnia jest najwyższa, na poziomie nieco powyżej 4 (przy max. 5), tj. zysk (stratę) netto, zysk (stratę) z lat ubiegłych oraz zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek, a więc składowe pasywów. Kolejne co ważności są składowe aktywów (średnia 3,97-3,99): kapitał (fundusz) podstawowy, aktywa obrotowe, środki pieniężne w kasie i na rachunkach oraz (ze średnią 3,90-3,95) inwestycje i należności długoterminowe, a także zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw. Niemniej jednak w odniesieniu do większości elementów bilansu ocena ich istotności dla oceny kredytobiorców mikro jest dość wysoka (średnie powyżej 3,7), dla żadnego z nich średnia nie jest niższa niż 3 (co odpowiada ocenie „istotny w średnim stopniu”). Relatywnie najslabiej oceniane są z tego punktu widzenia wartości niematerialne i prawne (średnia 3,54) oraz udziały i akcje (średnia 3,60).

Nieco inaczej wygląda sytuacja, jeśli pod uwagę wzięte zostaną poszczególne rodzaje kredytu. Największą wagę przywiązuje się do różnych składowych bilansu w przypadku kredytów inwestycyjnych i w rachunku bieżącym. W przypadku kredytu inwestycyjnego ważne są w zasadzie wszystkie elementy bilansu (z nieco niższą oceną wartości niematerialnych i prawnych – dla wszystkich składowych średnia wynosi ok. 4, a dla większości – powyżej 4). Najwyżej oceniane są: zysk (strata) netto oraz należności i inwestycje długoterminowe, a następnie – zysk (strata) z lat ubiegłych, zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek, środki trwałe (średnie powyżej 4,3) oraz kapitał (fundusz) podstawowy, zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług ($M = 4,21$), środki pieniężne w kasie i na rachunkach, zapasy, zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych ($M = 4,16$). Warto też zauważyć, że tylko dla kredytów inwestycyjnych średnią na poziomie 4 lub więcej odnotowano dla długoterminowych aktywów finansowych ($M = 4,11$) i zobowiązań z tytułu wynagrodzeń ($M = 4,05$).

W przypadku kredytu w rachunku bieżącym najważniejsze są środki pieniężne w kasie i na rachunkach ($M = 4,26$), zysk (strata) netto ($M = 4,22$) oraz zysk z lat ubiegłych i kapitał podstawowy ($M = 4,19$). Ważne są też zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek

($M = 4,15$) i inne papiery wartościowe (ważniejsze dla tego typu kredytu niż dla innych, $M = 4,11$).

Jeśli chodzi o kredyt obrotowy, to elementy bilansu oceniane są niżej (jako mniej istotne) i dotyczy to wszystkich jego elementów, niemniej jednak cztery z nich uzyskały średnią min. 4. Dotyczy to zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek oraz zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług, a także aktywów obrotowych i zysku netto. Z kolei dla udziałów i akcji oraz długoterminowych aktywów finansowych średnia jest niższa niż 3,5. Znacznie mniejsze niż w przypadku innych kredytów jest znaczenie rezerw na zobowiązania ($M = 3,62$), a należności długoterminowe były oceniane podobnie nisko, jak w przypadku kredytów wielocelowych ($M = 3,62$). Z kolei wartości niematerialne i prawne, choć jak w przypadku innych kredytów oceniane są relatywnie słabo, jednak najwyżej w porównaniu z pozostałymi rodzajami kredytów.

Z kolei w przypadku kredytów wielocelowych najważniejszy jest zysk netto, ale z lat ubiegłych, a także środki pieniężne w kasie i na rachunkach ($M = 4,33$), a następnie (z taką samą średnią 4,17) plasują się: aktywa obrotowe, zapasy, zysk netto, a także (po raz pierwszy tak wysoko w rankingu) należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług oraz z tytułu podatków, ceł itp., rezerwy na zobowiązania i zobowiązania długoterminowe. Z kolei najmniej istotne są wartości niematerialne i prawne oraz inwestycje długoterminowe ($M = 3,5$).

Jeśli chodzi o **rachunek zysków i strat**, uśredniając (średnią ważoną) ocenę istotności jego składowych jako najważniejsze dla kredytodawców można wskazać, że najbardziej istotne przy udzielaniu kredytów mikroprzedsiębiorcom są zysk (strata) ze sprzedaży i z działalności operacyjnej (średnia ok. 4,3) oraz zysk (strata) netto ($M = 4,18$). Najmniejsze znaczenie przypisywano, aczkolwiek też dość duże, przypisywano kosztom usług obcych, dotacjom i pozostałym kosztom rodzajowym (średnie 3,78-3,85). Istotność poszczególnych składowych rachunku zysków i strat różni się dla różnych rodzajów kredytów, w szczególności w przypadku kredytu inwestycyjnego ocena jest wyższa niż dla pozostałych, a zwłaszcza niż dla kredytu w rachunku bieżącym (por. Tabela 30). Jeśli chodzi o kredyt inwestycyjny w zasadzie cały rachunek zysków i strat jest bardzo ważny – średnie są powyżej 4 (z wyjątkiem kosztów podstawowej działalności operacyjnej, spośród których amortyzacja, wynagrodzenia oraz podatki i opłaty mają średnią nie niższą niż 4, aczkolwiek o dla pozostałych elementów nie są niższe niż 3,8). Kluczowe znaczenie mają zysk ze sprzedaży ($M = 4,47$) i zysk netto ($M = 4,42$), które mają najwyższe oceny w całym

zestawieniu. Dużą wagę badani przykładali także do kosztów i wartości sprzedanych produktów, towarów i materiałów oraz zysku z działalności operacyjnej.

Tabela 30. Istotność elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5]

Elementy sprawozdania finansowego	Kredyt inwestycyjny	Kredyt obrotowy	Kredyt w rachunku bieżącym	Kredyt wielocelowy	Ogółem
n	19	13	27	6	65
Przychody podstawowej działalności operacyjnej	4,21	4,08	3,78	4,33	4,02
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	4,32	4,00	3,89	4,33	4,08
Koszty podstawowej działalności operacyjnej: Amortyzacja	4,16	4,38	3,78	4,00	4,03
Zużycie materiałów i energii	3,89	3,85	4,04	4,00	3,95
Usługi obce	3,84	4,08	3,59	3,83	3,78
Podatki i opłaty	4,00	3,92	3,81	3,83	3,89
Wynagrodzenia	4,05	4,00	3,74	3,67	3,88
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	3,89	3,85	4,07	3,50	3,92
Pozostałe koszty rodzajowe	3,95	4,15	3,52	4,33	3,85
Wartość sprzedanych towarów i materiałów	4,32	3,85	3,74	4,17	3,97
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	4,26	4,15	3,93	4,33	4,11
Dotacje	4,16	4,08	3,52	3,67	3,83
Przychody/koszty finansowe	4,26	4,23	3,70	4,33	4,03
Dywidendy i udziały w zyskach	4,26	4,08	4,11	3,67	4,11
Odsetki	4,26	4,00	3,59	4,00	3,91
Zysk (strata) ze sprzedaży	4,47	4,23	4,22	4,33	4,31
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	4,32	4,08	4,33	4,33	4,28
Zysk (strata) netto	4,42	4,00	4,07	4,33	4,18
Podatek dochodowy	4,26	4,08	3,70	3,67	3,94

gdzie:

- 1 - nieistotne, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większe wykorzystanie danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsze jego wykorzystanie.
- nasycenie koloru dla kolumny „ogółem” zostało opracowane odrębnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” (n = 66).

Kredyt obrotowy z kolei wymaga przede wszystkim wykazania amortyzacji (średnia 4,38). Jako bardzo ważne wskazywano także (średnia ok. 4,2) zysk ze sprzedaży, przychody/koszty finansowe, zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych i pozostałe koszty rodzajowe. Najniższą (ale ciągle dość wysoką) ocenę (średnia ok. 3,9) mają w tym przypadku trzy z kosztów podstawowej działalności operacyjnej – wartość sprzedanych towarów i materiałów, zużycie materiałów i energii oraz podatki i opłaty.

Jak podkreślano, kredyt w rachunku bieżącym jest, w opinii badanych, najmniej wymagający, jeśli chodzi o to, jakie elementy rachunku zysków i strat są kluczowe. Zwłaszcza większość kosztów podstawowej działalności operacyjnej (w szczególności pozostałe koszty rodzajowe i usługi obce), dotacje i odsetki są zdaniem badanych mniej ważne niż pozostałe składowe rachunku zysków i strat (średnie rzędu nawet 3,5). Zaledwie sześć składowych rachunku zysków i strat jest ocenianych na min. 4, przy czym zysk z działalności operacyjnej oceniany jest tak samo wysoko, jak przy innych kredytach, a nawet wyżej niż przy kredycie obrotowym ($M = 4,33$), dość wysoka jest też ocena zysku ze sprzedaży i dywidendy i udziału w zyskach.

Zysk (netto, ze sprzedaży, z działalności operacyjnej, z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych) wspólnie z przychodami/kosztami finansowymi, przychodami podstawowej działalności operacyjnej, kosztami sprzedanych produktów, towarów i usług oraz pozostałymi kosztami rodzajowymi są z kolei kluczowe przy kredytach wielocelowych. Na drugim biegunie są w tym przypadku zwłaszcza ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia ($M = 3,5$).

Jeśli chodzi o **informację dodatkową** (por. Tabela 31), uśredniając (również średnią ważoną) ocenę jej poszczególnych składowych, na pierwszy plan wysuwa się w przypadku kredytów dla mikropodmiotów łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (średnia 4,31). Dużą wagę mają też, ogólnie rzecz biorąc, zawarte w informacji dodatkowej propozycje co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy oraz kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie ($M = 4,11$). Elementy te mają duże znaczenie przy wszystkich rodzajach kredytów, ale w szczególności przy kredycie wielocelowym (średnia 4,67, najwyższa w zestawieniu, tak samo wysoka jest też tylko ocena znaczenia propozycji podziału zysku lub pokrycia straty dla tego samego typu kredytu). Relatywnie słabsze znaczenie (ale też z dość wysoką średnią 3,88) ma łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie. Dotyczy to zwłaszcza kredytu w rachunku

bieżącym ($M = 3,67$). Kredyt w rachunku bieżącym, ponownie, jest najmniej „wymagający” jeśli chodzi o oczekiwania kredytodawców w odniesieniu do informacji dodatkowej, choć łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku, ale też kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie oraz propozycja podziału zysku oceniane są jako ważne również i w tym przypadku (średnie powyżej 4). Dość niskie są też oczekiwania w odniesieniu do wykorzystania informacji dodatkowej w przypadku kredytów wielocelowych. Z wyjątkiem wspomnianych już składowych tego dokumentu ($M = 4,67$), ważna jest też kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie oraz informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy ($M = 4,17$), zaś najmniejsze znaczenie badani przypisali informacjom na temat zatrudnienia ($M = 3,67$). Elementy informacji dodatkowej są najważniejsze, spośród czterech analizowanych rodzajów kredytu, w przypadku kredytów obrotowych, a następnie inwestycyjnych – dla każdego z elementów średnia ocena jest nie niższa niż 4, przy czym z wyjątkiem łącznej kwoty zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki większe znaczenie mają dla kredytu obrotowego. W szczególności pozycja „informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny” ma dla kredytu obrotowego kluczowe znaczenie ($M = 4,46$) – zarówno w porównaniu z innymi składowymi kredytu obrotowego, jak i innymi rodzajami kredytów.

Porównując wszystkie typy kredytów, najbardziej podobne są oceny dotyczące kwoty i charakteru poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie. Z kolei największe różnice w ocenie poszczególnych składowych informacji dodatkowej dotyczą trzech z nich:

- informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej

przyczyny (średnia 4,46 dla kredytu obrotowego vs. 3,70 dla kredytu w rachunku bieżącym),

- propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy (średnia 4,67 dla kredytu wielocelowego vs. 4,00 dla kredytu inwestycyjnego),
- informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe (średnia 4,31 dla kredytu obrotowego vs. 3,67 dla kredytu wielocelowego).

Tabela 31. Istotność elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5]

Elementy sprawozdania finansowego	Kredyt inwestycyjny	Kredyt obrotowy	Kredyt w rachunku bieżącym	Kredyt wielocelowy	Ogółem
n	19	13	27	6	65
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	4,00	4,08	4,07	4,67	4,11
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki	4,32	4,23	4,26	4,67	4,31
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,	4,00	4,08	3,67	4,00	3,88
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie	4,05	4,08	4,15	4,17	4,11
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe	4,11	4,31	3,85	3,67	4,00
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju	4,11	4,31	3,93	3,83	4,05
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki	4,05	4,31	3,81	4,00	4,00

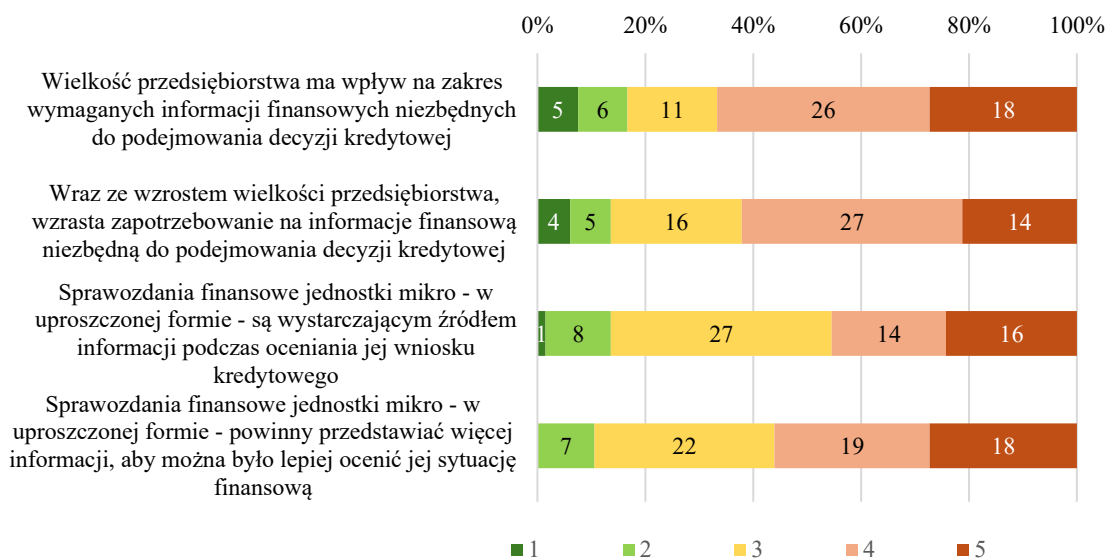
Elementy sprawozdania finansowego	Kredyt inwestycyjny	Kredyt obrotowy	Kredyt w rachunku bieżącym	Kredyt wielocelowy	Ogółem
n	19	13	27	6	65
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny	4,16	4,46	3,70	4,00	4,02
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	4,05	4,00	3,89	4,17	3,98

gdzie:

- 1 - nieistotne, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większe wykorzystanie danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsze jego wykorzystanie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” ($n = 66$).

Badani uważają, że wielkość przedsiębiorstwa ma znaczenie, jeśli chodzi o zakres wymaganych informacji (blisko $\frac{3}{4}$ wskazań), przy czym wymagania te rosną z wielkością przedsiębiorstwa (blisko $\frac{2}{3}$ wskazań). Przeciwnego zdania jest co szósty-siódmy badany (por. Wykres 14).

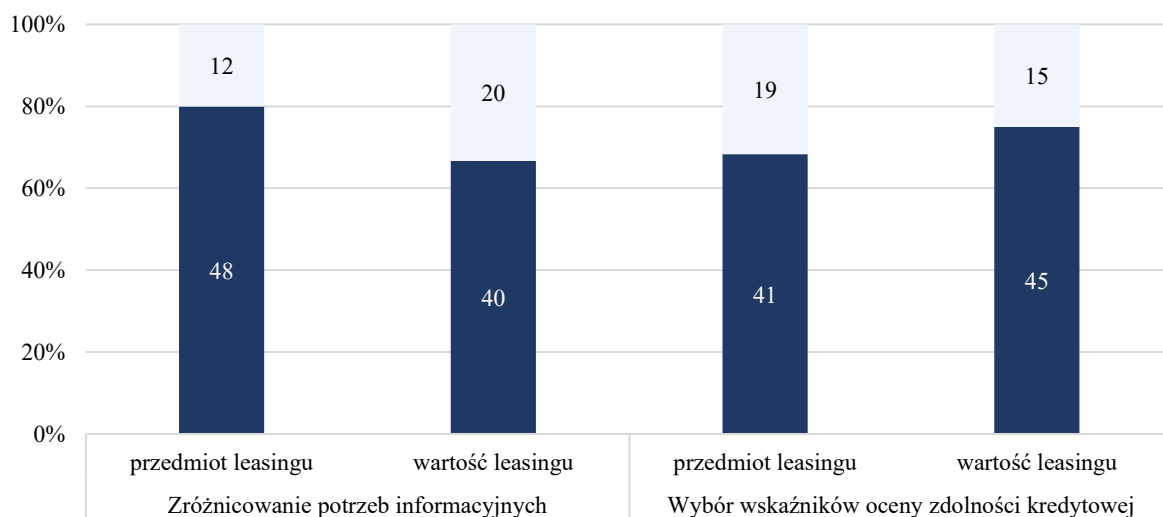
Wykres 14. Opinie udzielających kredytu na temat źródeł informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji kredytowej (liczba wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Kredytodawcy” ($n = 66$).

Tylko niespełna połowa badanych zgadza się, że w przypadku mikroprzedsiębiorstw ubiegających się o kredyt wystarczy uproszczone sprawozdanie finansowe, aczkolwiek podobny jest udział mających ambiwalentne podejście do tej kwestii (wykres 14). Ponad połowa badanych wyraziła opinię, że zakres uproszczonego sprawozdania finansowego powinien zostać rozszerzony, aby można było lepiej ocenić sytuację finansową mikroprzedsiębiorstwa (co dziesiąta osoba jest przeciwnego zdania).

3.4. Badanie potrzeb informacyjnych leasingodawców

Przedmiot leasingu wpływa, w opinii większości respondentów, na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec mikroprzedsiębiorstw - potwierdza to 48 na 60 badanych (80%). Innego zdania było 12 osób (w tym co czwarty analityk leasingowy/ finansowy oraz co ósmy doradca kredytowy i opiekun klienta) – por. Wykres 15.

Wykres 15. Znaczenie przedmiotu i wartości leasingu dla zróżnicowania potrzeb informacyjnych wobec małych podmiotów i wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Na pytanie - kierowane do osób, które nie dostrzegają znaczenia rodzaju leasingu - o oczekiwane od mikroprzedsiębiorców (niezależnie od rodzaju leasingu) dokumenty wskazywano przede wszystkim na zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym i uproszczone sprawozdanie finansowe - zgodne z zał. 4 do ustawy o rachunkowości (po 6 na 12 wskazań), a następnie – pełne sprawozdanie finansowe - zgodne z zał. 1 do ustawy o rachunkowości - co trzecia osoba z tej grupy) (por. Tabela 32). Rodzaj leasingu nie ma tu aż tak dużego znaczenia – i dla leasingu finansowego i operacyjnego najczęściej wskazywano zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami do urzędu skarbowego i ZUS (ponad połowa wskazań), choć pierwsze z nich jest wyraźnie częściej wskazywane dla leasingu finansowego (71%). Nieznacznie tylko częściej wskazywano w przypadku leasingu operacyjnego (w porównaniu z finansowym) na pełne i uproszczone sprawozdanie finansowe i deklaracje podatkowe (co druga albo prawie co druga osoba była tego zdania). Opinie rzeczoznawcy, podobnie jak w odniesieniu do kredytu, mają niewielkie znaczenie – wskazywało na nie tylko 3 osoby (6%) w odniesieniu do leasingu finansowego i 6 osób (13%) w odniesieniu do leasingu operacyjnego.

Tabela 32. Dokumenty wymagane przy udzielaniu leasingu jednostkom mikro według rodzaju leasingu (n = 60)

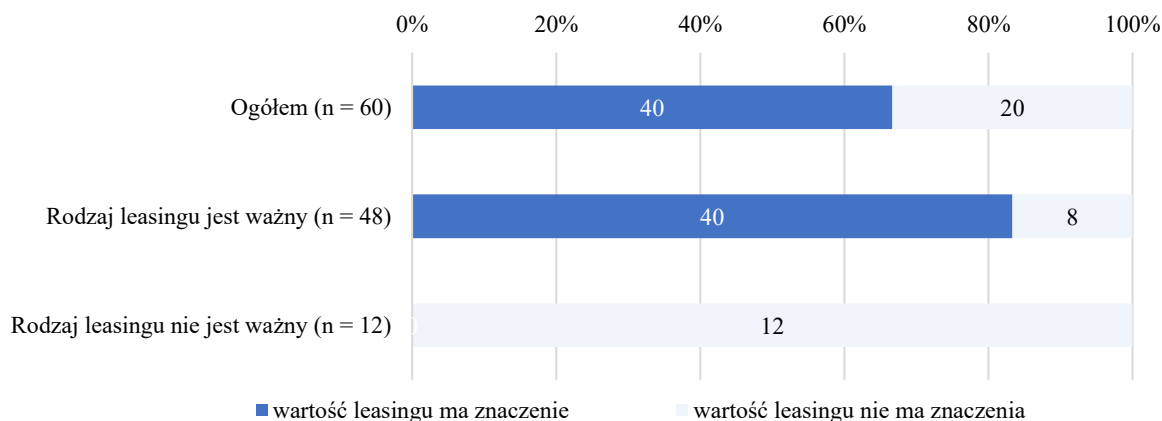
Wyszczególnienie	Leasing finansowy (n = 48)		Leasing operacyjny (n = 48)		Rodzaj leasingu nie ma znaczenia (n = 12)	
	n	%	n	%	n	%
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	34	71	27	56	6	50
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	28	58	28	58	3	25
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o rachunkowości	21	44	24	50	4	33
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości	22	46	23	48	6	50
Deklaracje podatkowe	21	44	24	50	3	25
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	13	27	11	23	3	25
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	10	21	8	17	2	17
Opinie rzeczoznawcy	3	6	6	13	0	0

gdzie:

- możliwy wybór więcej niż jednej odpowiedzi – odsetki nie sumują się do 100%,
- kolorowe tło – dokumenty mające największe znaczenie przy danym rodzaju leasingu (min. 40% wskazań – jaśniejszy kolor, min. 50% wskazań – ciemniejszy kolor),
- pogrubienie – najważniejszy dokument.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Dwóch na trzech badanych (40 z 60, 67%) uważa, że **kryterium różnicującym potrzeby informacyjne banku udzielającego leasingu jednostkom mikro jest też wartość przedmiotu leasingu**. Przeciwnego zdania jest 20 osób (w każdej grupie wg stanowiska dotyczy to mniej więcej co trzeciego respondenta). Widać przy tym dużą spójność opinii odnoszących się do wartości i rodzaju leasingu – wszystkie osoby, które za nieważne kryterium uznają rodzaj leasingu wskazują również jako nieważną jego wartość, zaś osoby, dla których ma znaczenie rodzaj leasingu przeważnie widzą też potrzebę różnicowania katalogu dokumentów w zależności od przedmiotu leasingu (por. Wykres 16).

Wykres 16. Ocena znaczenia wartości leasingu dla wyboru wymaganych dokumentów – ogółem i podejścia do znaczenia rodzaju leasingu (liczba wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

W świetle uzyskanych wyników można wnioskować, że badani widzą konieczność dołączania dokumentów i to bardzo różnych w zasadzie przede wszystkim w przypadku leasingu, którego przedmiot ma wartość do 350 tys. zł. W szczególności zaświadczenia o niezaleganiu w US i ZUS oraz sprawozdania finansowe (pełne/uproszczone) są wskazywane przez mniej więcej dwóch na pięciu badanych, a opinie rzeczoznawcy i banków na temat spłat zobowiązań – przez co jednego na trzech. Przy leasingu o wartości 350-500 tys. w zasadzie powinno wystarczyć zaświadczenie o niezaleganiu z opłatami w urzędzie skarbowym (wskazania 1/3 badanych), przy większej wartości (1 mln zł i więcej) najczęściej wskazywano na pełne sprawozdanie finansowe. Im wyższa wartość przedmiotu leasingu, tym większe zapotrzebowanie na informacje zawarte w pełnym sprawozdaniu finansowym, w porównaniu ze sprawozdaniem uproszczonym. (por. Tabela 33).

Tabela 33. Dokumenty wymagane przy udzielaniu leasingu jednostkom mikro według wartości kredytu (n = 60)

Rodzaj dokumentu	Wartość leasingu (w tys. zł)										Nie dot.	
	do 350		350-500		500-1000		1000-3000		powyżej 3000			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	18	45	13	33	10	25	7	18	8	20	4	10
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	15	38	10	25	10	25	11	28	11	28	4	10
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do ustawy o rachunkowości	16	40	10	25	14	35	11	28	13	33	1	3
Uprozczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości	18	45	9	23	11	28	7	18	10	25	3	8
Deklaracje podatkowe	19	48	8	20	11	28	11	28	12	30	3	8
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	14	35	6	15	10	25	9	23	11	28	6	15
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	11	28	9	23	9	23	11	28	8	20	6	15
Opinie rzeczoznawcy	14	35	4	10	13	33	10	25	8	20	8	20
Inne	2	5	1	3	1	3	1	3	0	0	x	x
Brak odpowiedzi											x	x

gdzie:

- możliwy wybór więcej niż jednej odpowiedzi – odsetki nie sumują się do 100%,
- kolorowe tło – dokumenty mające największe znaczenie przy danej wartości leasingu (odsetek > 30%),
- pogrubiona czcionka – najważniejszy dokument.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60)..

Przy weryfikacji wiarygodności leasingobiorcy, w opinii ankietowanych, ważna jest informacja nt. wpisu w bazach BIK, KRD itp. – odpowiedź ta ma najwyższą średnią ocenę (M = 4,13), a prawie wszyscy badani dają jej co najmniej średnie znaczenie, w tym połowa – bardzo duże (por. Tabela 34). Aczkolwiek największy odsetek odpowiedzi najwyższych dotyczy historii kredytowej – 58% spośród 40 wypowiadających się osób dała taką właśnie odpowiedź (średnia też jest wysoka, M = 4,03, a mediana wyników jest najwyższa – M = 5). Ważne są też (ze średnią bliską 4) również zabezpieczenie firmy, historia relacji z bankiem i szczegółowość informacji zawartych w raportach finansowych. Wszystkie te czynniki dają obiektywny obraz sytuacji finansowej i dotychczasowej wiarygodności klienta banku. Na kolejnym miejscu pojawia się natomiast skala działalności (M = 3,58), a także staż działalności i branża (ta ostatnia ze średnią 3,15). Jeśli zliczyć odpowiedzi „duże lub bardzo duże znaczenie” to na pierwszy plan wysuwają się historia kredytowa i szczegółowość informacji zawartych w raportach finansowych, a jeśli zliczyć odpowiedzi

„brak/niewielkie znaczenie” to jako najmniej istotne można wskazać staż i branżę, choć dla blisko co piątego respondenta do grupy tej należą – wymieniane jako ważne – historia kredytowa i historia relacji z bankiem. Biorąc pod uwagę fakt, że podmioty rozpoczynające swoją działalność często robią to jako mikro organizacje, wyniki te pokazują otwartość na takich klientów pod warunkiem jednak, że udowodnią swoją wiarygodność finansową.

Tabela 34. Ocena znaczenia charakterystyk małych przedsiębiorstw przy udzielaniu leasingu (n = 60)

Czynniki	Znaczenie										Statystyki opisowe				
	Brak		Niewielkie		Średnie		Duże		Bardzo duże		M	Me	SD	S	K
	1		2		3		4		5						
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%					
Historia relacji z bankiem	0	0	7	12	9	15	10	17	14	23	3,78	4,00	1,12	-0,34	-1,27
Wpisy w bazach np. BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich	1	2	1	2	9	15	10	17	19	32	4,13	4,00	1,02	-1,03	0,70
Historia kredytowa	1	2	6	10	7	12	3	5	23	38	4,03	5,00	1,27	-0,84	-0,80
Branża	3	5	5	8	18	30	11	18	3	5	3,15	3,00	1,00	-0,32	0,14
Staż działalności	0	0	9	15	15	25	9	15	7	12	3,35	3,00	1,03	0,28	-0,99
Skala działalności	0	0	4	7	16	27	13	22	7	12	3,58	3,50	0,90	0,09	-0,74
Zabezpieczenia firmy	0	0	3	5	12	20	13	22	12	20	3,85	4,00	0,95	-0,26	-0,94
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	1	2	3	5	8	13	22	37	6	10	3,73	4,00	0,91	-0,94	1,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Zdaniem badanych zarówno rodzaj leasingu, jak i wartość przedmiotu leasingu mają też wpływ na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej jednostek mikro – wpływ rodzaju kredytu potwierdza 41 z 60 respondentów (68%), zaś wpływ wartości – 45 (75%). Jeśli chodzi o wartość przedmiotu leasingu, opinie respondentów zajmujących różne stanowiska różnią się dość wyraźnie – prawie wszyscy (poza dwoma) opiekunowie klienta podkreślali jej znaczenie, podobnego zdania było ponad $\frac{3}{4}$ doradców leasingowych i $\frac{2}{3}$ analityków leasingowych/ finansowych. Jeśli chodzi o rodzaj leasingu, to oceny były podobne, niezależnie od stanowiska pracy.

Podobnie jak w przypadku kredytu, na etapie oceny zdolności leasingowej mikroprzedsiębiorstw respondenci najczęściej stosują wskaźniki zadłużenia, przy czym

najpopularniejsze są dwa z nich: współczynnik długu i wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej, które stosuje ponad połowa badanych (55-60%) (por. Tabela 35). Na kolejnym miejscu, ze wskazaniem dwóch na pięć osób, jest wskaźnik bieżącej płynności, wskaźnik raty do dochodu oraz wskaźnik zadłużenia długoterminowego.

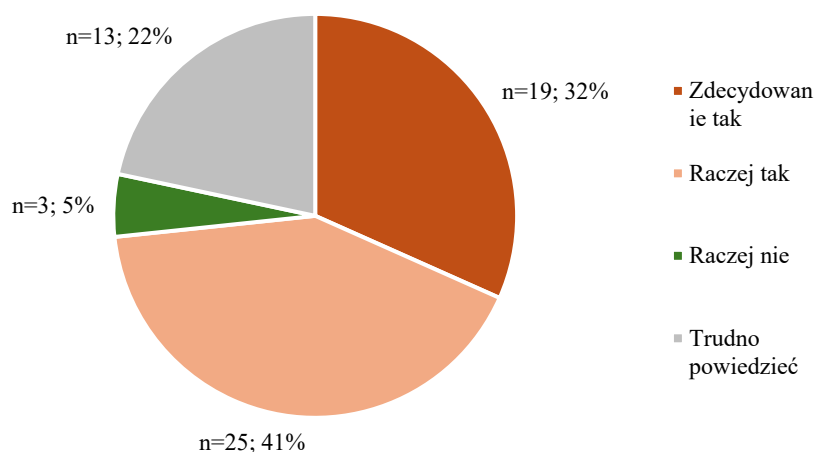
Podobnie jak w przypadku kredytów na kolejnych miejscach (co do częstości stosowania) są: wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem i wskaźnik płynności gotówkowej, a więc wskaźniki wymieniane dość często również przez kredytodawców, aczkolwiek udział deklarujących je osób jest nieco niższy niż przy kredycie. Marginalne znaczenie mają natomiast wskaźnik rotacji zapasów i wskaźnik cyklu zależności, które wskazywała rzadziej niż co dziesiąta osoba (por. Tabela 35).

Tabela 35. Wykorzystanie wskaźników finansowych do oceny zdolności kredytowej mikro jednostki

Rodzaj wskaźnika	Korzystający ze wskaźnika	
	n	%
Wskaźniki zadłużenia		
Współczynnik długu: $\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa całkowite}}$	36	60
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego: $\frac{\text{Zobowiązania długoterminowego}}{\text{Kapitał własny}}$	22	37
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem: $\frac{\text{Zysk brutto} + \text{Odsetki}}{\text{Odsetki}}$	18	30
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej: $\frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Aktywa trwałe} + \frac{\text{Zobowiązania razem}}{\text{Aktywa obrotowe}}}$	33	55
Wskaźnik raty do dochodu: $\frac{\text{Rata kredytu}}{\text{Dochód}}$	25	42
Wskaźniki płynności		
Wskaźnik bieżącej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	27	45
Wskaźnik przyspieszonej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	10	17
Wskaźnik kapitału operacyjnego: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zobowiązania bieżące}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	7	12
Wskaźnik płynności gotówkowej: $\frac{\text{Środki pieniężne}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	16	27
Wskaźnik rentowności		
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} * 100\%$	9	15
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Kapitał własny}} * 100\%$	11	18
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Aktywa ogółem}} * 100\%$	11	18
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI): $\frac{\text{Zysk z inwestycji}}{\text{Zainwestowany kapitał}} * 100\%$	9	15
Wskaźniki sprawności działania		
Wskaźnik obrotowości aktywów: $\frac{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}{\text{Średni stan aktywów ogółem}}$	11	18
Wskaźnik rotacji zapasów: $\frac{\text{Średni stan zapasów}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}$	4	7
Wskaźnik cyklu należności: $\frac{\text{Średni stan należności}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}} * 360 \text{ dni}$	5	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

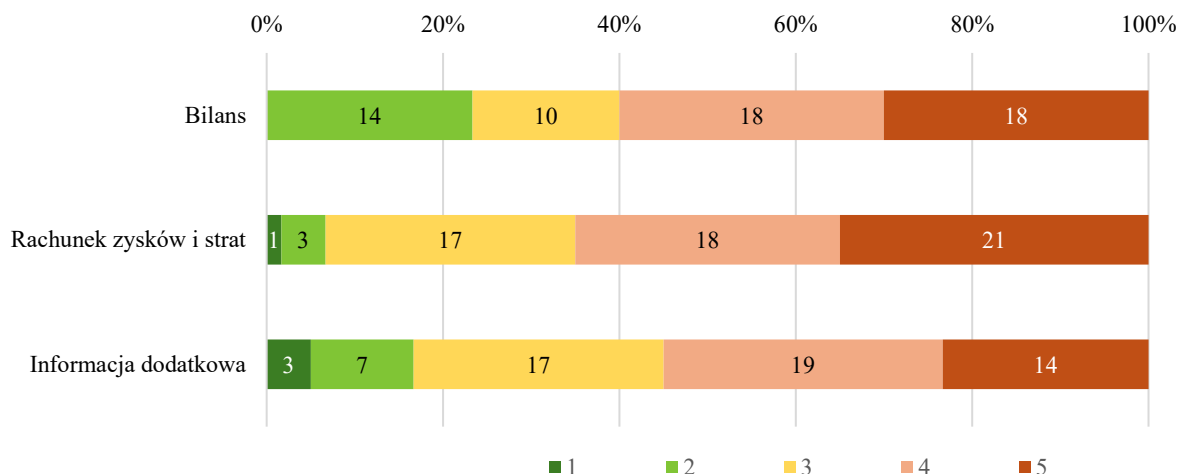
Większość badanych (3/4) jest zdania, że sprawozdanie finansowe jest wykorzystywane na etapie podejmowania decyzji kredytowych, w tym co trzecia osoba zdecydowanie jest tego zdania, aczkolwiek nieco niż co piąta osoba nie wykorzystuje tych raportów finansowych (por. Wykres 17).

Wykres 17. Odpowiedź na pytanie „Czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji leasingowej dla jednostki mikro?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Stopień wykorzystania wszystkich składowych sprawozdania jest w przypadku leasingu dość podobny (por. Wykres 18). Podobny jest zwłaszcza udział w dużym stopniu korzystających z poszczególnych elementów – ok. 60%. Natomiast, jeśli pod uwagę wziąć osoby w ogóle lub prawie niewykorzystujące danej składowej sprawozdania, to najwięcej osób wskazało na bilans (jedna na pięć osób), a najmniej – na rachunek zysków i strat (jedna na dwadzieścia osób).

Wykres 18. Stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji leasingowych dla jednostek mikro (liczba wskazań)

gdzie:

1 - brak, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” ($n = 60$).

Uśredniając, w przypadku leasingu spośród różnych elementów bilansu najwyżej oceniane są zysk (strata) z lat ubiegłych, zysk netto i zapasy (średnia 3,80-3,84). Nieco niżej, aczkolwiek również wysoko (średnia 3,6 i więcej) oceniane są głównie elementy aktywów: należności długoterminowe, długoterminowe aktywa finansowe, udziały lub akcje, środki pieniężne w kasie i na rachunkach, inwestycje długoterminowe, należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług, kapitał podstawowy, oraz dwa elementy pasywów: zobowiązania z tytułu podatków, ceł itp. i zobowiązania długoterminowe (por. Tabela 36). Podobnie jak w przypadku kredytów, najrzadziej wykorzystywane są wartości niematerialne i prawne ($M = 3,46$).

Tabela 36. Stopień wykorzystania elementów bilansu przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]

Wyszczególnienie	Leasing operacyjny	Leasing finansowy	Ogółem
n	60	60	60
Wartości niematerialne i prawne	3,45	3,47	3,46
Środki trwałe	3,43	3,73	3,58
Należności długoterminowe	3,67	3,80	3,73
Inwestycje długoterminowe	3,78	3,57	3,68
Długoterminowe aktywa finansowe	3,55	3,92	3,73
Udziały lub akcje	3,65	3,75	3,70
Inne papiery wartościowe	3,58	3,65	3,62
Aktywa obrotowe	3,70	3,48	3,59
Zapasy	3,63	3,97	3,80
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	3,65	3,65	3,65
Należności z tytułu podatków, dotacji, cel, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych itp.	3,60	3,60	3,60
Inwestycje krótkoterminowe	3,55	3,52	3,53
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach	3,75	3,68	3,72
Kapitał (fundusz) podstawowy	3,60	3,63	3,62
Zysk (strata) z lat ubiegłych	3,73	3,95	3,84
Zysk (strata) netto	3,80	3,80	3,80
Rezerwy na zobowiązania	3,72	3,38	3,55
Zobowiązania długoterminowe	3,58	3,75	3,67
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	3,30	3,85	3,58
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	3,58	3,55	3,57
Zobowiązania z tytułu podatków, cel, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	3,70	3,75	3,73
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	3,52	3,50	3,51

gdzie:

- 1 - brak, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu,
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większa istotność danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsza jego istotność.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Generalnie rzecz ujmując, większość składowych bilansu jest oceniana wyżej w przypadku leasingu finansowego - najczęściej wskazywano na zapasy (M = 3,97), zysk z lat ubiegłych (M = 3,95) i długoterminowe aktywa finansowe (M = 3,92), a następnie zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek (M = 3,85), zysk netto i należności długoterminowe (M = 3,80). Najmniejsze znaczenie mają rezerwy na zobowiązania (M = 3,38) i wartości niematerialne i prawne (M = 3,47). Z kolei w przypadku leasingu operacyjnego najmniej znaczące są (obok wartości niematerialnych i prawnych)

zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek ($M = 3,30$), podczas gdy najważniejszy jest zysk netto oraz inwestycje długoterminowe (średnia ok. 3,8), środki pieniężne, zysk z lat ubiegłych, aktywa obrotowe i rezerwy na zobowiązania (średnia powyżej 3,7). Podkreślenia wymaga fakt, że szczególne dysproporcje dotyczą znaczenia rezerw na zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek oraz długoterminowych aktywów finansowych (na korzyść leasingu finansowego), a także rezerw na zobowiązania, inwestycji długoterminowych i aktywów obrotowych (na korzyść leasingu operacyjnego).

Jeśli chodzi o rachunek zysków i strat, najważniejsze dla oceny zdolności leasingowej są, uśredniając, przychody/koszty finansowe, przychody podstawowej działalności operacyjnej, zysk netto, zysk z działalności operacyjnej i odsetki (średnia 3,78-3,83), podczas gdy relatywnie mniejsze znaczenie mają zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych i wartość sprzedanych towarów i materiałów (średnia 3,3), amortyzacja i zużycie materiałów i energii (średnia 3,5) – por. Tabela 37. Większe znaczenie elementom rachunku zysków i strat przypisywano w odniesieniu do leasingu operacyjnego i dotyczy to zwłaszcza takich elementów jak odsetki, zysk netto i przychody/koszty finansowe (średnia 3,9-4,0), dywidendy i udziały w zyskach (średnia 3,8), podczas gdy najmniej istotne wskazywane w ujęciu ogółem to wartość sprzedanych towarów i materiałów, zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych i zużycie materiałów i energii (średnia 3,17-3,32). Leasing operacyjny jest bardziej wymagający w kwestiach formalnych niż leasing finansowy (średnia dla wszystkich składowych to 3,59 wobec 3,67 dla leasingu operacyjnego). W przypadku leasingu finansowego na pierwszy plan wysuwają się dwa elementy – przychody podstawowej działalności operacyjnej i zysk z działalności operacyjnej (średnie 3,85-3,87), a w dalszej kolejności przychody/koszty finansowe i wynagrodzenia (średnie 3,72-3,75). Wśród elementów z niższą w porównaniu z pozostałymi oceną jest tym razem aż dziewięć pozycji rachunku zysków i strat (średnie 3,27 – 3,57), zaczynając od amortyzacji, przez, kolejno, zysk/stratę z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, podatek dochodowy, wartość sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty rodzajowe, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, dotacje, odsetki i koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów (por. Tabela 37). Jak widać niezależnie od rodzaju leasingu duże znaczenie przypisywane jest przychodom – podstawowej działalności operacyjnej i finansowym, a najmniejsze – zyskowi/straci z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, wartości sprzedanych towarów i materiałów i kosztów sprzedanych produktów, towarów

i materiałów oraz pozostałym kosztom rodzajowym i dotacjom. Pozostałe elementy są mniej uniwersalne.

Tabela 37. Istotność elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]

Elementy sprawozdania finansowego	Leasing operacyjny	Leasing finansowy	Ogółem
n	60	60	60
Przychody podstawowej działalności operacyjnej	3,77	3,87	3,82
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	3,60	3,57	3,58
Koszty podstawowej działalności operacyjnej: <i>Amortyzacja</i>	3,68	3,27	3,48
<i>Zużycie materiałów i energii</i>	3,32	3,68	3,50
<i>Usługi obce</i>	3,73	3,65	3,69
<i>Podatki i opłaty</i>	3,77	3,62	3,69
<i>Wynagrodzenia</i>	3,68	3,72	3,70
<i>Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia</i>	3,75	3,53	3,64
<i>Pozostałe koszty rodzajowe</i>	3,53	3,52	3,53
<i>Wartość sprzedanych towarów i materiałów</i>	3,17	3,45	3,31
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	3,23	3,37	3,30
Dotacje	3,62	3,53	3,58
Przychody/koszty finansowe	3,90	3,75	3,83
Dywidendy i udziały w zyskach	3,80	3,68	3,74
Odsetki	4,00	3,57	3,78
Zysk (strata) ze sprzedaży	3,78	3,60	3,69
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	3,72	3,85	3,78
Zysk (strata) netto	3,92	3,68	3,80
Podatek dochodowy	3,68	3,40	3,54

gdzie:

- 1 - brak, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu,
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większa istotność danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsza jego istotność.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

W przypadku informacji dodatkowej trzy jej elementy są uważane, ogólnie rzecz biorąc, jako ważniejsze niż inne (ich średnie oceny to 3,82-3,90). Są to (niezależnie od rodzaju leasingu): (1) łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki, (2) informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian polityki rachunkowości, oraz (3) informacje o przeciętnym zatrudnieniu z podziałem na grupy zawodowe (por. Tabela 38). Na czwartej pozycji jest propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty

(średnia 3,78), aczkolwiek element ten jest ważny (nawet najważniejszy) w przypadku leasingu finansowego. Pozostałe elementy są oceniane średnio na ok. 3,6, aczkolwiek występują pewne różnice według rodzaju leasingu. Przykładowo, informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego w czasie są znacznie ważniejsze przy leasingu operacyjnym niż finansowym (3,87 vs. 3,43). Z kolei kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie jest oceniana tak samo (względnie) nisko dla obu rodzajów leasingu ($M = 3,55$).

Tabela 38. Istotność elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]

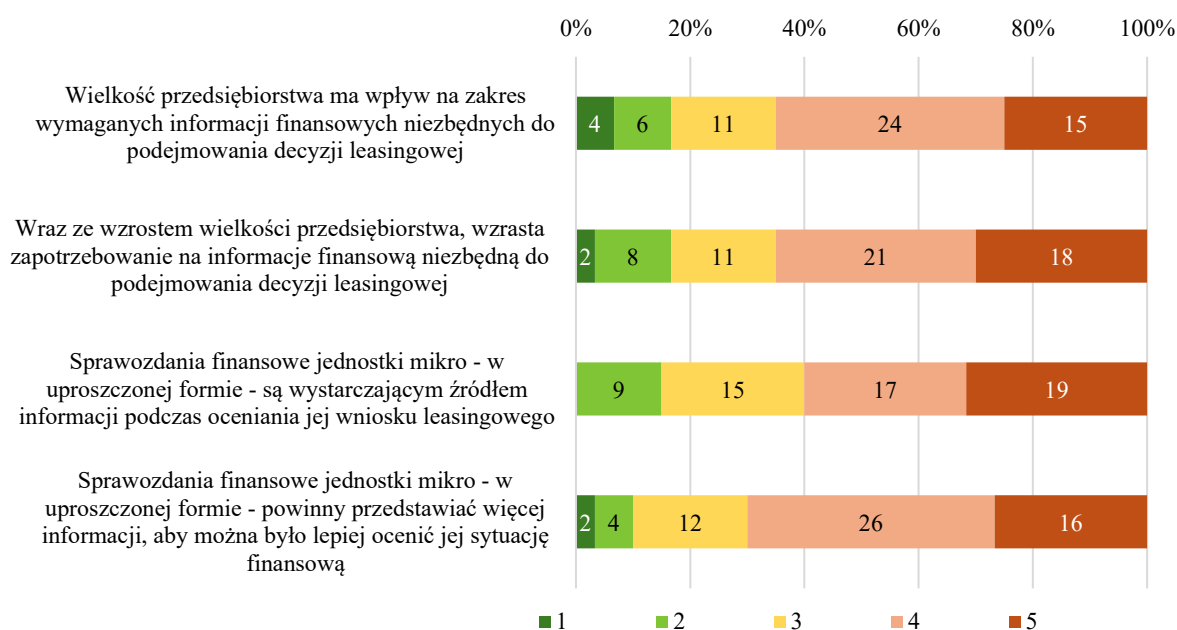
Elementy sprawozdania finansowego	Leasing operacyjny	Leasing finansowy	Ogółem
n	60	60	60
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	3,62	3,95	3,78
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki	3,88	3,92	3,90
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,	3,45	3,70	3,58
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie	3,55	3,55	3,55
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe	3,80	3,83	3,82
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju	3,63	3,52	3,58
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki	3,67	3,52	3,59
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny	3,92	3,85	3,88
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	3,87	3,43	3,65

gdzie:

- 1 - brak, 2 - w niewielkim stopniu, 3 - w średnim stopniu, 4 - w dużym stopniu, 5 - w bardzo dużym stopniu,
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większa istotność danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsza jego istotność.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

Badani uważają, że w przypadku leasingu wielkość przedsiębiorstwa ma znaczenie, jeśli chodzi o zakres wymaganych informacji, przy czym wymagania te rosną z wielkością przedsiębiorstwa (blisko 2/3 wskazań). Przeciwnego zdania jest prawie co piąty badany (por. Wykres 19).

Wykres 19. Opinie udzielających leasingu na temat źródeł informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji leasingowej (liczba wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badanie kwestionariuszowe „Leasingodawcy” (n = 60).

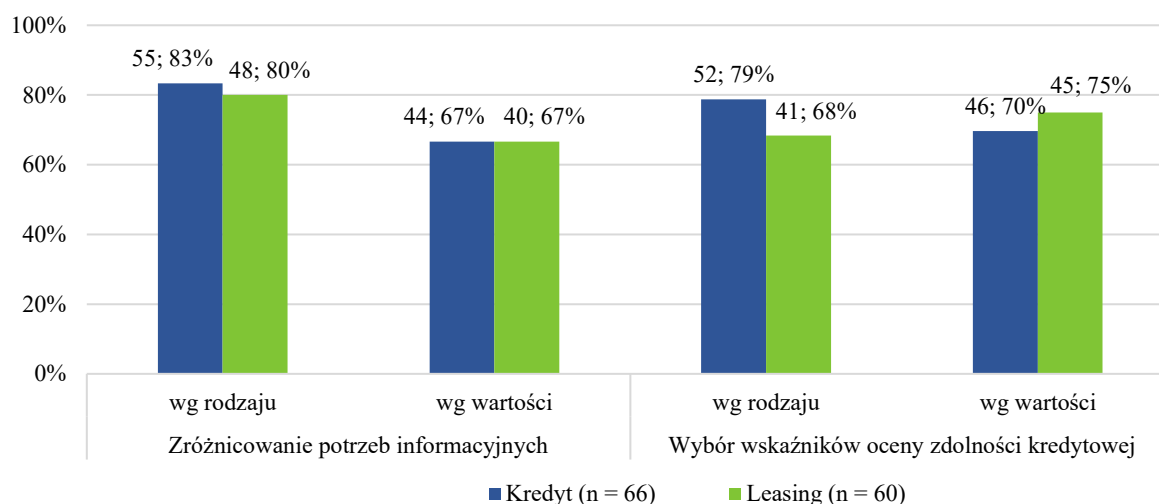
Ponad połowa badanych zgadza się, że w przypadku mikroprzedsiębiorstw ubiegających się o leasing wystarczy uproszczone sprawozdanie finansowe (por. Rysunek 26). Z kolei 2/3 badanych wyraziło opinię, że zakres uproszczonego sprawozdania finansowego powinien zostać rozszerzony, aby można było lepiej ocenić sytuację finansową mikroprzedsiębiorstwa zainteresowanego leasingiem (co dziesiąta osoba jest przeciwnego zdania).

3.5. Analiza porównawcza potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców

Znaczenie wartości i rodzaju kredytu i przedmiotu leasingu

Porównując opinie badanych na temat znaczenia rodzaju i wartości kredytu i leasingu (por. Wykres 20) widać wyraźnie, że oceny te są podobne, zwłaszcza jeśli chodzi o zróżnicowanie potrzeb informacyjnych, a w szczególności, jeśli chodzi o wartość kredytu/leasingu. Zarówno w przypadku kredytu, jak i leasingu mniej więcej 2/3 odpowiadających uznało, że wartość ma znaczenie, przy czym w przypadku obu grup

finansowania zewnętrznego większe znaczenie ma (z punktu widzenia potrzeb informacyjnych) ich rodzaj niż wartość. Z kolei, jeśli chodzi o wybór wskaźników, to w przypadku kredytu większe znaczenie ma jego rodzaj, podczas gdy dla leasingu – wartość przedmiotu zamówienia niż rodzaj leasingu.

Wykres 20. Znaczenie rodzaju i wartości kredytu/przedmiotu leasingu z punktu widzenia wymagań wobec mikroprzedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Zróżnicowanie potrzeb informacyjnych ze względu na kredyt i leasing najczęściej wskazywali analitycy kredytowi/leasingowi/finansowy, a najrzadziej – doradcy klienta. Jeśli chodzi o doradców kredytowych/leasingowych częściej wskazywali na to w odniesieniu do kredytu niż leasingu.

Wielowymiarowa ocena znaczenia czynników charakteryzujących sytuację mikroprzedsiębiorstw przy udzielaniu kredytu i leasingu

Analizując kryteria oceny kredytobiorców i leasingobiorców z sektora mikroprzedsiębiorstw dokonano równolegle dla obu grup analizy łącznej oceny tych kryteriów. W pierwszej kolejności sprawdzono jednak, czy taki łączny pomiar może być dokonany (czy przyjęte osiem kryteriów mierzy to samo zjawisko, czy ten pomiar jest rzetelny i trafny). Biorąc pod uwagę kryteria oceny kredytobiorców (por. Tabela 39). Po pierwsze, współczynnik alfa-Cronbacha dla całej skali potwierdza, że jest to pomiar rzetelny ($\alpha\text{-C} = 0,756$) – wynik ten przekracza 0,7, co potwierdza dobre własności tek

skali²²¹. Każda z analizowanych zmiennych ma wysokie MSA (przekracza 0,5, co również potwierdza, że zostały one właściwie dobrane). Wprawdzie moc dyskryminacyjna, liczona jako zależność między wynikami dla danego wskaźnika z wynikiem ogólnym nie dla wszystkich zmiennych przekracza zalecane 0,5, aczkolwiek współczynniki te są stosunkowo wysokie (najniższy, dla branży, wynosi 0,337, również MSA jest dla tej zmiennej najniższe, co wskazuje, że jest ona słabiej niż pozostałe kwestie powiązana ze zmienną latentną, a tym samym ma mniejsze znaczenie z punktu widzenia pomiaru tego zjawiska – w odniesieniu do kredytu). Eksploracyjna analiza czynnikowa wykazała (w oparciu o wyniki kryterium Kaisera – wartość własna większa od 1, jak i Cattella – wykres osypiska), że w ramach tych kryteriów można wyodrębnić dwa subobszary, każdy o dobrej rzetelności (por. Tabela 39). Pierwszy wymiar (**wiarygodność finansowa, WF**) jest najważniejszy z punktu widzenia identyfikacji mikropodmiotu jako wiarygodnego bądź nie kredytobiorcy (wyjaśnia 38,3% zmienności zmiennej latentnej). A zatem, jeśli bank weryfikuje mikroprzedsiębiorstwo ubiegające się o kredyt w pierwszej kolejności powinien skoncentrować się na czynnikach związanych z wiarygodnością finansową tego klienta, a w ramach tej oceny w pierwszej kolejności na wpisach w bazach typu BIK (świadczy o tym wysoki, najwyższy w tej grupie ładunek czynnikowy równy 0,825). Następnie istotne są historia relacji z bankiem i historia kredytowa (ładunki czynnikowe bliskie $0,8 > 0,5$). Nieco słabsze znaczenie odgrywa szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych – należy do tej grupy z ładunkiem czynnikowym bliskim 0,5, ale należy zauważyć, że tylko nieco słabiej powiązana jest z drugim wymiarem. Drugi wymiar, który można określić jako **potencjał firmy (PF)**, obejmuje takie kwestie jak branża, staż i skala działalności, a także zabezpieczenia firmy (ta ostatnia kwestia jest też dość silnie powiązana z pierwszym wymiarem). W tej grupie najważniejsza (z punktu widzenia identyfikacji ryzyka niespłacalności kredytu) jest branża, choć tylko nieznacznie mniejsze znaczenie mają dla tej identyfikacji (a nie dla samych badanych) staż i skala działalności. $KMO = 0,723 > 0,5$ i istotny test sferyczności Bartletta ($p < 0,05$) potwierdzają, że cały zestaw zmiennych pasuje do pomiaru tego zjawiska.

²²¹ L.J Cronbach, *Five perspectives on the validity argument.*, In H. Wainer & H. I. Braun (Red.), *Test validity*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 1988, s. 3-17.

Tabela 39. Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej – kryteria oceny kredytobiorców

Kryteria oceny	Wymiar		MSA	Moc dyskryminacyjna
	WF	PF		
Wpisy w bazach np. BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich	0,825	-0,052	0,704	0,428
Historia relacji z bankiem	0,798	-0,042	0,708	0,396
Historia kredytowa	0,784	0,202	0,758	0,543
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	0,489	0,452	0,870	0,512
Branża	-0,087	0,796	0,670	0,337
Staż działalności	0,067	0,775	0,678	0,447
Skala działalności	0,098	0,744	0,693	0,403
Zabezpieczenia firmy	0,519	0,568	0,720	0,618
% wyjaśnionej wariancji zmiennej latentnej	38,335	21,936	x	x
Skumulowany % wyjaśnionej wariancji	38,335	60,271	x	x
alfa-Cronbacha	0,744	0,736	0,756 ^a	

^a współczynnik alfa-Cronbacha dla całej skali; KMO = 0,723 > 0,5; chi (28) = 154,9, p < 0,001

gdzie:

- pogrubieniem oznaczono ładunki czynnikowe wskazujące na to, że dana zmienna stanowi wskaźnik danego wymiaru.

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku oceny leasingobiorców wyniki są zgoła odmienne (por. Tabela 40). Wprawdzie tu również uzyskano dwa wymiary (o akceptowalnej rzetelności) i w ramach każdego z nich są te same wskaźniki, aczkolwiek dla identyfikacji ryzyka niespłacalności po stronie leasingobiorcy **ważniejszy jest potencjał firmy niż jej finansowa wiarygodność**. Pierwszy wymiar (potencjał firmy) wyjaśnia 35% zmienności zmiennej latentnej, zaś wiarygodność finansowa 20,3%. Jeśli chodzi o potencjał firmy to najważniejszym wskaźnikiem dla leasingodawcy jest w tej grupie skala działalności, a nieco słabszym – staż firmy. Niemniej jednak również branża i zabezpieczenia firmy są istotne (pogrubione dla tych zmiennych ładunki czynnikowe przekraczają 0,5). Należy zwrócić uwagę, że ta struktura jest prostsza w porównaniu z oceną kredytobiorców (ładunki są również dla zabezpieczenia firmy wysokie na jednym tylko czynniku – na pierwszym). Jeśli chodzi o wiarygodność finansową, to z punktu widzenia leasingu kluczowa jest historia relacji z bankiem, nieco mniejsze natomiast znaczenie odgrywają wpisy do baz oraz historia kredytowa, relatywnie najniższe (choć też przy ładunku czynnikowym powyżej 0,5) – szczegółowość ujawnionych informacji w raportach finansowych. Również w tym przypadku KMO = 0,683 > 0,5 i istotny test sferyczności Bartletta (p < 0,05) potwierdzają, że cały zestaw zmiennych pasuje do pomiaru tego zjawiska.

Tabela 40. Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej – kryteria oceny leasingobiorców

Kryteria oceny	Wymiar		MSA	Moc dyskryminacyjna
	PF	WF		
Skala działalności	0,816	-0,115	0,642	0,326
Staż działalności	0,747	0,164	0,732	0,493
Branża	0,645	0,028	0,695	0,332
Zabezpieczenia firmy	0,638	0,319	0,789	0,514
Historia relacji z bankiem	0,096	0,838	0,625	0,497
Wpisy w bazach np. BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich	-0,162	0,722	0,544	0,231
Historia kredytowa	0,224	0,711	0,647	0,463
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	0,408	0,510	0,805	0,479
% wyjaśnionej wariancji zmiennej latentnej	35,036	20,337	x	x
Skumulowany % wyjaśnionej wariancji	35,036	55,372	x	x
alfa-Cronbacha	0,710	0,690	0,721 ^a	

^a współczynnik alfa-Cronbacha dla całej skali; KMO = 0,683 > 0,5; chi (28) = 107,6, p < 0,001

gdzie:

- pogrubieniem oznaczono ładunki czynnikowe wskazujące na to, że dana zmienna stanowi wskaźnik danego wymiaru.

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, w przypadku weryfikacji potencjalnego kredytobiorcy – mikro firmy, kluczowa jest jej wiarygodność finansowa (WF), a w szczególności to, czy znajduje się w bazach danych typu BIK, podczas gdy przy weryfikacji leasingobiorcy ważniejszy jest potencjał firmy (PF), a zwłaszcza skala działalności.

Uwzględniając wskazane zmienne możliwe jest wyznaczenie syntetycznej oceny wiarygodności finansowej i potencjału firmy. Zmienne WF i PF wyznaczone zostaną jako suma punktów dla wskazanych w ramach poszczególnych wymiarów zmiennych. Ponieważ każda z tych zmiennych jest mierzona na 5-stopniowej skali Likerta, zmienne WF i PF mogą przyjmować wartości z przedziału od 4 do 20, przy czym im wyższa wartość zmiennej, tym wyższa wiarygodność finansowa / potencjał firmy.

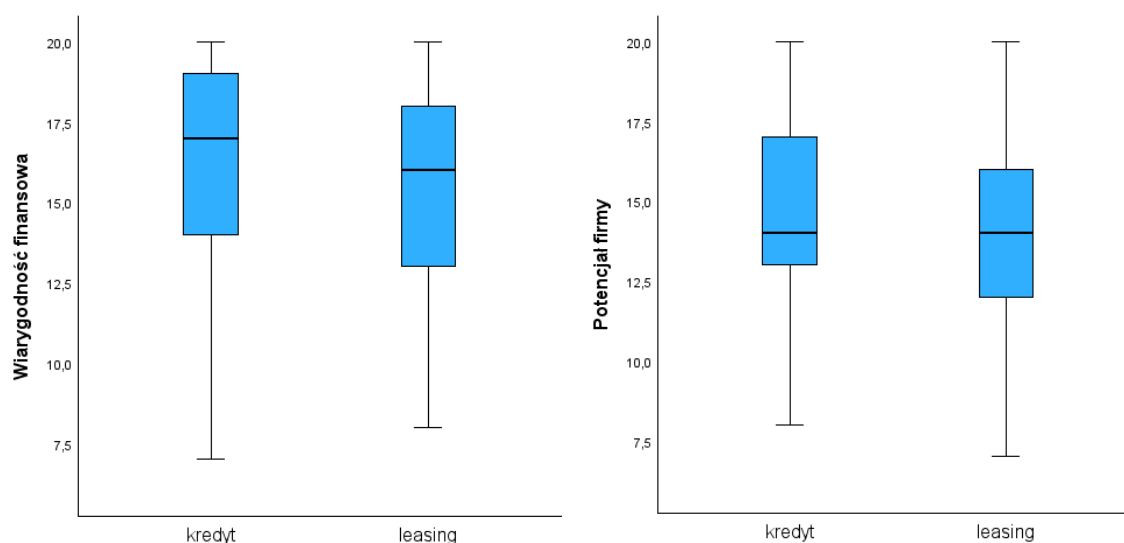
Oceniając zatem, na ile ważne są te dwa obszary dla badanych. Analiza dokonana została łącznie dla obu źródeł finansowania zwrotnego oraz dla każdego z nich z osobna (por. Tabela 41, Wykres 21). W opinii badanych, z punktu widzenia oceny zdolności mikropodmiotów do spłaty zobowiązań z tytułu kredytu / leasingu, zarówno wiarygodność finansowa jak i potencjał firmy oceniane są dość wysoko, aczkolwiek nieco ważniejsza jest wiarygodność finansowa (średnio oceniana na 16 pkt przy max 20, a przez połowę badanych na nie mniej niż 17 pkt) niż potencjał firmy (średnia ok. 14 pkt, połowa ocen na nie mniej niż 14). Dodatkowo, pierwszy z obszarów jest ważniejszy przy ocenie

kredytobiorców niż leasingobiorców, podczas gdy drugi jest podobnie ważny dla obu rodzajów finansowania zewnętrznego (por. Wykres 21). Od strony statystycznej, miary skośności rozkładu i kurtoza wskazują na to, że metody parametryczne mogą być w przypadku tych zmiennych stosowane.

Tabela 41. Ocena wiarygodności kredytodawcy/leasingodawcy - kryteria ekonomiczno-finansowe

Statystyka	Wiarygodność finansowa (WF)			Potencjał firmy (PF)		
	ogółem	kredyt	leasing	ogółem	kredyt	leasing
n	126	66	60	126	66	60
Minimum	7	7	8	7	8	7
Maksimum	20	20	20	20	20	20
Średnia	15,98	16,55	15,35	14,25	14,47	14,02
Mediana	17,00	17,00	16,00	14,00	14,00	14,00
Odchylenie standardowe	3,03	2,89	3,08	2,75	2,64	2,86
Skośność	-0,78	-1,09	-0,52	0,04	0,06	0,07
Kurtoza	-0,08	0,82	-0,47	-0,39	-0,43	-0,33

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 21. Porównanie oceny wiarygodności finansowej i potencjału firmy kredytodawców i leasingodawców

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku wskaźników oceny sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw, najważniejsze w opinii badanych źródło danych stanowią wskaźniki zadłużenia i wskaźnik bieżącej płynności (por. Tabela 42). Pewne różnice można przy tym zauważyć, jeśli chodzi o konkretne wskaźniki zadłużenia – współczynnik ogólnej sytuacji finansowej jest ważniejszy w przypadku leasingu niż kredytu, w przypadku pozostałych wskaźników jest na odwrót. W przypadku obu rodzajów finansowania zewnętrznego dość ważny jest wskaźnik płynności gotówkowej. W przypadku pozostałych wskaźników albo ich znaczenie jest analogiczne dla kredytu i leasingu (wskaźnik przyspieszonej płynności, ROA, wskaźnik obrotowości aktywów), albo ważniejsze są one przy ocenie kredytobiorców. Szczególnie silnie zaznaczają się te różnice w odniesieniu do wskaźnika kapitału operacyjnego, a także do wskaźnika rotacji zapasów i cyklu zależności, które mają marginalne znaczenie przy leasingu.

Tabela 42. Porównanie referencji dotyczących wskaźników finansowych na etapie oceny zdolności kredytowej i leasingowej mikroprzedsiębiorstw (odsetek wskazań)

Wskaźniki	Kredyt	Leasing
Wskaźniki zadłużenia		
Współczynnik długu	67	60
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	45	37
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem	39	30
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej	42	55
Wskaźnik raty do dochodu	48	42
Wskaźniki płynności		
Wskaźnik bieżącej płynności	44	45
Wskaźnik przyspieszonej płynności	18	17
Wskaźnik kapitału operacyjnego	21	12
Wskaźnik płynności gotówkowej	32	27
Wskaźnik rentowności		
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	24	15
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE)	23	18
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)	20	18
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI)	20	15
Wskaźniki sprawności działania		
Wskaźnik obrotowości aktywów	15	18
Wskaźnik rotacji zapasów	17	7
Wskaźnik cyklu należności	15	8

gdzie:

- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym większe wykorzystanie danego elementu,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym słabsze jego wykorzystanie.

Źródło: opracowanie własne.

Oceniając zależność między oceną różnych kryteriów oceny kredytobiorców (por. Tabela 43) można wskazać, na ile są one spójne ze sobą. Wykorzystując tylko te kryteria, które oceniane były na skali quasi-ilościowej (na skali Likerta lub zero-jedynkowe), które mierzone były dla wszystkich badanych (a nie tylko mających doświadczenia z danym typem kredytu) wyznaczono współczynnik korelacji rho Spearmana. Jego wartości wahać mogą się od -1 do 1, przy czym 0 oznacza brak związku.

Tabela 43. Stopień spójności opinii nt. znaczenia poszczególnych kryteriów oceny kredytobiorców będących mikroprzedsiębiorstwami

Wyszczególnienie		P1.1	P1.2	P1.3	P1.4	P1.5	P1.6	P1.7	P1.8	PF	WF
P1.1	Historia relacji z bankiem	1	0,491	0,474	0,000	0,110	-0,062	0,278	0,274	0,080	0,758
P1.2	Wpisy w bazach np. BIK	0,491	1	0,525	-0,046	0,049	0,037	0,224	0,216	0,052	0,696
P1.3	Historia kredytowa	0,474	0,525	1	0,106	0,199	0,152	0,459	0,373	0,248	0,767
P1.4	Branża	0,000	-0,046	0,106	1	0,657	0,410	0,268	0,285	0,791	0,093
P1.5	Staż działalności	0,110	0,049	0,199	0,657	1	0,364	0,263	0,334	0,778	0,210
P1.6	Skala działalności	-0,062	0,037	0,152	0,410	0,364	1	0,533	0,271	0,753	0,123
P1.7	Zabezpieczenia firmy	0,278	0,224	0,459	0,268	0,263	0,533	1	0,374	0,636	0,445
P1.8	Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	0,274	0,216	0,373	0,285	0,334	0,271	0,374	1	0,379	0,653
P2.1	Współczynnik długu	-0,050	0,204	0,133	-0,105	0,012	-0,120	0,013	0,179	-0,071	0,213
P2.2	Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	-0,099	-0,079	-0,083	-0,069	0,063	0,143	0,088	0,116	0,065	-0,070
P2.3	Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem	0,108	0,094	0,284	-0,012	0,123	-0,018	0,172	0,257	0,076	0,241
P2.4	Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej	-0,014	-0,004	0,007	0,110	0,097	-0,004	-0,046	0,207	0,043	0,106
P2.5	Wskaźnik raty do dochodu	0,182	0,058	0,247	0,013	-0,082	-0,106	0,171	0,297	-0,032	0,293
P2.6	Wskaźnik bieżącej płynności	0,051	-0,072	-0,099	-0,110	-0,077	-0,070	-0,112	-0,102	-0,136	-0,058
P2.7	Wskaźnik przyspieszonej płynności	0,140	0,004	0,130	0,066	0,154	0,021	-0,037	0,261	0,045	0,208
P2.8	Wskaźnik kapitału operacyjnego	-0,110	-0,188	-0,048	0,003	-0,099	-0,057	-0,044	0,184	-0,073	-0,017
P2.9	Wskaźnik płynności gotówkowej	0,023	0,138	0,092	0,148	0,067	0,055	0,036	0,169	0,105	0,166
P2.10	Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	0,213	0,158	0,153	-0,142	-0,101	-0,286	-0,128	0,162	-0,236	0,250
P2.11	Wskaźnik rentowności kapitału (ROE)	0,205	0,086	0,118	-0,042	-0,120	-0,079	-0,109	0,297	-0,162	0,277
P2.12	Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)	0,076	0,032	0,061	0,036	0,061	0,007	-0,094	0,303	-0,029	0,199
P2.13	Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI)	0,278	0,096	0,020	0,117	0,038	-0,029	-0,047	0,355	0,014	0,255
P2.14	Wskaźnik obrotowości aktywów	0,035	-0,145	-0,045	0,113	0,036	0,004	0,022	0,242	0,055	0,053
P2.15	Wskaźnik rotacji zapasów	0,295	0,203	0,303	-0,042	-0,007	-0,232	-0,052	0,109	-0,132	0,315
P2.16	Wskaźnik cyklu należności	0,191	0,067	0,112	0,008	0,045	-0,114	-0,042	0,108	-0,045	0,168
P3.1	Bilans	0,353	0,217	0,265	0,198	0,261	0,108	0,229	0,375	0,205	0,010
P3.2	Rachunek zysków i strat	0,334	0,429	0,466	0,172	0,188	-0,004	0,233	0,345	0,193	0,071
P3.3	Informacja dodatkowa	-0,043	-0,091	-0,104	0,262	0,196	0,136	0,171	0,118	0,133	0,197

gdzie:

- WF – wiarygodność finansowa, PF – potencjał firmy,
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym silniejsza korelacja dodatnia,
- im ciemniejszy zielony kolor, tym silniejsza korelacja ujemna.

Źródło: opracowanie własne.

Po pierwsze, potwierdzić można silny dodatni związek między wskaźnikiem wiarygodności firmy (WF) i potencjału firmy (PF) a kryteriami, które one obejmują (por. Tabela 43). Warto też zauważyć, że osoby, które wysoko oceniły ważność stażu

działalności wysoko oceniały też jej skalę – spójność obu ocen jest wysoka ($\rho = 0,657$). Podobnie, silnie powiązane są opinie na temat ważności historii relacji z bankiem, wpisów w bazach i historii kredytowej (tu również ma miejsce duża zgodność). Dość silnie powiązana jest też ocena historii kredytowej i zabezpieczenia firmy. W przypadku każdego z wymienionych elementów, ci, którzy wysoko oceniają jedno z tych kryteriów, wysoko oceniają również pozostałe. Osoby, które wysoko oceniają historię kredytową i wpisy w bazach wysoko oceniają też znaczenie rachunku zysków i strat. Umiarkowanie silna jest zgodność opinii na temat znaczenia bilansu i rachunku zysków i strat z historią relacji z bankiem (korelacja dodatnia), a także bilansu z historią kredytową i wpisami w bazach, natomiast nie ma tej zgodności w odniesieniu do oceny informacji dodatkowej. Jeśli ocena znaczenia potencjału firmy jest wysoka, to (podobnie, choć przy raczej słabej spójności opinii) wyżej oceniane są też poszczególne elementy sprawozdania finansowego (zwłaszcza bilans). Z kolei informacja dodatkowa jest ważniejsza dla tych, którzy wyżej oceniają wiarygodność finansową (choć siła związku nie jest duża, $\rho = 0,2$).

Relacje między oceną stosowania wskaźników finansowych a znaczeniem wiarygodności finansowej i potencjału firmy oraz ich składowych są znacznie słabsze, silniejsze w przypadku wiarygodności finansowej, choć nie zawsze dodatnie (por. Tabela 44). Osoby, które wyżej oceniają znaczenie wiarygodności finansowej (WF) dla oceny kredytobiorców mikro częściej wskazywały na stosowanie wskaźników zadłużenia (poza wskaźnikiem zadłużenia długoterminowego), wskaźników płynności (poza wskaźnikiem bieżącej płynności i wskaźnika kapitału operacyjnego), rentowności i sprawności działania (poza wskaźnikiem obrotowości zapasów). Spośród składowych WF ze wskaźnikami finansowymi najsilniej dodatnio powiązana jest ocena znaczenia szczegółowości ujawnianych informacji w raportach finansowych, dotyczy to w największym stopniu wskaźników rentowności i zadłużenia (choć siła związku jest umiarkowana), w nieco mniejszym stopniu wskaźników z pozostałych grup. Jedynie wskaźnik bieżącej płynności jest skorelowany ujemnie, aczkolwiek słabo. Z kolei ocena znaczenia potencjału firmy generalnie nie jest powiązana ze wskaźnikami finansowymi – najsilniejszy związek dotyczy wskaźnika rentowności sprzedaży (ROS, $\rho = -0,236$) i wskaźnika rentowności aktywów (ROE, $\rho = -0,162$), ale jest ujemny, tzn. osoby, które większą wagę przywiązują do wiarygodności finansowej rzadziej wskazywały na stosowanie ROS i ROE. ROS jest najsilniej powiązane z oceną znaczenia szczegółowości ujawnianych informacji w raportach finansowych ($\rho = -0,286$). Historia relacji z bankiem, historia kredytowa i wpisy do baz umiarkowanie silnie, dodatnio korelują ze wskaźnikiem rotacji zapasów

i ROS, a historia kredytowa również ze wskaźnikiem pokrycia odsetek zyskiem, wskaźnikiem raty do dochodu, a historia relacji z bankiem – z ROI (por. Tabela 44).

Również w przypadku oceny leasingobiorców potwierdzić można silny dodatni związek między wskaźnikiem wiarygodności firmy i potencjału firmy a kryteriami, które one obejmują (tab. 42). Warto też zauważyć, że osoby, które wysoko oceniły ważność stażu działalności wysoko oceniały też jej skalę i branżę – spójność ocen jest tu dość wysoka (ρ równe ok. 0,45). Podobnie jak w przypadku kredytu, silnie powiązane są opinie na temat ważności historii relacji z bankiem, wpisów w bazach i historii kredytowej (tu również ma miejsce duża zgodność, najsilniejsza między historią kredytową i relacji z bankiem). Dość silnie dodatnio powiązana jest też ocena historii kredytowej względem szczegółowości ujawnianych informacji i zabezpieczenia firmy. Słaba natomiast jest zależność oceny znaczenia wiarygodności finansowej i potencjału firmy i składowych sprawozdania finansowego – jedynie ocena bilansu jest w stopniu umiarkowanym zgodna z oceną tych dwóch charakterystyk mikropodmiotów, a informacja dodatkowa – z potencjałem firmy. Ocena znaczenia bilansu jest też w umiarkowanym stopniu spójna ze skalą działalności, zabezpieczeniem firmy i szczegółowością danych w sprawozdaniach finansowych oraz wpisami w bazach. Jeśli ocena znaczenia wiarygodności finansowej i potencjału firmy jest wysoka, to (podobnie, choć przy raczej umiarkowanie dużej spójności opinii) wyżej oceniane są też wskaźniki rentowności ROA i ROE oraz wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej. Podobne wnioski dotyczą oceny szczegółowości informacji, stażu działalności i historii kredytowej.

Tabela 44. Stopień spójności opinii nt. znaczenia poszczególnych kryteriów oceny leasingobiorców będących mikroprzedsiębiorstwami

Wyszczególnienie		P1.1	P1.2	P1.3	P1.4	P1.5	P1.6	P1.7	P1.8	PF	WF
P1.1	Historia relacji z bankiem	1	0,461	0,561	0,213	0,139	0,037	0,258	0,315	0,203	0,843
P1.2	Wpisy w bazach np. BIK	0,461	1	0,305	0,013	0,095	-0,096	0,110	0,177	0,032	0,654
P1.3	Historia kredytowa	0,561	0,305	1	0,220	0,288	0,100	0,326	0,375	0,274	0,774
P1.4	Branża	0,213	0,013	0,220	1	0,403	0,337	0,247	0,104	0,683	0,210
P1.5	Staż działalności	0,139	0,095	0,288	0,403	1	0,446	0,362	0,284	0,765	0,249
P1.6	Skala działalności	0,037	-0,096	0,100	0,337	0,446	1	0,446	0,257	0,766	0,050
P1.7	Zabezpieczenia firmy	0,258	0,110	0,326	0,247	0,362	0,446	1	0,292	0,657	0,295
P1.8	Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	0,315	0,177	0,375	0,104	0,284	0,257	0,292	1	0,292	0,562
P2.1	Współczynnik długu	-0,036	0,097	-0,066	0,026	-0,094	-0,089	0,033	-0,126	-0,061	-0,016
P2.2	Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	0,036	0,111	0,240	0,066	-0,063	0,217	0,097	0,179	0,105	0,166
P2.3	Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem	0,085	-0,023	0,060	0,211	0,254	0,176	0,042	0,102	0,243	0,051
P2.4	Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej	0,179	0,118	0,293	0,119	0,376	0,091	0,227	0,281	0,264	0,305
P2.5	Wskaźnik raty do dochodu	0,181	0,004	0,163	0,158	0,106	-0,051	0,048	0,000	0,130	0,108
P2.6	Wskaźnik bieżącej płynności	-0,046	-0,047	0,185	0,159	0,213	-0,013	0,121	0,152	0,155	0,071
P2.7	Wskaźnik przyspieszonej płynności	0,163	0,117	0,138	0,201	0,249	0,197	0,003	0,253	0,244	0,197
P2.8	Wskaźnik kapitału operacyjnego	-0,079	-0,117	0,282	0,075	0,273	0,110	0,074	0,105	0,163	0,017
P2.9	Wskaźnik płynności gotówkowej	0,101	0,089	0,222	-0,008	0,130	0,202	0,050	0,124	0,135	0,168
P2.10	Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	0,043	-0,035	0,162	-0,057	0,206	0,080	0,166	0,361	0,140	0,151
P2.11	Wskaźnik rentowności kapitału (ROE)	0,216	0,204	0,264	0,152	0,189	0,115	0,213	0,310	0,219	0,300
P2.12	Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)	0,139	0,161	0,315	0,048	0,363	0,150	0,216	0,310	0,285	0,303
P2.13	Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI)	-0,004	-0,094	0,193	0,003	0,241	0,071	0,166	0,239	0,172	0,080
P2.14	Wskaźnik obrotowości aktywów	0,014	0,000	0,180	0,048	0,283	0,105	0,111	0,198	0,177	0,093
P2.15	Wskaźnik rotacji zapasów	0,082	-0,043	0,256	0,053	0,162	0,220	0,191	0,253	0,219	0,148
P2.16	Wskaźnik cyklu należności	0,034	-0,046	0,289	-0,054	0,188	0,151	0,068	0,249	0,105	0,133
P3.1	Bilans	0,172	0,254	0,141	0,062	0,151	0,318	0,269	0,264	0,264	0,260
P3.2	Rachunek zysków i strat	0,045	0,106	-0,056	-0,089	-0,114	0,256	0,142	0,124	0,057	0,022
P3.3	Informacja dodatkowa	0,066	-0,017	0,030	0,111	0,235	0,294	0,175	0,099	0,276	0,052

gdzie:

- WF – wiarygodność finansowa, PF – potencjał firmy,
- im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym silniejsza korelacja dodatnia,

➤ im ciemniejszy zielony kolor, tym silniejsza korelacja ujemna.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 45. Stopień spójności opinii nt. stopnia wykorzystania składowych sprawozdania finansowego a wybranymi kryteriami oceny kredyto- i leasingodawców mikroprzedsiębiorstw

Wyszczególnienie		Kredyt			Leasing		
		Bilans	Rachunek zysków i strat	Informacja dodatkowa	Bilans	Rachunek zysków i strat	Informacja dodatkowa
P2.1	Współczynnik długu	0,241	0,222	0,023	-0,092	-0,021	-0,045
P2.2	Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	0,08	-0,083	0,054	0,151	0,153	-0,007
P2.3	Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem	0,1	0,215	0,16	-0,141	-0,090	0,084
P2.4	Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej	0,089	0,1	-0,068	0,175	-0,047	0,217
P2.5	Wskaźnik raty do dochodu	0,149	0,191	-0,073	-0,158	-0,131	-0,086
P2.6	Wskaźnik bieżącej płynności	0,156	0,029	-0,067	0,054	-0,229	-0,048
P2.7	Wskaźnik przyspieszonej płynności	0,157	0,115	-0,059	-0,059	-0,198	0,151
P2.8	Wskaźnik kapitału operacyjnego	0,183	0,044	0,288	-0,055	-0,022	0,175
P2.9	Wskaźnik płynności gotówkowej	0,252	0,293	-0,039	0,066	0,042	0,111
P2.10	Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	0,158	0,294	-0,29	0,025	0,078	0,086
P2.11	Wskaźnik rentowności kapitału (ROE)	0,322	0,265	0,015	-0,036	-0,019	0,152
P2.12	Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)	0,17	0,24	-0,016	-0,001	-0,162	0,172
P2.13	Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI)	0,436	0,382	0,157	0,025	-0,078	0,021
P2.14	Wskaźnik obrotowości aktywów	0,198	0,1	0,172	-0,126	-0,061	-0,046
P2.15	Wskaźnik rotacji zapasów	0,409	0,327	-0,049	-0,125	-0,156	0,133
P2.16	Wskaźnik cyklu należności	0,257	0,16	-0,135	-0,160	-0,160	0,157
P3.1	Bilans	1	0,680	0,369	1	0,644	0,448
P3.2	Rachunek zysków i strat	0,68	1	0,251	0,644	1	0,293
P3.3	Informacja dodatkowa	0,369	0,251	1	0,448	0,293	1

gdzie:

➤ im ciemniejszy kolor pomarańczowy tła, tym silniejsza korelacja dodatnia,

➤ im ciemniejszy zielony kolor, tym silniejsza korelacja ujemna,

Źródło: opracowanie własne.

Ocena wykorzystania bilansu i rachunku zysków i strat jest spójna ($\rho = 0,680$ dla kredytu, $\rho = 0,644$ dla leasingu), natomiast ocena stopnia wykorzystania informacji dodatkowej powiązana jest słabiej z pozostałymi elementami sprawozdania finansowego, zwłaszcza w przypadku kredytu (por. Tabela 45). W przypadku kredytu, ocena znaczenia rachunku zysków i strat i bilansu jest spójna z postrzeganiem wykorzystania ROI,

wskaźnika zapasów i ROE, a w nieco słabszym stopniu dotyczy to również wskaźnika płynności gotówkowej i współczynnika długu. W odniesieniu do rachunku zysków i strat dość wyraźnie zaznacza się też spójność względem oceny pozostałych wskaźników rentowności i współczynnika pokrycia odsetek zyskiem, a dla bilansu – względem wskaźników sprawności działania (por. Tabela 45). Dla informacji dodatkowej zależności są znacznie słabsze dla kredytu, podczas gdy dla leasingu jest odwrotnie – informacja dodatkowa jest silniej skorelowana ze stosowaniem wskaźników finansowych niż pozostałe składowe sprawozdania finansowego, aczkolwiek siła związku jest słaba (najwyższy współczynnik korelacji dotyczy wskaźnika ogólnej sytuacji finansowej, $\rho = 0,217$). Jeśli chodzi o bilans to współczynniki korelacji są zarówno dodatnie (opinie spójne), jak i ujemne (opinie rozbieżne), aczkolwiek siła związku jest mała – relatywnie najsilniejszy związek dotyczy wskaźnika ogólnej sytuacji finansowej – $\rho = 0,175$ i wskaźnika zadłużenia długoterminowego – $\rho = 0,151$ (opinie zgodne) i wskaźnika cyklu należności – $\rho = -0,160$ i wskaźnika raty do dochodu – $\rho = -0,158$ (wyższa ocena bilansu miała miejsce, gdy nie wskazywano na te wskaźniki). Jeśli chodzi o rachunek zysków i strat jedynie dla wskaźnika zadłużenia długoterminowego występuje widoczna, choć słaba zgodność opinii, podczas gdy większość wskaźników z nim skorelowana jest ujemnie. Szczególnie jeśli chodzi o wskaźniki bieżącej i przyspieszonej płynności wymieniane były częściej, gdy wyżej oceniano ważność rachunku zysków i strat (por. Tabela 45).

Wielowymiarowa analiza oczekiwanej sprawozdawczości mikroprzedsiębiorstw – grupowanie z zastosowaniem dwustopniowej analizy skupień

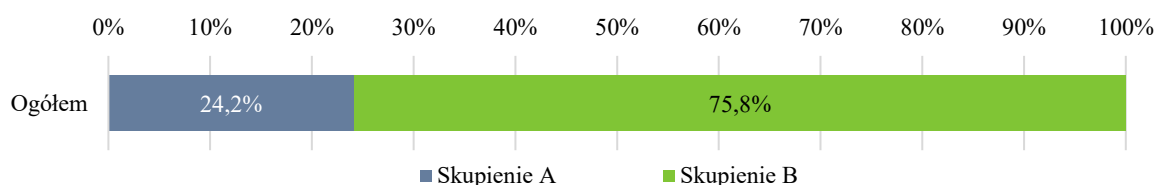
Dwustopniowa analiza skupień pozwala na grupowanie obiektów wielocelowych, przy czym cechy te mogą być zarówno ilościowe, jak i jakościowe. W niniejszym badaniu wykorzystano tę metodę do grupowania osób należących do obu prób łącznie z punktu widzenia sprawozdawczości mikroprzedsiębiorstw ubiegających się o środki zwrotne. W przypadku kredytu i leasingu wykorzystano bowiem częściowo dokładnie te same pytania, można było zatem dokonać połączenia obu zbiorów danych (inaczej analiza skupień byłaby utrudniona ze względu na zbyt małą liczebność prób względem liczby wykorzystywanych zmiennych). Finalnie, analiza ta przeprowadzona została w oparciu o próbę $n = 126$.

Grupowanie dokonane zostało z wykorzystaniem następujących zmiennych:

- X1. Opinia nt. tego, czy rodzaj kredytu/leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro,
- X2. Opinia nt. tego, czy wartość kredytu/leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro,
- X3-X10. Ocena znaczenia czynników charakteryzujących sytuację firmy (historia kredytowa, branża itp.),
- X11. Opinia nt. tego, czy rodzaj kredytu/leasingu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej/leasingowej jednostek mikro,
- X12. Opinia nt. tego, czy wartość kredytu/leasingu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej/leasingowej jednostek mikro,
- X13-X28. Wykorzystanie wskaźników finansowych na etapie oceny zdolności kredytowej/leasingowej jednostek mikro,
- X29-X31. Ocena wykorzystania bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej,
- X32. Ocena czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców.

Zmienne X3-X10 oraz X29-X32 zostały włączone jako ilościowe (mierzone są na 5-stopniowej skali Likerta), zaś pozostałe zmienne są zero-jedynkowe i włączone zostały jako jakościowe.

W wyniku grupowania badane osoby pogrupowane zostały w dwie grupy, z których pierwsza (A) liczyła 91 osób (76% próby), druga zaś – 29 osób (24%), 6 osób zostało wyłączone z analizy z uwagi na braki danych dla przynajmniej jednej ze zmiennych (por. Wykres 22).

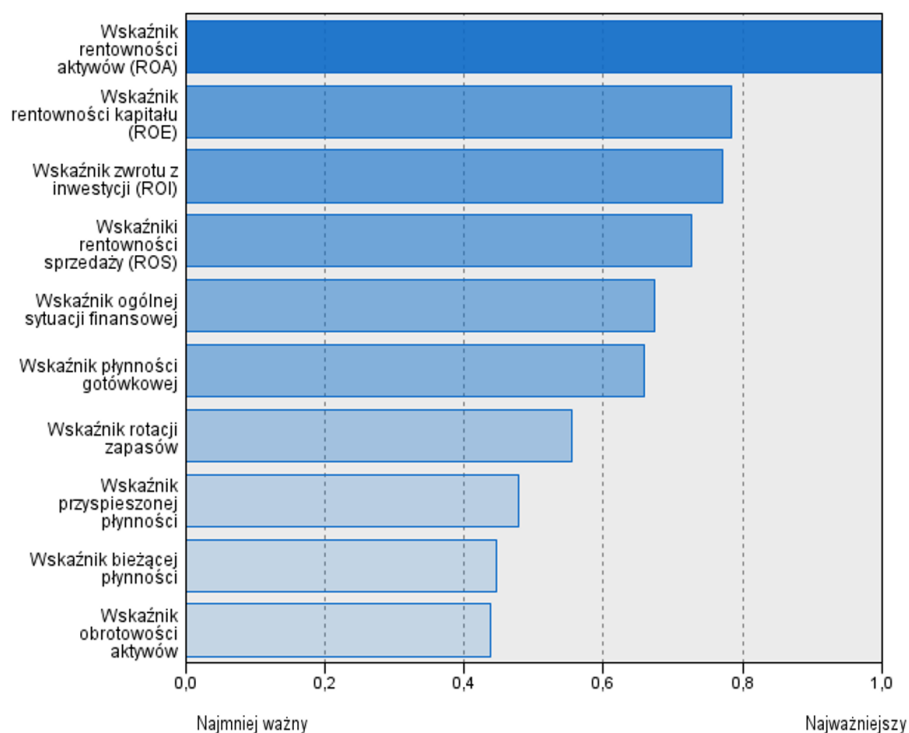

Wykres 22. Rozkład skupień (%)

Źródło: opracowanie własne.

Jakość uzyskanego grupowania jest poprawna, choć nie jest wysoka. Potwierdza to wartość indeksu sylwetkowego – tzw. miary Silhouette spójności i odrębności, wynosząca $0,24 > 0,2$.

Najważniejsza dla klasyfikacji obiektów była w tym przypadku ocena wskaźników rentowności – po pierwsze, ROA, a następnie ROE, ROI i ROS, a dalej – wskaźnika ogólnej sytuacji finansowej i wskaźników płynności: gotówkowej, przyspieszonej i bieżącej, a także dwa wskaźniki sprawności działania, tj. wskaźnik rotacji zapasów i obrotowości aktywów. Jeśli przyjąć ważność głównego predyktora (ROA) jako 100%, to wszystkie wymienione zmienne mają nie mniej niż 44% ważności ROA (por. Wykres 23). Ważność kolejnych w rankingu zmiennych była mniejsza. Kolejne co do ważności są: szczegółowość informacji ujawnianych w raportach i wskaźnik raty do dochodu (43%), ocena tego, czy rodzaj kredytu/leasingu wpływa na wybór wskaźników finansowych (33%), wskaźnik zadłużenia długoterminowego (31%), znaczenie historii kredytowej (30%), wskaźniki: cyklu należności, pokrycia odsetek zyskiem, kapitału operacyjnego, długu (23-29%), ocena ważności wartości kredytu/leasingu dla różnicowania potrzeb informacyjnych i dla wyboru wskaźników (17-19%), stopień wykorzystania informacji dodatkowej (17%), znaczenie stażu działalności, historii relacji z bankiem zabezpieczenia firmy, wpisów w bazach (12-16%), ocena ważności rodzaju kredytu/leasingu dla różnicowania potrzeb informacyjnych (10%). Pozostałe elementy miały ważność mniejszą niż 10% względem ROA, a najmniejsze z punktu widzenia grupowania znaczenia ma wykorzystanie informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym – ogółem oraz w bilansie i rachunku zysków i strat.

Wykres 23. Ważność zmiennych dla grupowania badanych

Źródło: opracowanie własne.

Jakie są charakterystyki wyodrębnionych skupień? Po pierwsze, w skupieniu A lokowały się te osoby, dla których ważniejsze są wszystkie charakterystyki ich sytuacji ekonomicznej – składające się zarówno na wiarygodność finansową, jak i potencjał firmy. Deklarowali także częściej niż w skupieniu B wykorzystanie bilansu i informacji dodatkowej, ale rzadziej – rachunku zysków i strat (por. Tabela 46).

Tabela 46. Porównanie skupień według zmiennych ilościowych

Wyszczególnienie	Średnia			Odchylenie standardowe		
	Skupienie			Skupienie		
	A	B	Razem	A	B	Razem
Historia relacji z bankiem	4,21	3,64	3,78	0,86	1,14	1,10
Wpisy w bazach np. BIK	4,48	4,05	4,16	0,95	0,98	0,99
Historia kredytowa	4,76	3,90	4,11	0,44	1,21	1,14
Branża	3,41	3,14	3,21	0,98	0,98	0,99
Staż działalności	3,83	3,31	3,43	0,93	0,97	0,99
Skala działalności	3,83	3,53	3,60	0,85	0,95	0,93
Zabezpieczenia firmy	4,31	3,89	3,99	0,76	0,84	0,84
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych	4,38	3,59	3,78	0,68	0,83	0,86
Bilans - stopień wykorzystania	3,90	3,70	3,75	1,08	1,06	1,06
Rachunek zysków i strat - stopień wykorzystania	3,97	4,08	4,05	1,09	0,91	0,95
Informacja dodatkowa - stopień wykorzystania	3,97	3,43	3,56	1,05	0,96	1,00
Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji kredytowej/leasingowej	4,17	3,93	3,99	0,76	0,89	0,87

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 47. Porównanie skupień według zmiennych zero-jedynkowych (%)

Wyszczególnienie	Skupienie A		Skupienie B	
	tak	nie	tak	nie
Rodzaj udzielanego kredytu/leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro	28	9	72	91
Wartość udzielanego kredytu/leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro	31	8	69	92
Rodzaj udzielanego kredytu/leasingu wpływa na wybór wskaźników finansowych	33	0	67	100
Wartość udzielanego kredytu/leasingu wpływa na wybór wskaźników finansowych	30	7	70	93
Współczynnik długu	33	9	67	91
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	40	12	60	88
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem	43	14	57	86
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej	47	3	53	97
Wskaźnik raty do dochodu	43	9	57	91
Wskaźnik bieżącej płynności	44	9	56	91
Wskaźnik przyspieszonej płynności	65	16	35	84
Wskaźnik kapitału operacyjnego	53	19	47	81
Wskaźnik płynności gotówkowej	59	11	41	89
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	73	13	27	87
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE)	76	13	24	87
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)	82	11	18	89
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI)	79	14	21	86
Wskaźnik obrotowości aktywów	62	16	38	84
Wskaźnik rotacji zapasów	90	18	10	82
Wskaźnik cyklu należności	70	20	30	70

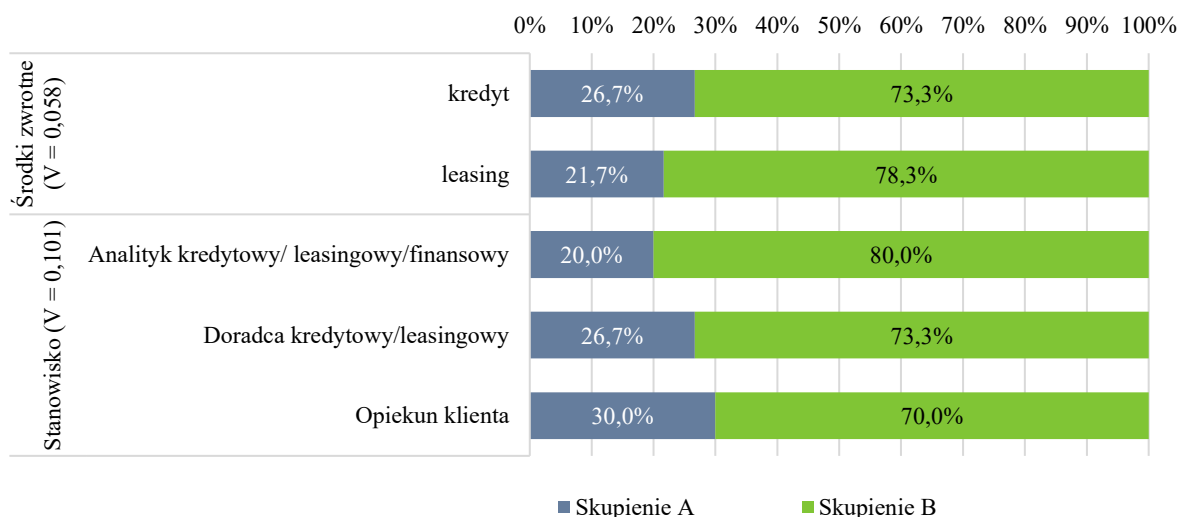
Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, wśród osób, które wybierały odpowiedź „tak” na poszczególne pytania zestawione w tabeli 44, odsetek osób zaklasyfikowanych do skupienia A był wyższy niż

w przypadku osób wybierających odpowiedź „nie”. A zatem udział osób, które znalazły się w skupieniu A jest większy w przypadku tych, którzy zwracają większą uwagę na dywersyfikację wymagań wobec mikroprzedsiębiorstw ubiegających się o kredyt lub leasing niż tych, które nie widzą potrzeby różnicowania sprawozdawczości w zależności od wartości i rodzaju kredytu/leasingu. Dodatkowo nieco inaczej rozkładają się też ich deklaracje dotyczące poszczególnych wskaźników finansowych (por. Tabela 47).

Reasumując, skupienie A obejmuje osoby, które widzą większe znaczenie wykorzystania sprawozdawczości finansowej w ocenie zdolności kredytowej/ leasingowej mikropodmiotów i bardziej ją dywersyfikują, relatywnie mniejsze znaczenie przywiązują przy tym do wskaźników zadłużenia i płynności (poza wskaźnikiem przyspieszonej płynności i płynności gotówkowej), większe zaś do wskaźników rentowności i sprawności działania. Można byłoby ich określić jako „podejście rentownościowe”. Z kolei skupienie B (bardziej liczne) obejmuje osoby, dla których to znaczenie jest mniejsze, a jednocześnie większą wagę przywiązują do wskaźników zadłużenia i płynności niż rentowności i sprawności działania. Skupienie te można określić jako podejście płynnościowe”.

Można było się spodziewać, że badani rozłożą się na dwie mniej więcej równoliczne grupy kredytodawców i leasingodawców i to rodzaj finansowania zewnętrznego będzie podstawowym czynnikiem profilującym badanych. Tymczasem udział zakwalifikowanych do skupienia A (a tym samym i do skupienia B) jest podobny zarówno w przypadku oceniających wymogi udzielania kredytu, jak i leasingu (por. Wykres 24). „Kredytodawcy” nieznacznie częściej niż „leasingodawcy” zostali zakwalifikowani do skupienia A – wśród kredytodawców „podejście rentownościowe” reprezentuje 27%, a „podejście płynnościowe” – 73%, podczas gdy wśród leasingodawców udział „podejścia rentownościowego” jest nieznacznie mniejszy (22%). Niemniej jednak wielkość efektu jest tu słaba (współczynnik V-Cramera jest niski, $V = 0,058$), a z całą pewnością nie jest tak, że w skupieniu A znajdują się wyłącznie kredytodawcy, a w skupieniu B leasingodawcy lub odwrotnie. Zatem to nie rodzaj finansowania zewnętrznego różnicuje podejście do sprawozdawczości potencjalnych kredytobiorców i leasingobiorców z sektora mikroprzedsiębiorstw.

Wykres 24. Profilowanie skupień według rodzaju finansowania zewnętrznego i stanowiska respondenta

gdzie:

V – współczynnik V-Cramera

Źródło: opracowanie własne.

Kryterium silnie różnicującym te skupienia nie jest też stanowisko respondenta ($V = 0,101$). Zobaczyć można pewne różnice (por. Wykres 24), aczkolwiek nie są one duże, a wielkość efektu jest słaba. Wśród badanych do „podejścia rentownościowego” zaliczyć można 20% spośród analityków, 27% doradców kredytowych/leasingowych i 30% opiekunów klienta.

Osoby, które zaliczone zostały do skupienia A wyróżniają się też in plus pod względem oceny znaczenia potencjału firmy i jej wiarygodności finansowej jako kryteriów różnicowania zapotrzebowania informacyjnego wobec mikropodmiotów – średnia sięga, odpowiednio, 15,4 i 17,8 (a więc jest o ok. 2 wyższa niż dla podmiotów w skupieniu B), a odpowiedzi są nieco bardziej jednorodne (na co wskazuje niższa dla skupienia A wartość odchylenia standardowego, które stanowi 12-16% średniej wobec 20% dla skupienia B – por. Tabela 48). Co więcej, w przypadku oceny znaczenia wiarygodności finansowej wielkość efektu mierzona eta-kwadrat jest silna ($\text{eta-kwadrat} = 0,141 > 0,14$). Dla oceny znaczenia potencjału firmy wielkość efektu jest słaba ($\text{eta-kwadrat} = 0,056 < 0,06$). „Innowatorzy” w większym stopniu zgadzają się z tym, że wielkość przedsiębiorstwa powinna mieć wpływ na zakres wymaganych informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji leasingowej ($M = 4,14$), które powinny być większe wraz ze wzrostem wielkości firmy ($M = 3,97$), aczkolwiek wielkość efektu jest w tym przypadku

słaba (opinie w tym zakresie nie są mocno odmienne w obu grupach). Natomiast efekt skupienia nie występuje w odniesieniu do oceny sposobu wykorzystania uproszczonego sprawozdania finansowego (eta-kwadrat rzędu 0,005 i 0,003, a więc poniżej 0,01).

Tabela 48. Profilowanie skupień w oparciu o wybrane cechy

Wyszczególnienie	Średnia		Odchylenie standardowe		eta-kwadrat
	Skupienie A	Skupienie B	Skupienie A	Skupienie B	
Wielkość przedsiębiorstwa ma wpływ na zakres wymaganych informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji leasingowej	4,14	3,55	1,03	1,16	0,048
Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa, wzrasta zapotrzebowanie na informacje finansową niezbędną do podejmowania decyzji leasingowej	3,97	3,58	0,87	1,16	0,022
Sprawozdania finansowe jednostki mikro - w uproszczonej formie - są wystarczającym źródłem informacji podczas oceniania jej wniosku leasingowego	3,76	3,59	1,02	1,05	0,005
Sprawozdania finansowe jednostki mikro - w uproszczonej formie - powinny przedstawiać więcej informacji, aby można było lepiej ocenić jej sytuację finansową	3,86	3,73	0,92	1,02	0,003
Potencjał firmy	15,38	13,87	2,44	2,75	0,056
Wiarygodność finansowa	17,83	15,19	2,09	3,00	0,141

Źródło: opracowanie własne.

Przynależność do skupień nie ma związku z rodzajem kredytu, z jakim mają doświadczenie udzielający kredytu (wielkość efektu jest znikoma, $V < 0,10$). Inaczej jest w przypadku kredytu wielocelowego – tu efekt jest dość silny ($V = 0,427$), udzielający takich kredytów częściej zaliczani byli do skupienia B (por. Tabela 49), aczkolwiek biorąc pod uwagę, że w próbie stanowili tylko 10%, do wyników tych należy podejść z ostrożnością.

Tabela 49. Profilowanie skupień według rodzaju kredytu (dotyczy tylko „Kredytodawców”)

Wyszczególnienie	Skupienie A		Skupienie B		V
	tak	nie	tak	nie	
Doświadczenie dot. kredytu inwestycyjnego	26	27	74	73	0,010
Doświadczenie dot. kredytu obrotowego	27	73	27	73	0,000
Doświadczenie dot. kredytu w rachunku bieżącym	29	26	71	74	0,032
Doświadczenie dot. kredytu wielocelowego	20	83	80	17	0,427

gdzie:

V – współczynnik V-Cramera

Źródło: opracowanie własne.

Zauważalne są też pewne różnice z punktu widzenia reprezentowanej przez leasingodawców firmy. Wśród pracowników firm leasingowych „podejście rentownościowe” ma większy udział (29%) niż w przypadku reprezentujących banki i dealerów samochodowych (14%).

Reasumując, analizując podejście do sprawozdawczości mikropodmiotów ubiegających się o środki zwrotne można wskazać na to, że stosowane jest jedno z dwóch podejść – rentownościowe lub płynnościowe. W „podejściu rentownościowym” uważa się, że stopień sprawozdawczości powinien uwzględniać wielkość firmy i być mniej wymagający przy mniejszych podmiotach, a z drugiej strony powinien brać pod uwagę rodzaj kredytu/leasingu i jego wartość, a także wiarygodność finansową firmy (w tym zwłaszcza historię kredytową i wpisy w bazach typu BIK) i – w mniejszym stopniu – potencjał firmy (przy czym najmniej powinno się zwracać uwagę na branżę). Jednocześnie bardziej skupiają się na wskaźnikach z grupy wskaźników rentowności i sprawności działania. Podejście to jest jednak rzadkie w porównaniu z tradycyjnym.

Zauważyć należy, że grupowanie to pomija ważne kwestie związane z listą wymaganych dokumentów, niemniej jednak analiza w takim ujęciu nie jest możliwa z dwóch powodów:

1. lista dokumentów, w tym składowych bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej oceniana była w przypadku kredytu tylko w odniesieniu do tych jego

rodzajów, w których badani mieli doświadczenie, a więc nie ma możliwości dokonanie grupowania łącznie dla wszystkich kredytobiorców.

2. liczebność próby, również po połączeniu obu zbiorów ($n = 126$), jest zbyt mała na uwzględnienie tak dużej liczby zmiennych (łącznie 58).

Dlatego też analiza wymaganych składowych sprawozdania finansowego zostanie zestawiona odrębnie w kolejnym punkcie niniejszego rozdziału.

Rozdział 4. Propozycja struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców

4.1. Identyfikacja kluczowych dla kredyto- i leasingodawców kategorii sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa

W poniższym punkcie - na podstawie wyników przeprowadzonych badań - wskazano składniki sprawozdania finansowego istotne z punktu widzenia potrzeb informacyjnych kredyto – i leasingodawców.

Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są w takim samym stopniu wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji kredytowej i leasingowej dla jednostki mikro (po $\frac{3}{4}$ wskazań). Aczkolwiek na pytanie, w jakim stopniu wykorzystywane są jego elementy, dla trzech na pięciu badanych ważny jest bilans, podczas gdy rachunek zysków strat jest ważniejszy przy kredycie niż leasingu. Przy obu rodzajach finansowania zewnętrznego mniejsze znaczenie ma informacja dodatkowa, w ogóle niestosowana przez 5% osób w przypadku leasingu i 2% dla kredytu, a rzadko stosowana przez 15% udzielających leasingu. Z drugiej strony co piąta osoba zajmująca się leasingiem również bilans stosuje tylko w niewielkim stopniu (por. Rysunek 8).

	KREDYT	LEASING
Informacje zawarte sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane w dużym stopniu	74%	73%
Znaczenie elementów sprawozdania finansowego	1. rachunek zysków i strat (76%) 2. bilans (59%) 3. informacja dodatkowa (48%)	1. rachunek zysków i strat (65%) 2. bilans (60%) 3. informacja dodatkowa (55%)
Różnice między kredytem a leasingiem w odniesieniu do oceny istotności elementów sprawozdania finansowego	Ogólnie większy stopień wykorzystania poszczególnych elementów w przypadku kredytu niż leasingu NAJBARDZIEJ IN PLUS DLA KREDYTU Bilans (różnica rzędu 0,37-0,57) Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek Aktywa obrotowe Zobowiązania krótkoterminowe Kapitał podstawowy Rachunek zysków i strat (różnica rzędu 0,50-0,81) Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych Wartość sprzedanych towarów i materiałów Zysk netto ze sprzedaży Amortyzacja Zysk z działalności operacyjnej Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	

	Informacja dodatkowa (różnica rzędu 0,41-0,56) Kwota i charakter pozycji przychodów/kosztów o nadzwyczajnej wartości lub incydentalnych Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów z lat ubiegłych Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku IN PLUS DLA LEASINGU – różnica rzędu 0,01-0,10 Tylko trzy elementy bilansu: Udziały lub akcje, Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług, Długoterminowe aktywa finansowe	
Najczęściej wykorzystywane elementy bilansu – ogółem (średnie)	1. zysk netto (4,06) 2. zysk z lat ubiegłych (4,02) 3. zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek (4,02)	1. zysk z lat ubiegłych (3,84) 2. zysk netto (3,80) 3. zapasy (3,80)
Najrzadziej wykorzystywane elementy bilansu – ogółem (średnie)	22. wartości niematerialne i prawne (3,54) 21. udziały lub akcje (3,60) 20. rezerwy na zobowiązania (3,70)	22. wartości niematerialne i prawne (3,46) 21. zobowiązania z tytułu wynagrodzeń (3,51) 20. inwestycje krótkoterminowe (3,53)
Najczęściej wykorzystywane elementy rachunku zysków i strat – ogółem (średnie)	1. zysk ze sprzedaży (4,31) 2. zysk z działalności operacyjnej (4,28) 3. zysk netto (4,18)	1. przychody/koszty finansowe (3,83) 2. przychody podstawowej działalności operacyjnej (3,82) 3. zysk netto (3,80)
Najrzadziej wykorzystywane elementy rachunku zysków i strat – ogółem (średnie)	19. Usługi obce 18. Dotacje 17. Pozostałe koszty rodzajowe	19. Wartość sprzedanych towarów i materiałów (3,31) 18. Amortyzacja (3,48) 17. Zużycie materiałów i energii (3,50)
Najczęściej wykorzystywane elementy informacji dodatkowej – ogółem (średnie)	1. Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (4,31) 2. Propozycja co do sposobu podziału zysku (4,11) 3. Kwota i charakter pozycji przychodów/kosztów o nadzwyczajnej wartości/incydentalnych (4,11)	1. Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (3,90) 2. Informacje o dokonanych zmianach polityki rachunkowości (3,88) 3. Informacje o przeciętnym zatrudnieniu (3,82)
Najrzadziej wykorzystywane elementy informacji dodatkowej – ogółem (średnie)	19. Łączna kwota zobowiązań warunkowych (3,88) 18. Informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych w czasie (3,98) 17. Informacje o istotnych zdarzeniach po dniu bilansowym (4,00)	19. Kwota i charakter pozycji przychodów/kosztów o nadzwyczajnej wartości/incydentalnych (3,55) 18. Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów w latach ubiegłych (3,58) 17. Łączna kwota zobowiązań warunkowych (3,58)

Rodzaj finansowania a częstotliwość elementów finansowego zewnętrznego wykorzystania sprawozdania	BILANS: Najczęściej stosowane przy kredycie inwestycyjnym, najrzadziej – przy obrotowym Elementy aktywów najważniejsze dla kredytu inwestycyjnego RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT oraz INFORMACJA DODATKOWA: Najczęściej stosowane przy kredycie inwestycyjnym, najrzadziej – przy kredycie w rachunku bieżącym	BILANS: Częściej stosowane przy leasingu finansowym niż operacyjnym (dotyczy składowych aktywów i pasywów) RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT Częściej stosowane przy leasingu operacyjnym niż finansowym INFORMACJA DODATKOWA: Brak wyraźnego rozróżnienia
---	---	---

Rysunek 8. Wykorzystanie sprawozdania finansowego przy udzielaniu kredytu

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość składowych sprawozdania finansowego (prawie wszystkich elementów bilansu, a także wszystkich elementów rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej) jest bardziej istotna w przypadku oceny zdolności kredytowej niż leasingowej. Lista najważniejszych składowych sprawozdania finansowego różni się dla kredytu i leasingu, choć pewne elementy zajmują najwyższe pozycje w obu przypadkach – dotyczy to zysku netto, zysku z lat ubiegłych (bilans), zysku netto (rachunek zysków i strat), Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (informacja dodatkowa). Każdorazowo jednak ocena istotności wszystkich kluczowych (najważniejsze 3) składowych jest niższa dla leasingu niż kredytu. Podobnie, najniższej ocenia składowe sprawozdania nie są identyczne w przypadku rachunku zysków i strat, a dla bilansu powtarzają się tylko wartości niematerialne i prawne, zaś dla informacji dodatkowej – tylko łączna kwota zobowiązań warunkowych (por. Rysunek 8).

Szczegółowe wymagania wobec kredytobiorców i leasingodawców analizowano odrębnie dla poszczególnych rodzajów kredytu i leasingu. Przypomnieć należy, że w odniesieniu do konkretnego typu kredytu swoje opinie wyrażali tylko ci, którzy mają lub mieli je w swoim portfolio, a tym samym ocena różnych rodzajów kredytów była dokonywana przez różne osoby (z próby „Kredytobiorcy”), podczas gdy w przypadku leasingu wszyscy badani (z próby „Leasingobiorcy”) oceniali zarówno leasing finansowy, jak i operacyjny. Niemniej jednak ocena danego typu kredytu dokonywana była w odniesieniu do wszystkich zestawianych poniżej elementów przez te same osoby.

Na początku porównano dokumenty, które są oczekiwane przy danym rodzaju finansowania zewnętrznego (por. Rysunek 9).

	1. miejsce	2. miejsce	3. miejsce
Kredyt inwestycyjny	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	uproszczone sprawozdanie finansowe, deklaracje podatkowe
Kredyt obrotowy	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	uproszczone sprawozdanie finansowe
Kredyt w rachunku bieżącym	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	deklaracje podatkowe
Kredyt wielocelowy	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	uproszczone sprawozdanie finansowe, deklaracje podatkowe
Leasing finansowy	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	uproszczone sprawozdanie finansowe
Leasing operacyjny	zaświadczenie o niezaleganiu – ZUS	zaświadczenie o niezaleganiu – urząd skarbowy	pełne sprawozdanie finansowe, deklaracje podatkowe

Rysunek 9. Oczekiwane dokumenty – ranking według rodzaju kredytu i leasingu

gdzie:

- kursywą oznaczono dokumenty wskazywane przez nieco mniej niż połowę badanych,
- pogrubieniem – wskazywane przez przynajmniej ¾ badanych.

Źródło: opracowanie własne.

Opinia rzeczoznawcy była najrzadziej wskazywana jako dokument, który powinny składać mikropodmioty ubiegające się o środki zwrotne. W zasadzie bez znaczenia jest w przypadku kredytu w rachunku bieżącym i obrotowym i generalnie przy leasingu, podczas gdy co czwarty badany widzi potrzebę uwzględniania jej przy kredycie inwestycyjnym, a w efekcie również przy uwzględniającym taki komponent kredycie wielocelowym. Opinie innych banków, w których przedsiębiorstwo posiada konto są ważniejszy przy kredytach (zwłaszcza wielocelowych) niż leasingu (nie mają też znaczenia przy kredytach inwestycyjnych). Z kolei opinie innych banków nt. spłaty zobowiązań nie mają większego znaczenia przy kredytach i leasingu na sfinansowanie bieżącej działalności (obrotowym i w rachunku bieżącym oraz leasingu operacyjnym), podczas gdy ważne są w przypadku finansowania inwestycji. W przypadku środków na inwestycje większą wagę przywiązywano do pełnego sprawozdania finansowego, przy bieżącej działalności – do

jego uproszczonej formy (por. Rysunek 10). Istotność elementów sprawozdania podsumowano w Tabeli 50.

	Najczęściej wykorzystywane	Najrzadziej wykorzystywane
Kredyt inwestycyjny	+ zysk netto + aktywa obrotowe + inwestycje długoterminowe + należności długoterminowe (średnia 4,42 – 4,53)	– wartości niematerialne i prawne (średnia 3,53)
Kredyt obrotowy	+ zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek + zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług + zysk z lat ubiegłych (średnia 4,00 – 4,08)	– udziały lub akcje – długoterminowe aktywa finansowe (średnia 3,46)
Kredyt w rachunku bieżącym	+ środki pieniężne w kasie i na rachunkach + zysk netto + zysk z lat ubiegłych + fundusz podstawowy (średnia 4,19 – 4,26)	– wartości niematerialne i prawne – udziały lub akcje – zapasy (średnia 3,52 – 3,74)
Kredyt wielocelowy	+ środki pieniężne w kasie i na rachunkach + zysk netto (średnia 4,33)	– wartości niematerialne i prawne – inwestycje długoterminowe (średnia 3,50)
Leasing operacyjny	+ zysk netto + inwestycje długoterminowe + środki pieniężne w kasie i na rachunkach (średnia 3,75 – 3,80)	– zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek – środki trwałe – wartości niematerialne i prawne (średnia 3,30 – 3,45)
Leasing finansowy	+ zapasy + zysk z lat ubiegłych + długoterminowe aktywa finansowe (średnia 3,92 – 3,97)	– rezerwy na zobowiązania – wartości niematerialne i prawne – aktywa obrotowe (średnia 3,37 – 3,48)

Rysunek 10. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy bilansu dla poszczególnych rodzajów finansowania zwrotnego

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 50. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych bilansu

Wyszczególnienie	Kredyt				Leasing	
	inwestycyjny	obrotowy	w rachunku bieżącym	wielocelowy	operacyjny	finansowy
Wartości niematerialne i prawne	3,53	3,62	3,52	3,50	3,45	3,47
Środki trwałe	4,32	3,69	3,96	4,00	3,43	3,73
Należności długoterminowe	4,42	3,62	4,04	3,67	3,67	3,80
Inwestycje długoterminowe	4,42	3,85	4,04	3,50	3,78	3,57
Długoterminowe aktywa finansowe	4,11	3,46	3,96	3,67	3,55	3,92
Udziały lub akcje	3,95	3,46	3,74	3,67	3,65	3,75
Inne papiery wartościowe	4,00	3,69	4,11	3,83	3,58	3,65
Aktywa obrotowe	4,42	4,08	4,04	4,17	3,70	3,48
Zapasy	4,16	3,85	3,74	4,17	3,63	3,97
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	3,95	3,92	3,81	4,17	3,65	3,65
Należności z tytułu podatków, dotacji itp.	3,84	3,85	4,07	4,17	3,60	3,60
Inwestycje krótkoterminowe	4,11	3,77	4,00	4,00	3,55	3,52
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach	4,16	3,85	4,26	4,33	3,75	3,68
Kapitał (fundusz) podstawowy	4,21	3,92	4,19	3,83	3,60	3,63
Zysk (strata) z lat ubiegłych	4,37	4,00	4,19	4,33	3,73	3,95
Zysk (strata) netto	4,53	3,77	4,22	4,17	3,80	3,80
Rezerwy na zobowiązania	3,89	3,62	3,89	4,17	3,72	3,38
Zobowiązania długoterminowe	4,05	3,92	4,00	4,17	3,58	3,75
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	4,32	4,08	4,15	4,00	3,30	3,85
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	4,21	4,08	4,04	4,00	3,58	3,55
Zobowiązania z tytułu podatków, cel itp.	4,16	3,92	3,93	3,83	3,70	3,75
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	4,05	3,92	3,96	3,83	3,52	3,50

gdzie:

- kolor zielony tła – najniższe średnie dla kredytu,
- kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie dla kredytu,
- kolor różowy – najwyższe średnie dla leasingu.

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli można byłoby na podstawie powyższych wyników wskazać na najbardziej uniwersalne elementy bilansu, to byłyby to środki pieniężne w kasie i na rachunkach i zysk z lat ubiegłych w przypadku środków na obrót (kredytu obrotowego, kredytu w rachunku bieżącym i leasingu operacyjnym) oraz zysk netto w przypadku środków na inwestycje

(kredyt inwestycyjny, leasing finansowy). Oczekiwane wymogi przy kredycie wielocelowym stanowią połączenie obu ujęć. Z kolei najniżej, niezależnie od formy finansowania, oceniano zarówno w przypadku kredytu, jak i leasingu istotność wartości niematerialnych i prawnych (jedynie w przypadku kredytu obrotowego nie wyróżniają się *in minus*, por. Rysunek 11). W Tabeli 50 wskazano dla każdej ze składowych bilansu rodzaj kredytu, dla którego są one najbardziej istotne (pomarańczowe tło) i najmniej istotne (zielone tło). Analogicznie, wskazano, czy dana składowa sprawozdania była bardziej istotna przy leasingu operacyjnym czy finansowym. Generalnie rzecz biorąc, kredyt w rachunku bieżącym nie wyróżnia się z punktu widzenia żadnego z elementów bilansu (dla żadnego z nich ocena istotności nie jest najwyższa). Również w przypadku kredytu obrotowego i wielocelowego tylko nieliczne składowe bilansu wymieniane były częściej niż przy innych kredytach. Z kolei w przypadku ponad połowy elementów bilansu kredyt obrotowy jest tą formą finansowania, przy której ocena jest niższa niż dla innych typów kredytu. W przypadku leasingu wyniki rozkładają się w bardziej zróżnicowany sposób, a zysk netto, należności krótkoterminowe oraz z tytułu podatków itp. oceniane są podobnie dla obu rodzajów leasingu.

Dodatkowo, w przypadku wartości niematerialnych i prawnych najwięcej badanych wybrało odpowiedź co najwyżej „mało istotne”, aczkolwiek były to nie więcej niż 4 osoby dla poszczególnych typów kredytów. Jako nieistotne po 3 osoby wskazywały również na:

- dla kredytu w rachunku bieżącym – środki trwałe, udziały lub akcje, aktywa obrotowe, zapasy,
- dla kredytu obrotowego – inne papiery wartościowe, rezerwy na zobowiązania.

Jedynym elementem bilansu, który nie został uznany za nieistotny (przy żadnym z rodzajów kredytów) jest zysk z lat ubiegłych. Z kolei, jeśli chodzi o leasing, to mniej więcej co czwarty „leasingodawca” wskazał jako nieistotny zysk z lat ubiegłych oraz wartości niematerialne i prawne (niezależnie od rodzaju leasingu), a dla leasingu finansowego jako nieistotne co czwarta osoba wskazała też na udziały i akcje, rezerwy i zobowiązania i zysk netto.

W przypadku rachunku zysków i strat, lista jego najbardziej istotnych składowych różni się dla różnych rodzajów finansowania zwrotnego, aczkolwiek dla każdego typu kredytu w rankingu pojawia się zysk ze sprzedaży, a dla każdego rodzaju leasingu – przychody/koszty finansowe. Zauważyć należy, że średnie dla najbardziej istotnych składowych rachunku zysków i strat są znacznie wyższe dla wszystkich rodzajów kredytów niż dla poszczególnych typów leasingu (por. Rysunek 11). Z kolei wśród najmniej

oczekiwanych składowych rachunku zysków i strat pojawiają się najczęściej zużycie materiałów i energii oraz ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia. Lista tych elementów jest odmienna dla kredytu niż leasingu. W przypadku leasingu zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych pojawia się w tym kontekście przy obu rodzajach leasingu.

	Najbardziej istotne	Najmniej istotne
Kredyt inwestycyjny	+ zysk ze sprzedaży + zysk netto (średnia 4,42 – 4,47)	– usługi obce – ubezpieczenia społeczne i itp. – zużycie materiałów i energii (średnia 3,84 – 3,89)
Kredyt obrotowy	+ amortyzacja + zysk ze sprzedaży + przychody/koszty finansowe (średnia 4,23 – 4,38)	– wartość sprzedanych towarów i materiałów – ubezpieczenia społeczne i itp. – zużycie materiałów i energii (średnia 3,85)
Kredyt w rachunku bieżącym	+ zysk z działalności operacyjnej + zysk ze sprzedaży (średnia 4,22 – 4,33)	– pozostałe koszty rodzajowe – dotacje – usługi obce – odsetki (średnia 3,52 – 3,59)
Kredyt wielocelowy	+ połowa pozycji RZiS, w tym: zysk netto, z działalności operacyjnej, ze sprzedaży, z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych + koszty i przychody działalności operacyjnej i finansowe (średnia 4,33)	– ubezpieczenia społeczne i itp. (średnia 3,50)
Leasing operacyjny	+ odsetki + zysk netto + przychody/koszty finansowe (średnia 3,90 – 4,00)	– wartość sprzedanych towarów i materiałów – zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych – zużycie materiałów i energii (średnia 3,17 – 3,32)
Leasing finansowy	+ przychody podstawowej działalności operacyjnej + zysk z działalności operacyjnej + przychody/koszty finansowe (średnia 3,92 – 3,97)	– amortyzacja – zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych – podatek dochodowy (średnia 3,27 – 3,40)

Rysunek 11. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy rachunku zysków

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej uniwersalnym z punktu widzenia oceny kredytobiorców elementem **rachunku zysków i strat** jest zysk ze sprzedaży, a następnie zysk z działalności operacyjnej i zysk netto. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia wskazywane były jako bardziej istotne przy kredycie w rachunku bieżącym niż przy innych rodzajach kredytu, amortyzacja – przy kredycie obrotowym, pozostałe koszty rodzajowe – przy kredycie wielocelowym. Z kolei usługi obce, pozostałe koszty rodzajowe,

przychody/koszty finansowe i odsetki wyróżniają się *in minus* w przypadku kredytu w rachunku bieżącym. Wszystkie składowe rachunku zysków i strat mają wysoką użyteczność w przypadku kredytów inwestycyjnych i leasingu operacyjnego, najmniejszą zaś w przypadku kredytów w rachunku bieżącym (por. Tabela 51).

Tabela 51. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych rachunku zysków i strat

Wyszczególnienie	Kredyt				Leasing	
	inwestycyjny	obrotowy	w rachunku bieżącym	wielocelowy	operacyjny	finansowy
Przychody podstawowej działalności operacyjnej	4,21	4,08	3,78	4,33	3,77	3,87
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	4,32	4,00	3,89	4,33	3,60	3,57
Koszty podstawowej działalności operacyjnej: <i>Amortyzacja</i>	4,16	4,38	3,78	4,00	3,68	3,27
<i>Zużycie materiałów i energii</i>	3,89	3,85	4,04	4,00	3,32	3,68
<i>Usługi obce</i>	3,84	4,08	3,59	3,83	3,73	3,65
<i>Podatki i opłaty</i>	4,00	3,92	3,81	3,83	3,77	3,62
<i>Wynagrodzenia</i>	4,05	4,00	3,74	3,67	3,68	3,72
<i>Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia</i>	3,89	3,85	4,07	3,50	3,75	3,53
<i>Pozostałe koszty rodzajowe</i>	3,95	4,15	3,52	4,33	3,53	3,52
<i>Wartość sprzedanych towarów i materiałów</i>	4,32	3,85	3,74	4,17	3,17	3,45
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	4,26	4,15	3,93	4,33	3,23	3,37
Dotacje	4,16	4,08	3,52	3,67	3,62	3,53
Przychody/koszty finansowe	4,26	4,23	3,70	4,33	3,90	3,75
Dywidendy i udziały w zyskach	4,26	4,08	4,11	3,67	3,80	3,68
Odsetki	4,26	4,00	3,59	4,00	4,00	3,57
Zysk (strata) ze sprzedaży	4,47	4,23	4,22	4,33	3,78	3,60
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	4,32	4,08	4,33	4,33	3,72	3,85
Zysk (strata) netto	4,42	4,00	4,07	4,33	3,92	3,68
Podatek dochodowy	4,26	4,08	3,70	3,67	3,68	3,40

gdzie:

- kolor zielony tła – najniższe średnie dla kredytu,
- kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie dla kredytu,
- kolor różowy – najwyższe średnie dla leasingu.

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do informacji dodatkowej, w przypadku większości rodzajów finansowania zewnętrznego (poza kredytem obrotowym) jako element z najwyższą oceną

przewijają się łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku. W przypadku kredytu obrotowego takim elementem informacji dodatkowej jest informacja o dokonanych zmianach polityki rachunkowości, podobnie badani wypowiadali się o obu typach leasingu (por. Rysunek 12). Z kolei wśród najmniej istotnych elementów informacji dodatkowej dość często pojawiała się łączna kwota zobowiązań warunkowych. Elementy informacji dodatkowej w największym zakresie jako użyteczne można wskazać w przypadku kredytu obrotowego i leasingu operacyjnego, podczas gdy najmniej znaczące są dla kredytu w rachunku bieżącym (por. Tabela 52).

	Najbardziej istotne	Najmniej istotne
Kredyt inwestycyjny	+ łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (średnia 4,32)	– łączna kwota zobowiązań warunkowych – propozycja sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy (średnia 4,00)
Kredyt obrotowy	+ informacje o dokonanych zmianach polityki rachunkowości (średnia 4,46)	– informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych w czasie (średnia 4,00)
Kredyt w rachunku bieżącym	+ łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (średnia 4,26)	– łączna kwota zobowiązań warunkowych – informacje o dokonanych zmianach polityki rachunkowości (średnia 3,67 – 3,70)
Kredyt wielocelowy	+ propozycja sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy + łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (średnia 4,67)	– informacje o przeciętnym zatrudnieniu – informacje o przychodach/kosztach z tytułu błędów z lat ubiegłych (średnia 3,67 – 3,83)
Leasing operacyjny	+ informacje o dokonanych zmianach polityki rachunkowości + łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku + informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych w czasie (średnia 3,87 – 3,92)	– łączna kwota zobowiązań warunkowych – kwota i charakter pozycji przychodów/kosztów o nadzwyczajnej wartości lub incydentalnych – propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty (średnia 3,45 – 3,62)
Leasing finansowy	+ propozycja sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy + łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku + informacje o dokonanych zmianach polityki rachunkowości (średnia 3,85 – 3,95)	– informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych w czasie – informacje o przychodach/kosztach z tytułu błędów z lat ubiegłych – informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym (średnia 3,43 – 3,52)

Rysunek 12. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy informacji dodatkowej dla poszczególnych rodzajów finansowania zwrotnego

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 52. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych bilansu

Wyszczególnienie	Kredyt				Leasing	
	inwestycyjny	obrotowy	w rachunku bieżącym	wielocelowy	operacyjny	finansowy
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	4,00	4,08	4,07	4,67	3,62	3,95
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki	4,32	4,23	4,26	4,67	3,88	3,92
Łączna kwota zobowiązań warunkowych	4,00	4,08	3,67	4,00	3,45	3,70
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie	4,05	4,08	4,15	4,17	3,55	3,55
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe	4,11	4,31	3,85	3,67	3,80	3,83
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju	4,11	4,31	3,93	3,83	3,63	3,52
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu i o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki	4,05	4,31	3,81	4,00	3,67	3,52
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości	4,16	4,46	3,70	4,00	3,92	3,85
Informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	4,05	4,00	3,89	4,17	3,87	3,43

gdzie:

- kolor zielony tła – najniższe średnie dla kredytu,
- kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie dla kredytu,
- kolor różowy – najwyższe średnie dla leasingu.

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim etapem analizy będzie zestawienie oceny istotności wszystkich składowych sprawozdania finansowego. Na podstawie utworzonego dla każdego rodzaju finansowania zwrotnego rankingu można wskazać te składowe sprawozdania finansowego, które należałoby wskazać jako kluczowe przy udzielaniu danego rodzaju kredytu/leasingu. Celem większej przejrzystości wyników zaznaczono, z jakiej składowej sprawozdania pochodzi – z bilansu (B), rachunku zysków i strat (RZiS), czy z informacji dodatkowej (ID).

Poniżej zebrano i przedstawiono elementy sprawozdania finansowego o największym znaczeniu, w podziale na poszczególne rodzaje kredytów i leasingów, na których podstawie stworzono nową strukturę informacyjną sprawozdania finansowego.

W przypadku **kredytu inwestycyjnego** (średnie 4,32 – 4,53): zysk netto (B), zysk ze sprzedaży (RZiS), aktywa obrotowe (B), inwestycje długoterminowe (B), należności długoterminowe (B), zysk netto (RZiS), zysk z lat ubiegłych (B), środki trwałe (B), zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek (B), wartość sprzedanych produktów, towarów i materiałów (RZiS), koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów (RZiS), zysk z działalności operacyjnej (RZiS), łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku (ID).

W przypadku **kredytu obrotowego** (średnie 4,23 – 4,46): informacje o dokonywanych w roku obrotowym zmianach polityki rachunkowości (ID), amortyzacja (RZiS), Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe (ID), Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych (ID), zysk ze sprzedaży (RZiS), łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (ID), przychody/koszty finansowe (RZiS).

W przypadku kredytu w **rachunku bieżącym** (średnia 4,19 – 4,33): zysk z działalności operacyjnej (RZiS), łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (ID), środki pieniężne w kasie i na rachunkach (B), zysk ze sprzedaży (RZiS), zysk netto (B), zysk z lat ubiegłych (B), kapitał podstawowy (B).

W przypadku **kredytu wielocelowego** (średnie 4,33 lub 4,67): łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (ID), propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy (ID), zysk z działalności operacyjnej (RZiS), środki pieniężne w kasie i na rachunkach (B), zysk ze sprzedaży (RZiS), zysk z lat ubiegłych (B), zysk netto (RZiS), zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych (RZiS), koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów (RZiS), przychody podstawowej

działalności operacyjnej (RZiS), przychody/koszty finansowe (RZiS), pozostałe koszty rodzajowe (RZiS).

W przypadku **leasingu operacyjnego** (średnie 3,80 – 4,00): odsetki (RZiS), zysk netto (RZiS), informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości (ID), przychody/koszty finansowe (RZiS), łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (ID), Informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy (ID), zysk netto (B), dywidendy i udziały w zyskach (RZiS), informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe (ID).

W przypadku **leasingu finansowego** (średnie 3,80 – 3,97): zapasy (B), zysk z lat ubiegłych (B), propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy (ID), łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki (ID), długoterminowe aktywa finansowe (B), przychody podstawowej działalności operacyjnej (RZiS), informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości (ID), zysk z działalności operacyjnej (RZiS), zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek (B).

Z kolei elementy, którym przypisywano najmniejszą istotność, a zatem których pominięcie można rozważyć przy udzielaniu danego rodzaju kredytu/leasingu zaprezentowano poniżej.

W przypadku **kredytu inwestycyjnego** (średnie poniżej 4): wartości niematerialne i prawne (B), usługi obce (RZiS), należności z tytułu podatków itp. (B), zużycie materiałów i energii (RZiS), ubezpieczenia społeczne itp. (RZiS), rezerwy na zobowiązania (B), pozostałe koszty rodzajowe (RZiS), udziały lub akcje (B), należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług (B).

W przypadku **kredytu obrotowego** (średnie 3,46 – 3,77): udziały lub akcje (B), długoterminowe aktywa finansowe (B), wartości niematerialne i prawne (B), rezerwy na zobowiązania (B), należności długoterminowe (B), inne papiery wartościowe (B), środki trwałe (B), inwestycje krótkoterminowe (B), zysk netto (B).

W przypadku **kredytu w rachunku bieżącym** (średnia 3,52-3,70): wartości niematerialne i prawne (B), dotacje (RZiS), pozostałe koszty rodzajowe (RZiS), odsetki (RZiS), usługi obce (RZiS), łączna kwota zobowiązań warunkowych (ID), podatek dochodowy (RZiS), przychody/koszty finansowe (RZiS), Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian polityki rachunkowości (ID).

W przypadku **kredytu wielocelowego** (średnie 3,50-3,67): wartości niematerialne i prawne (B), inwestycje długoterminowe (B), ubezpieczenia społeczne itp. (RZiS), dotacje (RZiS), podatek dochodowy (RZiS), udziału lub akcje (B), wynagrodzenia (RZiS), informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe (ID), długoterminowe aktywa finansowe (B), należności długoterminowe (B), dywidendy i udziały w zyskach (RZiS).

W przypadku **leasingu operacyjnego** (średnie 3,17 – 3,45): wartość sprzedanych towarów i usług (RZiS), zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych (RZiS), zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek (B), zużycie materiałów i energii (RZiS), środki trwałe (B), łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie (ID), wartości niematerialne i prawne (B).

W przypadku **leasingu finansowego** (średnie 3,27 – 3,50): amortyzacja (RZiS), zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych (RZiS), rezerwy na zobowiązania (B), podatek dochodowy (RZiS), informacje liczbowe zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający (ID), wartość sprzedanych towarów i materiałów (RZiS), wartości niematerialne i prawne (B), aktywa obrotowe (B), zobowiązania z tytułu wynagrodzeń (B).

Mniej więcej dwóch na trzech badanych jest zdania, że wielkość podmiotu ma znaczenie, jeśli chodzi o zakres wymaganych informacji finansowych na etapie ubiegania się o kredyt i leasing, a blisko co piąta osoba jest przeciwnego zdania. Z drugiej strony za zakresu uproszczonego sprawozdania finansowego zadowoleni są bardziej leasingodawcy niż kredytodawcy, ale też to leasingodawcy widzą potrzebę rozszerzenia zakresu tego sprawozdania w przypadku mikroprzedsiębiorstw.

4.2. Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa - propozycja nowej struktury informacyjnej

W niniejszym podrozdziale zaproponowano nową strukturę sprawozdania finansowego. W pierwszej kolejności (etap pierwszy) - na podstawie przedstawionych w poprzednim podrozdziale analiz wyników badań własnych - opracowano strukturę sprawozdania finansowego uwzględniającą odpowiedzi ankietowanych. Następnie (etap drugi) porównano ją z obecnie obowiązującymi uproszczonymi sprawozdaniami finansowymi dla mikro i małych przedsiębiorstw (odpowiednio z załącznikiem 5 i 4 do ustawy

o rachunkowości). Uzyskane wyniki pozwoliły na konstrukcję ostatecznej struktury sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa (etap trzeci).

W etapie pierwszym budowy struktury sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw sporządzono dwie wersje sprawozdań finansowych zawierające najważniejsze informacje wskazane przez ankietowanych. Pierwsza wersja powstała na podstawie odpowiedzi kredytodawców, a druga leasingodawców. Elementy sprawozdania finansowego uznane za najmniej istotne przez badanych, zostały odrzucone w nowych wzorach. W przypadku sprzecznych odpowiedzi, w których jedna grupa uznała dany element sprawozdania finansowego za nieistotny, a druga za najistotniejszy, dany składnik został uwzględniony w nowym wzorze.

Tabela 53. Bilans opracowany na podstawie odpowiedzi respondentów

Kredyt	Leasing
Aktywa	Aktywa
A. Aktywa trwale, w tym:	A. Aktywa trwale, w tym:
I. Rzeczowe aktywa trwale	-
II. Należności długoterminowe	I. Należności długoterminowe
III. Inwestycje długoterminowe	II. Inwestycje długoterminowe, w tym:
-	- długoterminowe aktywa finansowe
B. Aktywa obrotowe, w tym:	B. Aktywa obrotowe, w tym:
-	I. Zapasy
II. Należności krótkoterminowe, w tym:	II. Należności krótkoterminowe, w tym:
- z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	- z tytułu dostaw i usług
III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym:	- z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych
- Środki pieniężne w kasie i na rachunkach	III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym:
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	- środki pieniężne w kasie i na rachunkach
	C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy
Aktywa razem	D. Udziały (akcje) własne
Pasywa	Aktywa razem
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:	Pasywa
I. kapitał (fundusz) podstawowy	A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:
II. Zysk (strata) z lat ubiegłych	I. kapitał (fundusz) podstawowy
III. Zysk (strata) netto	II. Zysk (strata) z lat ubiegłych
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:	III. Zysk (strata) netto
I. Zobowiązania długoterminowe, w tym:	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:
- z tytułu kredytów i pożyczek	I. Zobowiązania długoterminowe
II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:	- z tytułu kredytów i pożyczek
- z tytułu kredytów i pożyczek	II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:
- z tytułu dostaw i usług	- z tytułu kredytów i pożyczek
- zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	- z tytułu dostaw i usług
Pasywa razem	-
	Pasywa razem

gdzie:

➤ kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie.

Źródło: opracowanie własne.

Bilans przygotowany dla kredytodawców i leasingodawców (por. Tabela 53) nie zawiera informacji o wartościach pozycji: wartości niematerialne i prawne oraz rezerwy na zobowiązania, bowiem obie grupy badanych uznały ten element za najmniej istotny. Sprzeczne informacje dostarczali kredytodawcy, gdzie przy kredycie inwestycyjnym

wartość inwestycji długoterminowych uznany został za jedną z najbardziej istotnych informacji, natomiast w kredycie wielocelowym za jedną z najmniej istotnych. W takiej sytuacji autorka zostawiła ten element w sprawozdaniu. Podczas gdy kredytodawcy uznali za najmniej istotne informacje dotyczące zapasów i długoterminowych aktywów finansów, leasingodawcy zaznaczyli te pozycje jako jedne z najważniejszych. Obie grupy badanych zgadzają się co do istotności elementów: zysk (strata) netto, zysk (strata) z lat ubiegłych i zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek.

Tabela 54. Rachunek zysków i strat opracowany na podstawie odpowiedzi respondentów

Kredyt	Leasing
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów	A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:	B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:
Amortyzacja	-
-	Usługi obce
Podatki i opłaty	Podatki i opłaty
-	Wynagrodzenia
-	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia
Pozostałe koszty rodzajowe	Pozostałe koszty rodzajowe
Wartość sprzedanych towarów i materiałów	-
C. Zysk (strata) ze sprzedaży	C. Zysk (strata) ze sprzedaży
D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:
- zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	-
-	Dotacje
E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:
- strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	-
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej
G. Przychody finansowe	G. Przychody finansowe
-	- dywidendy i udziały w zyskach
-	- odsetki
H. Koszty finansowe	H. Koszty finansowe
- odsetki	- odsetki
I. Zysk (strata) brutto	I. Zysk (strata) brutto
J. Zysk (strata) netto	J. Zysk (strata) netto

gdzie:

➤ kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie.

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku rachunku zysków i strat (por. Tabela 54) kredytodawcy za najmniej istotne podawali informacje o przyznanych dotacjach, a także podstawowe koszty działalności operacyjnej w podziale na koszty rodzajowe. Wyjątek stanowiła amortyzacja i pozostałe

koszty rodzajowe, które zaliczono do najważniejszych pozycji sprawozdania finansowego. W odniesieniu do odpowiedzi leasingodawców za nieistotne sklasyfikowano koszty dotyczące amortyzacji oraz zyski i straty z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych. W obu grupach badani wskazali podatek dochodowy jako jeden z elementów nieistotnych do oceny kondycji finansowej jednostki.

Tabela 55. Informacja dodatkowa opracowana na podstawie odpowiedzi respondentów

Kredyt	Leasing
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki	Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie	Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe	Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju	Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki	Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny	Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy

gdzie:

➤ kolor pomarańczowy tła – najwyższe średnie.

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku informacji dodatkowej (por. Tabela 55) obie grupy ankietowanych za najmniej istotną uznały łączną kwotę zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewskazywanych w bilansie.

Porównując oba sprawozdania finansowe oparte na odpowiedziach kredytodawców i leasingodawców można stworzyć jeden uniwersalny wzór sprawozdania finansowego uwzględniający potrzeby obu respondentów. (por. Tabela 56)

Tabela 56. Struktura sprawozdania finansowego opracowana na podstawie odpowiedzi kredyto- i leasingodawców

Bilans	Rachunek zysków i strat
Aktywa A. Aktywa trwałe, w tym: I. Rzeczowe aktywa trwałe II. Należności długoterminowe III. Inwestycje długoterminowe, w tym: - długoterminowe aktywa finansowe B. Aktywa obrotowe, w tym: I. Zapasy II. Należności krótkoterminowe, w tym: - z tytułu dostaw i usług - z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym: - środki pieniężne w kasie i na rachunkach C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy D. Udziały (akcje) własne Aktywa razem Pasywa A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: I. kapitał (fundusz) podstawowy II. Zysk (strata) z lat ubiegłych III. Zysk (strata) netto B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: I. Zobowiązania długoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek - z tytułu dostaw i usług - zobowiązania z tytułu wynagrodzeń Pasywa razem	A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej: - amortyzacja - usługi obce - podatki i opłaty - wynagrodzenia - ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia - pozostałe koszty rodzajowe - wartość sprzedanych towarów i materiałów C. Zysk (strata) ze sprzedaży D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym: - zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych - dotacje E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym: - strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej G. Przychody finansowe - dywidendy i udziały w zyskach - odsetki H. Koszty finansowe - odsetki I. Zysk (strata) brutto J. Zysk (strata) netto
Dodatkowe informacje i objaśnienia	
1) Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy 2) Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki 3) Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie 4) Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe 5) Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju 6) Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki 7) Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmianach zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny 8) Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	

Źródło: opracowanie własne.

Dla pełniejszego zobrazowania znaczenia nowej struktury sprawozdania finansowego oraz oceny przewag i potencjalnych ograniczeń warto zestawić jego elementy z dotychczasowymi regulacjami. W związku z tym, w **drugim etapie** konstrukcji nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego, jego wersja spełniająca wymagania zarówno kredyto-, jak i leasingodawców została porównana ze wzorami sprawozdań finansowych z ustawy o rachunkowości. zawartymi w załączniku 4 dla mikroprzedsiębiorstw i załączniku 5 dla małych podmiotów.

Tabela 57. Analiza porównawcza prezentacji aktywów zgodnie ze wzorami

Aktywa we wzorze bilansu z załącznika 4	Aktywa we wzorze nowego sprawozdania finansowego	Aktywa we wzorze bilansu z załącznika 5
A. Aktywa trwale, w tym środki trwałe	A. Aktywa trwale, w tym:	A. Aktywa trwale
	I. Rzeczowe aktywa trwale	I. Wartość niematerialne i prawne
		II. Rzeczowe aktywa trwale, w tym:
		- środki trwałe
		- środki trwałe w budowie
	II. Należności długoterminowe	III. Należności długoterminowe
	III. Inwestycje długoterminowe, w tym:	IV. Inwestycje długoterminowe, w tym:
	- długoterminowe aktywa finansowe	- nieruchomości
		- długoterminowe aktywa finansowe
		V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe
B. Aktywa obrotowe, w tym:	B. Aktywa obrotowe, w tym:	B. Aktywa obrotowe
- zapasy	I. Zapasy	I. Zapasy
- należności krótkoterminowe	II. Należności krótkoterminowe, w tym:	II. Należności krótkoterminowe, w tym:
	-z tytułu dostaw i usług	a) z tytułu dostaw i usług, w tym:
		- do 12 miesięcy
		- powyżej 12 miesięcy
	- z tytułu podatków, dotacji, ceł ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	
	III. Inwestycje krótkoterminowe, w tym:	III. Inwestycje krótkoterminowe, w tym:
	- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	a) krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym
		- środki pieniężne w kasie i na rachunkach
		IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy
D. Udziały (akcje) własne	D. Udziały (akcje) własne	D. Udziały (akcje) własne
Aktywa razem	Aktywa razem	Aktywa razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załączników 4 i 5 do ustawy o rachunkowości.

Porównanie przedstawione w Tabeli 57 uwypukla fakt, iż zakres informacji wymaganych od mikroprzedsiębiorstw przez kredyto- i leasingodawców znacząco przekracza zakres ujawnień wymaganych we wzorze z załącznika 4 do ustawy o Rachunkowości. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań należy rozbudować informacje dotyczące zarówno aktywów trwałych, jak i obrotowych. Aktywa trwałe zostały rozszerzone o pozycje: rzeczowych aktywów trwałych, długoterminowych należności, długoterminowych inwestycji oraz długoterminowych aktywów finansowych. Zarówno w załączniku 4, jak i nowo opracowanej strukturze bilansu, w aktywach obrotowych wyszczególniono zapasy i należności krótkoterminowe, jednak nowa struktura dodatkowo uwzględnia informacje o należnościach z tytułu dostaw i usług, należnościach z tytułu podatków, dotacji, ceł itp., inwestycji krótkoterminowych oraz środków pieniężnych. Zestawienie nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego ze wzorem zawartym w załączniku 5 (dla małych przedsiębiorstw) wskazuje na jedynie nieznaczne różnice w zakresie rozbudowania załącznika 5 względem nowej struktury²²².

²²² Wyjątek stanowi pozycja należności z tytułu podatków, dotacji, ceł itp. Pozycja ta została wskazana za istotna przez badanych i nie występuje we wzorze z załącznika 5.

Tabela 58. Analiza porównawcza prezentacji pasywów zgodnie ze wzorami

Pasywa we wzorze bilansu z załącznika 4	Pasywa we wzorze nowego sprawozdania finansowego	Pasywa we wzorze bilansu z załącznika 5
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: - kapitał (fundusz) podstawowy	A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Zysk (strata) z lat ubiegłych III. Zysk (strata) netto	A. Kapitał (fundusz) własny I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym: - nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji), III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym: - z tytułu aktualizacji wartości godziwej, IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe V. Zysk (strata) z lat ubiegłych VI. Zysk (strata) netto VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: - rezerwy na zobowiązania, - zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek.	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: I. Zobowiązania długoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek, - z tytułu dostaw i usług, - z tytułu wynagrodzeń.	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: I. Rezerwy na zobowiązania, w tym: - rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne, II. Zobowiązania długoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek III. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym: a) z tytułu kredytów i pożyczek, b) z tytułu dostaw i usług, w tym: - do 12 miesięcy, - powyżej 12 miesięcy, c) fundusze specjalne, IV. Rozliczenia międzyokresowe
Pasywa razem	Pasywa razem	Pasywa razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załączników 4 i 5 do ustawy o rachunkowości

W pasywach bilansu pozycja kapitału własnego została rozbudowana wyłącznie o dwie pozycje względem załącznika 4 – zysk (strata) z lat ubiegłych oraz zysk (strata) netto. Natomiast zobowiązania i rezerwy na zobowiązania zostały skrócone o rezerwy, a rozbudowane o zobowiązania długo i krótkoterminowe, oraz zobowiązania z tytułu wynagrodzeń (por. Tabela 58).

Tabela 59. Analiza porównawcza prezentacji rachunku zysków i strat zgodnie ze wzorami z załączników 4 i 5 ustawy o rachunkowości oraz nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego

Załącznik 4 do UOR	Propozycja nowej struktury	Załącznik 5 do UOR (wariant porównawczy)
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów	A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów	A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi
		I. Przychody netto ze sprzedaży
		II. Zmiana stanu produktów
		III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej	B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej	B. Koszty działalności operacyjnej
I. Amortyzacja	I. Amortyzacja	I. Amortyzacja
II. Zużycie materiałów i energii	II. Zużycie materiałów i energii	II. Zużycie materiałów i energii
	III. Usługi obce	III. Usługi obce
	IV. Podatki i opłaty, w tym:	
III. Wynagrodzenia	V. Wynagrodzenia	IV. Wynagrodzenia
	VI. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	V. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:
		- emerytalne
IV. Pozostałe koszty	VII. Pozostałe koszty rodzajowe	VI. Pozostałe koszty, w tym:
	VIII. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	- wartość sprzedanych towarów i materiałów
	C. Zysk (strata) ze sprzedaży	C. Zysk (strata) ze sprzedaży
C. Pozostałe przychody i zyski, w tym aktualizacja wartości aktywów	D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:
	- zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	- aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
	- dotacje	
D. Pozostałe koszty i straty, w tym aktualizacja wartości aktywów	E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:
	- strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	- aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
	F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	
	G. Przychody finansowe, w tym:	F. Przychody finansowe, w tym:
	- dywidendy i udziały w zyskach	I. Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, w tym:
		- od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale
	- odsetki	II. Odsetki, w tym:
		- od jednostek powiązanych

Załącznik 4 do UOR	Propozycja nowej struktury	Załącznik 5 do UOR (wariant porównawczy)
		III. Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
		- w jednostkach powiązanych
		IV. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
		G. Koszty finansowe, w tym:
	H. Koszty finansowe - odsetki	I. Odsetki, w tym:
		- dla jednostek powiązanych
		II. Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
		- w jednostkach powiązanych
		III. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
	I. Zysk (strata) brutto	H. Zysk (strata) brutto
E. Podatek dochodowy		I. Podatek dochodowy
F. Zysk/strata netto	J. Zysk (strata) netto	J. Zysk (strata) netto

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załączników 4 i 5 do ustawy o rachunkowości.

Zarówno w załączniku 4 jak w nowej propozycji struktury informacyjnej sprawozdania finansowego zawarto wyłącznie wariant porównawczy rachunku zysków i strat. Pozycja A (por. Tabela 59) w obu wzorach wygląda tak samo, a jedynie w załączniku 5 pozycja ta została rozszerzona o przychody netto ze sprzedaży, zmianę stanu produktów oraz koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby. W kosztach podstawowej działalności wyszczególniono osiem kosztów rodzajowych: amortyzację, zużycie materiałów i energii, usługi obce, podatki i opłaty, wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, pozostałe koszty rodzajowe oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów, przez co jest to najbardziej rozbudowana pozycja w porównaniu do załącznika 4 i 5. Następnie, podobnie jak w załączniku 5, w nowej strukturze zawarto zestawienie pozycji A i B, czyli zysk (stratę) ze sprzedaży. Pozycja C i D - pozostałe przychody i zyski oraz pozostałe koszty i straty z załącznika 4 została rozdzielona na pozycje D – pozostałe przychody operacyjne, E – pozostałe koszty operacyjne, G. - przychody finansowe oraz H - koszty finansowe. W ramach pozycji przychodów i kosztów operacyjnych (D i E) wyróżniono zysk/stratę z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, dotacje²²³ oraz dodatkową pozycję F – zysk (strata) z działalności operacyjnej. W przypadku przychodów i kosztów finansowych (pozycji G i H) wyróżniono dywidendy i udziały w zyskach²²⁴ oraz odsetki.

²²³ Wyłącznie w przypadku pozostałych przychodów operacyjnych.

²²⁴ Wyłącznie w przypadku przychodów finansowych.

Z przeprowadzonego badania wynika, że jedną z najrzadziej wykorzystywanych do analizy sytuacji finansowej jednostki pozycji był podatek dochodowy, zasadne jednak jest pytanie, czy informacja o podatku dochodowym nie powinna pojawić się w nowo zaproponowanej strukturze. Podatek dochodowy stanowi bowiem obciążenie obowiązkowe umożliwiające obliczenie wyniku finansowego netto.

Tabela 60. Analiza porównawcza prezentacji dodatkowych informacji i objaśnień oraz informacji uzupełniającej do bilansu zgodnie ze wzorami z załączników 4 i 5 ustawy

Wzór z załącznika 4	1) Kwota wszelkich zobowiązań finansowych, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, ze wskazaniem charakteru i formy wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo; wszelkie zobowiązania dotyczące emerytur oraz jednostek powiązanych lub stowarzyszonych są ujawniane odrębnie,
	2) Kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii,
	3) O udziałach (akcjach) własnych, w tym:
	a) przyczyna nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym,
	b) liczba i wartość nominalna nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgowa, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują,
	c) w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji),
	d) liczba i wartość nominalna lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgowa wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.
Propozycja nowej struktury informacyjnej	1) Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy
	2) Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki
	3) Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie
	4) Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe
	5) Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju
	6) Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki
	7) Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny
	8) Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy

Wzór z załącznika 5	1) Szczegółowy zakres zmian wartości grup rodzajowych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz inwestycji długoterminowych, zawierający stan tych aktywów na początek roku obrotowego, zwiększenia i zmniejszenia z tytułu: aktualizacji wartości, nabycia, rozchodu, przemieszczenia wewnętrznego oraz stan końcowy, a dla majątku amortyzowanego - podobne przedstawienie stanów i tytułów zmian dotychczasowej amortyzacji lub umorzenia
	2) Kwotę dokonanych w trakcie roku obrotowego odpisów aktualizujących wartość aktywów trwałych odrębnie dla długoterminowych aktywów niefinansowych oraz długoterminowych aktywów finansowych
	3) Kwotę wartości firmy i wyjaśnienie okresu jej odpisywania, określonych w art. 44b ust. 10
	4) W przypadku, gdy instrumenty finansowe lub składniki aktywów niebędące instrumentami finansowymi są wyceniane według wartości godziwej:
	a) Istotne założenia przyjęte do ustalenia wartości godziwej, w przypadku, gdy dane przyjęte do ustalenia tej wartości nie pochodzą z aktywnego rynku
	b) Odrębnie dla długoterminowych i krótkoterminowych instrumentów finansowych lub składników aktywów niebędących instrumentami finansowymi - wartość godziwą wykazaną w bilansie, jak również odpowiednio skutki przeszacowania wpływające na wynik finansowy lub odniesione na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny w okresie sprawozdawczym
	c) Odrębnie dla pochodnych instrumentów finansowych wykazywanych jako krótkoterminowe aktywa finansowe lub zobowiązania krótkoterminowe - informacje dotyczące zakresu i charakteru instrumentów, w tym istotnych warunków mogących wpłynąć na kwotę, termin i pewność przyszłych przepływów pieniężnych
	d) Tabelę zmian w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny obejmującą stan kapitału (funduszu) na początek i koniec okresu sprawozdawczego oraz jego zwiększenia i zmniejszenia w ciągu roku obrotowego
	5) Kwotę czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów stanowiących różnicę między wartością otrzymanych finansowych składników aktywów a zobowiązaniem zapłaty za nie
	6) Podział zobowiązań długoterminowych według pozycji bilansu o pozostałym od dnia bilansowego, przewidywanym umową, okresie spłaty powyżej 5 lat, jak również łączną kwotę zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki ze wskazaniem charakteru i formy tych zabezpieczeń
	7) W przypadku, gdy składnik aktywów lub pasywów jest wykazywany w więcej niż jednej pozycji bilansu, jego powiązanie między tymi pozycjami; dotyczy to w szczególności podziału należności i zobowiązań na część długoterminową i krótkoterminową
	8) Łączną kwotę zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie, ze wskazaniem zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki oraz charakteru i formy tych zabezpieczeń; odrębnie należy wykazać informacje dotyczące zobowiązań warunkowych w zakresie emerytur i podobnych świadczeń oraz wobec jednostek powiązanych lub stowarzyszonych
	9) Koszt wytworzenia środków trwałych w budowie, w tym odsetki oraz różnice kursowe, które powiększyły koszt wytworzenia środków trwałych w budowie w roku obrotowym
	10) Odsetki oraz różnice kursowe, które powiększyły cenę nabycia towarów lub koszt wytworzenia produktów w roku obrotowym

11) Kwotę i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie

12) Informację o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu

13) Kwoty zaliczek i pożyczek, udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających, nadzorujących i administrujących jednostki, ze wskazaniem ich głównych warunków, wysokości oprocentowania oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii

14) Informację o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki

Wzór z załącznika 5	15) Przedstawienie dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny
	16) Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy
	17) Informacje o nazwie i siedzibie jednostki sporządzającej skonsolidowane sprawozdanie finansowe na najniższym szczeblu grupy kapitałowej, w skład której wchodzi spółka jako jednostka zależna
	18) W przypadku, gdy jednostka mała nie sporządza sprawozdania z działalności zgodnie z art. 49 ust. 5 ustawy dodatkowo przedstawia informacje o udziałach (akcjach) własnych:
	a) Przyczynę nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym
	b) Liczbę i wartość nominalną nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgową, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują
	c) W przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji)
	d) Liczbę i wartość nominalną lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załączników 4 i 5 do ustawy o rachunkowości.

Zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości, mikroprzedsiębiorstwa nie mają obowiązku sporządzania informacji dodatkowej, pod warunkiem, że przedstawia informacje uzupełniające do bilansu (por. Tabela 60). W informacji tej należy zamieścić informacje dotyczące: zobowiązań finansowych, kwoty zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów nadzorujących, zarządzających i administrujących oraz informacje o udziałach własnych,

Dane zaprezentowane w załączniku 5 w pewnym zakresie pokrywają się z informacjami uwzględnionymi w proponowanej strukturze informacyjnej. Wzór z załącznika 5 charakteryzuje się jednak większą kompleksowością i szczegółowością, dzięki czemu dostarcza więcej informacji o przedsiębiorstwie.

Należy podkreślić, iż nie wszystkie pozycje informacji dodatkowej i informacji uzupełniającej do bilansu ze wzorów zawartych w załącznikach 4 i 5 zostały objęte szczegółowym badaniem, jednak potencjalna istotność wybranych elementów z załącznika 4 i 5 dla przedstawienia sytuacji finansowej i majątkowej mikroprzedsiębiorstwa uzasadnia rozszerzenie tego elementu finansowego o pozycje informujące o:

- kwocie zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących,
- udziałach (akcjach) własnych, w tym informacje o przyczynie nabycia, liczbie i wartości nominalnej nabytych i zbytych udziałów (akcji) oraz liczbę i wartość nominalną (lub

wartość księgową) udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, oraz również tę część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.

W Tabelach 61-63 zaprezentowano (etap trzeci budowy nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego dla mikroprzedsiębiorstwa) ostateczny kształt sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa. Jego budowa jest odzwierciedleniem wyników przeprowadzonych badań oraz analizy porównawczej ze wzorami zawartymi w ustawie o rachunkowości.

Tabela 61. Nowa struktura informacyjna bilansu dla mikroprzedsiębiorstw

Bilans	
Aktywa	Pasywa
A. Aktywa trwałe, w tym: I. Rzeczowe aktywa trwałe II. Należności długoterminowe III. Inwestycje długoterminowe, w tym: - długoterminowe aktywa finansowe B. Aktywa obrotowe, w tym: I. Zapasy II. Należności krótkoterminowe, w tym: - z tytułu dostaw i usług - z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym: - środki pieniężne w kasie i na rachunkach C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy D. Udziały (akcje) własne	A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Zysk (strata) z lat ubiegłych III. Zysk (strata) netto B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: I. Zobowiązania długoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym: - z tytułu kredytów i pożyczek - z tytułu dostaw i usług - zobowiązania z tytułu wynagrodzeń
Aktywa razem	Pasywa razem

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 62. Nowa struktura informacyjna rachunku zysków i strat dla mikroprzedsiębiorstw

Rachunek zysków i strat	
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów	
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:	
- amortyzacja	
- usługi obce	
- podatki i opłaty	
- wynagrodzenia	
- ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	
- pozostałe koszty rodzajowe	
- wartość sprzedanych towarów i materiałów	
C. Zysk (strata) ze sprzedaży	
D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	
- zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	
- dotacje	
E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	
- strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	
G. Przychody finansowe	
- dywidendy i udziały w zyskach	
- odsetki	
H. Koszty finansowe	
- odsetki	
I. Zysk (strata) brutto	
J. Podatek dochodowy	
K. Zysk (strata) netto	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 63. Nowa struktura informacyjna dodatkowych informacji i objaśnień dla mikroprzedsiębiorstw

Dodatkowe informacje i objaśnienia
1) Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy 2) Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki 3) Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie 4) Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe 5) Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju 6) Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki 7) Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmianach zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny 8) Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy 9) Kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badania własne oraz analiza wzorów sprawozdań finansowych dla mikro i małych przedsiębiorców umożliwiły opracowanie nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego dostosowanego do potrzeb kredyto- i leasingodawców. W celu oceny efektywności i użyteczności, nowa struktura została poddana ocenie przez użytkowników sprawozdań finansowych.

4.3. Weryfikacja nowej struktury sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa - wyniki badania przeprowadzonego wśród kredyto- i leasingodawców

W celu weryfikacji zaproponowanej w podrozdziale 4.1 autorskiej propozycji nowej struktury sprawozdania finansowego odpowiadającej na potrzeby informacyjne kredyto- i leasingodawców przeprowadzono w maju i czerwcu 2025 roku badanie techniką CAWI. Narzędziem badawczym był kwestionariusz składający się z 6 pytań zamkniętych i otwartych pozwalających na ocenę istotności poszczególnych elementów sprawozdania finansowego do podejmowania decyzji o udzieleniu kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom. Badanie skierowano do 20 respondentów – uczestników badania ankietowego z 2024 roku i uzyskano zwrot 16 kompletnie wypełnionych kwestionariuszy (9 od kredytodawców i 7 od leasingodawców). Wyniki badań o charakterze jakościowym

zostały zaprezentowane w sposób zagregowany oraz anonimowy, bez możliwości identyfikacji osoby, która udzieliła odpowiedzi. Respondentami w badaniu byli głównie analitycy kredytowi/finansowi (11 osób), doradcy kredytowi i leasingowi (2 osoby) oraz opiekunowie klienta (3 osoby).

W pierwszej kolejności badani ocenili istotność zaproponowanych elementów bilansu w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu (por. Tabela 64). Z analizy wypowiedzi respondentów wynika, że nie jest potrzebna żadna dodatkowa pozycja w bilansie, a tylko nieliczni wskazali należności długoterminowe, inwestycje długoterminowe, należności krótkoterminowe w tym: z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych, należne wpłaty na kapitał podstawowy, udziały własne, zobowiązania z tytułu wynagrodzeń jako nieistotne. Dlatego też można stwierdzić, że zaproponowana struktura bilansu odpowiada na potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom.

Tabela 64. Ocena istotności elementów bilansu w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom

Elementy bilansu	Ocena respondentów			
	Istotne		Nieistotne	
	K*	L*	K*	L*
Aktywa	9	7	0	0
A. Aktywa trwałe, w tym:	9	7	0	0
I. Rzeczowe aktywa trwałe	9	7	0	0
II. Należności długoterminowe	8	7	1	0
III. Inwestycje długoterminowe, w tym:	8	7	1	0
- długoterminowe aktywa finansowe	8	7	1	0
B. Aktywa obrotowe, w tym:	9	7	0	0
I. Zapasy	9	7	0	0
II. Należności krótkoterminowe, w tym:	9	7	0	0
- z tytułu dostaw i usług	9	7	0	0
- z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	8	7	1	0
III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym:	9	7	0	0
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	9	7	0	0
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	7	6	2	1
D. Udziały (akcje) własne	7	7	2	0
Aktywa razem	9	7	0	0
Pasywa	9	7	0	0
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:	9	7	0	0
I. kapitał (fundusz) podstawowy	9	7	0	0
II. Zysk (strata) z lat ubiegłych	9	7	0	0
III. Zysk (strata) netto	9	7	0	0
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:	9	7	0	0
I. Zobowiązania długoterminowe, w tym:	9	7	0	0
- z tytułu kredytów i pożyczek	9	7	0	0
II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:	9	7	0	0
- z tytułu kredytów i pożyczek	9	7	0	0
- z tytułu dostaw i usług	9	7	0	0
- zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	7	7	2	0
Pasywa razem	9	7	0	0

gdzie:

➤ K* – kredytodawcy, L*- leasingodawcy

Źródło: opracowanie własne.

Następnie badani ocenili istotność zaproponowanych elementów rachunku zysków i strat w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu (por. Tabela 65). Z analizy wypowiedzi respondentów wynika, że nie jest potrzebna żadna dodatkowa pozycja w rachunku zysków i strat, a tylko nieliczni wskazali usługi obce, podatki i opłaty, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, należności długoterminowe, stratę z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych jako nieistotne. Dlatego też można stwierdzić, że zaproponowana struktura rachunku zysków i strat odpowiada na potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom.

Tabela 65. Ocena istotności elementów rachunku zysków i strat w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom

Elementy rachunku zysków i strat	Ocena respondentów			
	Istotne		Nieistotne	
	K*	L*	K*	L*
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów	9	7	0	0
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:	9	7	0	0
Amortyzacja	9	7	0	0
Usługi obce	8	6	1	1
Podatki i opłaty	8	6	1	1
Wynagrodzenia	9	6	0	1
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	6	5	3	2
Pozostałe koszty rodzajowe	8	6	1	1
Wartość sprzedanych towarów i materiałów	9	7	0	0
C. Zysk (strata) ze sprzedaży	9	7	0	0
D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	9	7	0	0
- zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	8	7	1	0
Dotacje	8	7	1	0
E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	8	7	1	0
- strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych	6	7	3	0
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	9	7	0	0
G. Przychody finansowe	9	7	0	0
- dywidendy i udziały w zyskach	8	7	1	0
- odsetki	9	7	0	0
H. Koszty finansowe	9	7	0	0
- odsetki	9	7	0	0
I. Zysk (strata) brutto	9	7	0	0
J. Podatek dochodowy	9	7	0	0
K. Zysk (strata) netto	9	7	0	0

gdzie:

➤ K* – kredytodawcy, L* - leasingodawcy

Źródło: opracowanie własne.

Na końcu badani ocenili istotność zaproponowanych elementów informacji dodatkowej w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu (por. Tabela 66) Z analizy wypowiedzi respondentów wynika, że nie jest potrzebna żadna dodatkowa pozycja w informacji dodatkowej, a tylko nieliczni wskazali propozycję co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy, informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe, informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju, informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy, kwotę zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub

umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii jako nieistotne. Dlatego też można stwierdzić, że zaproponowana struktura informacji dodatkowej odpowiada na potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom.

Tabela 66. Ocena istotności elementów informacji dodatkowej w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom

Elementy informacji dodatkowej	Ocena respondentów			
	Istotne		Nieistotne	
	K*	L	K*	L*
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	8	6	1	1
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki	9	7	0	0
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie	9	7	0	0
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe	8	6	1	1
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju	8	6	1	1
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki	9	7	0	0
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmianach zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny	9	7	0	0
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy	8	6	1	1
Kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii	8	6	1	1

gdzie:

➤ K* – kredytodawcy, L* - leasingodawcy

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badanie dostarczyło istotnych, choć wstępnych informacji o nowej strukturze sprawozdania finansowego, bowiem mała liczebność próby badawczej stanowi istotne ograniczenie. Można uznać, że nowa struktura informacyjna sprawozdania finansowego uzyskała pozytywną opinię кредито- i leasingodawców. Nieliczni badani wskazali, że najmniej istotnymi elementami są: należności i inwestycje długoterminowe,

należności krótkoterminowe z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych, należne wpłaty na kapitał (fundusz) i udziały (akcje) własne oraz zobowiązania z tytułu wynagrodzeń w bilansie, w rachunku zysków i strat – usługi obce, podatki i opłaty, wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, pozostałe koszty rodzajowe, zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych, dotacje, pozostałe koszty operacyjne i dywidendy i udziały w zyskach, a w informacji dodatkowej – propozycja co do podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy, informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe, informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju, informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy oraz kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii. Ponad to, zdaniem respondentów nowa struktura sprawozdania finansowego jest wystarczająca i nie wymaga dodatkowego uszczegółowienia. Choć wyniki sugerują akceptację zaproponowanej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego ze strony kredyto- i leasingodawców, niewielka próba badawcza stanowi istotne ograniczenie wskazujące na konieczność potwierdzenia wyników w bardziej rozbudowanych badaniach.

Zakończenie

Zasadnicze znaczenie w praktyce gospodarczej ma użyteczna, wiarygodna i dostarczona na czas informacja²²⁵. Jednym z jej źródeł jest sprawozdanie finansowe, które pozwala na ocenę sytuacji finansowej i dokonań przedsiębiorstwa. Obowiązkowy zakres prezentowanych w nim informacji zależy od wielkości przedsiębiorstwa. Najbardziej zagregowany i uproszczony wzór sprawozdania finansowego został określony w załączniku nr 4 do ustawy o rachunkowości dla jednostek mikro, a celem wprowadzenia tak ograniczonego zakresu prezentowanych danych było zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla tych podmiotów. Zachodzi jednak uzasadniona wątpliwość, czy przedstawione w tak uproszczonym sprawozdaniu dokonania oraz sytuacja finansowa jednostki jest rzetelna i jasna dla jego użytkowników, a także, czy jest prezentowana w zakresie umożliwiającym przeprowadzanie szczegółowych analiz, będących podstawą podejmowania przez nich decyzji ekonomicznych.

W rozprawie doktorskiej podjęto rozważania na temat potrzeb informacyjnych kredytodawców i leasingodawców w podejmowaniu decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw. W odpowiedzi na zauważone luki poznawcze, podjęto w niej próbę uzupełnienia nakreślonego obszaru badawczego stawiając za cel główny opracowanie struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców – kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw. Powyższy cel został uzupełniony celami szczegółowymi, które zrealizowano poprzez przegląd literatury krajowej i międzynarodowej oraz badania własne z wykorzystaniem autorskich narzędzi badawczych (trzech kwestionariuszy ankiety). Podczas prowadzonych badań:

- zidentyfikowano zakres, w jakim sprawozdania finansowe mikroprzedsiębiorstw w formie uproszczonej - zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości - i formie pełnej - zgodnie z zał. 1 do ustawy o rachunkowości - mogą odpowiadać na potrzeby informacyjne kredytodawców/leasingodawców przy podejmowaniu przez nich decyzji,
- zaprojektowano i zoperacjonalizowano narzędzia badawcze umożliwiające pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw,

²²⁵ M. Węgrzyńska, *Użyteczność informacji w sprawozdaniu spółek z branży rolno-spożywczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023, s. 7.

- rozpoznano i skategoryzowano oczekiwania kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw.

Wyniki badań własnych pozwoliły pozytywnie zweryfikować sformułowaną hipotezę, że *zakres informacji prezentowany w uproszczonym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości – dedykowanym mikro jednostkom - jest niewystarczający w stosunku do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców w podejmowaniu decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw.*

Na podstawie przeprowadzonych prac badawczych można sformułować następujące wnioski w zakresie potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców, które zaprezentowano w trzech grupach – potrzeby indywidualne kredytodawców, potrzeby indywidualne leasingodawców oraz potrzeby wspólne kredytodawców i leasingodawców. Stały się one podstawą opracowania struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do ich potrzeb informacyjnych.

Potrzeby indywidualne kredytodawców:

- dla banku udzielającego kredytu kluczowe znaczenie ma rodzaj kredytu - w przypadku wszystkich rodzajów kredytów najistotniejszymi dokumentami w opinii respondentów okazały się zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami podatków i w ZUS, dodatkowo w przypadku kredytów inwestycyjnych pełne sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 1 do ustawy o rachunkowości, a w przypadku kredytów w rachunku bieżącym uproszczone sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości;
- potrzeby informacyjne banku udzielającego kredytu jednostkom mikro są zróżnicowane w zależności od wartości kredytu. W przypadku kredytu o wartości do 500 tys. zł najważniejszymi dokumentami okazały się zaświadczenia o niezaleganiu z opłatami do US i płatnościami do ZUS oraz deklaracje podatkowe, w przypadku kredytów o wartości od 500 tys. do 1 mln. zł. uproszczone sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości, a przy kredytach o wartości powyżej 1 mln. - pełne sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 1 do ustawy o rachunkowości. Im wyższa wartość kredytu, tym większe zapotrzebowanie na informacje zawarte w pełnym sprawozdaniu finansowym, w porównaniu ze sprawozdaniem uproszczonym,
- dla banku udzielającego kredytu mikroprzedsiębiorcom duże znaczenie mają dodatkowo informacje na temat podmiotu zawarte w bazach typu BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów ZBP, a także historia kredytowa,

- do oceny zdolności kredytowej mikroprzedsiębiorstw kredytodawcy najczęściej wykorzystywali wskaźniki: zadłużenia, bieżącej płynności i wskaźnik płynności gotówkowej,
 - przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu kredytu jednostce mikro w największym stopniu wykorzystywany jest rachunek zysków i strat, a szczególnie trzy jego kategorie: zysk (strata) ze sprzedaży i z działalności operacyjnej oraz zysk (strata) netto. W przypadku bilansu najważniejsze okazały się kategorie kredytów i pożyczek, inwestycje i należności długoterminowe oraz aktywa obrotowe. Z kolei w informacji dodatkowej respondenci za najistotniejsze uznali kwotę zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki oraz sposób podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy.
- Należy podkreślić, iż w opinii kredytodawców sprawozdanie finansowe jednostki mikro w uproszczonej formie - zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości - powinno zostać rozszerzone, aby można było lepiej ocenić sytuację finansową i dokonania podmiotu zainteresowanego kredytem.

Potrzeby indywidualne leasingodawców:

- dla leasingodawcy kluczowe znaczenie ma rodzaj leasingu. W przypadku leasingu finansowego najistotniejszymi dokumentami okazały się zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami wobec US i ZUS, a dodatkowo uproszczone sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości, w przypadku leasingu operacyjnego - zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami wobec US i ZUS oraz pełne sprawozdanie finansowe i deklaracje podatkowe,
- istotna dla leasingodawcy jest wartość przedmiotu leasingu. W przypadku leasingu o wartości do 500 tys. zł najważniejszymi dokumentami przy jego udzielaniu okazały się zaświadczenia o niezaleganiu z opłatami do US i płatnościami do ZUS, deklaracje podatkowe oraz uproszczone sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości, w przypadku leasingu o wartości powyżej 500 tys. zł. oprócz zaświadczeń o niezaleganiu z opłatami do US i płatnościami do ZUS, pełne sprawozdanie finansowe zgodnie z zał. 1 do ustawy o rachunkowości. Im wyższa wartość leasingu, tym większe zapotrzebowanie na informacje zawarte w pełnym sprawozdaniu finansowym, w porównaniu ze sprawozdaniem uproszczonym zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości przy weryfikacji leasingobiorcy,
- dla leasingodawcy - przy weryfikacji wiarygodności jednostki mikro - duże znaczenie mają dodatkowo informacje na temat podmiotu zawarte w bazach typu, BIK, KRD, rejestr niesolidnych klientów ZBP, a także historia kredytowa,

- do oceny wiarygodności leasingobiorcy – mikroprzedsiębiorstwa - respondenci badania najczęściej wykorzystywali następujące wskaźniki: zadłużenia (współczynnik długu i wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej), bieżącej płynności i wskaźnik raty do dochodu,
- przy ocenie wiarygodności jednostki mikro w największym stopniu wykorzystywany jest rachunek zysków i strat, a szczególnie: przychody/koszty finansowe, przychody podstawowej działalności operacyjnej, zysk netto, zysk z działalności operacyjnej i odsetki. W przypadku bilansu najważniejsze okazały się kategorie dotyczące zysku (straty) netto, zysku (straty) z lat ubiegłych oraz zapasy. Z kolei w informacji dodatkowej respondenci za najistotniejsze uznali łączną kwotę zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki, informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian polityki rachunkowości oraz informacje o przeciętnym zatrudnieniu z podziałem na grupy zawodowe.

Należy podkreślić, iż w opinii leasingodawców sprawozdanie finansowe jednostki mikro w uproszczonej formie zgodnie z zał. 4 do ustawy o rachunkowości powinno zostać rozszerzone, aby można było lepiej ocenić sytuację finansową podmiotu zainteresowanego leasingiem.

Potrzeby wspólne leasingodawców i kredytodawców:

- wyniki postępowania badawczego pozwoliły na wyodrębnienie dwóch grup kryteriów do oceny kredytobiorców i leasingobiorców, tzn. wiarygodność finansowa (WF) i potencjał firmy (PF). W przypadku weryfikacji potencjalnego kredytobiorcy – mikroprzedsiębiorstwa - kluczowa jest jego wiarygodność finansowa (WF), a w szczególności to, czy znajduje się w bazach danych typu BIK, podczas gdy przy weryfikacji leasingobiorcy ważniejszy jest potencjał firmy (PF), a zwłaszcza skala działalności,
- w przypadku wskaźników oceny sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw, w opinii kredytodawców i leasingodawców, najważniejsze źródło danych stanowią wskaźniki zadłużenia i wskaźnik bieżącej płynności,
- chociaż lista najważniejszych składowych sprawozdania finansowego różni się dla kredytu i leasingu²²⁶, to pewne elementy zajmują najwyższe pozycje w obu przypadkach – dotyczy to zysku netto, zysku z lat ubiegłych (bilans), zysku netto (rachunek zysków

²²⁶ Zdecydowana większość składowych sprawozdania finansowego (prawie wszystkich elementów bilansu, a także wszystkich elementów rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej) jest bardziej istotna w przypadku oceny zdolności kredytowej niż leasingowej.

i strat) i łącznej kwoty zobowiązań zabezpieczonych na majątku (informacja dodatkowa),

- za najbardziej uniwersalne elementy bilansu uznano środki pieniężne w kasie i na rachunkach, zysk z lat ubiegłych (w przypadku kredytu obrotowego, kredytu w rachunku bieżącym i leasingu operacyjnym) oraz zysk netto (w przypadku kredytu inwestycyjnego i leasingu finansowego).

Podsumowując można uznać, że zawarte w dysertacji rozważania teoretyczne oraz wyniki postępowania badawczego wypełniają zdiagnozowane luki poznawcze. Za wkład dysertacji w rozwój nauk o zarządzaniu i jakości można uznać:

- w warstwie teoretycznej - usystematyzowanie wiedzy dotyczącej charakterystyki użytkowników sprawozdania finansowego i ich potrzeb informacyjnych oraz opracowaną strukturę informacyjną sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców,
- w warstwie metodycznej - zaprojektowane narzędzia badawcze umożliwiające pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw,
- w warstwie empirycznej - przeprowadzone badania ilościowe, które pozwoliły na rozpoznanie i skategoryzowanie oczekiwań kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw,
- w warstwie praktycznej – opracowanie i poddanie weryfikacji nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców.

Zaprezentowane w dysertacji postępowanie badawcze i jego wyniki mają pewne ograniczenia, które wyznaczają jednocześnie kierunki dalszych badań. Za takie ograniczenie można uznać w szczególności wycinkowy charakter badania - zbadano tylko dwie grupy użytkowników informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym mikroprzedsiębiorstw, dlatego też jako kierunek przyszłych badań można rekomendować rozszerzenie badania o pozostałych użytkowników tego sprawozdania.

Kolejnymi ograniczeniami badań jest subiektywizm ocen wyrażanych przez respondentów, brak zrozumienia poszczególnych zagadnień zawartych w kwestionariuszu oraz brak możliwości porównania z wcześniejszymi wynikami badań, co utrudnia ocenę zmian w obszarze analizowanych zagadnień. Dlatego też przeprowadzone w dysertacji postępowanie badawcze może posłużyć do projektowania szerszych badań – badań nie tylko obejmujących potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych

z perspektywy źródeł finansowania mikroprzedsiębiorstw. Jako kolejne ograniczenie należy również wskazać przyjętą metodę badawczą, tzn. jedynie badania ilościowe, które nie pozwoliły na głębsze rozpoznanie związków pomiędzy informacjami zawartymi w sprawozdaniu finansowym jednostek mikro a potrzebami jego użytkowników. Z tego powodu, rekomenduje się w przyszłych badaniach wykorzystać również metody jakościowe.

Autorka rozprawy zdaje sobie sprawę, że proponowane kierunki dalszych badań nie wyczerpują wszystkich możliwości i ma nadzieję, że ich podjęcie pozwoli na pełniejsze rozpoznanie i zrozumienie potencjalnych potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw. Wydaje się jednak, że uzyskane wyniki prezentowane w niniejszej rozprawie stanowią istotną przesłankę dla organów regulujących rachunkowość do podjęcia działań zmieniających zasady sporządzania sprawozdania finansowego przez polskie mikroprzedsiębiorstwa.

Bibliografia

- Aczel A.D., *Statystyka w zarządzaniu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Baran M., *Struktura procesu badawczego* [w:] Ł. Sułkowski, R. Lenart-Gansiniec, K. Kolasińska-Morawska (red.), *Metody badań ilościowych w zarządzaniu*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź 2021.
- Bednarczyk M., *Otoczenie i przedsiębiorczość w zarządzaniu strategicznym organizacją gospodarczą*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1996.
- Bedyńska S., Cypriańska M., *Statystyczny drogowskaz 1. Praktyczne wprowadzenie do wnioskowania statystycznego*, Wydawnictwo Sedno, Warszawa 2013.
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Mikroekonomia*, PWE, Warszawa 2007.
- Błażyńska J., *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015.
- Bolton J.E., *Report of the Committee of Inquiry on Small Firms*, HMSO, Londyn 1971.
- Brańiel E., Dykiel M., *Rola mikroprzedsiębiorstw na regionalnym rynku pracy*, Przedsiębiorstwo i region, nr 8, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016.
- Brzezina W., *Ogólna teoria rachunkowości*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, Warszawa 1998.
- Brzezina W., *Mikro- i makropolityka rachunkowości. Normy prawne i zawodowe rachunkowości*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, nr 876, Wrocław 2000.
- Buczkowska A., *Cele przedsiębiorstwa a pomiar jego dokonań*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 648, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 45, Szczecin 2012.
- Buk H., *Dyskusyjność wartości informacyjnej zestawienia zmian w kapitale własnym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 66 (122), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2012.
- Burzym E., *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1979.
- Burzym E., *Znaczenie rachunkowości w rozwiniętej gospodarce rynkowej*, Wykład inauguracyjny w Krakowie, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1994.
- Cebrowska T., *Sprawozdawczość finansowa*, [w:] T. Cebrowska (red.), *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Chyba Z., *Przedsiębiorczość technologiczna w procesie kreowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw wysokich technologii*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2021.
- Cronbach L.J., *Five perspectives on the validity argument.*, In H. Wainer & H. I. Braun (Red.), *Test validity*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 1988.
- Czajkowska A., *Wpływ asymetrii informacji na kredytowanie firm rodzinnych z sektora mmsp – cz. 1*, [w:] B. Piasecki, A. Marijański (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie*,

Firmy rodzinne – wyzwania współczesności, tom XVII, nr 6.3, Wydawnictwo SAN, Łódź 2016.

Czakon W. (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, Oficyna a Wolters Kluwer Business, Warszawa, 2015.

Dębkowska K., Kłosiewicz-Górecka U., Szymańska A., Wejt-Knyżewska A., Zybertowicz K., *Mikrofirmy pod lupą w latach 2019-2023*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2024.

Dominiak P., *Sektor MŚP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Duraj J., *Podstawy ekonomiki przedsiębiorstwa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004.

Dyduch W., *Ilościowe badanie i operacjonalizacja zjawisk w naukach o zarządzaniu*, [w:] W. Czakon (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, Oficyna a Wolters Kluwer Business, Warszawa 2018.

Emerling I., *Rachunek zysków i strat w świetle rozwiązań międzynarodowych*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 190, Katowice 2014.

Figura P., *Zależność pomiędzy wielkością przedsiębiorstwa a strukturą źródeł finansowania*, [w:] Marketing i Zarządzanie, nr 2 (43), Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2016.

Fila J., Grzegorzczak E., Poduszyńska M., *Wybrane źródła finansowania mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022.

Filip P., *Rozwój przedsiębiorstwa przy uwzględnieniu procesu doboru kadr*, [w:] Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 7, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2005.

Gad J., *Atrybuty użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych systemu informacyjnego rachunkowości: perspektywa asymetrii informacji*, [w:] Problemy zarządzania 12/2 (46), Wydział Zarządzania UW, Warszawa 2014.

Gad J., *Sprawozdanie z działalności we współczesnym modelu raportowania – praktyka sprawozdawcza spółek publicznych notowanych na GPW*, Zarządzanie i Finanse, Journal of Management and Finance, nr 13, 2015.

Glinka B., Czakon W., *Podstawy badań jakościowych*, PWE, Warszawa 2021.

Głodek P., Wiśniewska M., *Zewnętrzne źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropęga (red.), *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.

Gregor B., *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej*, [w:] B. Piasecki (red. nauk.), *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Hendriksen E.A., van Breda M.F., *Teoria Rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.

Ignatowski R., *Rzetelny i jasny obraz w sprawozdaniach finansowych – badanie sondażowe w eksperymencie badawczym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 92 (148), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2017.

Inan G.G., Bititci U.S., *Understanding organizational capabilities and dynamic capabilities in the context of micro enterprises: a research agenda*, Procedia – Social and Behavioral Sciences 210, 2015.

International Accounting Standards Board, *The Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, 2018.

Jagiello S., Liwacz A., *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, Skrypty Akademii Ekonomicznej im. Oskara Lange we Wrocławiu, Wrocław 1983.

Jarugowa A., *Kierunki zmian funkcji rachunkowości w procesie pochodzenia do gospodarki rynkowej*, [w:] A. Jarugowa (red.), *Problemy adaptacji nowych regulacji rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993.

Jarugowa A., Walińska E., *Roczne Sprawozdanie Finansowe – ujęcie księgowe i podatkowe*, ODDK, Gdańsk 1997.

Jędrzejewski S., Walińska E., *Bilans w warunkach utraty kontynuacji działalności – zasada ostrożności czy treść ekonomiczna*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 51, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2009.

Jędrzejewski S., Bartnicka E., *Ewolucja bilansu i jego roli w systemie rachunkowości – ujęcie historyczne*, Wydawnictwo Naukowe Doctrina, Łódź 2016.

Jędrzejewski S., Pyrka N., Ronowska N., *Potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie informacji finansowych w kolejnych fazach cyklu życia*, Wydawnictwo SIŻ, Łódź 2016.

Kabalski P., *Polityka rachunkowości w spółce stosującej MSSF*, SKwP, Warszawa 2009.

Kaczmarczyk A., *Zarządzanie kosztami w aspekcie wyceny bilansowej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 291, Wrocław 2013.

Kaczmarczyk A., *Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji o jednostce mikro*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 873, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 77, Szczecin 2015.

Kamiński R., *Polityka bilansowa a ocena działalności przedsiębiorstwa*, Przedsiębiorstwo Wydawnicze Ars Boni et Aequi, Poznań 2003.

Kamiński R., *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015.

Karmańska A., *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009.

Karmańska A., *Wielowymiarowość polityki rachunkowości i etyki z nią związanej (artykuł dyskusyjny)*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 56 (112), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2010.

Klimas P., *Skale pomiaru: konstrukcja, walidacja skal nowych versus weryfikacja i adaptacja skal replikowanych*, [w:] Ł. Sułkowski, R. Lenart-Gansiniec, K. Kolasińska-Morawska (Eds.), *Metody badań ilościowych w zarządzaniu*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź 2021.

Komisja Europejska, *Poradnik dla użytkowników dotyczący definicji MŚP*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019.

Komorowski J., *Cele przedsiębiorstwa a rozwój gospodarczy. Ujęcie behawioralne*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2012.

Korzeniowski J., *Metody selekcji zmiennych w analizie skupień. Nowe procedury*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.

Kowalska-Musiał M., *Analiza czynnikowa w badaniach struktury relacji w marketingu relacyjnym*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie nr 27, Kraków 2013.

Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/>

Krzywda D., *Rachunkowość finansowa, FRR w Polsce*, Warszawa 1999.

Kuzior A., *Rachunkowość jako system informacyjny*, [w:] J. Pfaff (red. nauk.), *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020.

Lisowska R., *Specyfika funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] R. Lisowska, J. Ropęga (red.) *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.

Łuczka T., *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Łuczka T., *Kredyt od dostawcy jako źródło pozabilansowego finansowania przedsiębiorstwa. Problemy ogólne*, [w:] Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1998

Matejun M., *Wewnętrzne bariery rozwoju firm sektora MSP*, [w:] S. Lachiewicz (red.), *Zarządzanie rozwojem organizacji*, Tom II, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2007.

Matejun M., *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, Zeszyty Naukowe, Nr 1194, Politechnika Łódzka, Łódź 2015.

Michalak M., Walińska E., *Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 80 (136), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2014.

Mieszajkina E., *Zarządzanie przedsiębiorcze w małych firmach*, Politechnika Lubelska, Lublin 2018.

Mihaela L., *Regarding the users of financial statements and their information needs*, Studies and scientific researches. Economics Edition, nr 13, 2008.

Międzynarodowy Standard Rachunkowości (MSR) nr 1, *Prezentacja Sprawozdań finansowych*, Dz. U. UE, L 320/5 z dnia 28.11.2008 r.

Mizak A., *Użytkownicy informacji zawartych w systemie rachunkowości i sprawozdawczości oraz cele i zakres wykorzystania przez nich informacji sprawozdawczych*, [w:] H. Żukowska, A. Spoz, G. Zasuwa (red.) *Sprawozdawczość w procesie zarządzania i oceny działalności przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016.

- Nieć M. i inni, *Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, A. Skowrońska, A. Tarnowska (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2022.
- Niedzielska E., *Bankructwo polskich przedsiębiorstw z sektora MSP- analiza i ocena modeli predykcyjnych*, Wydawnictwo SIZ, Łódź 2016.
- Nowak E., *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014.
- Olchowicz I., Tłaczała A., *Sprawozdawczość finansowa*, Difin, Warszawa 2002.
- Olchowicz I., *Podstawy rachunkowości*, Difin, Warszawa 2004.
- Oliński M., *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionie Warmii i Mazur*, Fundacja „Wspieranie i Promocja przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach”, Olsztyn 2009.
- Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2009.
- Poznańska K., Schulte-Zurhausen M., *Kryteria klasyfikacji małych i średnich przedsiębiorstw*, Przegląd Organizacji nr 2, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK), Warszawa 1994.
- Pugh D.S., Hickson D.J., Hinings C.R., Turner C., *Diminisions of Organization Structure*, Administrative Science Quarterly Vol. 13, No. 1, Sage Publications 1968.
- Remlein M., *Rachunkowość grup kapitałowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.
- Rówińska M., *Wartość godziwa jako kategoria wyceny*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 53 (109), Warszawa 2009.
- Rówińska M., *Przydatność – podstawowa cecha informacji finansowej?*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 2, Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie, Szczecin 2016
- Samelak J., *Determinanty sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw oraz kierunki jej dalszego rozwoju*, Prace Habilitacyjne, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, nr 12, Poznań 2004.
- Samelak J., *Czy nowy model sprawozdania finansowego według MSSF jest sprawozdaniem ogólnego przeznaczenia?*, Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, nr 174, Poznań 2011.
- Sawicki K., *Informacyjne potrzeby zarządzania firmą a sprawozdawczość finansowa*, [w:] K. Sawicki (red.), *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, Ekspert, Wrocław 1996.
- Sawicki K., *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, Ekspert, Wrocław 1996.
- Sawicki K., *Podstawy rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
- Skowronek-Mielczarek A., *Źródła zewnętrznego finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2002.
- Skowrońska A., Tarnowa A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2024.

Skrzywan S., *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1973.

Starzyńska W., *Statystyka praktyczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020.

Stawasz E., Miszczak T., *Elastyczność mikro i małych przedsiębiorstw w kontekście finansowania zewnętrznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022.

Stępień K., *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019.

Strojek-Filus M., *Sprawozdanie finansowe jednostki gospodarczej – zakres i zasady sporządzania*, [w:] J. Pfaff (red. nauk.), *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, PWN, Warszawa 2020.

Suszyński C., *Przedsiębiorstwo, Wartość, Zarządzanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.

Szychta A., *Cele rachunkowości jednostek gospodarczych a główne tendencje rozwoju praktyki i teorii rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 17, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa, 2003.

Śnieżek E., Wiatr M., *Wybrane aspekty odwzorowania zasad „true and fair view” w biznesie XXI wieku*, [w:] *Perspektywy rozwoju rachunkowości, analizy i rewizji finansowej w teorii i praktyce*, t. II, (red.) B. Micherda, *Studia Uniwersytetu Ekonomicznego*, nr 14, Kraków 2010.

Świderska G.K., *Rola rachunkowości finansowej w przygotowaniu sprawozdań finansowych*, [w:] G.K. Świderska, W. Więclawa, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016.

Świderska G.K., *Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji*, [w:] G.K. Świderska, W. Więclawa, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016.

Świderska G.K., Więclawa W., *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa 2016.

Turyń J., *Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie, Warszawa 2005.

Voss G., *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, nr 5, Kraków 2009.

Voss G., Prewysz-Kwinto P., *Sprawozdawczość finansowa – wykorzystanie informacji finansowych i niefinansowych przez kierowników jednostek*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 522, 2018.

Walecka A., *Kapitał relacyjny a odporność przedsiębiorstwa na zjawiska kryzysowe*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2019.

Walesiak M., Gatnar E., *Statystyczna analiza danych z wykorzystaniem programu R*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

Walińska E., *Rachunkowość finansowa. Ujęcie sprawozdawcze i ewidencyjne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Walińska E., *Rachunkowość finansowa ujęcie sprawozdawcze i ewidencyjne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

Walińska E., *Doskonalenie sprawozdania finansowego jako narzędzia efektywnego nadzoru korporacyjnego*, Studia Prawno-Ekonomiczne, XCIII, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2014.

Walińska E., *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 87, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa, 2016.

Walińska E., *Zasady rachunkowości i ich klasyfikacja*, [w:] E. Walińska (red. meryt.), *Meritum rachunkowości, Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Walińska E., Urbanek G., *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855, Finanse Rynki Finansowe Ubezpieczenia nr 74, t. 2, Szczecin 2015.

Weber J., Cebrowska T., Kufel M., *Wprowadzenie do rachunkowości spółek. Bilansowanie majątku i kapitałów*, praca zbiorowa pod red. J. Webera i M. Kufla, Wydawnictwo „Park”, Bielsko-Biała 1993.

Wędzina M., Parkitna A., *Przegląd instrumentów finansowania innowacji w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce*, [w:] *Oblicza innowacji w gospodarce i społeczeństwie*, Z. Malara (red.), Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2016.

Węgrzyńska M., *Użyteczność informacji w sprawozdaniu spółek z branży rolno-spożywczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023.

Węziak-Białowolska D., *Operacjonalizacja i skalowanie w ilościowych badaniach społecznych*, ISiD Working Papers, 2011.

Wiatr M., Śnieżek E., *Współczesne kierunki modelowania raportów finansowych na przykładzie wybranych modyfikacji bilansu i rachunku przepływów pieniężnych*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 49 (105), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2009.

Wiatr M.S., *Informacje jakościowe w identyfikowaniu i pomiarze ryzyka kredytowego korporacji*, [w:] G. Kotliński, *Bankowość komercyjna i spółdzielcza w Polsce – refleksje po trzech dekadach transformacji. Szkice ku pamięci doktora Ryszarda Mikołajczyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022.

Wierzińska Z., *Rozważania na temat identyfikacji i klasyfikacji użytkowników sprawozdań finansowych*, [w:] J. Turuna, J. Rak (red. nauk.) *Finansowanie uwarunkowania rozwoju organizacji. Ryzyko w rachunkowości i zarządzaniu finansami*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa 2013.

Wierzińska Z., *Wycena aktywów i pasywów a oczekiwania informacyjne*, Studia OECONOMICA POSNANIENSIA, Poznań 2014.

Wiktorowicz J., Grzelak M.M., Grzeszkiewicz-Radulska K., *Analiza statystyczna z IBM SPSS Statistics*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.

Zakrzewska-Bielawska A., *Strategie rozwoju przedsiębiorstw. Nowe spojrzenie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2018.

Zalewska E., *Zastosowanie analizy skupień i metody porządkowania liniowego w ocenie polskiego szkolnictwa wyższego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 469, Wrocław 2017.

Wykaz innych źródeł

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071).

Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120, 295, 1598, z 2024 r. poz. 619, 1685, 1863).

Ustawa dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1646, 1685, 1863, z 2025 r. poz. 146, 222, 525, 769, 820, 1069).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, 1761, 1940).

Ustawa z dnia 5 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 236, 1222, 1871, z 2025 r. poz. 222, 621, 622, 769).

Spis załączników

Załącznik 1. Kwestionariusz ankiety kredytodawcy	206
Załącznik 2. Kwestionariusz ankiety leasingodawcy	221
Załącznik 3. Kwestionariusz ankiety – testowanie autorskiego modelu sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa	231

Załącznik 1. Kwestionariusz ankiety kredytodawcy

1. Proszę wskazać zajmowane stanowisko
 - A. Analityk kredytowy/finansowy,
 - B. Doradca kredytowy,
 - C. Opiekun klienta,
 - D. Inne, jakie....
2. Proszę ocenić, czy rodzaj udzielanego kredytu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro?
 - A. Tak (jeżeli tak, przejdź do pytania 3)
 - B. Nie (jeżeli nie, to przejdź do pytania 4')
3. Proszę wskazać, o udzieleniu których kredytów posiada Pan/i wiedzę:
 - A. Kredyt inwestycyjny,
 - B. Kredyt obrotowy,
 - C. Kredyt na rachunku bieżącym,
 - D. Kredyt wielocelowy.
4. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu następujących rodzajów kredytów jednostkom mikro (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Rodzaj kredytu			
	Kredyt inwestycyjny	Kredyt obrotowy	Kredyt w rachunku bieżącym	Kredyt wielocelowy
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym				
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych				
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości				
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości				
Deklaracje podatkowe				
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania				
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe				
Opinie rzeczoznawcy				
Inne, jakie ...?				

5. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu kredytów jednostkom mikro (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Wykorzystanie
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości	
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości	
Deklaracje podatkowe	
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	
Opinie rzeczoznawcy	
Inne, jakie ...?	

6. Proszę ocenić, czy kwota udzielanego kredytu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro?

A. Tak (jeżeli tak, przejdź do następnego pytania)

B. Nie (jeżeli nie, to przejdź do pytania 6)

7. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu kredytów w następującym zakresie kwotowym (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Kwota kredytu					Nie dotyczy
	Do 350 tys. zł	Od 350 tys. do 500 tys. zł	Od 500 tys. do 1.000 tys. zł	Os 1.000 tys. do 3.000 tys. zł	Powyżej 3.000 tys. zł	
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym						
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych						
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości						
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości						
Deklaracje podatkowe						
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania						
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe						
Opinie rzeczoznawcy						
Inne, jakie ...?						

8. Proszę ocenić, jakie znaczenie mają poniższe czynniki przy udzielaniu kredytu jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 to brak znaczenia, 2- niewielkie znaczenie, 3 – średnie znaczenie, 4 – duże znaczenie, 5- bardzo duże znaczenie)

Czynniki	Znaczenie				
	Brak znaczenia	Niewielkie znaczenie	Średnie znaczenie	Duże znaczenie	Bardzo duże znaczenie
	1	2	3	4	5
Historia relacji z bankiem					
Wpisy w bazach np. BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich					
Historia kredytowa					
Branża					
Staż działalności					
Skala działalności					
Zabezpieczenia firmy					
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych					
Inne jakie....?					

9. Proszę ocenić, czy rodzaj kredytu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej jednostki mikro?
- A. Tak,
- B. Nie.
10. Proszę ocenić, czy kwota kredytu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej jednostki mikro?
- A. Tak,
- B. Nie.
11. Proszę wskazać wskaźniki, na których podstawie wyliczana jest zdolność kredytowa jednostki (wstaw znak X w odpowiednich polach).

Rodzaj wskaźnika	Wykorzystanie
Wskaźniki zadłużenia	
Współczynnik długu: $\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa całkowite}}$	
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego: $\frac{\text{Zobowiązania długoterminowego}}{\text{Kapitał własny}}$	
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem: $\frac{\text{Zysk brutto} + \text{Odsetki}}{\text{Odsetki}}$	
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej: $\frac{\frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Aktywa trwałe}}}{\frac{\text{Zobowiązania razem}}{\text{Aktywa obrotowe}}}$	
Wskaźnik raty do dochodu: $\frac{\text{Rata kredytu}}{\text{Dochód}}$	
Wskaźniki płynności	
Wskaźnik bieżącej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik przyspieszonej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik kapitału operacyjnego: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zobowiązania bieżące}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik płynności gotówkowej: $\frac{\text{Środki pieniężne}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik rentowności	
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} * 100\%$	
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Kapitał własny}} * 100\%$	
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Aktywa ogółem}} * 100\%$	
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI): $\frac{\text{Zysk z inwestycji}}{\text{Zainwestowany kapitał}} * 100\%$	
Wskaźniki sprawności działania	
Wskaźnik obrotowości aktywów: $\frac{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}{\text{Średni stan aktywów ogółem}}$	
Wskaźnik rotacji zapasów: $\frac{\text{Średni stan zapasów}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}$	
Wskaźnik cyklu należności: $\frac{\text{Średni stan należności}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}} * 360 \text{ dni}$	
Inne, jakie..?	

12. Proszę ocenić, czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji kredytowej dla jednostki mikro? (proszę wstawić znak X)

Zdecydowanie tak	
Raczej tak	
Trudno powiedzieć	
Raczej nie	
Zdecydowanie nie	

13. Proszę ocenić stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji kredytowych dla jednostek mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- brak wykorzystania, 2- wykorzystanie w niewielkim stopniu, 3- wykorzystanie w średnim stopniu, 4- wykorzystanie w dużym stopniu, 5- wykorzystanie w bardzo dużym stopniu).

Elementy sprawozdania finansowego	Stopień wykorzystania				
	Brak	Niewielki	Średni	Duży	Bardzo duży
	1	2	3	4	5
Bilans					
Rachunek zysków i strat					
Informacja dodatkowa					

14. Proszę wyrazić opinię w stosunku do poniższych stwierdzeń (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 – zdecydowanie się nie zgadzam, 2- raczej się nie zgadzam, 3- nie mam zdania, 4- raczej się zgadzam, 5-zdecydowanie się zgadzam).

	Zdecydowanie nie się zgadzam	Raczej nie się zgadzam	Nie mam zdania	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam
	1	2	3	4	5
Wielkość przedsiębiorstwa ma wpływ na zakres wymaganych informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji kredytowej					
Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa, wzrasta zapotrzebowanie na informacje finansową niezbędną do podejmowania decyzji kredytowej					
Sprawozdania finansowe jednostki mikro – w uproszczonej formie ²²⁷ - są <u>wystarczającym</u> źródłem informacji podczas oceniania jej wniosku kredytowego					
Sprawozdania finansowe jednostki mikro – w uproszczonej formie ²²⁸ - powinny przedstawiać więcej informacji, aby można było lepiej ocenić jej sytuację finansową					

²²⁷ Wzór uproszczonego sprawozdania finansowego dla jednostek mikro zamieszczono w załączniku 1 do ankiety. Wzór pełnego sprawozdania finansowego dla jednostek mikro zamieszczono w załączniku 2 do ankiety.

²²⁸ *Ibidem*.

15. Proszę wskazać osobę uprawnioną do podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie rozpatrzenia wniosku kredytowego jednostki mikro:

- A. Analityk finansowy,
- B. Doradca kredytowy,
- C. Rzeczoznawcza,
- D. Decydent (menadżer zarządzający jednostką, komitet kredytowy w banku, zarząd banku)
- E. Inna osoba, jaka...?

16. Proszę określić, czy w zakres Państwa obowiązków wchodzi szczegółowa ocena i analiza sprawozdań finansowych.

Tak	
Nie	

(Jeżeli odpowiedź „tak” to przejdź do pytania 14, jeżeli odpowiedź „nie” to przejdź do pytania 17).

17. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów bilansu przy udzielaniu różnych rodzajów kredytu jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

A. Udzielanie kredytu inwestycyjnego:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					
Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					

Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

B. Udzielanie kredytu obrotowego:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					
Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					
Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

C. Udzielanie kredytu w rachunku bieżącym:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					
Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					
Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

D. Udzielanie kredytu wielocelowego:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					

Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					
Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

18. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu różnych rodzajów kredytu jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

A. Udzielanie kredytu inwestycyjnego:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					
Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					

Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

B. Udzielanie kredytu obrotowego:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					
Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					
Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

C. Udzielanie kredytu w rachunku bieżącym:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					

Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					
Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

D. Udzielanie kredytu wielocelowego:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					
Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					
Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

19. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu różnych rodzajów kredytu jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

A. Udzielanie kredytu inwestycyjnego:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

B. Udzielanie kredytu obrotowego:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					

Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

C. Udzielanie kredytu w rachunku bieżącym:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację					

majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

D. Udzielanie kredytu wielocelowego:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

20. Proszę wskazać zajmowane stanowisko:

- a. Analityk kredytowy/finansowy,
- b. Doradca kredytowy,
- c. Opiekun klienta,
- d. Inne, jakie....

Załącznik 2. Kwestionariusz ankiety leasingodawcy

Ankieta

1. Na jakim stanowisku obecnie Pan/i pracuje?
 - a. Analityk leasingowy/finansowy,
 - b. Doradca leasingowy,
 - c. Opiekun klienta,
 - d. Inne, jakie ...
2. Proszę ocenić, czy rodzaj udzielanego leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro?
 - a. Tak (jeżeli tak, przejdź do pytania 3),
 - b. Nie (jeżeli nie, to przejdź do pytania 3’).
3. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu leasingu finansowego oraz leasingu operacyjnego jednostkom mikro (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Rodzaj leasingu	
	Leasing finansowy	Leasing operacyjny
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym		
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych		
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości		
Uprozczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości		
Deklaracje podatkowe		
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania		
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe		
Opinie rzeczoznawcy		
Inne, jakie ...?		

3. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu leasingu finansowego oraz leasingu operacyjnego jednostkom mikro (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Wykorzystanie
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym	
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości	
Uprozczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości	
Deklaracje podatkowe	
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania	
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe	
Opinie rzeczoznawcy	
Inne, jakie ...?	

4. Proszę ocenić, czy wartość przedmiotu leasingu wpływa na zróżnicowanie potrzeb informacyjnych wobec jednostek mikro?
- Tak (jeżeli tak, przejdź do następnego pytania)
 - Nie (jeżeli nie, to przejdź do pytania piątego)

5. Proszę wskazać, które dokumenty są wymagane przy udzielaniu leasingu w następującym zakresie kwotowym (proszę wstawić znak X)

Rodzaj dokumentu	Przedmiot leasingu				
	Do 350 tys. zł	Od 350 tys. do 500 tys. zł	Od 500 tys. do 1.000 tys. zł	Os 1.000 tys. do 3.000 tys. zł	Powyżej 3.000 tys. zł
Zaświadczenie o niezaleganiu z opłatą podatków w Urzędzie Skarbowym					
Zaświadczenie o niezaleganiu z płatnościami w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych					
Pełne sprawozdanie finansowe zgodne z zał. 1 do Ustawy o rachunkowości					
Uproszczone sprawozdanie finansowe zgodne z załącznikiem 4 do Ustawy o rachunkowości					
Deklaracje podatkowe					
Opinie innych banków dot. spłaty aktualnego zobowiązania					
Opinie innych banków prowadzących konta firmowe					
Opinie rzeczoznawcy					
Inne, jakie ...?					

6. Proszę ocenić, jakie znaczenie mają poniższe czynniki przy udzielaniu leasingu jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 to brak znaczenia, 2- niewielkie znaczenie, 3 – średnie znaczenie, 4 – duże znaczenie, 5- bardzo duże znaczenie)

Czynniki	Znaczenie				
	Brak znaczenia	Niewielkie znaczenie	Średnie znaczenie	Duże znaczenie	Bardzo duże znaczenie
	1	2	3	4	5
Historia relacji z bankiem					
Wpisy w bazach np. BIK, KRD, Rejestr niesolidnych klientów Związku Banków Polskich					
Historia kredytowa					
Branża					
Staż działalności					
Skala działalności					
Zabezpieczenia firmy					
Szczegółowość ujawnianych informacji w raportach finansowych					
Inne jakie....?					

7. Proszę ocenić, czy rodzaj leasingu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności leasingowej jednostki mikro?
- Tak,
 - Nie.

8. Proszę ocenić, czy wartość przedmiotu leasingu wpływa na wybór wskaźników oceny zdolności leasingowej jednostki mikro?
- Tak,
 - Nie.
9. Proszę wskazać wskaźniki, na których podstawie wyliczana jest zdolność leasingowa jednostki mikro (wstaw znak X w odpowiednich polach).

Rodzaj wskaźnika	Wykorzystanie
Wskaźniki zadłużenia	
Współczynnik długu: $\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa całkowite}}$	
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego: $\frac{\text{Zobowiązania długoterminowego}}{\text{Kapitał własny}}$	
Wskaźnik pokrycia odsetek zyskiem: $\frac{\text{Zysk brutto} + \text{Odsetki}}{\text{Odsetki}}$	
Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej: $\frac{\text{Kapitał własny} + \text{Aktywa trwałe}}{\text{Zobowiązania razem} + \text{Aktywa obrotowe}}$	
Wskaźnik raty do dochodu: $\frac{\text{Rata kredytu}}{\text{Dochód}}$	
Wskaźniki płynności	
Wskaźnik bieżącej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik przyspieszonej płynności: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik kapitału operacyjnego: $\frac{\text{Majątek obrotowy} - \text{Zobowiązania bieżące}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik płynności gotówkowej: $\frac{\text{Środki pieniężne}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	
Wskaźnik rentowności	
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} * 100\%$	
Wskaźnik rentowności kapitału (ROE): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Kapitał własny}} * 100\%$	
Wskaźnik rentowności aktywów (ROA): $\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Aktywa ogółem}} * 100\%$	
Wskaźnik zwrotu z inwestycji (ROI): $\frac{\text{Zysk z inwestycji}}{\text{Zainwestowany kapitał}} * 100\%$	
Wskaźniki sprawności działania	
Wskaźnik obrotowości aktywów: $\frac{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}{\text{Średni stan aktywów ogółem}}$	
Wskaźnik rotacji zapasów: $\frac{\text{Średni stan zapasów}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}}$	
Wskaźnik cyklu należności: $\frac{\text{Średni stan należności}}{\text{Przychody netto ze sprzedaży}} * 360 \text{ dni}$	
Inne, jakie..?	

10. Proszę ocenić, czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji leasingowej dla jednostki mikro? (proszę wstawić znak X)

Zdecydowanie tak	
Raczej tak	
Trudno powiedzieć	
Raczej nie	
Zdecydowanie nie	

11. Proszę ocenić stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji leasingowej dla jednostek mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- brak wykorzystania, 2- wykorzystanie w niewielkim stopniu, 3- wykorzystanie w średnim stopniu, 4- wykorzystanie w dużym stopniu, 5- wykorzystanie w bardzo dużym stopniu).

Elementy sprawozdania finansowego	Stopień wykorzystania				
	Brak	Niewielki	Średni	Duży	Bardzo duży
	1	2	3	4	5
Bilans					
Rachunek zysków i strat					
Informacja dodatkowa					

12. Proszę wyrazić opinię w stosunku do poniższych stwierdzeń (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 – zdecydowanie się nie zgadzam, 2- raczej się nie zgadzam, 3- nie mam zdania, 4- raczej się zgadzam, 5-zdecydowanie się zgadzam).

	Zdecydowanie nie się zgadzam	Raczej nie się zgadzam	Nie mam zdania	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam
	1	2	3	4	5
Wielkość przedsiębiorstwa ma wpływ na zakres wymaganych informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji leasingowej					
Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa, wzrasta zapotrzebowanie na informacje finansową niezbędną do podejmowania decyzji leasingowej					
Sprawozdania finansowe jednostki mikro – w uproszczonej formie ²²⁹ - są <u>wystarczającym</u> źródłem informacji podczas oceniania jej wniosku leasingowego					
Sprawozdania finansowe jednostki mikro – w uproszczonej formie ²³⁰ - powinny przedstawiać więcej informacji, aby można było lepiej ocenić jej sytuację finansową					

13. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów bilansu przy udzielaniu leasingu finansowego oraz leasingu operacyjnego jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

²²⁹ Wzór uproszczonego sprawozdania finansowego dla jednostek mikro zamieszczono w załączniku 1 do ankiety. Wzór pełnego sprawozdania finansowego dla jednostek mikro zamieszczono w załączniku 2 do ankiety.

²³⁰ *Ibidem*.

A. Udzielanie leasingu finansowego:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					
Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					
Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

B. Udzielanie leasingu operacyjnego:

Elementy Bilansu	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Wartości niematerialne i prawne					
Środki trwałe					
Należności długoterminowe					
Inwestycje długoterminowe					
Długoterminowe aktywa finansowe					
Udziały lub akcje					
Inne papiery wartościowe					
Aktywa obrotowe					

Zapasy					
Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Inwestycje krótkoterminowe					
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach					
Kapitał (fundusz) podstawowy					
Zysk (strata) z lat ubiegłych					
Zysk (strata) netto					
Rezerwy na zobowiązania					
Zobowiązania długoterminowe					
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek					
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług					
Zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych					
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń					

14. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu leasingu finansowego oraz leasingu operacyjnego jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

A. Udzielanie leasingu finansowego:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					
Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					

Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

B. Udzielanie leasingu operacyjnego:

Elementy Rachunku zysków i strat	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Przychody podstawowej działalności operacyjnej					
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty podstawowej działalności operacyjnej:					
Amortyzacja					
Zużycie materiałów i energii					
Usługi obce					
Podatki i opłaty					
Wynagrodzenia					
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia					
Pozostałe koszty rodzajowe					
Wartość sprzedanych towarów i materiałów					
Zysk/strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych					
Dotacje					
Przychody/koszty finansowe					
Dywidendy i udziały w zyskach					
Odsetki					
Zysk (strata) ze sprzedaży					
Zysk (strata) z działalności operacyjnej					
Zysk (strata) netto					
Podatek dochodowy					

15. Proszę ocenić stopień istotności poszczególnych elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu leasingu finansowego oraz leasingu operacyjnego jednostkom mikro (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1- nieistotne, 2- istotne w niewielkim stopniu, 3- istotne w średnim stopniu, 4- istotne w dużym stopniu, 5- istotne w bardzo dużym stopniu).

A. Udzielanie leasingu finansowego:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

B. Udzielanie leasingu operacyjnego:

Elementy Informacji dodatkowej	Stopień istotności				
	Nieistotne	Istotne w niewielkim stopniu	Istotne w średnim stopniu	Istotne w dużym stopniu	Istotne w bardzo dużym stopniu
	1	2	3	4	5
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy					
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki					
Łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie,					
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie					

Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe					
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju					
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki					
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny					
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy					

17. Proszę wskazać zajmowane stanowisko:

- e. Firma leasingowa,
- f. Bank,
- g. Dealer samochodowy
- h. Inne, jakie....

Załącznik 3. Kwestionariusz ankiety – testowanie autorskiego modelu sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstwa

Informacje podstawowe

1. Proszę wskazać zajmowane stanowisko
- A. Analityk kredytowy/finansowy,
 - B. Doradca kredytowy,
 - C. Opiekun klienta
 - D. Inne, ...

Kwestionariusz właściwy

1. Proszę o ocenę czy zaproponowane elementy bilansu są istotne/nieistotne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom (zaznacz X właściwe)

Elementy bilansu	Istotne	Nieistotne
Aktywa		
A. Aktywa trwałe, w tym:		
I. Rzeczowe aktywa trwałe		
II. Należności długoterminowe		
III. Inwestycje długoterminowe, w tym:		
- Długoterminowe aktywa finansowe		
B. Aktywa obrotowe, w tym:		
I. Zapasy		
II. Należności krótkoterminowe, w tym:		
- Z tytułu dostaw i usług		
- Z tytułu podatków, dotacji, cel, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych		
III. Inwestycje Krótkoterminowe, w tym:		
- Środki pieniężne w kasie i na rachunkach		
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy		
D. Udziały (akcje) własne		
Aktywa razem		
Pasywa		
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:		
I. kapitał (fundusz) podstawowy		
II. Zysk (strata) z lat ubiegłych		
III. Zysk (strata) netto		
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:		
I. Zobowiązania długoterminowe, w tym:		
- Z tytułu kredytów i pożyczek		
II. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:		
- Z tytułu kredytów i pożyczek		
- Z tytułu dostaw i usług		
- Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń		
Pasywa razem		

2. Czy potrzebna jest jeszcze dodatkowa pozycja w bilansie, aby dokument ten zaspokajał potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom? (zaznacz właściwe)

A. Tak

B. Nie

Jeżeli tak to jaka.....?

3. Proszę o ocenę czy zaproponowane elementy rachunku zysków i strat są istotne/nieistotne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom (zaznacz X właściwe)

Elementy rachunku zysków i strat	Istotne	Nieistotne
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej, w tym zmiana stanu produktów		
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:		
Amortyzacja		
Usługi obce		
Podatki i opłaty		
Wynagrodzenia		
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia		
Pozostałe koszty rodzajowe		
Wartość sprzedanych towarów i materiałów		
C. Zysk (strata) ze sprzedaży		
D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:		
- Zysk z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych		
Dotacje		
E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:		
- Strata z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych		
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej		
G. Przychody finansowe		
- Dywidendy i udziały w zyskach		
- Odsetki		
H. Koszty finansowe		
- Odsetki		
I. Zysk (strata) brutto		
J. Podatek dochodowy		
K. Zysk (strata) netto		

4. Czy potrzebna jest jeszcze dodatkowa pozycja w rachunku zysków i strat, aby dokument ten zaspokajał potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom? (zaznacz właściwe)

A. Tak

B. Nie

Jeżeli tak to jaka.....?

5. Proszę o ocenę czy zaproponowane elementy informacji dodatkowej są istotne/nieistotne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom (zaznacz X właściwe)

Elementy informacji dodatkowej	Istotne	Nieistotne
Propozycja co do sposobu podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy		
Łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki		
Kwota i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie		
Informacje o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu, z podziałem na grupy zawodowe		
Informacje o przychodach i kosztach z tytułu błędów popełnionych w latach ubiegłych odnoszonych w roku obrotowym na kapitał (fundusz) własny z podaniem ich kwot i rodzaju		
Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki		
Informacje o dokonanych w roku obrotowym zmianach zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki, ich przyczyny i spowodowaną zmianami kwotę wyniku finansowego oraz zmian w kapitale (funduszu) własnym, oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny		
Informacje liczbowe, wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy		
Kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii		

6. Czy potrzebna jest jeszcze dodatkowa pozycja w informacji dodatkowej, aby dokument ten zaspokajał potrzeby informacyjne w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom? (zaznacz właściwe)

- A. Tak
- B. Nie
- C. Jeżeli tak to jaka.....?

Spis tabel

Tabela 1. Definicja polityki rachunkowości w literaturze przedmiotu	19
Tabela 2. Wzory sprawozdań finansowych zgodnie z ustawą o rachunkowości	33
Tabela 3. Struktura informacyjna aktywów bilansu sporządzonego zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości	38
Tabela 4. Ogólny zakres informacji prezentowanych w pasywach bilansu sporządzonego zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości	40
Tabela 5. Ogólny zakres podstawowej działalności operacyjnej w rachunku zysków i strat sporządzonym zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości	41
Tabela 6. Ogólny zakres pozostałej działalności operacyjnej oraz działalności finansowej	42
Tabela 7. Ogólny zakres przepływów środków pieniężnych z działalności operacyjnej	43
Tabela 8. Ogólny zakres przepływów środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	44
Tabela 9. Główne kryteria ilościowe i jakościowe klasyfikacji przedsiębiorstw	52
Tabela 10. Porównanie dużych, MŚP i mikroprzedsiębiorstw według różnych kryteriów	53
Tabela 11. Uproszczenia przewidziane w ustawie o rachunkowości dla mikroprzedsiębiorstwa	60
Tabela 12. Bilans mikroprzedsiębiorstwa zgodny z Ustawą o rachunkowości	63
Tabela 13. Rachunek zysków i strat mikroprzedsiębiorstwa zgodny z ustawą	64
Tabela 14. Wielkość próby badawczej w podziale na lata – 2018, 2021 i 2023	68
Tabela 15. Struktura populacji i próby przedsiębiorstw według wieku badanych przedsiębiorstw w sprawozdaniach finansowych za 2018, 2021, 2023 rok	68
Tabela 16. Struktura populacji i próby przedsiębiorstw według tych samych grup wiekowych badanych przedsiębiorstw w sprawozdaniach finansowych za 2018 rok	69
Tabela 17. Struktura badanych przedsiębiorstw według rodzaju prowadzonej działalności	70
Tabela 18. Porównanie zastosowanych wzorów sprawozdań finansowych ze względu na wiek w badaniach za 2018, 2021 i 2023 r.	75
Tabela 19. Porównanie zastosowanych wzorów sprawozdania finansowego ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badania za 2018, 2021 i 2023r.	79
Tabela 20. Dostępność źródeł finansowania dla mikroprzedsiębiorstw	82
Tabela 21. Czynniki wpływające na ocenę ryzyka kredytowego	86
Tabela 22. Leasing operacyjny versus leasing finansowy	88
Tabela 23. Struktura próby według stanowiska	96
Tabela 24. Dokumenty wymagane przy udzielaniu kredytów jednostkom mikro według rodzaju kredytu	99
Tabela 25. Ocena uniwersalności dokumentów wymaganych od mikroprzedsiębiorstw przy udzielaniu kredytów (liczba wskazań według rodzaju kredytu)	101
Tabela 26. Dokumenty wymagane przy udzielaniu kredytów jednostkom mikro według wartości kredytu	103
Tabela 27. Ocena znaczenia charakterystyk mikroprzedsiębiorstw przy udzielaniu kredytu	104
Tabela 28. Wykorzystanie wskaźników finansowych do oceny zdolności kredytowej mikro jednostki	106

Tabela 29. Istotność elementów bilansu przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5].....	108
Tabela 30. Istotność elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5].....	111
Tabela 31. Istotność elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu kredytu według rodzaju kredytu – średnie [zakres 1-5].....	114
Tabela 32. Dokumenty wymagane przy udzielaniu leasingu jednostkom mikro według rodzaju leasingu (n = 60)	118
Tabela 33. Dokumenty wymagane przy udzielaniu leasingu jednostkom mikro według wartości kredytu (n = 60).....	120
Tabela 34. Ocena znaczenia charakterystyk małych przedsiębiorstw przy udzielaniu leasingu (n = 60)	121
Tabela 35. Wykorzystanie wskaźników finansowych do oceny zdolności kredytowej mikro jednostki	122
Tabela 36. Stopień wykorzystania elementów bilansu przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]	125
Tabela 37. Istotność elementów rachunku zysków i strat przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]	127
Tabela 38. Istotność elementów informacji dodatkowej przy udzielaniu leasingu według rodzaju leasingu – średnie [zakres 1-5]	128
Tabela 39. Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej – kryteria oceny kredytobiorców	132
Tabela 40. Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej – kryteria oceny leasingobiorców	133
Tabela 41. Ocena wiarygodności kredytodawcy/leasingodawcy - kryteria ekonomiczno-finansowe	134
Tabela 42. Porównanie referencji dotyczących wskaźników finansowych na etapie oceny zdolności kredytowej i leasingowej mikroprzedsiębiorstw (odsetek wskazań)	136
Tabela 43. Stopień spójności opinii nt. znaczenia poszczególnych kryteriów oceny kredytobiorców będących mikroprzedsiębiorstwami	137
Tabela 44. Stopień spójności opinii nt. znaczenia poszczególnych kryteriów oceny leasingobiorców będących mikroprzedsiębiorstwami	140
Tabela 45. Stopień spójności opinii nt. stopnia wykorzystania składowych sprawozdania finansowego a wybranymi kryteriami oceny kredyto- i leasingodawców mikroprzedsiębiorstw.....	141
Tabela 46. Porównanie skupień według zmiennych ilościowych.....	146
Tabela 47. Porównanie skupień według zmiennych zero-jedynkowych (%)	146
Tabela 48. Profilowanie skupień w oparciu o wybrane cechy	149
Tabela 49. Profilowanie skupień według rodzaju kredytu (dotyczy tylko „Kredytodawców”)	150
Tabela 50. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych bilansu	158
Tabela 51. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych rachunku zysków i strat.....	161
Tabela 52. Rodzaj finansowania zwrotnego wymieniany jako najbardziej i najmniej istotny dla każdej ze składowych bilansu	163
Tabela 53. Bilans opracowany na podstawie odpowiedzi respondentów	168

Tabela 54. Rachunek zysków i strat opracowany na podstawie odpowiedzi respondentów	169
Tabela 55. Informacja dodatkowa opracowana na podstawie odpowiedzi respondentów	170
Tabela 56. Struktura sprawozdania finansowego opracowana na podstawie odpowiedzi kredyto- i leasingodawców	172
Tabela 57. Analiza porównawcza prezentacji aktywów zgodnie ze wzorami	173
Tabela 58. Analiza porównawcza prezentacji pasywów zgodnie ze wzorami.....	175
Tabela 59. Analiza porównawcza prezentacji rachunku zysków i strat zgodnie ze wzorami z załączników 4 i 5 ustawy o rachunkowości oraz nowej struktury informacyjnej sprawozdania finansowego	176
Tabela 60. Analiza porównawcza prezentacji dodatkowych informacji i objaśnień oraz informacji uzupełniającej do bilansu zgodnie ze wzorami z załączników 4 i 5 ustawy..	178
Tabela 61. Nowa struktura informacyjna bilansu dla mikroprzedsiębiorstw.....	181
Tabela 62. Nowa struktura informacyjna rachunku zysków i strat dla mikroprzedsiębiorstw.....	182
Tabela 63. Nowa struktura informacyjna dodatkowych informacji i objaśnień dla mikroprzedsiębiorstw.....	183
Tabela 64. Ocena istotności elementów bilansu w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/ leasingu mikroprzedsiębiorstwom	185
Tabela 65. Ocena istotności elementów rachunku zysków i strat w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom	186
Tabela 66. Ocena istotności elementów informacji dodatkowej w podejmowaniu decyzji o udzielenie kredytu/leasingu mikroprzedsiębiorstwom	187

Spis rysunków

Rysunek 1. Cel sprawozdań finansowych zgodny z teorią rachunkowości.....	14
Rysunek 2. Cechy jakościowe informacji finansowych	16
Rysunek 3. Polityka rachunkowości a sprawozdanie finansowe	22
Rysunek 4. Ogólna struktura bilansu w polskich regulacjach rachunkowości	35
Rysunek 5. Ogólna struktura rachunku zysków i strat w polskich regulacjach rachunkowości	36
Rysunek 6. Proces ustalania przynależności do MŚP	58
Rysunek 7. Etapy procedury badawczej	90
Rysunek 8. Wykorzystanie sprawozdania finansowego przy udzielaniu kredytu	155
Rysunek 9. Oczekiwane dokumenty – ranking według rodzaju kredytu i leasingu	156
Rysunek 10. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy bilansu dla poszczególnych rodzajów finansowania zwrotnego	157
Rysunek 11. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy rachunku zysków	160
Rysunek 12. Najczęściej i najrzadziej wykorzystywane elementy informacji dodatkowej dla poszczególnych rodzajów finansowania zwrotnego	162

Spis wykresów

Wykres 1. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro	71
Wykres 2. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2018 r.	72
Wykres 3. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2021 r.	73
Wykres 4. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na ich wiek - badanie za 2023 r.	74
Wykres 5. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2018 r.	76
Wykres 6. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2021 r.	77
Wykres 7. Zastosowane warianty wzorów sprawozdania finansowego przez badane jednostki mikro ze względu na dominujący rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej - badanie za 2023 r.	78
Wykres 8. Struktura źródeł finansowania nakładów na inwestycje w MŚP	84
Wykres 9. Rodzaj kredytu, o którym badani posiadają wiedzę (n = 66)	97
Wykres 10. Znaczenie rodzaju i wartości kredytu dla zróżnicowania potrzeb informacyjnych wobec małych podmiotów i wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej (n = 66).....	98
Wykres 11. Ocena znaczenia wartości kredytu dla wyboru wymaganych dokumentów – ogółem dla każdego rodzaju kredytu (liczba wskazań)	102
Wykres 12. Odpowiedź na pytanie „Czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji kredytowej dla jednostki mikro?”	107
Wykres 13. Stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji kredytowych dla jednostek mikro (liczba wskazań)	107
Wykres 14. Opinie udzielających kredytu na temat źródeł informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji kredytowej (liczba wskazań)	116
Wykres 15. Znaczenie przedmiotu i wartości leasingu dla zróżnicowania potrzeb informacyjnych wobec małych podmiotów i wybór wskaźników oceny zdolności kredytowej.....	117
Wykres 16. Ocena znaczenia wartości leasingu dla wyboru wymaganych dokumentów – ogółem i podejścia do znaczenia rodzaju leasingu (liczba wskazań)	119
Wykres 17. Odpowiedź na pytanie „Czy informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb informacyjnych w zakresie podejmowania decyzji leasingowej dla jednostki mikro?”	123
Wykres 18. Stopień wykorzystania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w podejmowaniu decyzji leasingowych dla jednostek mikro (liczba wskazań)	124
Wykres 19. Opinie udzielających leasingu na temat źródeł informacji finansowych niezbędnych do podejmowania decyzji leasingowej (liczba wskazań)	129
Wykres 20. Znaczenie rodzaju i wartości kredytu/przedmiotu leasingu z punktu widzenia wymagań wobec mikroprzedsiębiorstw	130

Wykres 21. Porównanie oceny wiarygodności finansowej i potencjału firmy kredytodawców i leasingodawców	134
Wykres 22. Rozkład skupień (%).....	143
Wykres 23. Ważność zmiennych dla grupowania badanych	145
Wykres 24. Profilowanie skupień według rodzaju finansowania zewnętrznego i stanowiska respondenta	148

Streszczenie w języku polskim

Adrianna Lisowska

*Sprawozdanie finansowe mikroprzedsiębiorstwa a potrzeby informacyjne kredytodawców
i leasingodawców*

Słowa kluczowe:

Sprawozdawczość finansowa mikroprzedsiębiorstw, mikroprzedsiębiorstwa, uproszczone sprawozdania finansowe

Zgodnie z ustawą o rachunkowości, mikroprzedsiębiorstwa mogą korzystać z uproszczeń w zakresie rachunkowości, a także sprawozdawczości finansowej. Z jednej strony pozwala to na ograniczenie obciążeń administracyjnych tych jednostek, z drugiej strony rodzi pytanie o wiarygodność i rzetelność prezentowanych w ich sprawozdaniu finansowym informacji. Analiza sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw – z punktu widzenia ich kluczowych użytkowników, jakimi są kredyto- i leasingodawcy - stawia pytanie, czy obowiązujące regulacje prawne zaspokajają ich potrzeby informacyjne.

Głównym celem dysertacji jest opracowanie struktury informacyjnej sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw dostosowanej do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców - kluczowych użytkowników sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw. Osiągnięcie tak sformułowanego celu głównego wymagało realizacji następujących celów szczegółowych:

- C1:** Zidentyfikowanie stopnia wykorzystania sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw przy podejmowaniu decyzji kredytowych/leasingowych;
- C2:** Stworzenie i operacjonalizacja narzędzia badawczego umożliwiającego pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw;
- C3:** Rozpoznanie i kategoryzacja oczekiwań kredyto- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw.

W oparciu o przegląd literatury i analizę dotychczasowych wyników badań wtórnych w rozprawie sformułowano następującą hipotezę: **zakres informacji**

prezentowany w uproszczonym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości – dedykowanym mikro jednostkom - jest niewystarczający w stosunku do potrzeb informacyjnych kredyto- i leasingodawców w podejmowaniu przez nich decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw.

Dla osiągnięcia wyznaczonych w rozprawie celów, uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze oraz weryfikacji postawionej w niej hipotezy przeprowadzono studia literaturowe oraz badania empiryczne. W pierwszym etapie procesu badawczego wykonano badania wstępne, których celem było ustalenie, czy mikroprzedsiębiorstwa korzystały z uproszczonych wzorów sprawozdania finansowego. Do realizacji tego badania wykorzystano dane ze sprawozdań finansowych 236 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z województwa łódzkiego, które zgodnie z ustawą o rachunkowości klasyfikowały się jako jednostki mikro w 2018 r. Kontynuując proces badawczy w maju 2024 roku przeprowadzono badania właściwe - techniką CAWI - przy wykorzystaniu dwóch ustrukturyzowanych i wystandaryzowanych autorskich kwestionariuszy ankiety (pierwszy kwestionariusz skierowany był do kredytodawców, a drugi do leasingodawców) stanowiących narzędzie badawcze. Ostatecznie badaniem objęto łącznie 126 osób, w tym 66 odpowiedzialnych za udzielanie kredytów oraz 60 osób, które udzielały leasingu. Podczas analizy danych wykorzystano wiele miar statystycznych, dopasowanych do rodzaju próby badawczej oraz sposobu pomiaru zmiennych, takich jak: statystyki opisowe, eksploracyjna analiza czynnikowa (EFA), współczynniki korelacji rang Spearmana i V-Cramera oraz analizę skupień. Trzeci etap postępowania badawczego dotyczył weryfikacji nowej struktury sprawozdania finansowego. Badanie przeprowadzono w maju i czerwcu 2025 roku - techniką CAWI - przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety wśród 16 respondentów (9 kredytodawców i 7 leasingodawców). Analiza uzyskanych danych w tym badaniu miała charakter jakościowy.

W pracy wykorzystano literaturę krajową i zagraniczną (w tym wyniki badań wtórnych), akty prawne, raporty tematyczne, dane statystyczne związane z omawianym tematem oraz własne badania empiryczne.

Podczas prowadzonych badań:

- zidentyfikowano zakres, w jakim sprawozdania finansowe mikroprzedsiębiorstw w formie uproszczonej - zgodnie z zał. 4 do ustawy

- o rachunkowości - i formie pełnej - zgodnie z zał. 1 do ustawy o rachunkowości - mogą odpowiadać na potrzeby informacyjne kredytodawców/leasingodawców przy podejmowaniu przez nich decyzji,
- zaprojektowano i zoperacjonalizowano narzędzia badawcze umożliwiające pomiar i ocenę wartości informacyjnej elementów sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw,
 - rozpoznano i skategoryzowano oczekiwania кредито- i leasingodawców wobec sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw.

Wyniki badań własnych pozwoliły pozytywnie zweryfikować sformułowaną hipotezę, że *zakres informacji prezentowany w uproszczonym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z załącznikiem 4 do ustawy o rachunkowości – dedykowanym mikro jednostkom - jest niewystarczający w stosunku do potrzeb informacyjnych кредито– i leasingodawców w podejmowaniu decyzji o finansowaniu działalności mikroprzedsiębiorstw.*

Streszczenie w języku angielskim

Adrianna Lisowska

Micro-enterprise financial statements and the information needs of lenders and lessors

Key words:

Financial statements of micro-enterprises, micro-enterprises, simplified financial statements

According to the Accounting Act, micro-enterprises may use simplifications in accounting and financial reporting. On the one hand, this reduces the administrative burden for these enterprises. On the other hand, it raises questions about the credibility and reliability of the information presented. An analysis of financial statements from the users' perspective, such as lenders and lessors, raises doubts about whether the current legal regulations satisfy their information needs.

The main objective of the dissertation is to develop an information structure for the financial statements of micro-enterprises tailored to the information needs of lenders and lessors, key users of micro-enterprises' financial statements. Achieving this main objective required the implementation of the following specific objectives:

C1: Identifying the extent to which micro-enterprises financial statements are used in credit/leasing decisions;

C2: Creating and operationalizing a research tool for measuring and evaluating the informational value of micro-enterprises' financial statement components;

C3: Identifying and categorizing the expectations of lenders and lessors with regard to the financial reporting of micro-enterprises.

Based on a literature review and analysis of previous secondary research results, the following hypothesis was formulated in the dissertation: the scope of information presented in simplified financial statements prepared in accordance with Annex 4 to the Accounting Act dedicated to micro-enterprises is insufficient in relation to the information needs of lenders and lessors when making decisions about financing the activities of micro-enterprises.

To achieve the objectives, the dissertation followed a three-stage research design. The first stage involved preliminary studies to determine if micro-enterprises used simplified financial statement templates, analyzing data from the financial statements of 236 limited liability enterprises in the Łódź Province in 2018, classified as micro-enterprises. The second stage, conducted in May 2024, consisted of actual research using the CAWI technique with two structured, proprietary questionnaires, one for lenders, one for lessors, distributed to 126 respondents (66 loan officers and 60 lease grantors). Data analysis employed tailored statistical measures, including descriptive statistics, exploratory factor analysis (EFA), Spearman's and V-Cramer's rank correlation coefficients, and cluster analysis. The third stage, conducted in May and June 2025, focused on verifying the new financial statement structure via CAWI with 16 respondents (9 lenders and 7 lessors), using qualitative analysis of their responses.

The study draws on domestic and foreign literature (including secondary research results), legal acts, thematic reports, statistical data related to the topic, and our own empirical research.

During the research:

- The extent to which the financial statements of micro-enterprises in simplified form in accordance with Appendix 4 to the Accounting Act and in full form in accordance with Appendix 1 to the Accounting Act can meet the information needs of lenders/lessors when making decisions was identified.
- Research tools were designed and operationalized to measure and assess the informational value of elements of micro-enterprises' financial statements.
- The expectations of lenders and lessors regarding the financial reporting of micro-enterprises were identified and categorized.

The results of my own research have positively verified the hypothesis that ***the scope of information presented in simplified financial statements prepared in accordance with Annex 4 to the Accounting Act dedicated to micro-enterprises is insufficient in relation to the information needs of lenders and lessors in making decisions on financing the activities of micro-enterprises.***

